

INFORMACJA

o istotnych problemach
wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego
w 2007 r.

Warszawa 2008

SPIS TREŚCI

Wykaz ważniejszych skrótów i skrótów	8
Przedmowa	9
I. OGÓLNE INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI ORZECZNICZEJ TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W ROKU 2007	10
1. Kompetencje oraz podstawy prawne funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego	10
2. Zmiany w składzie Trybunału Konstytucyjnego w roku 2007	13
3. Realizacja funkcji Trybunału Konstytucyjnego w roku 2007	14
3.1. Uwagi ogólne	14
3.2. Informacje dotyczące wpływu spraw do Trybunału w roku 2007	15
3.3. Informacje dotyczące spraw zakończonych w roku 2007	16
II. PODSTAWOWE ZASADY KONSTYTUCYJNE W ORZECZNICTWIE TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W ROKU 2007	18
1. Wprowadzenie	18
2. Zasada demokratycznego państwa prawnego	18
2.1. Ogólna zasada państwa prawnego	18
2.2. Zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa	19
2.3. Zasada ochrony interesów w toku	20
2.4. Zasada ochrony praw nabytych	20
2.5. Zasada niedziałania prawa wstecz	21
2.6. Zasada określoności przepisów prawa	22
2.7. Zasady poprawnej legislacji	22
3. Zasada sprawiedliwości społecznej	23
4. Zasada godności człowieka	24
5. Zasada proporcjonalności	25
6. Zasada równości wobec prawa	26
6.1. Charakterystyka ogólna	26
6.2. Treść zasady równości	27
6.3. Zakaz dyskryminacji	29
7. Prawo do sądu	29
7.1. Ogólna charakterystyka prawa do sądu	29
7.2. Zasada dwuinstancyjności postępowania	31
7.3. Prawo do sprawiedliwej (rzetelnej) procedury	32
8. Zasada ochrony własności i prawa dziedziczenia	34
8.1. Zagadnienia ogólne	34

8.2. Równa ochrona praw majątkowych	34
8.3. Ograniczenia własności	35
8.4. Prawo (do) dziedziczenia	36

III. PRZEGLĄD NAJWAŻNIEJSZYCH WYROKÓW TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO WYDANYCH W ROKU 2007	39
1. Uwagi ogólne	39
2. Wyroki o istotnym znaczeniu dla ustroju państwa	39
2.1. Oświadczenia majątkowe samorządowców (<i>K 8/07</i>)	39
2.2. Wygaśnięcie mandatu radnego i zaskarżenie zarządzenia zastępczego wojewody (<i>P 19/04</i>)	42
3. Wyroki o istotnym znaczeniu społecznym i gospodarczym	43
3.1. Uprzywilejowanie podmiotów państwowych w postępowaniu egzekucyjnym (<i>P 5/05</i>)	43
3.2. Amnestia maturalna (<i>U 5/06</i>)	44
3.3. Funkcjonariusze Służby Celnej (<i>K 46/05</i>)	47
3.4. Zadania straży miejskiej (<i>U 1/07</i>)	49
3.5. Unieważnienie uznania dziecka (<i>SK 20/05</i>)	50
3.6. Obligacje Skarbu Państwa z okresu międzywojennego (<i>SK 49/05</i>)	51
3.7. Lustracja i dostęp do archiwów IPN (<i>K 2/07</i>)	53
3.8. Uznanie dziecka po jego śmierci (<i>SK 61/06</i>)	61
3.9. Roszczenie ubezpieczonych przeciwko organom rentowym o zapłatę odsetek (<i>P 11/07</i>)	63
3.10. Wyłączenie mężczyzn z prawa do wcześniejszej emerytury (<i>P 10/07</i>)	64
3.11. Zasady wypłacania rent osobom z niepełnosprawnością intelektualną (<i>U 8/05</i>)	65
3.12. Odliczenie od podatku składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne z tytułu działalności wykonywanej poza granicami Polski (<i>K 18/06</i>)	67
3.13. Hipoteka przymusowa (<i>P 24/06</i>)	69
3.14. Odszkodowanie za bezprawne rozwiązanie umowy o pracę (<i>SK 18/05</i>)	71
3.15. Nabycie prawa do emerytury z uwzględnieniem okresów pracy w gospodarstwie rolnym (<i>SK 37/06</i>)	73
4. Wyroki o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości	74
4.1. Uchylenie ubezwłasnowolnienia (<i>K 28/05</i>)	74
4.2. Ograniczenie prawa zaskarżenia postanowienia w przedmiocie kosztów procesu (<i>SK 3/05</i>)	77
4.3. Brak pisemnego uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej (<i>SK 68/06</i>)	78

4.4. Ochrona tajemnicy zawodowej radcy prawnego (<i>K 41/05</i>)	79
4.5. Skierowanie na obserwację psychiatryczną (<i>SK 50/06</i>)	82
4.6. Wygaśnięcie mandatu członka KRS (<i>K 25/07</i>)	85
4.7. Powierzenie asesorom wykonywania czynności sędziowskich (<i>SK 7/06</i>)	87
4.8. Ustalanie przez KRS kryteriów oceny kandydatów na sędziów (<i>SK 43/06</i>)	91
4.9. Immunitety sędziowskie (<i>K 39/07</i>)	92
4.10. Odrzucanie przez sąd nieopłaconych zarzutów od nakazu zapłaty w postępowaniu w sprawach gospodarczych (<i>P 39/06</i>)	96

IV. PROBLEMY ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ORZECZEŃ TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO PRZEZ PRAWODAWCĘ, SĄDY ORAZ INNE ORGANY STOSUJĄCE PRAWO

1. Obowiązek realizacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego.	99
2. Przykłady orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wydanych w latach wcześniejszych, których realizacja przez prawodawcę jest wymagana lub pożądana	102
3. Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów w wyrokach wydanych w roku 2007	108
4. Analiza postanowień sygnalizacyjnych wydanych przez Trybunał Konstytucyjny w roku 2007	111
5. Wskazania dla prawodawcy w wyrokach wydanych przez Trybunał Konstytucyjny w roku 2007	113
6. Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego wydanych w roku 2007 dla stosowania prawa przez sądy oraz inne organy	118
6.1. Uwagi ogólne	118
6.2. Stosowanie regulacji uznanej za niekonstytucyjną w okresie przed ogłoszeniem wyroku we właściwym dzienniku urzędowym.	118
6.3. Nadrzędna norma intertemporalna	119
6.4. Niekonstytucyjność podzielona w czasie	119
6.5. Wznowienie postępowania jako pośredni skutek orzeczenia o niekonstytucyjności.	119
6.6. Wyłączenie skutku odroczenia	120
6.7. Skutki orzeczenia o niekonstytucyjności dla niezaskarżonych przepisów i norm prawnych.	122

V. DZIAŁALNOŚĆ POZAORZECZNICZA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W 2007 ROKU

1. Ogólna charakterystyka działalności pozaorzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego	123
2. Działalność pozaorzecznicza o charakterze zewnętrznym	124

2.1. Szczególnie doniosłe wydarzenia związane z działalnością pozaorzeczniczą Trybunału Konstytucyjnego w 2007 roku	124
2.2. Kontakty krajowe i międzynarodowe	125
2.3. Działalność informacyjna	126
3. Działalność pozaorzecznicza o charakterze wewnętrznym	127
ZAŁĄCZNIKI	129
Część I. Załączniki odnoszące się do orzecznictwa TK wydanego w latach 1998-2007.	131
Załącznik nr 1	
Dynamika spraw w Trybunale Konstytucyjnym w latach 1998-2007	131
A. Sprawy w rozpoznaniu wstępnym	131
B. Sprawy przyjęte do rozpoznania merytorycznego	132
C. Wpływ spraw ogółem	133
D. Orzeczenia kończące postępowanie na etapie rozpoznania merytorycznego	134
E. Liczba spraw zakończonych wyrokiem TK w latach 1998-2007 w zależności od trybu kontroli.	135
F. Liczba spraw zakończonych wyrokiem TK w latach 1998-2007, w zależności od składu orzekającego	136
Załącznik nr 2	
Liczba postanowień sygnalizacyjnych wydanych w latach 1998-2007	137
Załącznik nr 3	
Liczba wyroków i postanowień wydanych w postępowaniu rozpoznawczym w latach 1998-2007, w których złożono zdania odrębne.	138
Załącznik nr 4	
Pisma wniesione do Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998-2007	139
Załącznik nr 5	
Podmioty inicjujące postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach zakończonych wyrokiem w latach 1998-2007.	140
Załącznik nr 6	
Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998-2007	141
Część II. Załączniki odnoszące się do orzecznictwa TK wydanego w roku 2007	142
Załącznik nr 7	
Przepisy będące wzorcem kontroli w wyrokach wydanych w 2007 r.	142
Załącznik nr 8	
Przepisy będące przedmiotem kontroli w wyrokach wydanych w 2007 r.	149

Załącznik nr 9	
Przegląd zdań odrębnych do wyroków i postanowień TK wydanych w 2007 r.	157
Załącznik nr 10	
Przegląd postanowień sygnalizacyjnych wydanych w 2007 r.	168
Załącznik nr 11	
Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania wydanych przez Trybunał Konstytucyjny w 2007 r.	169
A. Postanowienia o umorzeniu postępowania	169
B. Postanowienia o częściowym umorzeniu postępowania	173
C. Wyroki zawierające w sentencji postanowienia o umorzeniu postępowania	174
Załącznik nr 12	
Przegląd treści wyroków Trybunału Konstytucyjnego zapadłych od stycznia 2007 r.	176
Część III. Załączniki odnoszące się do wszystkich powołanych w Informacji orzeczeń TK.	224
Załącznik nr 13	
Wykaz orzeczeń powołanych w Informacji	224
Część IV. Przegląd orzeczeń TK niezrealizowanych przez prawodawcę.	232
Akt <i>Pro Memoria</i> z 25 stycznia 2007 r.	244

Wykaz ważniejszych skrótów i skrótów

ABW	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AW	Agencja Wywiadu
Dz. U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz. WE	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
FUS	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
FWP	Fundusz Wczasów Pracowniczych
GIIF	Generalny Inspektor Informacji Finansowej
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IPN	Instytut Pamięci Narodowej
k.p.	Kodeks pracy
k.p.c.	Kodeks postępowania cywilnego
k.p.k.	Kodeks postępowania karnego
KPWIG	Komisja Papierów Wartościowych i Giełd
k.r.o.	Kodeks rodzinny i opiekuńczy
KRS	Krajowa Rada Sądownictwa
M. P.	Monitor Polski
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
p.d.o.f.	podatek dochodowy od osób fizycznych
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
p.u.s.p.	ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych
RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską
UE	Unia Europejska
UOKiK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
URE	Urząd Regulacji Energetyki
URTiP	Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty
u.s.g.	ustawa o samorządzie gminnym
UTK	Urząd Transportu Kolejowego
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Przedmowa

Niniejsza *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2007 r.* przyjęta została przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego, w celu przedłożenia jej Sejmowi i Senatowi na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym¹ (dalej: ustawa o TK).

Tegoroczna *Informacja* nawiązuje do dotychczasowej tradycji, zawiera bowiem syntetyczną prezentację dorobku orzeczniczego Trybunału z roku poprzedzającego jej sporządzenie, a także analizę problematyki realizacji jego orzeczeń w działalności organów prawodawczych oraz organów stosujących prawo, w szczególności sądów.

Wzorem *Informacji* za rok 2006 wiele uwagi poświęcono prezentacji podstawowych, najczęściej przywoływanych w orzecznictwie Trybunału zasad konstytucyjnych. Ponadto dokonano szczegółowej analizy najważniejszych ubiegłorocznych orzeczeń, wybranych z uwagi na ich istotny wpływ na sferę stosunków społecznych i gospodarczych, funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości oraz ustrój państwa.

W roku 2007 przypadła dziesiąta rocznica uchwalenia i wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.² (dalej: Konstytucja). W związku z tym w rozdziale pierwszym *Informacji* syntetycznie przedstawiono wpływ nowej Konstytucji na pozycję ustrojową Trybunału Konstytucyjnego. Warto zwrócić również uwagę na część pierwszą załączników do *Informacji* ilustrującą 10-lecie działalności orzeczniczej Trybunału i jej dynamikę pod rządami nowej Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny wyraża nadzieję, że przedłożona *Informacja* stanowić będzie rzetelne źródło wiedzy i inspiracji w procesie prawotwórczym dla głównych jej adresatów – Posłów i Senatorów. Niezależnie od tego, stanowić może przewodnik po ubiegłorocznym orzecznictwie Trybunału dla wszystkich władz, organów, instytucji oraz osób zainteresowanych funkcjonowaniem polskiego sądownictwa konstytucyjnego.

¹ Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.

² Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.

ROZDZIAŁ I

OGÓLNE INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI ORZECZNICZEJ TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W ROKU 2007

1. Kompetencje oraz podstawy prawne funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny (dalej także: Trybunał, TK) jest organem władzy sądowniczej, powołanym przede wszystkim do badania zgodności z Konstytucją aktów normatywnych i umów międzynarodowych oraz wykonywania innych zadań określonych w Konstytucji (art. 188 i nast. Konstytucji, art. 1 ust. 1 ustawy o TK).

Uchwalenie w 1997 r. Konstytucji oraz ustawy o TK stanowiło punkt zwrotny w dziejach sądownictwa konstytucyjnego w Polsce. Nowa regulacja przez zniesienie istotnych ograniczeń, przede wszystkim w zakresie skutków orzeczeń o niekonstytucyjności, zapewnia efektywną kontrolę konstytucyjności polskiego systemu prawa. Po dwóch latach jej obowiązywania, tj. od 17 października 1999 r., orzeczenia TK uzyskały atrybut ostateczności (art. 190 ust. 1 i art. 239 ust. 1). To znaczy, że nie mogą już zostać odrzucone przez Sejm. Możliwość odrzucenia orzeczenia Trybunału stwierdzającego niekonstytucyjność oznaczała, że w rzeczywistości to władza ustawodawcza ostatecznie przesądzała o tym czy zakwestionowany i niezgodny z Konstytucją przepis będzie istniał w systemie prawa. Zmiany wprowadzone przez Konstytucję z 1997 r. stanowiły w omawianym zakresie akceptację i przyjęcie europejskich standardów sądownictwa konstytucyjnego.

Konstytucja pozbawiła Trybunał Konstytucyjny kompetencji do ustalania powszechnie obowiązującej wykładni ustaw. Wraz z jej wejściem w życie wszystkie wydane przez Trybunał uchwały w sprawie ustalenia wykładni ustaw utraciły moc powszechnie obowiązującą (zob. art. 239 ust. 3 Konstytucji). Nowa Konstytucja, jak też nowa ustawa o TK, nie przewidują możliwości inicjowania przez Trybunał postępowania z urzędu.

Konstytucja znacznie szerzej, niż miało to miejsce wcześniej, określiła krąg podmiotów uprawnionych do inicjowania postępowania przed Trybunałem. Po pierwsze, poszerzony został katalog podmiotów uprawnionych do składania wniosków w trybie kontroli abstrakcyjnej, czyli niezależnej od konkretnego wypadku stosowania normy (por. art. 191 Konstytucji). Po drugie, każdy sąd uzyskał kompetencję zwracania się do Trybunału z pytaniem prawnym co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub

ustawą, jeżeli od odpowiedzi na to pytanie zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem (art. 193). Po trzecie, do polskiego systemu prawnego wprowadzona została nowa instytucja w postaci skargi konstytucyjnej. Może ją wnieść – na zasadach określonych w ustawie o TK – każdy podmiot, którego konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone. Przedmiotem skargi konstytucyjnej podlegającym kontroli w zakresie zgodności z Konstytucją może być ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach skarżącego bądź o jego określonych w Konstytucji obowiązkach (art. 79 ust. 1 i art. 188 pkt 5 Konstytucji).

Postępowanie przed Trybunałem może być zatem wszczęte na wniosek uprawnionego podmiotu (*kontrola abstrakcyjna*) lub po wniesieniu pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej (*kontrola konkretna*).

Określone w art. 191 ust. 1 Konstytucji podmioty uprawnione do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm podzielić można na dwie grupy. Do pierwszej, wskazanej w art. 191 ust. 1 pkt 1, zaliczamy podmioty uprawnione do inicjowania bez ograniczeń postępowania w sprawie badania hierarchicznej zgodności norm objętych kognicją Trybunału (*legitymacja generalna*). Należą do nich: Prezydent RP, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, grupa 50 posłów lub 30 senatorów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokurator Generalny, Prezes Najwyższej Izby Kontroli oraz Rzecznik Praw Obywatelskich.

Do drugiej ze wskazanych grup należą podmioty posiadające ograniczoną kompetencję do inicjowania postępowania przed Trybunałem (*legitymacja szczególna*). To znaczy, że mogą one wystąpić z wnioskiem tylko w kwestii hierarchicznej zgodności norm, które dotyczą spraw obejmujących zakres ich działania. Do podmiotów tych należą: organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, ogólnokrajowe organy związków zawodowych oraz ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych, a także kościoły i inne związki wyznaniowe (zob. art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji).

O ograniczonej kompetencji inicjowania postępowania mówić można także w wypadku Krajowej Rady Sądownictwa (art. 191 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 186 ust. 2 Konstytucji), która może wystąpić z wnioskiem jedynie w zakresie dotyczącym niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Wprowadzenie przez Konstytucję z 1997 r. do systemu prawnego instytucji skargi konstytucyjnej miało fundamentalne znaczenie dla podwyższenia standardu ochrony praw i wolności człowieka i obywatela. Wpłynęło także istotnie na pozycję i dalsze funkcjonowanie Trybunału oraz jego społeczny wizerunek. Skarga skierowała bowiem w większym stopniu uwagę polskiego sądu konstytucyjnego na ochronę praw i wolności jednostki w związku z kontrolą konkretną norm (tzn. związaną z konkretnymi sprawami rozstrzygniętymi w pełnym toku instancji, w postępowaniu przed sądami lub organami administracji). Skarga konstytucyjna, stanowiąc dla jednostki szansę dochodzenia jej indywidualnych praw, jednocześnie służy ochronie interesu publicznego.

Konstytucja z 1997 r. i ustawa o TK wprowadziły istotne zmiany dotyczące instytucji pytania prawnego. Zostały zniesione główne ograniczenia istniejące na gruncie poprzednich przepisów – przede wszystkim przyznano kompetencję do bezpośredniego wystąpienia z pytaniem prawnym wszystkim sądom każdej instancji.

Wprowadzone w wyniku wejścia w życie Konstytucji oraz ustawy o TK nowe regulacje dotyczące kompetencji oraz prawnych podstaw funkcjonowania Trybunału wpłynęły w istotny sposób na zmiany w procesie orzekania w przedmiocie konstytucyjności aktów normatywnych. Szczególnie istotne znaczenie miało w tym zakresie wspomniane rozwiązanie polegające na wprowadzeniu instytucji skargi konstytucyjnej oraz poszerzeniu kręgu podmiotów mających prawo inicjowania postępowania przed Trybunałem. Ponadto szereg czynników skutkowało koniecznością formułowania bardziej rozbudowanych sentencji, które nie ograniczają się jedynie do uznania prostej zgodności lub niezgodności kwestionowanej regulacji z Konstytucją.

Ze względu na treść można wyróżnić dwa podstawowe rodzaje orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, tj. orzeczenie o konstytucyjności (hierarchicznej zgodności norm) oraz orzeczenie o niekonstytucyjności (hierarchicznej niezgodności norm). Najistotniejsze znaczenie, ze względu na swoje skutki oraz konstytucyjny charakter (zob. art. 190 ust. 4) ma orzeczenie o niekonstytucyjności. Powoduje ono zmianę obowiązującego stanu prawnego oraz co do zasady może być podstawą wznowienia określonych rozstrzygnięć wydanych w sprawach indywidualnych. Złożoność materii będącej przedmiotem badania w toku postępowania dotyczącego kontroli konstytucyjności spowodowała wykształcenie przez praktykę orzeczniczą Trybunału innych, bardziej rozbudowanych form rozstrzygnięć. W sytuacji, gdy wydanie orzeczenia stwierdzającego prostą zgodność bądź niezgodność określonej regulacji z wzorcem kontroli jest niecelowe lub wręcz niemożliwe, Trybunał wydaje orzeczenia interpretacyjne lub zakresowe. Wynika to z faktu, że w wielu sytuacjach szczególne okoliczności uzasadniają zachowanie przepisu przy jednoczesnym ustaleniu rozumienia lub zakresu jego konstytucyjnej treści. Orzeczenia tego rodzaju są wyrazem sędziowskiej wstrzemięźliwości³, bowiem Trybunał, zamiast stwierdzać niekonstytucyjność całej regulacji, co skutkowałoby jej definitywnym usunięciem z systemu prawa, wskazuje w jakim zakresie lub w jakim rozumieniu może ona nadal obowiązywać. W ten sposób łagodzone są negatywne następstwa uznania niekonstytucyjności określonej regulacji, w szczególności poprzez uniknięcie sytuacji, w której powstałaby luka prawna. Jak wskazano w **wyroku z 24 października 2007 r., SK 7/06**, „Trybunał, orzeka-

³ L. Garlicki, *Uwagi o charakterze prawnym orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] J. Trzeciński, B. Banaszak (red.), *Studia nad prawem konstytucyjnym*, Acta Universitatis Wratislaviensis No. 1963, Prawo CCLVII, Wrocław 1997, s. 92; por. także K. Gonera, E. Łętowska, *Artykuł 190 Konstytucji i jego konsekwencje w praktyce sądowej*, Państwo i Prawo 2003, z. 9, s. 6.

jąc niekonstytucyjność, stara się minimalizować skutki własnych rozstrzygnięć”.

We wskazanym powyżej kontekście należy zwrócić uwagę na zjawisko niedostatecznej reakcji prawodawcy na zalecenia formułowane w uzasadnieniach wyroków oraz postanowieniach sygnalizacyjnych Trybunału. Przez wskazane zalecenia Trybunał sygnalizuje właściwym organom prawodawczym dostrzeżone sprzeczności bądź luki w prawie, apelując o ich właściwą reakcję i podjęcie konkretnych działań. Nie mamy w tym wypadku do czynienia z ingerencją w kompetencje prawodawcy, gdyż działania te mieszczą się w ramach współpracy sądu konstytucyjnego z organami państwa na podstawie konstytucyjnej zasady trójpodziału władz. Ich celem jest poprawa jakości obowiązującego prawa oraz procedur jego tworzenia.

Trybunał Konstytucyjny posiada również określone w Konstytucji kompetencje niezwiązane z hierarchiczną kontrolą norm, tj.: rozstrzyganie na wniosek Marszałka Sejmu, w sytuacji gdy Prezydent nie jest w stanie zawiadomić Marszałka o niemożności sprawowania urzędu, o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP i powierzenia Marszałkowi Sejmu, w razie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta, tymczasowego wykonywania jego obowiązków (art. 131 ust. 1 Konstytucji), orzekanie o zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych (art. 188 pkt 4) oraz rozstrzyganie sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa (art. 189).

2. Zmiany w składzie Trybunału Konstytucyjnego w roku 2007

Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów, wybieranych indywidualnie przez Sejm na 9-letnią kadencję. Konstytucja wymaga, by kandydat na to stanowisko wyróżniał się wiedzą prawniczą (art. 194 ust. 1). Z kolei ustawa o TK precyzuje, że powinien on mieć kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego w Sądzie Najwyższym lub Naczelnym Sądzie Administracyjnym (zob. art. 5 ust. 3 ustawy o TK). Konstytucja w szczegółowy sposób reguluje sytuację prawną sędziów TK ustanawiając ściśle określone gwarancje niezawisłości sędziowskiej. Przede wszystkim sędziowie podlegają tylko Konstytucji (art. 195 ust. 1) oraz nie mogą zostać ponownie wybrani do składu Trybunału (art. 194 ust. 1). Ponadto nie mogą należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej, która nie daje się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów (art. 195 ust. 3).

Na początku 2007 roku funkcje sędziego Trybunału Konstytucyjnego pełnili: Jerzy Ciemniowski, Zbigniew Cieślak, Maria Gintowt-Jankowicz, Marian Grzybowski, Wojciech Hermeliński, Adam Jamróz, Marek Kotlinowski, Teresa Liszcz, Ewa Łętowska, Marek Mazurkiewicz, Janusz Niemcewicz (Wiceprezes Trybuna-

łu), Jerzy Stępień (Prezes Trybunału), Mirosław Wyrzykowski oraz Bohdan Zdziennicki.

W okresie od 8 grudnia 2006 r., tj. dnia wyboru przez Sejm RP, do 12 marca 2007 r. sędzią Trybunału Konstytucyjnego była Lidia Bagińska. Złożyła ona ślubowanie wobec Prezydenta RP 6 marca 2007 r., zaś 12 marca 2007 r. zrzekła się stanowiska sędziego, co zostało stwierdzone uchwałą Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z 21 marca 2007 r. W związku z zaistniałym *vacatem*, 27 kwietnia 2007 r. Sejm wybrał nowego sędziego, którym został Mirosław Granat. Ponadto 18 grudnia 2007 r., w związku z upływem 9-letniej kadencji, w stan spoczynku przeszedł Jerzy Ciemniowski; tego samego dnia na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego wybrany został Andrzej Rzepliński.

3. Realizacja funkcji Trybunału Konstytucyjnego w roku 2007

3.1. Uwagi ogólne

Wszystkie wyroki Trybunału Konstytucyjnego wydane w 2007 r. dotyczyły hierarchicznej kontroli norm. Ta podstawowa kompetencja sądu konstytucyjnego polega na badaniu, czy akt normatywny niższego rzędu (przedmiot kontroli) jest zgodny z aktem normatywnym wyższego rzędu (wzorcem kontroli). Kontrola konstytucyjności służy zapewnieniu pełnej realizacji norm konstytucyjnych. Zgodnie z utrwaloną już linią orzecniczą Trybunału w procesie kontroli konstytucyjności należy uwzględniać skutki wydanego orzeczenia. Przed uznaniem niekonstytucyjności określonej regulacji TK bada czy stan prawny w następstwie utraty mocy obowiązującej przez tę regulację nie będzie jeszcze bardziej sprzeczny z wymaganiami konstytucyjnymi (*orzeczenie z 24 lutego 1997 r., K 19/96*). Trybunał jest obowiązany z urzędu brać pod uwagę skutki swoich rozstrzygnięć i przeciwdziałać sytuacjom, w których stan prawny ukształtowany w wyniku wydania określonego orzeczenia również będzie niezgodny z normami konstytucyjnymi (*wyrok z 27 kwietnia 2004 r., K 24/03*).

W 2007 r. nie wydano rozstrzygnięcia merytorycznego w zakresie innych spraw podlegających kompetencjom Trybunału. Trybunał rozpatrywał jednak wniosek Marszałka Sejmu w sprawie zbadania zgodności z Konstytucją działalności partii politycznej. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Trybunału, zakończenie kadencji Sejmu skutkuje dyskontynuacją działań podejmowanych zarówno przez Sejm *in pleno*, grupy posłów, jak i przez jego organy. Marszałek Sejmu jest konstytucyjnym organem Sejmu, jednak nie sposób uznać go za autonomiczny organ państwowy. W związku z powyższym, postępowanie w tej sprawie zostało umorzone⁴ ze względu na utratę legitymacji czynnej przez wnioskodawcę, spowo-

⁴ *Postanowienie z 17 grudnia 2007 r., Pp 1/07.*

dowaną upływem kadencji parlamentu. Badając wskazaną sprawę, Trybunał po raz pierwszy działał w szczególnym trybie, przewidzianym w art. 57 ust. 1 ustawy o TK, a więc rozpoznawał wniosek stosując odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego.

Poniżej zaprezentowane zostały podstawowe informacje statystyczne charakteryzujące działalność Trybunału Konstytucyjnego w 2007 r., w tym między innymi dotyczące wpływu oraz liczby przekazanych do merytorycznego rozpoznania spraw i wydanych orzeczeń. Szczegółowe dane zamieszczone zostały w załącznikach do niniejszej *Informacji*.

3.2. Informacje dotyczące wpływu spraw do Trybunału w roku 2007

Do Trybunału w 2007 r. do merytorycznego rozpoznania wpłynęło ogółem 195 spraw, w tym 77 wniosków, 68 pytań prawnych oraz 50 skarg konstytucyjnych. Najwięcej wniosków złożyli: Rzecznik Praw Obywatelskich (26) oraz posłowie (22). Warto odnotować, że z dwoma wnioskami wystąpił do Trybunału Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego. Prezydent Rzeczypospolitej, podobnie jak w 2006 r. nie inicjował postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Wśród pytań prawnych (o 19 więcej aniżeli w 2006 r.) – 47 przedstawiły Trybunałowi sądy powszechne, 1 Sąd Najwyższy zaś 20 sądy administracyjne, w tym 4 Naczelny Sąd Administracyjny.

Zgodnie z art. 36 i art. 49 ustawy o TK wszystkie skargi konstytucyjne oraz wnioski pochodzące od podmiotów wymienionych w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji podlegają wstępnemu rozpoznaniu. Na tym etapie Trybunał bada, czy wniesione wnioski i skargi spełniają określone w ustawie o TK kryteria formalne, czy zostały wniesione przez uprawnione podmioty oraz czy nie są oczywiście bezzasadne⁵.

W 2007 r. do Trybunału zakwalifikowano do wstępnego rozpoznania: 309 skarg konstytucyjnych oraz 49 wniosków od podmiotów wymienionych w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji.

Należy zaznaczyć, że do Trybunału wpłynęło 89 pism skierowanych jako skargi konstytucyjne, które nie zostały sporządzone przez adwokata bądź radcę prawnego, zatem nie spełniały wymagań stawianych przez art. 48 ust. 1 ustawy o TK.

⁵ Zgodnie z treścią art. 46 ust. 1 ustawy o TK skargę konstytucyjną można wnieść po wyczerpaniu drogi prawnej w terminie trzech miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Warto wskazać *postanowienie z 14 lutego 2007 r., Ts 143/06*, w którym uznano, iż wyczerpanie drogi prawnej w postępowaniu cywilnym następuje z chwilą doręczenia orzeczenia sądu drugiej instancji. Oznacza to w szczególności, że termin na wniesienie skargi konstytucyjnej oblicza się od dnia doręczenia orzeczenia sądu drugiej instancji, a nie innego rozstrzygnięcia, przykładowo w przedmiocie skargi kasacyjnej.

3.3. Informacje dotyczące spraw zakończonych w roku 2007

Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach przekazanych do merytorycznego rozpoznania, wydając wyrok bądź postanowienie o umorzeniu postępowania, ze względu na zaistnienie przesłanek wymienionych w art. 39 ust. 1 ustawy o TK⁶. W 2007 r. Trybunał Konstytucyjny wydał 142 takie orzeczenia, w tym 73 wyroki oraz 69 postanowień o umorzeniu postępowania. Ogólna liczba wydanych orzeczeń jest zatem niemal równa liczbie orzeczeń wydanych w 2006 r., przy czym więcej spraw, aniżeli w 2006 r., uległo umorzeniu (odpowiednio 69 w stosunku do 39). Należy podkreślić, że wiele umorzonych w 2007 r. spraw związanych jest z zakończeniem kadencji Sejmu i koniecznością (w 15 wypadkach) zastosowania zasady dyskontynuacji. Zgodnie z utrwaloną linią orzeczniczą Trybunału, zakończenie kadencji Sejmu skutkuje utratą legitymacji wnioskodawcy do dalszego występowania przed Trybunałem oraz koniecznością umorzenia postępowania ze względu na niedopuszczalność orzekania. Należy jednocześnie zauważyć, że większość spraw umorzonych ze względu na zasadę dyskontynuacji, znajdowała się w zaawansowanym stadium prac, zaś niemal połowa miała być rozpatrywana przez Trybunał w pełnym składzie.

Spośród ogółu wydanych na etapie merytorycznej kontroli orzeczeń 6 wyroków i 1 postanowienie o umorzeniu postępowania zapadły ze zdaniem odrębnymi. Ponadto jeden wyrok⁷ Trybunał wydał na posiedzeniu niejawnym (w trybie przewidzianym w art. 59 ust. 2 ustawy o TK). Jest to możliwe wyłącznie w wypadku sprawy zainicjowanej skargą konstytucyjną, jeżeli z przedstawionych na piśmie stanowisk uczestników postępowania bezspornie wynika, że akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, jest niezgodny z Konstytucją. Po raz pierwszy Trybunał wydał wyrok w tym trybie w 2006 r.⁸

Na 73 wyroki Trybunału wydane w 2007 r.: 11 zapadło w wyniku rozpatrzenia spraw wniesionych w 2007 r., 40 – w 2006 r., 20 – w 2005 r. i 2 w 2004 r. Statystycznie średni okres rozpoznawania sprawy zakończonej wyrokiem w roku, który obejmuje *Informacja*, wynosił około 14 miesięcy. Bez wątplenia na dłuższy okres przygotowywania i w konsekwencji rozpatrywania spraw w Trybunale miały wpływ zmiany w składach orzekających w zdecydowanej większości spraw, związane z wyborem w latach 2006–2007 nowych sędziów Trybunału. Nie można również pomijać okoliczności, że w istotnej mierze wpływ na wydłużenie okresu roz-

⁶ Zgodnie z treścią tego przepisu, Trybunał umarza postępowanie na posiedzeniu niejawnym: 1) jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne, 2) na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej, 3) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez TK.

⁷ *Wyrok z 16 października 2007 r., SK 63/06.*

⁸ *Wyrok z 28 listopada 2006 r., SK 19/05.*

patrywania spraw w Trybunale mają przypadki zwłoki, ze strony uczestników postępowania, w przedstawianiu Trybunałowi stanowisk. Według stanu na dzień 31 grudnia 2007 r. w 112 przypadkach oczekiwano na stanowisko przez czas dłuższy niż 6 miesięcy począwszy od wezwania do jego zajęcia.

Trybunał w 2007 r. rozpatrywał sprawy głównie w składzie pięciu sędziów (64 wyroki). W pełnym składzie, przewidzianym m.in. dla spraw szczególnie zażyłych (zob. art. 25 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK), wydano 4 wyroki. Dotyczyły one problematyki legitymacji osoby ubezwłasnowolnionej do wszczęcia postępowania o zmianę lub uchylenie ubezwłasnowolnienia (**K 28/05**), lustracji (**K 2/07**), powierzenia asesorum czynności sędziowskich (**SK 7/06**) oraz trybu uchylenia immunitetów sędziowskich (**K 39/07**) i bez wątpienia można je określić mianem najważniejszych ubiegłorocznych oraz jednych z najistotniejszych wyroków ostatnich lat.

W składzie trzech sędziów, a więc przewidzianym do badania konstytucyjności aktów rangi podustawowej, TK orzekał w 5 sprawach: amnestii maturalnej (**U 5/06**), uprawnień strażników miejskich do stosowania fotoradarów (**U 1/07**), pożyczki ze środków PFRON (**U 7/06**), rent dla osób niepełnosprawnych umysłowo (**U 8/05**) oraz w sprawie podstawy opodatkowania VAT w wypadku wystawienia faktury korygującej (**U 6/06**).

Ponadto w 2007 r. Trybunał wydał 6 postanowień sygnalizacyjnych, wskazujących Sejmowi konieczność podjęcia stosownych inicjatyw ustawodawczych (dwukrotnie więcej niż w roku 2006)⁹.

⁹ Zob. rozdział IV – *Problemy związane z realizacją orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez prawodawcę, sądy oraz inne organy stosujące prawo*, pkt 4 – *Analiza postanowień sygnalizacyjnych wydanych przez TK w roku 2007*, oraz załącznik nr 10 – *Przegląd postanowień sygnalizacyjnych wydanych w roku 2007*.

ROZDZIAŁ II

PODSTAWOWE ZASADY KONSTYTUCYJNE W ORZECZNICTWIE TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W ROKU 2007

1. Wprowadzenie

Niniejszy rozdział zawiera przegląd dorobku orzeczniczego Trybunału Konstytucyjnego z 2007 r. w zakresie obejmującym podstawowe zasady Konstytucji RP. Podobnie jak w *Informacji za rok 2006*, o ich doborze przesądziło to, że należą one do najczęściej powoływanych przez Trybunał oraz że są uznawane za ugruntowane w dotychczasowym dorobku orzeczniczym Trybunału Konstytucyjnego.

Do zasad podstawowych w tym rozumieniu niewątpliwie zaliczyć należy: zasadę demokratycznego państwa prawnego wraz z zasadami z niej wywiedzionymi, zasadę sprawiedliwości, godności człowieka, proporcjonalności, równości wobec prawa, ochrony własności oraz prawo do sądu. Zasady te współtworzą tzw. *acquis constitutionnel*, czyli dorobek konstytucyjny Trybunału zawierający zbiór standardów rozumienia przepisów Konstytucji stanowiących wzorce kontroli.

W oparciu o powyższe zasady można wyróżnić wyraźnie ukształtowane linie orzecznicze tworzące dorobek konstytucyjny. Ma on istotne znaczenie, bowiem zmiana utrwalonych tez tego dorobku, przy niezmiennym porządku konstytucyjnym, musiałaby być podyktowana bardzo silnymi argumentami merytorycznymi, gdyż stałość linii orzeczniczej jest wartością stanowiącą składnik konstytucyjnej zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa.

2. Zasada demokratycznego państwa prawnego

2.1. Ogólna zasada państwa prawnego

Konstytucja wymaga od ustawodawcy poszanowania podstawowych zasad polskiego systemu konstytucyjnego z zasadą państwa prawnego na czele, jak również praw i wolności jednostki (*P 19/06, P 43/06, P 43/07*). U podstaw ładu prawnego Rzeczypospolitej leżą: zasada państwa prawnego oraz przekonanie, że Rzeczypospolita Polska jest dobrem wszystkich obywateli, a przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw jej obywateli (*P 28/07*). Do standardów państwa prawnego należą przede wszystkim zasady: zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, pewności prawa, ochrony

praw nabytych, ochrony interesów w toku oraz zakaz retroakcji prawa (*SK 19/06*).

2.2. Zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa

Zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa uważana jest za niekwestionowaną cechę demokratycznego państwa prawnego, gdyż jest jedną z zasad podstawowych, regulujących stosunki między obywatelem a państwem (*K 47/05*). Jest wręcz „genetycznie” związana z zasadą państwa prawnego (*P 43/07*) i stanowi jej konstytutywny element (*SK 19/06, SK 39/06*). Bywa określana mianem zasady lojalności państwa wobec obywatela (*SK 49/05, P 8/06*). **Uznaje się ją za wiążącą również w stosunkach między jednostkami samorządu terytorialnego a państwem, ponieważ u podstaw relacji między tymi podmiotami leży zasada lojalnej współpracy, zakładająca obustronne zaufanie (*K 54/05*).**

Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Trybunału, zasada zaufania jest oparta na pewności prawa. Pewność ta jest zespołem cech charakteryzujących prawo w znaczeniu przedmiotowym, które zapewniają bezpieczeństwo prawne jednostki. Dzięki temu jednostka może zdecydować o swoim postępowaniu na podstawie pełnej znajomości przesłanek działania organów państwowych, jak również skutków prawnych, jakie mogą spowodować jej działania. W świetle tej zasady, należy stworzyć warunki umożliwiające na gruncie obowiązującego w danym czasie systemu prawnego określenie przez jednostkę konsekwencji różnych jej zachowań oraz zdarzeń. Uzasadnione jest przy tym oczekiwanie, że prawodawca nie zmieni przepisów w sposób arbitralny (*U 5/06, K 54/05, K 47/05, SK 19/06, P 28/06, P 43/07*), a aktywność jednostki podjęta podczas obowiązywania danego prawa oraz wszelkie jej następstwa będą także później uznawane przez porządek prawny (*SK 19/06*). Treść wskazanej zasady sprowadza się do wymagania stanowienia i stosowania prawa w taki sposób, by nie było ono pułapką dla obywatela (*SK 19/06, SK 39/06*).

Związane z pewnością prawa bezpieczeństwo prawne jednostki umożliwia przewidywalność działań organów państwa, a także prognozowanie działań własnych (*U 5/06, K 54/05, SK 19/06, P 43/07*). Chodzi w tym wypadku o pewność prawa rozumianą jako pewność, że w oparciu o obowiązujące regulacje prawne obywatel może kształtować swoje stosunki życiowe. W tym sensie prawo pewne oznacza także prawo sprawiedliwe. Prawodawca nie może treści obowiązujących norm kształtować dowolnie. Nie powinny one stanowić instrumentu służącego osiągnięciu dowolnie przez niego wyznaczanych celów (*K 47/05*).

Zasada ochrony zaufania zapewnia ochronę uzasadnionych, powstałych na gruncie obowiązującego prawa oczekiwań jednostki, że nie będzie narażona na takie skutki prawne, jakich nie mogła przewidzieć w chwili podejmowania decyzji

i działań (*U 5/06*). Jednostka powinna jednak zawsze mieć na względzie, że przyszłe warunki społeczne i gospodarcze mogą spowodować nie tylko zmianę obowiązującego prawa, ale także konieczność niezwłocznego wprowadzenia tych zmian w życie (*K 54/05, SK 19/06, P 28/06*).

Zgodnie ze wskazaną zasadą, w wypadku nakładania nowych obowiązków lub ograniczeń, konieczny jest okres dostosowawczy (odpowiednia *vacatio legis*) do nowych regulacji prawnych (*K 25/07*), a także zabronione jest nadawanie mocy wstecznej przepisom określającym prawa i obowiązki obywateli oraz pogarszającym ich sytuację prawną (*K 47/05*). **Do przyczyn, które stanowią o potencjalnym naruszeniu zasady zaufania obywatela do państwa, Trybunał zalicza brak stabilizacji prawa** (*K 25/07*). Ochronie podlega nie tylko zaufanie do litery prawa, ale przede wszystkim co do sposobu jego interpretacji. Obywatele powinni móc zakładać, że treść obowiązującego prawa jest dokładnie taka, jak to zostało ustalone w orzecznictwie sądów, a zwłaszcza Sądu Najwyższego (*SK 54/06, U 6/06*).

Analizowaną zasadę konkretyzują w szczególności zasady ochrony interesów w toku oraz ochrony praw nabytych (*U 5/06, P 28/06*).

2.3. Zasada ochrony interesów w toku

Zasada ochrony interesów w toku służy zapewnieniu ochrony jednostki w sytuacjach, gdy rozpoczęła ona określone przedsięwzięcia na gruncie dotychczasowych przepisów. Zasada ta nie ma charakteru bezwzględnego (absolutnego) (*U 5/06*). Zapewnia ona ochronę w sytuacji, gdy, po pierwsze, przepisy zakreślają pewien horyzont czasowy dla realizowania określonych przedsięwzięć, po drugie, określone przedsięwzięcie ze swej natury jest realizowane przez pewien czas (jest rozłożone w czasie), oraz po trzecie, jednostka faktycznie podjęła się wykonywania takiego przedsięwzięcia w czasie obowiązywania danej regulacji (*U 5/06, SK 19/06, P 28/06*). W takiej sytuacji obowiązkiem ustawodawcy jest ustanowienie przepisów umożliwiających finalizację tych przedsięwzięć, które zostały podjęte według unormowań obowiązujących w momencie ich rozpoczynania, bądź stwarzających inne możliwości dostosowania się do zmienionej regulacji prawnej (*SK 19/06, P 28/06*).

2.4. Zasada ochrony praw nabytych

Zasada ochrony praw nabytych zawiera zakaz arbitralnego znoszenia lub ograniczania praw podmiotowych, przysługujących podmiotom prywatnym funkcjonującym w obrocie prawnym (*SK 19/06*). Ma zapewnić ochronę publicznych i prywatnych praw podmiotowych (*SK 19/06, P 28/06*), jak również maksymalnie ukształtowanych ekspektatyw (prawnie chronionych oczekiwań) tych praw. Ograniczenie tychże praw jest dopuszczalne jeżeli przemawia za

tym konieczność realizacji innych wartości konstytucyjnych (**P 28/06**). Zasada ochrony praw nabytych nie ma natomiast zastosowania do takich sytuacji prawnych, które nie mają charakteru praw podmiotowych ani ekspektatyw tych praw (**SK 19/06**).

2.5. Zasada niedziałania prawa wstecz

Zasada niedziałania prawa wstecz jest jednym z podstawowych standardów państwa prawnego, mających zapewnić ochronę godności oraz autonomii jednostki (**SK 19/06**). Stanowi również istotny składnik zasady zaufania obywateli do państwa (**U 5/06, P 21/06, P 43/07**). Dlatego jej naruszenie prowadzi zazwyczaj także do naruszenia zasady ochrony praw nabytych (**P 43/07**). Zasada *lex retro non agit* wyznacza przede wszystkim granice ingerencji władzy publicznej w sferę praw podmiotowych (**K 41/05**).

Zasada niedziałania prawa wstecz jest dyrektywą kierowaną do organów prawodawczych, która oznacza zakaz stanowienia norm prawnych nakazujących stosować nowo ustanowione przepisy prawne do zdarzeń, które miały miejsce przed ich wejściem w życie (**SK 19/06, P 43/07**) i z którymi prawo nie wiązało dotąd skutków prawnych przewidzianych tymi normami (**K 47/05, K 41/05**). Oznacza ona także zakaz stanowienia reguł intertemporalnych, mających określić treść stosunków prawnych powstałych w okresie obowiązywania norm dawnych, a trwających nadal w okresie wejścia w życie norm nowo ustanowionych, jeżeli reguły te prowadzą do powstania ujemnych następstw prawnych i w konsekwencji społecznych dla bezpieczeństwa prawnego oraz poszanowania praw nabytych (**K 47/05**).

Rozstrzygając o konkretnej kwestii międzyczasowej, prawodawca posiada szeroką swobodę wyboru rozwiązań. Musi jednak przestrzegać pewnych reguł kierunkowych, które mają zakotwiczenie w konstytucyjnej zasadzie zaufania do państwa i stanowionej przez nie prawa (**P 43/07**). Analizowana zasada nie ma charakteru absolutnego (**U 5/06, SK 19/06**), ale dopuszcza odstępstwa, jeżeli przemawia za tym konieczność realizacji innej zasady konstytucyjnej, a jednocześnie realizacja tej zasady nie jest możliwa bez wstecznego działania prawa (**SK 19/06, P 21/06, P 43/07**). Im głębsza ingerencja w sferę stosunków prawnych ukształtowanych w przeszłości, tym większa musi być waga wartości konstytucyjnych uzasadniających takie działanie ustawodawcy (**SK 19/06**).

Każda zmiana prawa stanowi zmianę reguł gry między rządzącymi i rządzonymi. Zmiana ta, jeżeli ma być uznana za legitymowaną, musi być dokonywana *fair play*, to jest z poszanowaniem konstytucyjnych zasad operowania prawem intertemporalnym (**P 43/07**).

Wypada podkreślić, że w orzecznictwie odróżnia się retroaktywność od retrospektywności, a więc bezpośredniego działania nowego prawa dla stosunków prawnych powstałych w czasie obowiązywania prawa dotychczasowego. Ustawo-

dawca może wprowadzać mechanizm bezpośredniego działania nowego prawa, jeżeli za takim rozwiązaniem przemawia ważny interes publiczny niedający się wyważyć z interesem jednostki (**P 43/07**).

2.6. Zasada określoności przepisów prawa

Zasada określoności przepisów prawa, funkcjonalnie związana z zasadami pewności i bezpieczeństwa prawnego, jak również ochrony zaufania do państwa i prawa (**SK 70/06**), jest jednym z elementów zasady państwa prawnego (**SK 19/06**). Zgodnie z nią, ustawodawca powinien precyzyjnie formułować przepisy skierowane do jednostki i innych podmiotów prywatnych (**K 36/06**). W państwie prawnym zagadnienia mające istotne znaczenie z punktu widzenia konstytucyjnych wolności i praw wymagają jednoznacznej regulacji ustawowej w taki sposób, by wykluczyć ewentualne rozbieżności w procesie stosowania prawa. Jeżeli unormowania dotyczące sfery praw i wolności konstytucyjnych nie spełniają wymagania określoności, należy uznać zastosowaną formę ingerencji w tę sferę za niedopuszczalną (**P 20/06**).

Ponadto zasada określoności jest ściśle związana z wymaganiem ustawowej regulacji w danej dziedzinie (**SK 70/06**), co oznacza zwłaszcza konieczność jej przestrzegania w przepisach ustawowych z zakresu prawa daninowego (**SK 19/06**). W prawie podatkowym ustawodawca nie może poprzez niejasne formułowanie treści przepisów pozostawiać stosującym je organom nadmiernej swobody, a podatnikom stwarzać stan niepewności co do ciążących na nich obowiązków (**SK 70/06**).

Pozbawienie mocy obowiązującej określonego przepisu powinno być środkiem ostatecznym. To znaczy, że ten środek powinien być stosowany tylko w sytuacji, gdy inne metody usuwania skutków niejasności przepisu (w szczególności w drodze interpretacji) są niewystarczające. Jeżeli ustawodawca posługuje się pojęciami nieostryimi, należy przyjąć, że wprowadzając takie pojęcia ma świadomość tego, że ich doprecyzowanie możliwe jest w drodze dopuszczalnych prawnie metod interpretacji podczas stosowania prawa. Ponadto trzeba założyć, że ma on świadomość, iż dokonanie identyfikacji wyznaczników pojęcia nieostrego jest możliwe na gruncie obowiązującego prawa (**SK 70/06**).

2.7. Zasady poprawnej legislacji

Elementem demokratycznego państwa prawnego są także zasady poprawnej legislacji, określane niekiedy mianem zasad przyzwoitej legislacji (**P 28/07**). Należy je stosować w odniesieniu do wszystkich jednostek redakcyjnych każdego aktu normatywnego (**K 2/07**). Oceniając każdą regulację zawierającą kilka przepisów albo badając różne normy zawarte w jednym akcie prawnym trzeba rozważyć, czy są one ze sobą spójne oraz powiązane logicznie (**P 22/06**).

Zasady poprawnej legislacji wymagają, aby przepis spełniał trzy założenia. Po pierwsze, każda regulacja ograniczająca konstytucyjne wolności lub prawa wymaga sformułowania w taki sposób, aby możliwe było jednoznaczne ustalenie podmiotu i sytuacji stosowania ograniczeń. Po drugie, przepis powinien być precyzyjny w takim stopniu, by gwarantował jednolitą wykładnię i stosowanie. Po trzecie zaś, wymaga on takiego ujęcia, aby zakres jego zastosowania obejmował wyłącznie te sytuacje, w których działający racjonalnie ustawodawca rzeczywiście zamierzał wprowadzić regulację ograniczającą korzystanie z konstytucyjnych wolności i praw (**SK 70/06, K 36/06**). Analizowane zasady powinny być przez ustawodawcę respektowane już na etapie formułowania celów, które ustanawiana norma prawna ma realizować (**K 36/06**).

Warunek jasności przepisu oznacza obowiązek tworzenia unormowań klarownych i zrozumiałych dla ich adresatów. Wiąże się z tym precyzja regulacji, która powinna przejawiać się w konkretności nakładanych obowiązków i przyznawanych praw w taki sposób, by ich treść była oczywista i pozwalała na ich wyegzekwowanie (**P 28/07, K 36/06**). Niejasność przepisów należy uznać za wyraz niedostatecznej troski ustawodawcy o podmiotowe traktowanie adresatów prawa, a to odbiera tym ostatnim poczucie bezpieczeństwa prawnego (**P 25/06**), jak również skutkuje utratą zaufania do państwa (**P 25/06, SK 39/06**). **Prawo powinno być jak najmniej uciążliwe dla obywateli** (**P 25/06**).

Zasady poprawnej legislacji obejmują także wymaganie formułowania przepisów w taki sposób, aby były one wolne od niespójności i luk instrumentalnych. Nie jest na ich gruncie dopuszczalne stwarzanie pozorów istnienia prawa, z czym mamy do czynienia wówczas, gdy stanowione są dla danej grupy osób regulacje, z których nigdy nie mogą one skorzystać (**K 54/05**). Zasadność czy celowość wprowadzenia pewnych unormowań nie powinna stanowić usprawiedliwienia dla tworzenia prawa w sposób przypadkowy i chaotyczny, bez poszanowania istniejących zasad ogólnosystemowych oraz należytych standardów aksjologicznych (**P 28/07**). **Ustawodawca nie może ponadto stanowić przepisów niezgodnych z ukształtowanym dotychczas systemem prawnym, w szczególności naruszających istotę instytucji prawnej, do której te przepisy się odnoszą** (**P 24/06**).

Zasady poprawnej legislacji, stanowiące przejaw ogólnej zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wyrażają się m.in. obowiązkiem ustawodawcy ustanawiania odpowiedniej *vacatio legis*, jak również starannego uwzględniania ochrony praw słusznie nabytych i ochrony interesów będących w toku, za pomocą powszechnie przyjętych technik stanowienia prawa, ze szczególnym uwzględnieniem techniki przepisów przejściowych (**K 54/05, K 47/05**).

3. Zasada sprawiedliwości społecznej

Zasada sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji) ma charakter dynamiczny i niejednorodny. Istotne znaczenie ma jej ścisły związek z wartościami

i zasadami demokratycznego państwa prawa. Interpretacja wynikającego ze wskazanej zasady ogólnego nakazu urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej musi opierać się na treści szczegółowych norm Konstytucji (**K 18/06**). Zasada sprawiedliwości społecznej tworzy wraz z innymi wartościami i zasadami konstytucyjnymi szereg zasad szczegółowych. W szczególności chodzi tu o: solidarność społeczną, zasadę równości, minimum bezpieczeństwa socjalnego, czy zabezpieczenie podstawowych warunków egzystencji osobom pozostającym bez pracy nie z własnej woli (**P 36/06**).

Analizowana zasada może nie tylko uzupełniać, lecz także korygować ocenę formułowaną w oparciu o zasadę równości (**P 5/05**). Obie wskazane zasady są ze sobą ściśle związane, a w znacznym stopniu nakładają się na siebie (**K 40/04, P 8/06, P 19/07, SK 37/06**). W szczególności konstytucyjność zróżnicowania sytuacji podmiotów podobnych w znacznym stopniu zależy od tego, czy znajduje ono oparcie lub służy urzeczywistnianiu zasady sprawiedliwości społecznej (**K 40/04, SK 37/06**). Sprawiedliwość wymaga, aby zróżnicowanie prawne podmiotów pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w ich sytuacji faktycznej jako adresatów danych norm prawnych (**K 29/06, SK 37/06**).

Zasada sprawiedliwości może być przykładowo naruszona poprzez niewspółmierność nałożonych obciążeń na właściciela i lokatora (**P 30/06**), czy zróżnicowanie sytuacji prawnej inwestorów, wynikające z obowiązywania lub nieobowiązywania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na określonych obszarach (**P 37/06**).

W zakresie problematyki podatkowej z zasadą sprawiedliwości społecznej związana jest zasada sprawiedliwości podatkowej, której elementami są powszechność i równość obowiązków podatkowych (**K 18/06**).

Zasada sprawiedliwości społecznej oraz zasada równości mogą odgrywać szczególne znaczenie przy ocenie poszczególnych regulacji odnoszących się do problematyki ubezpieczeń społecznych (P 10/07, SK 37/06**).**

4. Zasada godności człowieka

Godność człowieka podlega ochronie o charakterze bezwzględny; jest jedyną wartością konstytucyjną, która nie może być ograniczona także w wyniku zastosowania zasady proporcjonalności (**K 28/05**). Tymczasem wolność, choć wynika z chronionej konstytucyjnie godności ludzkiej, może być w znacznym stopniu ograniczona, jeśli restrykcje te będą proporcjonalne, a więc zgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji (**SK 50/06**).

Godność człowieka występuje w dwóch płaszczyznach: jako wartość przyrodzona i niezbywalna oraz jako prawo osobistości. W pierwszym ujęciu, jest to wartość o charakterze przyrodzonym i niezbywalnym stanowiąca immanentną cechę każdego człowieka oraz towarzysząca mu w każdym warunkach. Z kolei god-

ność osobowa (prawo osobistości) to zbiór wartości obejmujący elementy życia psychicznego człowieka oraz to wszystko, co określa podmiotową pozycję jednostki w społeczeństwie i wyraża, zgodnie z ogólnie przyjętym poglądem, szacunek dla każdej istoty ludzkiej (**K 28/05, SK 50/06, U 8/05**). Prawo osobistości jest rozumiane jako minimalny standard, umożliwiający każdemu człowiekowi osiągnięcie niezależności w społeczeństwie oraz pełny rozwój osobowości (**K 28/05**). Należy podkreślić, że o wkroczeniu w chronioną konstytucyjnie sferę godności człowieka można mówić tylko w przypadku godności osobowej (**K 28/05, SK 50/06, U 8/05**).

Konkretyzacja ochrony godności człowieka następuje poprzez szczegółowe normy konstytucyjne, a także w ogólnych standardach państwa prawnego wynikających z art. 2 Konstytucji. Konstytucyjna regulacja godności człowieka nakazuje również ochronę podstawowych praw człowieka, których nie skonkretyzowano w poszczególnych przepisach Konstytucji. Jeśli naruszone zostało prawo lub wolność wyrażone w Konstytucji, wówczas jako wzorzec kontroli w określonej sprawie należy wskazać przepis regulujący to prawo lub wolność. W takiej sytuacji nie zachodzi potrzeba wskazywania art. 30 Konstytucji jako wzorca kontroli (**P 28/06**).

Godność jest urzeczywistniana także poprzez zapewnienie pewności systemu prawa, która umożliwia jednostce, jako autonomicznej i racjonalnej istocie, przewidywanie działań organów państwa i planowanie własnych przedsięwzięć (**K 47/05, SK 19/06**). **Również wolność komunikowania jako wolność o charakterze osobistym w istotny sposób podkreśla godność osoby ludzkiej** (**K 41/05**).

5. Zasada proporcjonalności

Zasada proporcjonalności została wyrażona w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Zgodnie z nią, ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą ponadto naruszać istoty wolności i praw (na ten temat: **P 1/06, SK 54/06, SK 68/06, SK 50/06, SK 61/06, K 36/06**).

Zasada proporcjonalności ma charakter ogólny. Jest stosowana zarówno wtedy, gdy przepis stanowiący podstawę wolności lub prawa wprost dopuszcza ich ograniczenia, jak i wtedy, gdy o takiej możliwości nie wspomina (**P 1/06**).

Ustanowione ograniczenie spełnia wymaganie proporcjonalności, jeżeli służy realizacji założonego celu, jest niezbędne dla jego osiągnięcia oraz koszt realizacji założonego celu nie jest zbyt wysoki, a zatem gdy poświęcone dobro pozostaje we właściwej proporcji do osiągniętego efektu (**P 25/06, P 1/06, SK 54/06, K 8/07**,

K 47/05, K 29/06, SK 36/06, SK 68/06, K 20/07, SK 57/05, P 24/06). Badanie, czy naruszono zasadę proporcjonalności, oznacza zawsze konieczność wskazania konkurujących dóbr chronionych. Należy zatem ustalić, jaka wartość spowodowała wprowadzenie przez ustawodawcę określonego ograniczenia oraz jakie prawo czy wolność konstytucyjną kwestionowany przepis ogranicza (**K 47/05**).

Zasada proporcjonalności, wyinterpretowana niegdyś z zasady demokratycznego państwa prawnego¹⁰ (**P 25/06**), szczególnie akcentuje adekwatność celu i środka użytego do jego osiągnięcia. Jeśli możliwe jest osiągnięcie celu zamierzonego przez ustawodawcę przez użycie środka mniej dolegliwego, który pociąga za sobą mniejsze ograniczenia praw i wolności, to użycie środka bardziej uciążliwego oznacza naruszenie konstytucyjnej zasady proporcjonalności (**P 25/06, P 1/06, K 8/07, K 29/06, K 25/07**).

Zasada ta sprawia, że swoboda prawodawcy, jeśli chodzi o ograniczanie konstytucyjnych wolności i praw, nie ma charakteru absolutnego (**P 19/06, SK 50/06**). Ocena spełnienia poszczególnych kryteriów składających się na zasadę zakazu nadmiernej ingerencji wymaga pewnego zrelatywizowania i uwzględnienia charakteru poszczególnych praw i wolności jednostki (**SK 50/06**). **Gdy ustawodawca działa w celu realizacji interesu publicznego, gwarancją pozostawiania przez niego w zgodzie ze wskazaną zasadą jest właściwe wyważenie interesu zarówno publicznego, jak i prywatnego (P 24/06).**

Zasada proporcjonalności oraz koncepcja istoty poszczególnych praw i wolności wyznaczają granice ingerencji w konstytucyjne prawa i wolności (**SK 54/06, SK 68/06**). Interpretacja zakazu naruszania istoty ograniczanego prawa lub wolności nie powinna sprowadzać się jedynie do akcentowania jego sfery negatywnej: odpowiedniego miarkowania dokonywanych ograniczeń. Zakaz ten powinien być postrzegany także z pozytywnej strony, związanej z dążeniem do wskazania pewnego nienaruszalnego rdzenia prawa lub wolności, w który prawodawca nie powinien ingerować. Konstytucyjnie niedopuszczalne jest również takie ograniczenie prawa, które pozostawia jedynie pozór jego istnienia (**K 41/05**).

6. Zasada równości wobec prawa

6.1. Charakterystyka ogólna

Zasada równości stanowi jedną z podstawowych zasad państwa prawnego (**K 40/04**) oraz **jest rozwinięciem zasady demokratycznego państwa prawnego**

¹⁰ Por. m.in.: *orzeczenie z 26 kwietnia 1995 r., K 11/94, orzeczenie z 16 maja 1995 r., K 12/93, orzeczenie z 31 stycznia 1996 r., K 9/95*, a w obecnym stanie konstytucyjnym m.in. *wyroki: z 25 listopada 1997 r., K 26/97 oraz z 12 stycznia 1999 r., P 2/98*.

w zakresie, w jakim dotyczy relacji państwa z podmiotami prawa prywatnego (P 5/05).

Analizowana zasada należy do najczęściej powoływanych w orzecznictwie sądów konstytucyjnych w państwach demokratycznych dlatego, że praktycznie prawie każda norma prowadzi do różnicowania podmiotów prawa. Z tego względu sąd konstytucyjny powinien się do niej odwoływać szczególnie powściągliwie, gdyż kryteria dopuszczalnych zróżnicowań mają charakter ocenny (P 36/06).

Zasadą równości związane są wszystkie organy stosujące prawo, szczególnie gdy wyposażone są w pewien margines swobody decyzyjnej. Samo niebezpieczeństwo powstania nieuzasadnionych zróżnicowań w procesie stanowienia prawa nie uzasadnia stwierdzenia naruszenia analizowanej zasady. Wówczas bowiem należałoby wykluczyć wszelkie regulacje pozostawiające jakikolwiek margines swobody organom stosującym prawo (SK 19/06).

6.2. Treść zasady równości

Treścią zasady równości jest nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą oznacza to, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych) charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relevantną) powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących (P 5/05, P 45/06, SK 9/05, K 40/04, SK 19/06, K 42/05, SK 36/06, SK 1/06, P 19/04, P 11/07, SK 63/06, P 10/07, P 28/06, P 36/06, P 42/06, P 24/06, SK 43/06, SK 45/06, SK 37/06, K 52/05, P 39/06). Innymi słowy, ustawodawca powinien tworzyć prawo nie różnicując sytuacji prawnej podmiotów pozostających w takiej samej sytuacji faktycznej (K 29/06), natomiast podmioty różniące się ustawodawca może i powinien traktować odmiennie (P 5/05, P 45/06, P 11/07, P 43/07, P 39/06). Równość wobec prawa oznacza również zasadność dokonania przez ustawodawcę wyboru tego określonego, a nie innego kryterium zróżnicowania (SK 63/06).

Jednak treść zasady równości nie jest jednolita, ponieważ zależy od dziedziny stosunków, jakich dotyczy regulacja prawna wprowadzająca zróżnicowanie. Ustawodawca dysponuje większą swobodą różnego traktowania podmiotów prawa wówczas, gdy słabsza jest ranga czy ochrona konstytucyjnej wartości „towarzyszącej” dokonywanemu zróżnicowaniu (SK 9/05, K 52/05). Ostateczna ocena, czy regulacja nie prowadzi do naruszenia tej zasady, pozostawiona jest Trybunałowi (SK 9/05).

Unormowanie zawarte w art. 32 ust. 1 Konstytucji wyraża zarówno zasadę równości jako normę prawa przedmiotowego, jak również szczególnego rodzaju prawo podmiotowe, prawo do równego traktowania (SK 49/05). Jest to prawo „drugiego stopnia”, które przysługuje w związku z konkretnymi normami praw-

nymi lub działaniami organów władzy publicznej (**P 5/05**). W razie braku odniesienia tych norm lub działań do konkretnych, określonych w Konstytucji wolności i praw, prawo do równego traktowania nie ma w pełni charakteru prawa konstytucyjnego (wyodrębnionego). Zatem art. 32 ust. 1 Konstytucji może stanowić wzorzec kontroli w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną jedynie wówczas, gdy został odniesiony do treści chronionych konstytucyjnie konkretnych wolności i praw (**SK 49/05, SK 36/06**).

Przy ocenie regulacji prawnej z punktu widzenia zasady równości, w pierwszym rzędzie należy rozważyć, czy możliwe jest wskazanie wspólnej cechy istotnej, jaka uzasadniałaby równe traktowanie podmiotów prawa (**K 52/05**). W tym celu konieczne jest dokonanie analizy celu i treści aktu normatywnego zawierającego kontrolowaną normę (**P 25/06, SK 9/05, SK 19/06, SK 1/06, P 28/06, P 36/06, SK 43/06, SK 45/06**). Zatem ocena ta musi być poprzedzona dokładnym zbadaniem sytuacji prawnej podmiotów oraz dokonaniem analizy, zarówno ich cech wspólnych, jak i różniących (**P 45/06, P 11/07, SK 37/06, P 39/06**). Następnie należy ustalić kryterium, na podstawie którego te podmioty zostały przez kwestionowany przepis różnie potraktowane, oraz rozważyć, czy istnieje uzasadnienie takiej odmienności (**K 40/04, K 52/05**). Dopiero w razie stwierdzenia, że prawo nie traktuje podmiotów podobnych w sposób podobny, należy postawić pytanie o dopuszczalność takiego zróżnicowania w świetle zasady równości (**K 42/05, SK 36/06, P 10/07, P 24/06**).

Ustawodawca dysponuje pewną swobodą określenia cechy istotnej, według której dokonywane jest zróżnicowanie (**SK 9/05**). Przyznając uprawnienia czy przywileje prawodawca nie korzysta jednak z całkowitej dowolności przy określaniu kręgu adresatów normy, którym one przysługują. Zakres podmiotowy regulacji powinien obejmować wszystkich charakteryzujących się daną wspólną cechą istotną z punktu widzenia konkretnego przepisu prawa (**P 19/04**).

Mimo fundamentalnego charakteru analizowanej zasady w państwie prawnym w pewnych sytuacjach nie można wykluczyć możliwości uznania za zgodne z Konstytucją odmienne traktowanie podmiotów podobnych (**K 40/04**). Odstępstwa takie powinny jednak mieć przede wszystkim charakter relewantny. Powinny pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów zawierających kontrolowaną normę oraz z realizacją tego celu i treści. Nie wolno zatem tego zróżnicowania dokonywać według dowolnie ustalonego kryterium, a zróżnicowanie powinno mieć charakter proporcjonalny. To znaczy, że waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych. Odstępstwo takie musi pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, które uzasadniają odmienne potraktowanie podmiotów podobnych (**P 25/06, SK 9/05, K 40/04, SK 19/06, K 42/05, SK 36/06, SK 1/06, P 10/07, P 28/06, P 36/06, P 42/06, P 24/06, SK 43/06, SK 45/06**).

Konsekwencją każdej zmiany przepisów dotyczących statusu prawnego jednostki jest zróżnicowanie sytuacji osób znajdujących się w podobnej sytuacji faktycznej, lecz w różnym czasie, a przez to pod rządami różnych przepisów. Zasada równości nie zakazuje wprowadzania przez ustawodawcę rozwiązań korzystniejszych dlatego, że wcześniej pewna kategoria osób dostosowała swoje działania do regulacji mniej korzystnych lub poniosła pewne negatywne konsekwencje z uwagi na treść tej regulacji. Odmienne rozumienie tej zasady prowadziłoby do nadmiernej petryfikacji porządku prawnego przez utrwalenie raz przyjętych przepisów (*SK 19/06*).

6.3. Zakaz dyskryminacji

Nie zawsze odstępstwo od zasady równości oznacza automatycznie, że dany przepis ma dyskryminujący charakter. Aby to stwierdzić, należy zbadać kryterium, w oparciu o które dokonano zróżnicowania (*SK 9/05*). Za uznaniem określonego zróżnicowania za dyskryminujące mógłby przemawiać arbitralny charakter działań ustawodawcy, czy też naruszenie wartości konstytucyjnych uznawanych za podstawowe w danej dziedzinie (*P 19/07*). **Dyskryminacja może wynikać bezpośrednio z przepisów prawa bądź pośrednio, z uwagi na faktyczną sytuację adresatów danej normy** (*P 25/06*).

Z zawartej w art. 33 Konstytucji zasady równouprawnienia kobiet i mężczyzn wynika wymaganie przyznania im równych praw. Jednakże pod pewnymi warunkami dopuszczalne jest odmienne traktowanie kobiet i mężczyzn w celu eliminacji faktycznych nierówności w życiu społecznym (*P 10/07*).

Zakres podmiotowy zakazu niedyskryminacji jest określany przy uwzględnieniu problematyki rozpatrywanej sprawy. Uczestnicy obrotu gospodarczego działają na równych prawach przedsiębiorców publicznych i prywatnych (*K 29/06*). **Z podstawowej dla gospodarki rynkowej zasady swobody konkurencji wynika, ściśle związany z zakazem dyskryminacji podmiotów niepaństwowych, zakaz preferencji dla podmiotów państwowych w obrocie gospodarczym** (*P 5/05*). **Odnosząc zaś konstytucyjną zasadę równości do reguł postępowania cywilnego, wskazano na równouprawnienie stron w zakresie korzystania z uprawnień procesowych** (*P 39/06*).

Zakres zastosowania zakazu dyskryminacji nie ogranicza się jedynie do gwarantowanych w Konstytucji praw i wolności (*P 5/05, K 18/06*).

7. Prawo do sądu

7.1. Ogólna charakterystyka prawa do sądu

Prawo do sądu jest jednym z podstawowych praw jednostki oraz należy do fundamentalnych gwarancji praworządności (*P 19/04, P 11/07, SK 54/05*). Przyśługuje każdemu – każdej osobie prawa prywatnego (*SK 1/06*).

Zgodnie z ustabilizowanym orzecznictwem Trybunału, na treść konstytucyjnej zasady prawa do sądu składają się w szczególności: prawo dostępu do sądu, prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej oraz prawo do wyroku sądowego. Prawo dostępu do sądu stanowi prawo do uruchomienia procedury przed sądem, który ma być organem niezależnym, niezawisłym i bezstronnym. Z kolei prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury zakłada ukształtowanie jej zgodnie z wymaganiami sprawiedliwości i jawności. A prawo do wyroku sądowego to prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd w rozsądnym terminie (*SK 49/05, SK 68/06, SK 29/05, SK 1/06, P 19/04, P 11/07, SK 4/06, SK 7/06, SK 16/05, SK 57/05, SK 54/05, P 39/06*). W 2007 r. Trybunał uzupełnił i rozszerzył dotychczasową linię orzeczniczą odnoszącą się do prawa do sądu o prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy (*SK 7/06, SK 16/05*).

Zakres prawa do sądu wyznaczany jest przez pojęcie „sprawy”. W orzecznictwie TK przyjęto szerokie jej rozumienie jako urzeczywistnienie konstytucyjnych gwarancji prawa do sądu dotyczącego każdej sytuacji – bez względu na szczegółowe regulacje proceduralne – w której jest konieczne rozstrzygnięcie o prawach danego podmiotu. Przyjmuje się przy tym, że natura tych stosunków prawnych wyklucza dowolność w rozstrzyganiu o sytuacji prawnej podmiotu przez drugą stronę tego stosunku (*SK 4/06, SK 7/06, SK 57/05*).

W treści art. 45 ust. 1 Konstytucji niewątpliwie mieści się także tzw. domniemanie drogi sądowej, a więc wola ustrojodawcy, aby prawo do sądu obejmowało możliwie najszerszy zakres spraw (*P 19/04*). **Na szeroki zakres prawa do sądu wskazują, poza normami konstytucyjnymi, także regulacje prawa międzynarodowego oraz prawa Unii Europejskiej (*K 28/05*).** Nie jest ono jednak prawem absolutnym, gdyż w świetle art. 31 ust. 3 Konstytucji **może podlegać ograniczeniom (*SK 68/06*) o charakterze podmiotowym, przedmiotowym lub proceduralnym (*K 28/05*).**

W demokratycznym państwie prawo do sądu powinno oznaczać nie tylko dostępność drogi sądowej, ale i możliwość ochrony tą drogą swoich praw (*P 39/06*). Nie stanowi naruszenia prawa do sądu ani zamknięcia drogi sądowego dochodzenia praw sytuacja, w której uprawnionemu w ramach danej procedury wprawdzie nie zostały zapewnione szerokie gwarancje ochrony praw, lecz przysługuje mu środek prawny umożliwiający dochodzenie roszczeń w innym postępowaniu (*SK 29/05*).

Sądy i Trybunały stanowią władze odrębne i niezależne od innych władz (art. 173), a sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają wyłącznie Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1). Zgodnie z Konstytucją sądy sprawują wymiar sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 i art. 177). **Sąd niezawisły i niezależny z założenia składa się z sędziów. Niezawisły sąd tworzą osoby, którym prawo nadaje cechę niezawisłości oraz realnie ją gwarantuje. Nie można mówić o niezawisłym sądzie złożonym z osób, które nie mają gwarancji niezawi-**

słości (*SK 7/06*). **Zapewnienie warunków niezawisłości i niezależności jest również konieczną przesłanką realizacji zasady demokratycznego państwa prawnego. Zależność sądów oraz brak niezawisłości sędziów skutkują tym, że mechanizm podziału władzy ma charakter fasadowy (*K 39/07*).** Wszelkie „sprawy” w rozumieniu art. 45 Konstytucji powinny być rozpatrywane przez sądy w znaczeniu konstytucyjnym, które jednocześnie muszą spełniać wymagania: właściwości, niezależności, bezstronności i niezawisłości. O niezależności sądów można mówić przede wszystkim wówczas, gdy sądownictwo jest oddzielone zarówno organizacyjnie, jak i funkcjonalnie od innych władz, co gwarantuje sądom pełną samodzielność obejmującą rozpatrywanie spraw oraz orzekanie. Z kolei niezawisłość polega na tym, że sędzia działa wyłącznie w oparciu o prawo, zgodnie ze swoim sumieniem i wewnętrznym przekonaniem. Natomiast bezstronność to nie tylko niezbywalna cecha władzy sądowniczej, ale także przymiot, którego utrata przez sędziego pozbawia go kwalifikacji do pełnienia swoich funkcji. Przede wszystkim polega ona na tym, że sędzia kieruje się obiektywizmem, równorzędnie traktując uczestników postępowania (*SK 7/06*). **Elementem składowym niezawisłości sędziów i niezależności sądów jest immunitet sędziowski (*K 39/07*).**

Konstytucja nakłada na prawodawcę obowiązek utworzenia sprawnie funkcjonujących sądów i ustanowienia sprawiedliwej procedury sądowej oraz zakaz zamykania lub nadmiernego ograniczania dostępu do sądu. Dopuszcza jednocześnie pewne ograniczenia prawa do sądu, o ile, poza koniecznością spełnienia wymagań wyrażonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, nie prowadzą do zamknięcia sądowej drogi dochodzenia konstytucyjnych wolności i praw (*SK 29/05*). Działania ustawodawcy mające na celu przyspieszenie i uproszczenie procedury mogą dotyczyć jedynie warunków formalnych (np. opłaty od wniesionego pisma), a nie uprawnień stron związanych z obroną ich praw i interesów (*P 39/06*).

Prawo do sądu wymaga uzyskania czytelnego, poddającego się weryfikacji uzasadnienia rozstrzygnięcia sprawy przez sąd. Rezygnacja z tego obowiązku może być usprawiedliwiona potrzebą ochrony innych wartości, do których zaliczyć należy sprawność postępowania sądowego (*SK 68/06*).

Ingerencja prawodawcy w zakres zasady stabilności prawomocnych orzeczeń jest możliwa wówczas, gdy ma na celu ochronę naruszonych praw jednostki (*SK 16/05*).

7.2. Zasada dwuinstancyjności postępowania

Zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji) jest jednym z istotnych elementów, które wyznaczają treść prawa do sądu. Zakłada ona w szczególności dostęp do sądu drugiej instancji oraz odpowiednie ukształtowanie procedury przed sądem drugiej instancji. Sąd drugiej instancji powinien być sądem wyższego szczebla od sądu, w którym sprawa była rozpatrywa-

na w pierwszej instancji. Postępowanie odwoławcze powinno przebiegać tak, aby sąd mógł wszechstronnie zbadać rozpoznawaną sprawę i wydać rozstrzygnięcie merytoryczne. Nie byłoby to możliwe w wypadku kontroli ograniczonej do prawidłowości zastosowania przepisów przez sąd pierwszej instancji (*SK 3/05*).

Konstytucyjne standardy prawa do sądu dotyczą postępowania przed sądem zarówno pierwszej, jak i drugiej instancji (*SK 3/05*). Zatem sąd każdej instancji powinien spełniać wskazane w orzecznictwie TK warunki (niezależności, bezstronności i niezawisłości) (*SK 7/06*). Jednak regulacje odnoszące się do postępowania przed sądem drugiej instancji muszą uwzględniać specyfikę tego postępowania (*SK 3/05*).

Dwuinstancyjność jest standardem minimalnym, a wszystko, co ponad ten standard wykracza, jest naddatkiem, podwyższeniem standardu. Przepisy Konstytucji nie dają więc podstaw do wywodzenia prawa do rozpoznania sprawy przez trzecią instancję. Nie oznacza to zakazu wyjścia przez ustawodawcę w wybranych kategoriach spraw ponad gwarantowany konstytucyjnie standard minimalny. Istnieje więc możliwość wprowadzenia dodatkowego, „trzeciego” stadium postępowania. Musi ono zawsze odpowiadać standardom rzetelnego procesu oraz może być przedmiotem oceny konstytucyjnej (*SK 68/06*).

O naruszeniu prawa do rozpatrzenia sprawy przez sąd wyższej instancji można mówić zarówno w wypadku wyłączenia przez ustawodawcę możliwości wniesienia apelacji, jak i ustanowienia formalnych warunków apelacji nadmiernie utrudniających jej wniesienie (*SK 3/05, P 39/06*).

7.3. Prawo do sprawiedliwej (rzetelnej) procedury

Wymaganie stosowania sprawiedliwej procedury sądowej przy wydawaniu wszelkich rozstrzygnięć dotyczących praw i interesów jednostek jest jednym z elementów demokratycznego państwa prawnego (*SK 1/06*) oraz istotnym składnikiem prawa do sądu (*SK 68/06, SK 1/06*). **Konstytucyjne prawo do rozpatrzenia sprawy w sprawiedliwym postępowaniu sądowym, wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, stanowi konkretyzację ogólnego prawa do sprawiedliwej procedury przed organami władzy publicznej (*SK 1/06*).**

Prawo do sądu, wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, wyznacza łącznie z innymi jej przepisami, w tym przede wszystkim zasadą demokratycznego państwa prawnego, a także normami europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r.¹¹, standard ochrony praw jednostki. **Elementem prawa do sądu jest prawo do rzetelnego procesu sądowego. Składa się na nie w szczególności, zgodnie z orzecznictwem ETPC, prawo do obrony, zasada równości broni, prawo dostępu do sądów, a także prawo**

¹¹ Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.

dostępności adwokata, zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych (K 41/05).

Minimalne wymagania w zakresie rzetelnej procedury wyznaczane są z jednej strony przez nakaz podmiotowego traktowania uczestników, z drugiej – zakaz arbitralnego działania sądu. Pierwszy przejawia się w obowiązku wysłuchania stron i konieczności ujawnienia w czytelny sposób motywów rozstrzygnięcia w stopniu umożliwiającym weryfikację sposobu rozumowania sądu, a tym samym unikaniu dowolności czy wręcz arbitralności sądu. Istotne znaczenie ma także zapewnienie uczestnikom postępowania przewidywalności przez odpowiednią spójność i wewnętrzną logikę mechanizmów, którym jest poddany. Udział zainteresowanych podmiotów w postępowaniu, zasada jawności postępowania oraz wydawanie rozstrzygnięć zawierających rzetelne, weryfikowalne uzasadnienie stanowią gwarancję braku arbitralności sądu (**SK 68/06**).

Uprawnienia procesowe, właściwe dla przedmiotu prowadzonego postępowania, powinny być zapewnione stronom przez sprawiedliwą procedurę sądową. Z wymagań rzetelnego procesu wynika konieczność zapewnienia uczestnikom postępowania realnej możliwości przedstawienia swych racji oraz nałożenia na sąd obowiązku ich rozważenia (**P 11/07, SK 54/05**). W każdym wypadku ustawodawca powinien zapewnić jednostce prawo do wysłuchania, zaliczane do podstawowych elementów prawa do sądu (**SK 4/06, P 39/06**). W demokratycznym państwie prawnym prawo do sądu, które nie uwzględniałoby tego elementu, byłoby fikcją (**SK 54/05**). Pozbawienie strony prawa do wysłuchania może skutkować naruszeniem prawa do sądu. Nie należy bowiem uznać za rozpatrzenie sprawy rozstrzygnięcia sądu zapadłego na podstawie twierdzeń tylko jednej ze stron (**P 39/06**). Istotnym elementem sprawiedliwej procedury sądowej jest prawo strony do osobistego udziału w czynnościach procesowych. Udział stron w określonych czynnościach procesowych może być przez ustawodawcę ograniczony, zawsze z uzasadnionych powodów. Ocena konkretnych rozwiązań ustawowych z punktu widzenia wymagań sprawiedliwości proceduralnej powinna uwzględniać charakter spraw rozpoznawanych w danym postępowaniu (**SK 1/06, SK 4/06**). Prawo do rzetelnego procesu sądowego wymaga stworzenia każdemu uczestnikowi postępowania karnego czy cywilnego możliwości przedstawienia sądowi we właściwy sposób swojej sprawy. Oznacza to, iż z prawa do rzetelnego procesu można wywieść prawo jednostki zaangażowanej w sprawę sądową do korzystania z profesjonalnej pomocy prawnika. Jednak prawa tego nie należy utożsamiać materialnie z konstytucyjnym prawem do obrony, wyrażonym w art. 42 ust. 2 Konstytucji (**K 41/05**), które ma zastosowanie tylko w postępowaniach karnych.

Gwarancje konstytucyjne przewidziane w art. 45 obejmują tylko kompetencje zastrzeżone w Konstytucji dla sądów. Wyłączone są zatem upoważnienia niewskazane w Konstytucji, ale przewidziane ustawowo (tzw. kompetencje pozakonstytucyjne). Wobec tych ostatnich stosuje się ogólne gwarancje

sprawiedliwości proceduralnej, będące istotnym elementem zasady państwa prawnego (*SK 7/06*).

W kontekście postępowania administracyjnego prawo do sądu nie daje podstaw do tezy o istnieniu prawa strony do czynnego udziału na każdym etapie tego postępowania, w tym w czynnościach dowodowych organu administracji publicznej. Stronie przysługuje prawo do przedstawiania swoich racji oraz zgłaszania wniosków dowodowych jedynie w takim zakresie, w jakim służą one kontroli legalności działania administracji publicznej (*SK 54/05*).

8. Zasada ochrony własności i prawa dziedziczenia

8.1. Zagadnienia ogólne

Konstytucja w art. 64 ust. 1 gwarantuje każdemu prawo do własności oraz innych praw majątkowych, a zatem prawo do nabywania mienia, jego zachowania oraz dysponowania nim. Prawo własności z pewnością zaliczyć należy do konstytucyjnych praw podmiotowych o charakterze powszechnym (*SK 36/06*). Z jednej strony, służy ono ochronie autonomii i samorealizacji jednostki, z drugiej zaś pełni również szereg funkcji ogólnospołecznych. **Powinno być rozumiane nie tyle jako wiązka uprawnień, ile raczej jako kompleks praw i obowiązków** (*K 28/06*). Konstytucja nakłada na ustawodawcę dwie kategorie obowiązków: pozytywny, wymagający tworzenia przepisów i procedur chroniących prawa majątkowe, oraz negatywny – niestanowienia regulacji, które mogłyby zniweczyć bądź ograniczyć ochronę tych praw (*SK 4/06*).

Funkcja przepisów Konstytucji dotyczących prawa własności jest odmienna od funkcji przepisów prawa cywilnego. Te pierwsze bowiem działają w stosunkach pomiędzy państwem a podmiotami podlegającymi jego władztwu. Zakazują arbitralnego pozbawienia własności, a także kształtują granice władczego wpływu państwa na ich sytuację oraz granice jego interwencji w stosunki pomiędzy uczestnikami obrotu prawnego (*K 20/07*).

8.2. Równa ochrona praw majątkowych

Konstytucja w art. 64 ust. 2 stanowi, że ochrona własności i innych praw majątkowych jest równa dla wszystkich podmiotów tych praw (*SK 1/06*). Nawiązuje tym samym do ogólnej zasady równości (*P 21/06*, *SK 70/06*), będąc jej uszczegółowieniem w zakresie dotyczącym praw majątkowych (*P 24/06*). Przepis ten formułuje prawo podmiotowe, które stanowi nieodłączny aspekt tychże praw (własności i innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia), bez którego zostałyby pozbawione swojej istoty. Równość, wskazana w art. 64 ust. 2, nie ma zatem charakteru abstrakcyjnego. Odnosi się ona bowiem do konkretnych, wy-

mienionych w tym przepisie praw i do zapewnienia im równej ochrony prawnej (**SK 49/05**).

Konstytucyjna ochrona praw majątkowych nie oznacza ich absolutnej nienaruszalności, a wkroczenie ustawodawcy w tę sferę może być uznane za dopuszczalne, a nawet celowe. Wówczas jednak konieczne jest zachowanie ram konstytucyjnych, wyznaczających granice możliwej ingerencji, tzn. wprowadzenie tych ograniczeń z zachowaniem formy ustawowej oraz z poszanowaniem zasad równości i proporcjonalności (**SK 18/05**). Analizowana zasada wyklucza zróżnicowanie w aspekcie podmiotowym, dopuszczając je jednak w aspekcie przedmiotowym, w związku z odmienną sytuacją faktyczną lub prawną (**SK 49/05**).

Zakres ochrony własności i innych praw majątkowych nie jest tożsamy. Ustawodawca może szerzej ingerować w sferę tych ostatnich, ponieważ ich treść jest węższa niż prawa własności i nie mogą one być uznawane za własność w znaczeniu konstytucyjnym (**SK 49/05**).

Ochrona obejmująca majątkowe prawa podmiotowe musi być realna, przy czym punktem odniesienia musi być skuteczność realizacji określonego prawa podmiotowego w konkretnym otoczeniu systemowym, w którym ono funkcjonuje (**SK 4/06**).

8.3. Ograniczenia własności

Prawo własności nie ma charakteru absolutnego i choć stanowi najpełniejsze z praw majątkowych, może podlegać ograniczeniom (**SK 36/06, K 20/07, K 28/06**). Zakres dopuszczalnych ograniczeń wskazuje art. 64 ust. 3 Konstytucji, przewidując, że własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza istoty prawa własności. W Konstytucji jednoznaczne i wyraźne podstawy wprowadzania ograniczeń stanowią zarówno art. 64 ust. 3, jak i art. 31 ust. 3 Konstytucji, który ma znaczenie podstawowe z względu na sformułowaną w nim zasadę proporcjonalności. Normę wynikającą z art. 64 ust. 3 traktować należy (wyłącznie) jako konstytucyjnie potwierdzoną możliwość wprowadzania ograniczeń prawa własności (**K 20/07, K 28/06**), które jednak muszą uwzględniać zarówno wymagania wynikające z tego przepisu, oraz z art. 31 ust. 3 Konstytucji (**K 20/07**).

Niewątpliwie z naruszeniem istoty prawa własności mamy do czynienia wówczas, gdy regulacje prawne, mimo że nie znoszą samego prawa własności, to jednak w praktyce uniemożliwiają korzystanie z niego i realizację jego funkcji. Ograniczenie, które nie jest „konieczne”, nie czyni bowiem zadość konstytucyjnym wymaganiom wynikającym z zasady proporcjonalności (**P 30/06**). Niedopuszczalne jest więc z punktu widzenia Konstytucji takie ukształtowanie zakresu ograniczeń, które doprowadzi do zniweczenia podstawowych składników tego prawa, „wydrąży” je z rzeczywistej treści i przekształci w pozór prawa. Oznaczałoby to bowiem naruszenie podstawowej treści, istoty prawa własności (**SK 49/05**,

K 20/07). Dla ustalenia, czy zachowana została istota prawa własności, konieczna jest analiza sumy ustanowionych prawem ograniczeń (**K 20/07**).

Każda danina publiczna stanowi formę ingerencji w sferę prawa własności i innych praw majątkowych prywatnych (SK 19/06, P 20/06). Immanentną granicą tej ingerencji jest istota prawa własności. Ponieważ regulacja prawna odnosząca się do obowiązków podatkowych wynika z Konstytucji, to jej dopuszczalności nie można rozpatrywać w kategoriach ograniczeń obejmujących korzystanie z praw i wolności (**SK 36/06**), a ciężary publiczne w postaci prawidłowo stanowionych podatków nie mogą być uznane za niekonstytucyjną ingerencję w sferę własności i innych praw majątkowych (**SK 70/06**). Należy jednak badać ciężary podatkowe na tle relacji między obowiązkami konstytucyjnymi a ochroną konstytucyjnych wolności i praw. Konstytucja zakazuje bowiem kształtowania obowiązków podatkowych w taki sposób, żeby stały się one instrumentem konfiskaty mienia (**SK 36/06**). Co do zasady, żadna norma konstytucyjna nie wyłącza możliwości nałożenia publicznoprawnych obciążeń własności w zakresie przekraczającym pożytki przynoszone przez jej przedmiot, ale nie mogą one zwłaszcza naruszać istoty prawa własności ani stanowić ukrytej formy wywłaszczenia (**K 20/07**).

Własność rodzi nie tylko uprawnienia, ale i obowiązki, przede wszystkim te wynikające z realizacji interesu publicznego (**K 20/07, K 28/06**). Ich wykonywanie łączyć się może z koniecznością ponoszenia odpowiednich nakładów finansowych. Nie mogą one jednak polegać na przeniesieniu na uprawnionego powinności władz publicznych, tym bardziej gdy ustawodawca nie zapewnił możliwości uzyskania jakiegokolwiek rekompensaty od tych władz (**K 20/07**).

8.4. Prawo (do) dziedziczenia

Prawo dziedziczenia stanowi niewątpliwie konstytucyjne prawo podmiotowe o charakterze powszechnym (**P 19/07**). **Zagwarantowane zostało w art. 21 i art. 64 Konstytucji, przy czym oba te przepisy muszą być odczytywane łącznie (P 20/06)**. Prawo to jest autonomicznym pojęciem prawa konstytucyjnego i nie może być interpretowane poprzez proste odwołanie się do obowiązującego ustawodawstwa. Pozostaje w ścisłym związku z prawem własności, stanowiąc jego utrwalenie w sensie instytucjonalnym (**P 20/06, P 19/07, P 21/06**). Konstytucyjne prawo do dziedziczenia zapewnia ochronę jednostki, wyklucza zatem arbitralne zawężanie zakresu praw objętych tym mechanizmem. Nie ma ono jednak charakteru absolutnego, zatem może podlegać ograniczeniom, o ile spełniają one warunki określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji. W szczególności ustawodawca może, kierując się uzasadnionymi względami, wyłączać określone prawa z ogólnego mechanizmu dziedziczenia (**P 20/06**).

Prawo dziedziczenia stanowi przede wszystkim gwarancję pozostawiania własności w rękach prywatnych. Oznacza to zakaz dowolnego przejmowania przez

państwo własności osób zmarłych. Na ustawodawcy ciąży zakaz wprowadzenia tzw. ukrytego wywłaszczenia polegającego na pozbawieniu statusu własności prywatnej składników majątkowych osób zmarłych (**P 19/07**, **P 21/06**).

Konstytucyjna ochrona prawa dziedziczenia nie może być rozumiana wyłącznie w kategoriach czysto formalnych, jako zapewnienie samego transferu praw spadkodawcy na jego następców prawnych. Powinna urzeczywistniać się na dalszych etapach, poprzez tworzenie odpowiednich warunków prawnych, które zapobiegą powstaniu po stronie spadkobierców pozoru prawa do dziedziczenia (**P 20/06**).

Trybunał Konstytucyjny wyróżnia kilka podstawowych elementów składających się na treść prawa dziedziczenia. Należą do nich:

1) nakaz ustawowej regulacji określonej sfery zagadnień związanych ze śmiercią osoby fizycznej;

2) zakaz arbitralnego przejmowania na własność składników majątkowych osób zmarłych przez państwo lub inne podmioty prawa publicznego;

3) nakaz uwzględniania woli właściciela, która jest podstawowym czynnikiem decydującym o przyznaniu, na wypadek jego śmierci, jego majątku innym podmiotom;

4) wolność rozrządzenia swoim majątkiem na wypadek śmierci;

5) nakaz stworzenia regulacji subsydiarnej do dziedziczenia testamentowego (opartego na woli spadkodawcy), dzięki której będzie można jednoznacznie ustalić w konkretnym wypadku krąg spadkobierców;

6) nakaz równego traktowania spadkobierców w podobnych lub zbliżonych sytuacjach prawnych;

7) zakaz pozbawiania jakiegokolwiek kategorii osób zdolności dziedziczenia;

8) ochrona praw tych, którzy uzyskali status spadkobiercy po śmierci określonej osoby, bowiem Konstytucja chroni prawa nabyte w drodze dziedziczenia;

9) nakaz ukształtowania regulacji prawnych, umożliwiających spadkobiercy z woli spadkodawcy bądź ustawowemu definitywne nabycie składników majątku spadkowego i wartości majątku spadkowego (**P 20/06**).

Konstytucja w art. 64 ust. 1 zakazuje ustawodawcy pozbawiania jakiegokolwiek kategorii osób zdolności dziedziczenia. Trzeba jednak podkreślić, że wskazany przepis stanowi gwarancję prawa dziedziczenia pojmowanego abstrakcyjnie, a nie prawa do dziedziczenia po konkretnej osobie fizycznej. Konstytucyjna gwarancja takiej samej dla każdego możliwości stania się spadkobiercą nie ustala zatem porządku dziedziczenia po konkretnej osobie ani nie zapewnia nikomu uzyskania praw majątkowych w drodze dziedziczenia po określonym spadkodawcy. Przeciwnie założenie uznać należy za sprzeczne z uprawnieniem do rozporządzania przedmiotem własności, które mieści się w ramach treści prawa własności (**P 19/07**, **P 21/06**).

Zasada równej ochrony prawa dziedziczenia nie oznacza równości praw spadkobierców. Zróżnicowanie wynikać może przecież z odpowiednio wyrażonej woli

spadkodawcy. Zasada ta wyraża się przede wszystkim w prawie do uzyskania przez osoby uprawnione przysporzenia majątkowego odpowiedniego do ich udziału w spadku (*P 19/07, P 21/06*).

Prawo dziedziczenia zakłada przejście na spadkobierców zarówno praw, jak i obowiązków. Dlatego konieczne jest zapewnienie właściwych mechanizmów ochrony spadkobierców wówczas, gdy zobowiązania zaciągnięte przez spadkodawcę przekraczają wartość jego praw majątkowych. Ustawodawca może wprowadzić mechanizm dziedziczenia obowiązków i praw majątkowych w dziedzinie prawa podatkowego (*P 20/06*).

ROZDZIAŁ III

PRZEGLĄD NAJWAŻNIEJSZYCH WYROKÓW TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO WYDANYCH W ROKU 2007

1. Uwagi ogólne

W niniejszym rozdziale została zaprezentowana analiza najważniejszych ubiegłorocznych wyroków Trybunału Konstytucyjnego, zważywszy ich doniosłość dla ustroju państwa, stosunków społecznych i gospodarczych oraz funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Część z nich była szeroko komentowana i oceniana przez osoby sprawujące najwyższe funkcje państwowe, polityków, przedstawicieli doktryny prawa konstytucyjnego, a także opinię publiczną. Tezy zawarte w uzasadnieniach większości z nich wyznaczają również prawodawcy kierunki reform we wskazanej dziedzinie, celem osiągnięcia standardów właściwych dla demokratycznego państwa prawnego.

2. Wyroki o istotnym znaczeniu dla ustroju państwa

2.1. Oświadczenia majątkowe samorządowców (*K 8/07*)

W *wyroku z 13 marca 2007 r., K 8/07*, Trybunał badał konstytucyjność niektórych przepisów związanych z obowiązkiem składania przez samorządowców oświadczeń majątkowych. Każdy nowo wybrany radny gminy lub wójt (odpowiednio burmistrz, prezydent miasta) ma obowiązek złożenia oświadczeń dotyczących własnego stanu majątkowego oraz działalności gospodarczej prowadzonej przez najbliższych krewnych. Ustawa określa terminy złożenia takich oświadczeń.

Kontrola konstytucyjności dotyczyła w tym wypadku:

– określenia sankcji za niezłożenie wymienionych oświadczeń. Zgodnie z będącymi przedmiotem kontroli przepisami niezłożenie oświadczenia w określonym terminie powodowało natychmiastową utratę mandatu radnego lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta);

– przepisów definiujących początek biegu 30-dniowego terminu do złożenia wymienionych oświadczeń. Zgodnie z art. 24h ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym¹², radny lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) powinien

¹² Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, ze zm.

złożyć oświadczenie o swoim stanie majątkowym w terminie 30 dni „od dnia ślubowania”. Z kolei w myśl art. 24j ust. 3 tej samej ustawy, oświadczenie o działalności gospodarczej krewnych (a także inne oświadczenia wymienione w tym przepisie) powinno być złożone przez radnego lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w terminie 30 dni „od dnia wyboru”.

We wniosku kwestionowano nadmierny rygoryzm sankcji (wygaśnięcie mandatu) nawet za niezawinione i nieznaczne przekroczenie terminu złożenia oświadczenia. Wniosek powoływał się na naruszenie zasad proporcjonalności (art. 31 ust. 3) i demokratycznego państwa prawnego (art. 2). Kwestionowano także istnienie w dwu różnych ustawach dwóch różnych sankcji za nieterminowe złożenie oświadczenia, co uważano za naruszenie zasad demokratycznego państwa prawnego. Samorządowa ordynacja wyborcza¹³ w art. 190 ust. 1 pkt 1a przewidywała wygaśnięcie mandatu radnego lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta), natomiast ustawa o samorządzie gminnym (art. 24k ust. 1) – sankcję utraty diety lub wynagrodzenia.

Trybunał uznał, że wprowadzenie sankcji za niezłożenie oświadczenia w postaci wygaśnięcia mandatu jest wkroczeniem ustawodawcy w materię chronioną konstytucyjnie, jaką jest czynne i bierne prawo wyborcze. Zastosowanie sankcji powodowało, że wyniki przeprowadzonych wyborów ulegały w takiej sytuacji przekreśleniu, a tym samym ulegała przekreśleniu zasada trwałości mandatu pochodzącego z wyborów bezpośrednich. Ani czynne, ani bierne prawo wyborcze nie wyczerpują się bowiem w samym akcie głosowania. Czynne prawo wyborcze („prawo wybierania”), będące podmiotowym prawem konstytucyjnym (art. 62 Konstytucji), dotyczy wszystkich postaci wyborów niezależnie od szczebla i struktury wyłonionych w ich drodze organów czy przedstawicieli. Stanowi ono konsekwencję wyrażonej w art. 4 Konstytucji zasady ludowładztwa. Z kolei bierne prawo wyborcze, jakkolwiek nie znajduje samodzielnej podstawy konstytucyjnej w przepisach dotyczących wolności i praw jednostki (rozdział II Konstytucji), ma również charakter konstytucyjnego prawa podmiotowego. Wywodzi się je z zasady, zgodnie z którą Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio (art. 4 ust. 2 Konstytucji). Bierne prawo wyborcze obejmuje nie tylko uprawnienie do bycia wybranym, lecz również do sprawowania mandatu uzyskanego w wyniku prawidłowo przeprowadzonych wyborów. W konsekwencji, prawo to nie konsumuje się w samym akcie głosowania, a pozbawienie mandatu stanowi jego naruszenie. Regulacje dotyczące pozbawienia mandatu powinny zatem odpowiadać konstytucyjnym kryteriom proporcjonalności.

Test proporcjonalności wymaga stwierdzenia: przydatności normy do osiągnięcia zamierzonego celu; konieczności przedsięwziętego działania ustawodawcy, aby zamierzony cel był osiągnięty; proporcjonalności w znaczeniu ścisłym,

¹³ Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, ze zm.)

a więc stwierdzenia, że efekty obowiązywania tej normy pozostają w proporcji do nałożonych przez nią na obywatela ciężarów i ograniczeń. Jeżeli więc określony cel można osiągnąć za pomocą środka w mniejszym stopniu ograniczającego prawa i wolności, to zastosowanie środka bardziej uciążliwego nie jest konieczne, a zatem stanowi naruszenie Konstytucji.

W analizowanej sprawie niezłożenie oświadczenia majątkowego w terminie mogło wynikać z przyczyn przejściowych i usuwalnych. Natomiast większość innych sytuacji powodujących wygaśnięcie mandatu (np. śmierć, utrata biernego prawa wyborczego, naruszenie zasady niepołączalności stanowisk) ma trwały i nieusuwalny charakter. Dlatego wprowadzenie sankcji wygaśnięcia mandatu, właściwej ze względu na sytuacje nieodwracalne, w wypadku przeszkody o charakterze usuwalnym nie spełniało przesłanki konieczności, a zatem było nieproporcjonalne.

Kwestionowana regulacja zaburzała też równowagę między prawami wyborców (dokonujących aktu wyboru swych przedstawicieli) a koniecznością osiągnięcia celu założonego przez ustawodawcę (przejrzystość sytuacji majątkowej jako instrument antykorupcyjny). Sankcja automatycznego wygaśnięcia mandatu unicestwia bowiem decyzję wyborców wskutek stosunkowo błażej i usuwalnej usterki.

Przeprowadzenie wyborów nie jest czynnością jednorazową. Poza aktem złożenia głosu obejmuje bowiem ciąg zdarzeń i procedur, rozpoczynający się od ogłoszenia wyborów i kończący się w momencie zakończenia wszelkich postępowań weryfikujących wynik wyborów w danej kadencji. W wypadku „sporu o mandat” uzyskany w wyniku wyborów bezpośrednich, procedura zaczerpnięta z istniejących, lecz mających inne cele procedur wykorzystywanych w celach osiągnięcia przejrzystości majątkowej), charakteryzuje się nadmiernym, a więc nieproporcjonalnym wkroczeniem władzy administracyjnej w kwestie decydujące o samym bycie demokracji samorządowej.

Trybunał co do zasady nie ocenia poziomej sprzeczności w systemie prawa, zaś w analizowanej sprawie dwa przepisy ustawowe wskazywały różny moment rozpoczęcia biegu terminu złożenia oświadczenia. Zróżnicowanie terminów składania oświadczeń nie jest automatycznie niezgodne z zasadami prawidłowej legislacji (art. 2 Konstytucji), jednak prowadzi do niesprawiedliwionego potrzebami legislacyjnymi „szumu informacyjnego”. Nie przesądza to jeszcze o niekonstytucyjności, jeżeli jednak przepis nakłada na jednostki obowiązki, to przesłanki aktualizujące ten obowiązek powinny być określone w sposób jednoznaczny. Jest to konieczne tym bardziej wówczas, gdy obowiązki te związane są z niweczącą wyniki wyborów sankcją, realizującą się z mocy prawa. W analizowanej sprawie nieodkreśloność przepisu uderzała w zaufanie do prawa nie tylko bezpośrednich adresatów normy, ale także wyborców.

Wyrok zapadł w momencie, gdy toczyły się jeszcze postępowania administracyjne i sądowniczoadministracyjne, związane z przeprowadzeniem wyborów samo-

rządowych. Postępowania te znajdowały się w różnym stadium. Ukształtowany przez wyrok Trybunału stan prawny powinien być miarodajny dla wydania rozstrzygnięcia w jeszcze toczących się sporach. Utrata mocy obowiązującej norm uznanych za niekonstytucyjne następuje z datą ogłoszenia wyroku w organie promulgacyjnym. Sam fakt ogłoszenia jego wyroku na sali rozpraw ma prawne znaczenie dla postępowań toczących się przed organami administracyjnymi lub sądami na tle przepisów dotkniętych niekonstytucyjnością, ponieważ już z momentem publicznego ogłoszenia wyroku Trybunału (co zawsze jest wcześniejsze niż moment derogacji niekonstytucyjnego przepisu przez opublikowanie wyroku) następuje uchylenie domniemania konstytucyjności kontrolowanej normy. Jeżeli jednak wygaszenie mandatu (na podstawie działania normy uznanej następnie za niekonstytucyjną) nastąpiło przed datą stwierdzenia niekonstytucyjności, brak jest stosownych procedur umożliwiających „cofnięcie” dokonanego wygaszenia.

2.2. Wygaśnięcie mandatu radnego i zaskarżenie zarządzenia zastępczego wojewody (P 19/04)

W *wyroku z 17 lipca 2007 r., P 19/04*, Trybunał orzekł zakresową niekonstytucyjność regulacji zawartej w art. 98a ust. 3 u.s.g. Kwestionowany przepis, w zakresie objętym wskazaną sprawą, upoważniał wojewodę do wydania zarządzenia zastępczego w wypadku bezczynności rady gminy, zobowiązanej do podjęcia uchwały w sprawie wygaśnięcia mandatu radnego. Wzorcami kontroli w analizowanej sprawie były przepisy Konstytucji wyrażające zasadę równości (art. 32 ust. 1) oraz prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji).

Trybunał wskazał, iż zarządzenie zastępcze wojewody, w płaszczyźnie relacji prawnoustrojowych między wojewodą a organami gminy stanowi środek nadzoru nad działalnością samorządu terytorialnego. Jego celem jest wypełnienie luki powstałej wskutek braku działania odpowiedniego organu samorządowego. Jeśli rada gminy nie podejmuje – mimo prawnego obowiązku – uchwały w przedmiocie wygaśnięcia mandatu radnego, wojewoda może skorzystać z powyższej kompetencji. Z kolei dopuszczalność zaskarżenia zarządzenia zastępczego przez gminę lub związek międzygminny stanowi przejaw realizacji konstytucyjnej zasady sądowej ochrony samodzielności jednostek samorządu terytorialnego.

W sytuacji gdy rada gminy podjęła uchwałę dotyczącą wygaśnięcia mandatu radnego z powodu naruszenia przepisu art. 24f u.s.g., gwarancja prawa jednostki do sądu wynikała z art. 101 ust. 1 tej ustawy. Stanowił on, iż każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone uchwałą lub zarządzeniem podjętym przez organ gminy w sprawie z zakresu administracji publicznej, może – po bezskutecznym wezwaniu do usunięcia naruszenia – zaskarżyć uchwałę do sądu administracyjnego. Natomiast art. 98 ust. 3 w zw. z art. 98a ust. 3 u.s.g. stanowił podstawę zaskarżenia zarządzenia zastępczego wojewody o wygaśnięciu mandatu radnego. Uprawnienie

takie przysługiwało jednak wyłącznie gminie oraz związkowi międzygminnemu w sytuacji, gdy naruszony został ich interes prawny, uprawnienie albo kompetencja. To znaczy, że ustawodawca pozbawił zainteresowanych radnych sądowej ochrony praw, które mogłyby być naruszone przez wskazane zarządzenie.

W analizowanej sprawie istotne były skutki zarządzenia zastępczego dla zainteresowanego radnego. Zarówno bowiem zarządzenie wojewody, jak i uchwała rady gminy stwierdzały wystąpienie określonej okoliczności, a zatem z punktu widzenia uprawnień jednostki wywoływały tożsame skutki prawne. Z konstytucyjnej zasady równości wynika, że nie można różnicować sytuacji prawnej radnych, wobec których rada gminy podjęła uchwały, i radnych, których objęły zarządzenia zastępcze wojewody. Natomiast skutkiem kwestionowanego przepisu było nieuzasadnione zróżnicowanie sytuacji prawnej radnych, odznaczających się tą samą cechą relevantną, w postaci wystąpienia okoliczności powodujących wygaśnięcie ich mandatów. W konsekwencji radny pozbawiony został prawa do sądu w zakresie prawa do uruchomienia procedury.

3. Wyroki o istotnym znaczeniu społecznym i gospodarczym

3.1. Uprzywilejowanie podmiotów państwowych w postępowaniu egzekucyjnym (P 5/05)

W *wyroku z 9 stycznia 2007 r., P 5/05*, Trybunał stwierdził niezgodność przepisu art. 831 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego¹⁴, wyłączającego spod egzekucji niektóre wierzytelności przypadające dłużnikowi od państwowych jednostek organizacyjnych (w szczególności szpitali), z przepisami Konstytucji wyrażającymi zasady: społecznej gospodarki rynkowej (art. 20), równości (art. 32 ust. 1) oraz równej ochrony praw majątkowych (art. 64 ust. 2).

Trybunał podzielił pogląd występującego z pytaniem prawnym sądu rejonowego, że zaskarżony przepis uprzywilejowuje wierzytelności przypadające od państwowych jednostek organizacyjnych. Zróżnicowanie to następowało na etapie postępowania egzekucyjnego bez jakiegokolwiek przyczyny uzasadniającej istnienie takiej dystynkcji.

Zakwestionowana regulacja jest sprzeczna z konstytucyjnie zagwarantowanymi prawami i wolnościami, ponieważ ustroj Rzeczypospolitej nie przewiduje systemu preferencyjnego dla własności państwowej. Uznano za nieuzasadnione ustawowe uprzywilejowanie i preferowanie państwowych jednostek organizacyjnych w ramach obrotu cywilnoprawnego w taki sposób, aby zapewnić im realizację

¹⁴ Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.

zobowiązań umownych wyłącznie z tej przyczyny, że są one podmiotami sektora publicznego.

Trybunał przypomniał utrwalony w jego orzecznictwie pogląd, iż działalność państwa nie może prowadzić do naruszenia podstawowej dla gospodarki rynkowej zasady swobodnej konkurencji. Z tym z kolei ściśle wiąże się zakaz jakiegokolwiek dyskryminacji w analizowanym zakresie podmiotów niepaństwowych. Z zasady społecznej gospodarki rynkowej wynika wymaganie działania przez państwo oraz inne instytucje państwowe w stosunkach z podmiotami prywatnymi w formach i na zasadach rynkowych.

Podzielono zapatrywanie doktrynalne, iż nie odpowiadają systemowi gospodarki rynkowej regulacje bezzasadnie wyróżniające (traktujące w sposób szczególny) sytuację państwowych osób prawnych. Stanowią one pozostałość poprzedniego systemu gospodarczego, w którym sfery władztwa publicznego (tzw. sfery *imperium*) i stosunków prywatnoprawnych (sfery *dominium*) nie były wyraźnie oddzielone. W zakresie prowadzenia przez nie działalności gospodarczej, zarówno Skarb Państwa, jak i podmioty sektora publicznego, podlegają regulacjom z zakresu prawa cywilnego. W związku z tym szczególnie status państwowych jednostek organizacyjnych w stosunkach cywilnoprawnych stanowi dyskryminację podmiotów sektora prywatnego i jest nie do pogodzenia z zasadą równości.

Trybunał podzielił także inny pogląd sądu pytającego, że badany przepis wprowadza odmienny zakres ochrony praw majątkowych dłużników ze względu na ich status, w zależności od tego, czy jest nim państwowa jednostka organizacyjna czy inny podmiot. Obecnie zasada szczególnej ochrony mienia państwowego nie jest ugruntowana konstytucyjnie.

3.2. Amnestia maturalna (U 5/06)

W wyroku z 16 stycznia 2007 r., U 5/06, Trybunał ocenił konstytucyjność regulacji wprowadzającej tzw. amnestię maturalną, tj. noweli z dnia 8 września 2006 r.¹⁵, zmieniającej rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych¹⁶ wydane na podstawie upoważnienia zawartego w ustawie z 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁷. Problem konstytucyjny dotyczył tego, czy nowelizacja rozporządzenia miała dostateczną ustawową podstawę.

Dotychczas egzamin maturalny składał się w zasadzie z dwóch części: ustnej (z języka polskiego i języka obcego) oraz pisemnej (z języka polskiego, języka

¹⁵ Dz. U. Nr 164, poz. 1154.

¹⁶ Dz. U. Nr 199, poz. 2046, ze zm.

¹⁷ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.

obcego i jednego przedmiotu wybranego przez abiturienta). Egzamin z przedmiotów obowiązkowych (oprócz języka polskiego) mógł być zdawany – wedle wyboru samego abiturienta – albo na poziomie podstawowym, albo na poziomie rozszerzonym. Miało to związek z przyjętym kilka lat temu rozwiązaniem, zgodnie z którym wyniki matury stanowią główną podstawę przyjęcia absolwenta szkoły ponadgimnazjalnej na studia wyższe, według szczegółowych reguł określonych przez senaty uczelni. Dla uzyskania pozytywnego wyniku egzaminu maturalnego wymagane było w zasadzie otrzymanie co najmniej 30% punktów z każdego z egzaminów przeprowadzanych z poszczególnych przedmiotów. Wymaganie to dotyczyło zarówno części ustnej, jak i pisemnej.

Nowelizacja dokonana rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 8 września 2006 r., wprowadziła tu zmiany:

– zgodnie z § 2 rozporządzenia zmieniającego, w roku szkolnym 2006/2007 osobom, które przystąpiły do części pisemnej egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym i które po raz pierwszy otrzymują świadectwo dojrzałości, na świadectwie, oprócz wyniku uzyskanego na poziomie rozszerzonym, odnotowuje się wynik egzaminu na poziomie podstawowym, obliczony w sposób określony w załączniku do rozporządzenia. Zdaniem RPO (wnioskodawcy), „przeliczenie” punktów uzyskanych na poziomie rozszerzonym na punkty uzyskane na poziomie podstawowym, będące w istocie „rekwalifikacją” realizowaną wobec dokonanej już oceny egzaminu, nie mieści się w granicach ustawowego upoważnienia (art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy o systemie oświaty), co narusza konstytucyjne reguły wydawania rozporządzeń.

– § 4 ust. 1 zakwestionowanego rozporządzenia zmieniającego wprowadził tzw. amnestię maturalną, adresowaną do pewnej grupy osób, które według zasad obowiązujących w dniu egzaminu maturalnego nie zdały go, tzn. nie uzyskały ze wszystkich egzaminów „składowych” co najmniej 30% punktów. Zgodnie ze wskazanymi przepisami osoby, które zdawały egzamin maturalny po raz pierwszy w roku szkolnym 2004/2005 lub 2005/2006 i z jednego z przedmiotów obowiązkowych nie uzyskały wystarczającej liczby punktów, ale ze wszystkich przedmiotów łącznie uzyskały co najmniej 30% punktów, zdały egzamin maturalny. Ustęp 3 wspomnianego przepisu nakładał na okręgowe komisje egzaminacyjne obowiązek przekazania szkołom świadectw dojrzałości w ciągu 7 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia, a na dyrektorów szkół – obowiązek przekazania tych świadectw uczniom objętym „amnestią”.

Według wnioskodawcy, wspomniana nowelizacja wprowadzająca ze skutkiem wstecznym modyfikacje w zakresie kwalifikacji maturzystów z lat 2005 i 2006, obniżające poziom wymagań niezbędnych dla uzyskania świadectwa dojrzałości, naruszała ustawę o systemie oświaty w zakresie, w jakim ustawa ta uzależniała uzyskanie świadectwa od „zdania” egzaminu maturalnego. Nie może być bowiem uznana za „zdanie” egzaminu sytuacja, w której uczeń nie uzyskał pozytywnego wyniku ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych. Ponadto wnioskodawca

wskazał na niezgodność wymienionej regulacji z zasadą powszechnego i równego dostępu do wykształcenia (art. 70 ust. 4 zdanie pierwsze Konstytucji) oraz zasadą niedziałania prawa wstecz, wynikającą z klauzuli demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji).

Zakwestionowano § 5 rozporządzenia zmieniającego, ustalającego termin wejścia w życie zmian (7 dni od dnia ogłoszenia rozporządzenia), jako naruszający ochronę interesów w toku oraz zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikających z klauzuli demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji). Rozporządzenie zmieniające wprowadziło na przyszłość wyjątek od wspomnianej wyżej zasady, zgodnie z którą zdanie egzaminu maturalnego warunkowane jest uzyskaniem odpowiedniej liczby punktów ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych. W świetle bowiem nowo dodanego § 97 ust. 2 rozporządzenia, świadectwo dojrzałości mógłby uzyskać uczeń, który z jednego przedmiotu obowiązkowego nie otrzymał co najmniej 30% punktów, lecz ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych uzyskał średnią co najmniej 30%. Zarzuty RPO wobec wspomnianego przepisu były co do zasady analogiczne do zarzutów skierowanych przeciwko przepisom o „amnestii maturalnej”.

Trybunał Konstytucyjny uwzględnił wszystkie zarzuty wnioskodawcy, podzielać jego argumentację.

Badając konstytucyjność upoważnienia do wydania rozporządzenia, Trybunał wskazał w szczególności, że określenie celu ustawy powinno być dokonywane na podstawie analizy jej treści. Brak możliwości ustalenia takiego celu skutkuje samo przez się zakwestionowaniem upoważnienia do wydania aktu normatywnego. To znaczy, że konieczne jest dla pozytywnego rezultatu testu konstytucyjności istnienie merytorycznego i funkcjonalnego związku przepisów wykonawczych z rozwiązaniami zawartymi w ustawie.

Ustawa nigdy nie może być interpretowana jako dająca upoważnienie do wprowadzania regulacji naruszających normy wyższego rzędu. Ponadto zasadnicza regulacja kwestii należących do właściwości ustawy nie może być dokonana przez przepisy wykonawcze, wydawanych przez organy nienależące do władzy ustawodawczej.

Oceniając natomiast zarzut naruszenia art. 70 ust. 4 zdania pierwszego Konstytucji przez § 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia zmieniającego, wskazano, że powszechny i równy dostęp do wykształcenia jest elementem proklamowanego w art. 70 ust. 1 Konstytucji prawa do nauki. Przepis ten zawiera dwa kompleksy norm. Po pierwsze, określa zadania państwa w zakresie oświaty i nauki. Po drugie, wyraża podmiotowe prawo do nauki. Zgodnie z ust. 4 tego artykułu władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia.

Równość dostępu do wykształcenia oznacza jednakową dla każdego szansę podjęcia nauki w szkole każdego szczebla i każdego typu oraz zakazuje wszelkich prawnych różnicowań o charakterze dyskryminacyjnym. Zasada równego dostępu do wykształcenia nie ma charakteru absolutnego, jednak odstępstwa od niej

muszą mieć podstawę w innych wartościach lub prawach konstytucyjnych. Z kolei powszechność dostępu do wykształcenia nie znaczy, że każdy, niezależnie od umiejętności i posiadanej wiedzy (talentu), ma zagwarantowany dostęp do każdego szczebla wykształcenia. Podejmowane przez władze publiczne działania wyrównawcze powinny odnosić się w pierwszej kolejności do nierówności i barier faktycznych, w tym finansowych. Nie mogą zaś dotyczyć samych wyników edukacyjnych – a tak uczyniono w kontrolowanym rozporządzeniu. Wyniki edukacyjne z założenia odzwierciedlają realną wiedzę osoby i jej umiejętności. Za cel i istotę prawa równego dostępu do wykształcenia uznano stworzenie rzeczywistych szans kształcenia obejmujących różne poziomy edukacyjne, w tym także studia wyższe. Istotą jest zatem w analizowanym wypadku nie powszechny dostęp do efektów wykształcenia, lecz równość szans.

Na podstawie niekonstytucyjnych reguł wiele osób uzyskało już świadectwa dojrzałości. Ponadto, wyrok zapadł na kilka miesięcy przed zbliżającymi się egzaminami maturalnymi w roku 2007. Z tych powodów Trybunał zdecydował o odroczeniu utraty mocy obowiązującej zakwestionowanych regulacji na okres 12 miesięcy, co umożliwiło przeprowadzenie matury w 2007 r. wedle już toczącej się procedury. Wypowiadając się co do skutków wyroku zaznaczył wyraźnie, że stwierdzenie niekonstytucyjności przepisów dotyczących maturzystów, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości w roku szkolnym 2004/2005 oraz 2005/2006, nie prowadzi do nieważności świadectw uzyskanych na podstawie tych przepisów. Przyjęcie odmiennego rozwiązania prowadziłoby bowiem do wtórnej niekonstytucyjności i ponownego naruszenia praw tych osób.

3.3. Funkcjonariusze Służby Celnej (K 46/05)

W *wyroku z 13 lutego 2007 r., K 46/05*, Trybunał dokonał oceny konstytucyjności dwóch regulacji zawartych w ustawie z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej¹⁸ (dalej: ustawa). Pierwsza z nich (art. 25 ust. 1 pkt 8a i 8b ustawy) przewidywała obowiązkowe i następujące z mocy prawa zwolnienie funkcjonariusza Służby Celnej wówczas, gdy wniesiono przeciwko niemu akt oskarżenia o umyślne popełnienie przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego lub gdy zastosowano wobec niego tymczasowe aresztowanie. Druga z zakwestionowanych regulacji, zawarta w art. 61 ust. 2 ustawy wskazywała sytuacje, w których zwolniony funkcjonariusz był do służby przywracany.

Obie zakwestionowane regulacje uznane zostały za zgodne z art. 60 (prawo dostępu obywateli polskich do służby publicznej na równych zasadach), art. 65 ust. 1 (wolność wyboru i wykonywania zawodu) w związku z art. 30 (zasada ochrony i poszanowania godności człowieka) i art. 31 ust. 3 Konstytucji (zasada proporcjonalności). Ponadto za nieadekwatne wzorce kontroli w analizowanej

¹⁸ Dz. U. z 2004 r. Nr 156, poz. 1641, ze zm.

sprawie uznano art. 67 Konstytucji (prawo do zabezpieczenia społecznego) oraz art. 13 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności¹⁹. Do wyroku wniesiono 1 zdanie odrębne²⁰. Ponadto w związku z analizowaną sprawą Trybunał wydał postanowienie sygnalizacyjne (załącznik nr 10).

Badając konstytucyjność zakwestionowanych regulacji, Trybunał szeroko przywoływał swoje dotychczasowe orzecznictwo dotyczące problematyki dostępu do służby publicznej oraz statusu pracowniczego funkcjonariuszy służb mundurowych. Wskazano, że art. 60 Konstytucji gwarantuje każdemu obywatelowi prawo do ubiegania się o przyjęcie do służby publicznej, jednak prawa tego nie należy utożsamiać z gwarancją przyjęcia do tejże służby. Specyfika pracy w służbach mundurowych zezwala ustawodawcy na formułowanie bardziej rygorystycznych – w porównaniu do innych zawodów – wymagań, zarówno co do przyjęcia do służby, jak i utraty stanowiska.

Regulacja przewidująca dodatkowe przesłanki warunkujące przyjęcie do służby publicznej, w tym także wymaganie niekaralności kandydata nie stanowi ograniczenia, które naruszałoby konstytucyjne prawo dostępu do służby publicznej (art. 60 Konstytucji). Sytuacja taka miałaby miejsce gdyby naruszono zasadę równości szans wszystkich kandydatów poprzez wprowadzenie niejednorodnych przesłanek dostępu do służby. Ponadto kryteria oraz procedura zwalniania ze służby określone zostały w ustawie w sposób szczegółowy i precyzyjny.

Wyrażona w art. 65 Konstytucji wolność wyboru i wykonywania zawodu nie może być rozumiana jako gwarancja nienaruszalności zatrudnienia. Ze względu na fakt, iż funkcjonariusze celni powoływani są do służby w drodze mianowania oraz z uwagi na wymaganie zapewnienia ich bezstronności i rzetelności wykonywania obowiązków służbowych, są oni poddawani licznym ograniczeniom, także w zakresie korzystania z praw o charakterze konstytucyjnym. Przede wszystkim funkcjonariusze celni nie mogą należeć do partii politycznych, brać udziału w strajku, zajmować określonych stanowisk w spółkach prawa handlowego oraz spółdzielniach, a także są zobowiązani corocznie składać oświadczenie majątkowe. W świetle tych przykładowo wymienionych ograniczeń nałożonych na funkcjonariuszy obligatoryjne zwolnienie ze służby w wypadkach określonych w art. 25 ust. 1 pkt 8a i 8b ustawy, nie narusza prawa dostępu do służby publicznej oraz zasady wolności wyboru i wykonywania zawodu.

Przywrócenie do służby nie może być rozumiane jako ponowne powołanie do służby, lecz jako przywrócenie ciągłości stosunku służbowego ze wszystkimi tego konsekwencjami, włączając w to rekompensatę skutków zwolnienia oraz restytucję stanu sprzed zwolnienia.

¹⁹ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).

²⁰ Zdanie odrębne zgłosiła Sędzia TK Ewa Łętowska; zob. załącznik nr 9, s. 157.

Dokonując oceny konstytucyjności drugiej z zaskarżonych regulacji (art. 61 ust. 2 ustawy), Trybunał zauważył, że przytoczone przez wnioskodawcę zarzuty w rzeczywistości dotyczyły pominięcia przez ustawodawcę niektórych przesłanek przywrócenia do służby. Gdy funkcjonariusz celny zostaje zwolniony w wyniku zastosowania wobec niego instytucji tymczasowego aresztowania, przywrócenie do służby następuje, na jego wniosek, w dwóch wypadkach: gdy został uniewinniony prawomocnym wyrokiem sądu bądź gdy umorzono prowadzone przeciw niemu postępowanie karne. Natomiast wówczas, gdy został on zwolniony w wyniku wniesienia przeciw niemu aktu oskarżenia, przywrócenie do służby następuje na wniosek, jedynie w wypadku, gdy został uniewinniony prawomocnym wyrokiem sądu. Nie przewidziano zatem przywrócenia do służby w innych wypadkach, jak np. w wypadku umorzenia postępowania karnego gdy funkcjonariusz został zwolniony w wyniku wniesienia przeciw niemu aktu oskarżenia. Ponieważ obowiązujący stan prawny nie pozwala na pełne przywrócenie stanu sprzed zwolnienia funkcjonariusza, Trybunał uznał celowość interwencji ustawodawcy w tym zakresie. Trybunał nie może – ze względu na brak odpowiednich kompetencji – rozpatrzyć zarzutów wniosku, które polegają na wskazaniu, że przepis nie zawiera określonej regulacji.

3.4. Zadania straży miejskiej (U 1/07)

W *wyroku z 22 marca 2007 r., U 1/07*, Trybunał orzekł niekonstytucyjność niektórych przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego²¹, uprawniających strażę gminne (miejskie) do stosowania fotoradarów. Zaskarżone przepisy uznane zostały za niezgodne z art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym²² (dalej: kodeks drogowy) oraz z konstytucyjnymi zasadami wydawania rozporządzeń (art. 92 ust. 1 Konstytucji).

Istotą sprawy było naruszenie konstytucyjnego systemu źródeł prawa, wynikające z przekroczenia przez autora rozporządzenia granic upoważnienia ustawowego. Trybunał przypomniał ustabilizowane orzecznictwo w tej materii. Niekonstytucyjność zakwestionowanych przepisów rozporządzenia polegała na tym, że upoważnienie, zawarte w art. 131 ust. 1 kodeksu drogowego, nie obejmowało przyznania strażnikom gminnym uprawnień do dokonywania nieprzewidzianych ustawą czynności w zakresie kontroli ruchu drogowego (prawa stosowania fotoradarów). Upoważnienie ustawowe do uregulowania organizacji, warunków i sposobu kontroli ruchu drogowego odnosiło się wyłącznie do uprawnień przyznanych podmiotom kontrolującym przez ustawodawcę i tylko w zakresie przez niego

²¹ Dz. U. z 2003 r. Nr 14, poz. 144, ze zm.

²² Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908, ze zm.

określonym. Trybunał zanegował w konsekwencji kompetencję normodawczą Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Przedmiotem rozstrzygnięcia nie była celowość przyznania strażom gminnym prawa do stosowania fotoradarów. Trybunał zastrzegł, że państwo – dążąc do zwiększenia bezpieczeństwa na drogach – powinno sięgać po dostępne środki techniczne i optymalnie wykorzystywać wszystkie służby, które muszą jednak działać w granicach nienagannego konstytucyjnie instrumentarium prawnego. Ma to tym większe znaczenie, że czynności strażników gminnych w zakresie kontroli ruchu drogowego oraz obowiązek podporządkowania się ich poleceniom, sygnałom i wskazówkom powinny być rozpatrywane w kontekście ewentualnych ograniczeń wolności i praw konstytucyjnych, przysługujących osobom kontrolowanym.

3.5. Unieważnienie uznania dziecka (SK 20/05)

W *wyroku z 17 kwietnia 2007 r., SK 20/05*, Trybunał orzekł, że art. 81 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy²³ w zakresie, w jakim wyłącza prawo mężczyzny, który wyraża przekonanie o swym biologicznym ojcostwie, do dochodzenia unieważnienia uznania dziecka przez innego mężczyznę, jest zgodny z art. 45 ust. 1 (prawo do sądu), art. 77 ust. 2 (zakaz zamykania sądowej drogi dochodzenia roszczeń) oraz z art. 72 ust. 1 zdanie pierwsze (ochrona praw dziecka) w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji (zasada proporcjonalności).

Zgodnie z treścią zaskarżonego przepisu, unieważnienia uznania żądać może tylko dziecko, które zostało uznane przed osiągnięciem pełnoletności, jeżeli mężczyzna, który je uznał, nie jest jego ojcem. Dziecko może wystąpić z żądaniem po dojrzeniu do pełnoletności, jednak nie później niż w ciągu trzech lat od jej osiągnięcia. Analiza tej regulacji prowadzi do wniosku, że ustawodawca wyłączył wszystkie inne osoby z kręgu upoważnionych do występowania z żądaniem unieważnienia. Tym samym nie przyznał tego prawa mężczyźnie będącemu biologicznym ojcem dziecka uznanego przez innego mężczyznę.

Trybunał przypomniał kilka ustaleń dotyczących dobra dziecka, wskazanych w *wyroku z 28 kwietnia 2003 r., K 18/02*. Wskazano, że nakaz ochrony dobra dziecka stanowi podstawową, nadrzędną zasadę polskiego systemu prawa rodzinnego, której podporządkowane są wszelkie regulacje w sferze stosunków pomiędzy rodzicami i dziećmi, w tym też mechanizmy prawne dotyczące zagadnień filiacyjnych.

Poczynione założenia prowadzą do wniosku, iż wśród elementów konstytuujących pojęcie dobra dziecka znajduje się prawidłowe ukształtowanie więzi filiacyjnych. Zagwarantowanie możliwości wychowania dziecka w rodzinie, przede

²³ Dz. U. Nr 9, poz. 59, ze zm.

wszystkim naturalnej, stanowi najpełniejsze urzeczywistnienie zasady dobra dziecka.

Prawa rodziców biologicznych nie podlegają bezwzględnej ochronie konstytucyjnej. Za wartość zakreślającą wyraźne granice tej ochrony uznać należy dobro dziecka. Celem unormowań k.r.o. jest wyważenie tych wartości. Nie można uznać za niekonstytucyjne przepisów jedynie dlatego, że dopuszczają sytuację niezgodności praw stanu z prawdą materialną. Powyższe uwagi doprowadziły do następujących konkluzji: po pierwsze, konstytucyjna zasada ochrony dobra dziecka, zakłada, że mechanizmy filiacyjne pozwolą ukształtować relacje rodzinne w sposób odpowiadający więziom biologicznym. Po drugie, preferowanie rzeczywistego pochodzenia dziecka będzie ograniczone w sytuacjach uzasadnionych ochroną innych wartości konstytucyjnych, gdyby powodowało destabilizację relacji rodzinnych wcześniej ukształtowanych pomiędzy dzieckiem a osobami będącymi rodzicami prawnymi. Wówczas przyznaje się pierwszeństwo wartości, jaką jest dobro dziecka. Po trzecie zaś, Konstytucja nie określa wprost form i mechanizmów filiacji dziecka pozamałżeńskiego, pozostawiając te kwestie regulacjom ustawowym, ani nie pozwala ustalić hierarchii sposobów ustalania pochodzenia dziecka.

Uznanie dziecka przez mężczyznę będącego jego ojcem naturalnym stanowi sposób ustalenia ojcostwa dziecka pozamałżeńskiego, którego kształt jest determinowany przez dwie zasadnicze cechy. Po pierwsze, jest to akt woli i wiedzy mężczyzny składającego oświadczenie o uznaniu dziecka. Po drugie, uznanie dziecka wymaga zgody innych podmiotów, zwłaszcza jego matki. W obecnej postaci uznanie nie jest poprzedzone ustaleniami, które mogłyby prowadzić do weryfikacji oświadczenia mężczyzny. Sama zgodność z prawdą biologiczną nie stanowi elementu bezwzględnie warunkującego ważność aktu uznania dziecka. Ustawodawca przyjmuje wprawdzie pośrednio założenie, że uznanie następuje przez osobę będącą ojcem biologicznym dziecka, a nie przez kogoś, kto nim nie jest. Jednakże tylko wtedy uznaje się niedopuszczalność przyjęcia oświadczenia o uznaniu, jeżeli jest oczywiste, że dane dziecko nie pochodzi od uznającego je mężczyzny.

W konkluzji Trybunał stwierdził, że przyznanie rzekomemu biologicznemu ojcu dziecka prawa żądania unieważnienia uznania przez innego mężczyznę prowadziłoby do podważenia ukształtowanego stanu cywilnego dziecka i wynikających z niego więzi rodzinnych. Uwzględnienie takiego żądania nie zobowiązywałoby bowiem nikogo (nawet rzekomego ojca) do zainicjowania postępowania w celu ustalenia nowego stanu cywilnego dziecka (czyli uznania dziecka przez rzekomego ojca biologicznego).

3.6. Obligacje Skarbu Państwa z okresu międzywojennego (SK 49/05)

W wyroku z 24 kwietnia 2007 r., SK 49/05, Trybunał badał konstytucyjność szeregu przepisów wydanych w okresie powojennym przewidujących przede

wszystkim waloryzację i przerechowanie zobowiązań pieniężnych, które dotyczyły wiarytelności inkorporowanych w obligacjach Skarbu Państwa z okresu międzywojennego.

Analizowana sprawa miała związek z nieuregulowanym problemem realizacji wiarytelności wobec posiadaczy tych obligacji. W okresie PRL, mimo uznania ciągłości państwa, nie wykonywano nałożonych na Skarb Państwa obowiązków prawnych polegających na zaspokojeniu roszczeń posiadaczy obligacji państwowych. Ich wiarytelności zasadniczo nie były realizowane również po odzyskaniu suwerenności, to jest po 1989 r. Posiadacze obligacji nie utracili przysługujących im praw, otwarta jest jednak kwestia dotycząca dopuszczalności i obliczania biegu terminów przedawnienia roszczeń wynikających z treści wspomnianych dokumentów.

Niektóre spośród zaskarżonych przepisów wydane zostały pół wieku temu i miały zastosowanie jednorazowo jako przelicznik wiarytelności wcześniejszych. Dlatego Trybunał najpierw rozważył dopuszczalność badania ich konstytucyjności. Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Trybunału, przepisy obowiązujące przed wejściem w życie Konstytucji z 1997 r. mogą podlegać ocenie z punktu widzenia zgodności z nią, jeżeli okresy obowiązywania badanych norm i Konstytucji choć częściowo się pokrywają. Trybunał bowiem nie bada konstytucyjności tych przepisów, których skutki w pełni nastąpiły w przeszłości wraz z wystąpieniem określonego zdarzenia.

Zaskarżone przepisy denominacyjne nie zostały uchylone w sposób formalny, jednak ich moc obowiązująca się wyczerpała. Stało się tak dlatego, że jeszcze przed wejściem w życie obowiązującej Konstytucji uregulowały one jednorazowo określone stosunki prawne, zatem nie można ich stosować do kształtowania sytuacji prawnej ich adresatów. Postępowanie w tym zakresie zostało więc umorzona ze względu na niedopuszczalność orzekania.

W dalszej kolejności Trybunał rozważył dopuszczalność oceny regulacji dotyczących przeliczania i ustalania wartości dawnych zobowiązań pieniężnych. Trybunał Konstytucyjny uznał (podobnie jak w odniesieniu do przepisów aktów nacjonalizacyjnych wydanych po II wojnie światowej) przez wzgląd na bezpieczeństwo i trwałość stosunków prawnych, że akty te wywołały nieodwracalne skutki prawne i ekonomiczne. Także w tym zakresie postępowanie umorzono.

Z kolei w wypadku kwestionowanych przepisów prawa międzyczasowego dotyczących okresów przedawnienia (w przepisach wprowadzających przepisy ogólne prawa cywilnego z 1950 r.) Trybunał uznał je za obowiązujące w zakresie, w jakim prowadzą do zmiany wartości roszczeń wynikających z obligacji. Nie stwierdzono jednak ich niekonstytucyjności, wskazując przede wszystkim istnienie swobody ustawodawcy w określaniu terminów przedawnienia oraz podkreślając istotne znaczenie instytucji przedawnienia dla bezpieczeństwa obrotu i stabilizacji stosunków cywilnoprawnych.

W analizowanej sprawie istotne były ustalenia Trybunału co do oceny konstytucyjności regulacji dotyczącej nominalizmu i waloryzacji, zawartej w zaskarżonym art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny²⁴. Przepis ten ograniczał zastosowanie zasady sądowej waloryzacji do zobowiązań powstałych od 30 października 1950 r., a więc od daty wejścia w życie ustawy z dnia 28 października 1950 r. o zmianie systemu pieniężnego²⁵. Natomiast do zobowiązań wcześniejszych nakazywał stosować przepisy dotychczasowe. Takie ograniczenie uniemożliwiło sądową waloryzację określonych zobowiązań tylko dlatego, że powstały przed określonym terminem. Rozwiązanie to uznane zostało za niezgodne z art. 64 ust. 1 i 2 (ochrona własności) w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji (zasada równości) w zakresie, w jakim ogranicza dostęp do waloryzacji sądowej zgodnie z art. 358¹ § 3 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny²⁶ co do zobowiązań pieniężnych wynikających z obligacji emitowanych przez Skarb Państwa powstałych przed 30 października 1950 r. Natomiast art. 45 ust. 1 (prawo do sądu) w związku z art. 77 ust. 2 (zakaz zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw) i z art. 2 Konstytucji (zasada demokratycznego państwa prawnego) uznano za nieadekwatne wzorce kontroli dla zaskarżonego przepisu.

Trybunał odroczył utratę mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu na okres 12 miesięcy, dając ustawodawcy czas na podjęcie działań w celu prawnego uregulowania sytuacji prawnej posiadaczy obligacji Skarbu Państwa wyemitowanych w okresie międzywojennym. Po upływie terminu odroczenia, w wypadku braku reakcji prawodawcy, posiadacze obligacji uzyskają dostęp do sądowej waloryzacji swoich roszczeń zgodnie z 358¹ § 3 k.c.

3.7. Lustracja i dostęp do archiwów IPN (K 2/07)

W *wyroku z 11 maja 2007 r., K 2/07*, Trybunał w pełnym składzie dokonał oceny konstytucyjności przepisów ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów²⁷ (dalej: ustawa lustracyjna), w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą²⁸ (dalej: ustawa nowelizująca z 14 lutego 2007 r.). Przedmiotem kontroli konstytucyjności w analizowanej sprawie były także (w zakresie ich nowelizacji) inne ustawy, zmieniane przez ustawę lustracyjną oraz ustawę nowelizującą z 14 lutego 2007 r.

²⁴ Dz. U. Nr 55, poz. 321.

²⁵ Dz. U. Nr 50, poz. 459, ze zm.

²⁶ Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.

²⁷ Dz. U. Nr 218, poz. 1592, ze zm.

²⁸ Ustawa z dnia 14 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów i ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Dz. U. Nr 25, poz. 162.

Stwierdzenie niekonstytucyjności dotyczyło znacznej części przepisów zakwestionowanych przez wnioskodawcę. Nie zostały jednak spełnione przesłanki uznania niekonstytucyjności całej ustawy lustracyjnej. Z uwagi na niezwykle obszerną treść sentencji, w ramach niniejszej *Informacji* wskazano jedynie najistotniejsze ustalenia, dotyczące m.in. definicji współpracy, pojęcia organów bezpieczeństwa, niektórych podmiotów obowiązanych do składania oświadczeń, procedury lustracyjnej i sankcji, jakie można w niej zastosować, a także udostępnianych danych i dokumentów oraz prokuratury lustracyjnej. Do wyroku zgłoszono 9 zdań odrębnych²⁹. Po jego wydaniu do Trybunału wpłynął wniosek Marszałka Sejmu o wyjaśnienie wątpliwości odnoszących się do treści orzeczenia³⁰.

Przed dokonaniem kontroli konstytucyjności poszczególnych regulacji kwestionowanych w analizowanej sprawie wskazane zostały – w oparciu o dotychczasowe orzecznictwo TK, regulacje prawa międzynarodowego oraz ustalenia innych organów, w tym sądów krajowych i międzynarodowych tworzące standardy, na których powinna opierać się lustracja.

Procedura lustracyjna to określony prawem mechanizm badania związków i zależności osób, które zajmują szczególnie istotne stanowiska państwowe lub o nie się ubiegają. Jej zgodność z Konstytucją oraz z odpowiednimi standardami wynikającymi z regulacji prawa międzynarodowego zasadniczo nie może budzić wątpliwości.

Przez wzgląd na ideę demokratycznego państwa prawnego lustracja musi być skierowana na zagrożenia dla podstawowych praw człowieka i procesu demokratyzacji. Likwidacja spuścizny po systemie totalitarnym powinna opierać się na środkach formalnoprawnych, którymi dysponuje państwo demokratyczne. Niezbędne jest respektowanie określonych praw człowieka i podstawowych swobód, takich jak prawo do należytego procesu, prawo do wysłuchania czy prawo do obrony. Dotyczy to również osób, które same sprawując władzę w okresie rządów totalitarnych wskazanych praw i swobód nie przestrzegały. Procedura lustracyjna ma bowiem służyć sprawiedliwości, nie zaś żądzy zemsty. Standardy państwa demokratycznego gwarantują w wystarczający sposób, że sprawiedliwości stanie się zadość, a winni zostaną ukarani.

Zgodna z zasadami funkcjonowania państwa opartego na rządach prawa ustawa lustracyjna musi spełniać co najmniej siedem koniecznych warunków. Po pierwsze, jedynym dopuszczalnym celem lustracji może być eliminacja lub znaczne ograniczenie zagrożenia dla powstania trwałej i wolnej demokracji, będącego następstwem działań osoby lustrowanej polegających na naruszaniu praw człowieka lub blokowaniu procesu demokratyzacji poprzez wykorzystywanie zajmowanego stanowiska. Po drugie, lustracja nie może być podstawą do wymierzania

²⁹ Zdania odrębne zgłosili Sędziowie TK: Jerzy Ciemniowski, Zbigniew Cieślak, Ewa Łętowska, Maria Gintowt-Jankowicz, Wojciech Hermeliński, Teresa Liszcz, Marek Mazurkiewicz, Mirosław Wyrzykowski, Bohdan Zdziennicki; zob. załącznik nr 9, s. 158-162.

³⁰ Wniosek z 17 lipca 2007 r.

kary, ani być wykorzystywana jako forma zemsty. Po trzecie, nie można jej poddawać osób pełniących lub zamierzających pełnić funkcje w organizacjach prywatnych lub półprywatnych. W takich instytucjach występuje wąska grupa stanowisk, które umożliwiają podważanie podstawowych praw człowieka i procesu demokratycznego lub stwarzają dla nich zagrożenie. Po czwarte, sankcja polegająca na zakazie zajmowania określonego stanowiska musi być ograniczona w czasie. Przede wszystkim nie należy wykluczać możliwości zmiany postawy i zachowania danej osoby. Momentem granicznym stosowania środków lustracyjnych powinna być chwila ugruntowania się systemu demokratycznego państwa. Brak konieczności obowiązywania i stosowania ustawy lustracyjnej stanowi kryterium przemawiające za uznaniem, iż państwo osiągnęło minimalne standardy demokratyczne. Po piąte, zakaz zajmowania określonego stanowiska może dotyczyć osób, które wydawały rozkazy popełniania czynów stanowiących poważne naruszenie praw człowieka, popełniały takie czyny lub w znacznym stopniu je wspomagały. Ponadto, w sytuacji, gdy określona organizacja dopuszczała się poważnych naruszeń praw człowieka, należy przyjąć, że osoby zajmujące w tej organizacji stanowisko wysokiego funkcjonariusza brały udział w ich dokonywaniu. Dla przyjęcia wniosku przeciwnego konieczne jest wykazanie, iż osoba taka nie uczestniczyła w planowaniu, kierowaniu ani wprowadzaniu w życie polityki, praktyk lub czynów ukierunkowanych na naruszanie praw człowieka. Po szóste, konieczne jest ustalenie czytelnej definicji współpracownika, która byłaby podstawą lustracji „świadomych współpracowników”. Po siódme, lustracja musi opierać się na właściwych gwarancjach proceduralnych, w tym przede wszystkim na prawach przysługujących w ramach rzetelnego procesu sądowego.

Na podstawie wymienionych wyżej ogólnych zasad i reguł, Trybunał określił szczegółowe ramy i granice odnoszące się do lustracji. W pierwszej kolejności Trybunał odniósł się do kwestii swobody regulacyjnej ustawodawcy, którą powiązano z penalnym charakterem ustawy lustracyjnej. Następnie rozważył problematykę autonomii informacyjnej, czyli określonych w art. 51 Konstytucji praw obywatela odnoszących się do danych o nim.

W określonych dziedzinach ramy swobody ustawodawcy są w istotny sposób ograniczone. Dotyczy to w szczególności praw i wolności jednostki, gdyż jednym z założeń Konstytucji jest pozostawienie jednostce jak najszerszej swobody. Wszelkie regulacje ograniczające prawa i wolności muszą spełniać szczególne wymagania, ustanowione zwłaszcza w art. 31 Konstytucji.

Cel i charakter ustawy zostały określone w jej preambule, która wskazywała, że celem tego aktu było napiętnowanie (w życiu społecznym) i ukaranie (poprzez zastosowanie sankcji wskazanych przez samą ustawę) osób kolaborujących z władzą komunistyczną, w formach zjawiskowych określonych w samej ustawie. Przesądza to o jej penalnym charakterze. Mimo że sama preambuła nie rodzi skutków prawnych, to jednak ukierunkowuje interpretację kwestionowanych przepisów oraz sposób ich stosowania. W tym też zakresie należy ją traktować jako wy-

powieź normatywną, która może być brana pod uwagę w procesie kontroli konstytucyjności.

Głównym celem postępowania lustracyjnego jest przede wszystkim ochrona demokracji przed zagrożeniami wynikającymi z totalitarnej przeszłości. Choć cel penalny ma charakter uboczny i wtórny, to jednak stało się konieczne dokonanie oceny konstytucyjności zaskarżonych przepisów przy użyciu zaostrzonych standardów oceny, właściwych dla regulacji o charakterze penalnym. W podobny sposób wskazane zagadnienie jest ujmowane w orzecznictwie ETPC dotyczącym problematyki lustracji. Wobec ustawy lustracyjnej należy zatem stosować standardy właściwe dla ustaw karnych w szczególności co do stopnia precyzji i jednoznaczności (art. 2 Konstytucji), adekwatności wymagań proceduralnych, gwarantujących jednostce rzetelną i efektywną ochronę sądową oraz – wypadku wprowadzania sankcji – zapewnienia domniemania niewinności i indywidualizacji odpowiedzialności. W procesie kontroli konstytucyjności na wzrost wymagań stawianych kontrolowanym regulacjom (intensywności kontroli) mają wpływ dwa czynniki: stopień w jakim badana regulacja dotyczy konstytucyjnie gwarantowanych praw jednostki oraz możliwość nakładania na tę jednostkę sankcji.

Przedmiotem postępowania lustracyjnego jest prawdziwość złożonego oświadczenia lustracyjnego. Jednym ze środków prowadzących do jego realizacji jest regulacja przewidująca w wypadku złożenia nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego sankcję polegającą na zakazie pełnienia wymienionych w ustawie funkcji i zajmowania pewnych stanowisk przez określony czas. Zapewnia to transparentność życia publicznego w ten sposób, że osoby będące w przeszłości funkcjonariuszami, pracownikami i współpracownikami organów bezpieczeństwa państwa ujawniają fakt służby, pracy lub współpracy. Ponadto lustracja pozwala usunąć niebezpieczeństwa związane np. z szantażem określonej osoby. Ze wskazanej regulacji wynika, że to złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia, a nie sam fakt współpracy, pozbawia obywatela możliwości pełnienia funkcji publicznych.

Konstytucyjne prawo żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą nawiązuje do konstytucyjnego do prawa do prywatności (art. 47) i rozwija je. Wskazane prawo nie może być skutecznie ograniczone do pewnej kategorii osób. Owa autonomia informacyjna ma bezwzględny zakres stosowania, co wynika z gwarancyjnego charakteru prawa do ochrony prawnej czci i dobrego imienia, i może podlegać ograniczeniom wyłącznie z powodów wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Naruszenie autonomii informacyjnej jednostki i ograniczenie służących jej środków (art. 51 ust. 4 Konstytucji) dopuszczalne jest w zakresie, w jakim jest konieczne (nie tylko pożądane czy sprzyjające) dla realizacji celu lustracji tj. ochrony demokracji przed zagrożeniami wynikającymi z totalitarnej przeszłości. Jednakże żaden interes państwa nie może i usprawiedliwiać przechowywania w urzędowych zbiorach i dokumentach danych nieprawdziwych, niepełnych albo informacji zebranych w sposób sprzeczny z ustawą.

W wypadku regulacji ustawowych, które opierać się mają na wskazanych powyżej zasadach, szczególnie ważna staje się właściwa interpretacja znaczenia konstytucyjnej zasady proporcjonalności. Jest to zasada ustrojowa stanowiąca stałą i ważny składnik koncepcji demokratycznego państwa prawnego. Ponadto jest elementem konstytucyjnych zasad nieograniczania wolności i praw jednostki. Określa wszystkie istotne składniki regulacji ustawowej, czyli np. jej zakres podmiotowy i przedmiotowy, głębokość ingerencji państwa w sprawy jednostek i sprawy społeczeństwa czy charakter i dolegliwość sankcji.

Definicja współpracy (art. 3a ust. 1 ustawy lustracyjnej) oraz jej szczególny wypadek (art. 3a ust. 2) uznane zostały za zgodne ze wskazanymi wzorcami kontroli, jednakże pod warunkiem, że są rozumiane w określony w wyroku sposób (odpowiednio, pkt 7 i 8 sentencji).

Odnosząc się do ustawowej definicji współpracy, Trybunał uznał aktualność pojęcia tajnej współpracy sformułowanego w sentencji **wyroku z 10 listopada 1998 r., K 39/97**. Po pierwsze, przez współpracę należy rozumieć kontaktowanie się z organami bezpieczeństwa państwa, tj. przekazywanie tym organom określonych informacji. Po drugie, osoba współpracująca musi mieć świadomość, że nawiązała kontakt z jednym z organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 2 ust. 1 ustawy lustracyjnej (świadomy charakter współpracy). Po trzecie, osoba współpracująca musi zdawać sobie sprawę, że nawiązanie współpracy oraz jej przebieg są objęte tajemnicą, w szczególności wobec osób i środowisk, których dotyczą przekazywane informacje (tajny charakter współpracy). Po czwarte, współpraca ta musi być związana z operacyjnym zdobywaniem informacji przez podmioty należące do katalogu organów bezpieczeństwa państwa. Po piąte, za współpracę nie można uznać samego aktu deklaracji woli. W celu urzeczywistnienia podjęcia współpracy konieczne jest świadome podejmowanie określonych działań polegających na rzeczywistym współdziałaniu z organami bezpieczeństwa.

Uznano również niekonstytucyjność przepisu ustawy o IPN³¹, zgodnie z którym katalog kategorii współpracy oparty został na tajnych instrukcjach służb bezpieczeństwa.

Tajne akty normatywne, czy też *quasi*-normatywne nie mogą być uznawane w państwie prawnym za prawo obowiązujące, a w szczególności nie mogą być źródłem żadnych praw i obowiązków obywateli. Jedynie źródła prawa wskazane w Konstytucji mogą określać pozycję obywatela w państwie demokratycznym. Z tych powodów, nie jest dopuszczalne wykorzystywanie przy definiowaniu pojęć ustawowych treści tajnych instrukcji aparatu bezpieczeństwa państwa totalitarne-go. Tajne instrukcje służb bezpieczeństwa mogą być wyłącznie przedmiotem badań naukowych dotyczących mechanizmów działania organów totalitarnego państwa. W żadnym wypadku nie mogą one wpływać na sytuację prawną osób.

³¹ Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 424).

Powyższe wadliwości konstrukcyjne ustawowej definicji współpracy wpływały w istotny sposób na możliwość złożenia oświadczenia lustracyjnego o prawidłowej treści, to jest takiej, która nie spowoduje negatywnych konsekwencji dla osoby je składającej. Nie można było bowiem zakładać, w momencie składania oświadczenia, wiedzy i pewności co do kwalifikacji konkretnego przypadku współpracy przez organy bezpieczeństwa w materiałach operacyjnych, a ponadto trudno określić, jaka interpretacja danych zostanie przyjęta. Ustawa nowelizująca z 14 lutego 2007 r. przewidywała zaś negatywne konsekwencje dla osoby lustrowanej, jeżeli treść złożonego przez nią oświadczenia nie była zgodna z wynikiem interpretacji danych ewidencyjnych. W związku z tym uznano przepis wprowadzający obowiązek złożenia oświadczeń lustracyjnych, według wzorów określonych w załącznikach do ustawy nowelizującej z 14 lutego 2007 r., za niezgodny z art. 2 Konstytucji (zasady prawidłowej legislacji), dlatego, że przedmiot oświadczenia został nieprecyzyjnie określony.

Niekonstytucyjność w świetle art. 2 (zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa) wynikała ponadto z trudności we właściwym wypełnieniu oświadczenia lustracyjnego, spowodowanych nie tylko sposobem sformułowania pojęcia współpracy, ale także brakiem dostępu do tekstu jednolitego ustawy lustracyjnej. Zmiany, jakie wprowadzono ustawą nowelizującą z 14 lutego 2007 r., były tak znaczące, że konieczne stało się ogłoszenie tekstu jednolitego. Jednak termin jego publikacji był zbyt odległy w porównaniu do terminów, w których miały się zaktualizować obowiązki złożenia oświadczeń lustracyjnych przez adresatów ustawy. Skoro oświadczenie lustracyjne zawierało klauzulę uprzedniego zapoznania się z przepisami regulującymi lustrację, a prawdziwość tego stwierdzenia poręczano własnoręcznym podpisem, mogło to prowadzić do sytuacji, gdy osoba lustrowana, nie mając faktycznego dostępu do jednolitego tekstu ustawy, poświadczałaby nieprawdę.

Niekonstytucyjne z uwagi na naruszenie wskazanej zasady było także założenie przez ustawodawcę, że każda osoba składająca oświadczenie lustracyjne współpracowała z aparatem totalitarnym. Wskazywał na to tytuł „oświadczenie o pracy lub służbie w organach bezpieczeństwa lub współpracy z nimi”.

Za zgodne z Konstytucją Trybunał uznał uzupełnienie przez ustawodawcę katalogu organów bezpieczeństwa o Akademię Spraw Wewnętrznych (pkt 3 sentencji). Z kolei dodanie Urzędu ds. Wyznań oraz Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (pkt 4 sentencji) ocenione zostało jako niezgodne ze wskazanymi wzorcami kontroli, gdyż urzędy te nie dysponowały ani ogniwami operacyjnymi, ani śledczymi i nie oddziaływały na współpracownika za pomocą metod charakterystycznych dla pracy operacyjnej lub śledczej. Ponadto za niezgodne z Konstytucją uznano zaliczenie przez ustawodawcę do organów bezpieczeństwa organów i instytucji cywilnych i wojskowych państw obcych o zadaniach „podobnych” do zadań polskich organów bezpieczeństwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej (pkt 5 sentencji).

Aparat państwa totalitarnego jako całość stanowił zagrożenie dla podstawowych praw i wolności człowieka i podejmował działania je naruszające, dlatego też ustawodawca nie może w dowolny sposób wyodrębnić organów bezpieczeństwa państwa spośród wszystkich instytucji i organów funkcjonujących w okresie rządów totalitarnych. Konieczne jest wskazanie wspólnej cechy, z której wynikałaby powinność odrębnego traktowania organów bezpieczeństwa państwa ze względu na cel ustawy lustracyjnej. W przeciwnym razie wyodrębnienie wskazanych organów odbiegałoby od standardów wynikających z zasad poprawnej legiślacji i określoności.

Za niekonstytucyjne uznano również regulacje przewidujące obowiązek składania oświadczeń lustracyjnych przez m.in. pracowników naukowych w szkołach wyższych (pkt 13 sentencji), osoby pełniące kierownicze funkcje w szkołach niepublicznych (pkt 9, 14, 15 sentencji), dziennikarzy (pkt 18 sentencji), a także biegłych rewidentów i doradców podatkowych (pkt 17 sentencji). Ponadto niekonstytucyjne jest objęcie obowiązkiem lustracyjnym osób wybranych w wyborach powszechnych przed wejściem w życie ustawy (pkt 38 sentencji).

Z kolei za zgodne z Konstytucją uznano regulacje przewidujące obowiązek składania oświadczeń lustracyjnych przez adwokatów (pkt 59 sentencji), radców prawnych (pkt 61 sentencji), prokuratorów (pkt 64 sentencji), notariuszy (pkt 68 sentencji), komorników sądowych (pkt 76) oraz osoby kandydujące do rad gmin, powiatów i sejmików województw (pkt 77 sentencji).

Osoba pełniąca funkcję publiczną odznacza się tym, że wykonuje zadania władzy publicznej lub zajmuje się gospodarowaniem mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa. Co ważne, nie każda osoba publiczna jest osobą pełniącą funkcję publiczną. Osoby publiczne to także te, które zajmują w życiu publicznym istotną pozycję ze względu na różnorakie dokonania lub też możliwość kształtowania postaw i opinii ludzi. Natomiast osoba pełniąca funkcję publiczną, to – w myśl art. 61 ust. 1 Konstytucji – przede wszystkim osoba związana formalnymi więzami z organem lub instytucją publiczną.

Nie jest możliwe wskazanie precyzyjnego i jednoznacznego kryterium uznania danego podmiotu, działającego w ramach instytucji publicznej, za sprawującego funkcję publiczną. Z funkcją taką mamy do czynienia w sytuacji, gdy określonej osobie przysługuje choćby wąski zakres kompetencji decyzyjnej w ramach danej instytucji publicznej. Pomimo braku możliwości stworzenia ogólnego katalogu funkcji i stanowisk związanych z wykonywaniem funkcji publicznych, można bez większego ryzyka wskazać, że są stanowiska i funkcje, których sprawowanie bezpośrednio wpływa na sytuację prawną innych osób lub też związane jest co najmniej z przygotowaniem decyzji dotyczących tych podmiotów. Wspólną cechą istotną osób pełniących funkcje publiczne jest rzeczywiste wykonywanie władztwa publicznego (*imperium*) bądź też gospodarowanie mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa (*dominium*). Z zakresu pojęcia osób pełniących funk-

cje publiczne należy zatem wyłączyć wszystkie funkcje oraz stanowiska, które nie mają żadnego związku z wskazanymi sferami władztwa (*imperium* oraz *dominium*), a w szczególności stanowiska o charakterze usługowym lub technicznym.

Za niekonstytucyjny w zakresie, w jakim uniemożliwia sądowi określenie dolnej granicy okresu pozbawienia prawa wybieralności, uznany został art. 21a ust. 2 zdanie drugie, przewidujący tylko jedną sankcję za złożenie nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego: utratę biernego prawa wyborczego na 10 lat (pkt 28 sentencji). Ponadto uznano niekonstytucyjność regulacji przewidującej sztywną sankcję utraty na 10 lat możliwości pełnienia funkcji publicznych, co następowało obligatoryjnie z mocy ustawy w wypadku stwierdzenia nieprawdziwości oświadczenia lustracyjnego (pkt 32 sentencji).

W ustawie lustracyjnej, której konstytucyjność badana była w analizowanej sprawie, jednym ze skutków stwierdzenia nieprawdziwości oświadczenia lustracyjnego była utrata zdolności do pełnienia określonych funkcji. Wskazana sankcja była przewidziana także wobec osób, które zostały zmuszone do współpracy z aparatem bezpieczeństwa lub podjęły ją w obawie o utratę życia czy zdrowia. Skoro działanie pod przymusem rodzi nieważność oświadczenia woli, to tym bardziej takie szczególne okoliczności powinny stanowić przesłankę wyłączającą sankcjonowanie tego rodzaju zachowań. Zauważyć należy, że w wypadku normowania surowych i nieodwracalnych sankcji działających z mocy samego prawa, swoboda regulacyjna ustawodawcy jest ograniczona, w szczególności przez konieczność zapewnienia mechanizmów gwarancyjno-ochronnych, zapobiegających nieodwracalności skutku.

Przepis, który nie przewiduje możliwości zastosowania zróżnicowanej sankcji za niewywiązanie się z ustawowego obowiązku o charakterze publicznym narusza, wymagania poprawnej legislacji wynikające zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji). Taki przepis nie odpowiada także wymaganiom zasady proporcjonalności. Ze wskazanych względów regulacja przewidująca automatyczne zastosowanie jednakowej sankcji za niezłożenie oświadczenia lustracyjnego bez względu na przyczynę uchybienia temu obowiązkowi została uznana za niekonstytucyjną.

Za sprzeczny z Konstytucją uznano także przepis rozszerzający w niektórych przypadkach prawo dostępu do informacji zawartych w dokumentach organów bezpieczeństwa państwa na tzw. dane wrażliwe (pkt 34 i 35 sentencji).

Regulacja przewidująca powszechny dostęp do informacji dotyczących osób pełniących funkcje publiczne zbyt wąsko określała katalog danych wrażliwych. Celem lustracji jest wszakże ujawnianie pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nim, nie zaś podawanie do publicznej wiadomości szczegółowych informacji dotyczących osób podlegających lustracji.

Niezgodne ze wskazanymi wzorcami kontroli okazało się ponadto unormowanie wyłączające możliwość wniesienia skargi kasacyjnej przez osobę lustrowaną, a przynajmniej taką możliwość Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Prokurato-

rowi Generalnemu (pkt 30 sentencji). Ponadto stwierdzono niezgodność ze wskazanymi wzorcami kontroli między innymi art. 36 ust. 1 pkt 2 i 3 (zgoda Prezesa IPN na dostęp do archiwów), gdyż nie wskazywał kryteriów, którymi powinien kierować się Prezes IPN udzielając bądź nie udzielając zgody na udostępnienie dokumentów. Nie stwierdzono natomiast niekonstytucyjności w przepisach ustanawiających strukturę prokuratury lustracyjnej (pkt 63 sentencji).

Oświadczenia lustracyjne już złożone przez osoby niepodlegające (w świetle wyroku) lustracji nie mają obecnie żadnego znaczenia z punktu widzenia procesu lustracji i powinny zostać zwrócone przez właściwe organy. Obowiązek ten zakwalifikował się bez potrzeby wydawania w tej kwestii szczegółowej regulacji.

Z kolei nie ma obowiązku zwrotu oświadczeń lustracyjnych złożonych przez osoby, które nadal podlegają lustracji, z uwagi na to, że złożono je na podstawie wzoru, który wymagał ustosunkowania się wyłącznie do współpracy tajnej. Nie mogą one być natomiast podstawą negatywnych skutków dla osób je składających w zakresie szczególnego wypadku współpracy, której obowiązek wynikał z ówczesnie obowiązującej ustawy i był związany ze stanowiskiem lub funkcją osoby współpracującej.

3.8. Uznanie dziecka po jego śmierci (SK 61/06)

Wyrok z 16 lipca 2007 r., SK 61/06, dotyczył możliwości uznania dziecka po jego śmierci. Trybunał Konstytucyjny orzekł niekonstytucyjność art. 76 k.r.o. Wzorcami kontroli w sprawie były wyrażone w Konstytucji prawo do ochrony życia prywatnego i rodzinnego (art. 47), zasada proporcjonalności (art. 31 ust. 3) oraz zasada ochrony rodziny i rodzicielstwa (art. 18). Trybunał uznał również, że konstytucyjna zasada autonomii informacyjnej jednostki (art. 51 ust. 4) nie jest adekwatnym wzorcem kontroli zakwestionowanej regulacji.

Zaskarżony przepis wyłączał, co do zasady, możliwość uznania dziecka po jego śmierci. Wyjątkiem była sytuacja, w której dziecko pozostawiło zstępnych.

W uzasadnieniu Trybunał przypomniał główne argumenty ze swoich wcześniejszych orzeczeń dotyczących instytucji uznania dziecka. Wskazano, że analizowana instytucja służy realizacji dobra dziecka, w szczególności jego prawa do prawidłowo ustalonej filiacji oraz jednocześnie umożliwia biologicznemu ojcu realizację prawa do ustalenia ojcostwa. Uznanie dziecka stanowi realizację najgłębszych potrzeb człowieka, dotyczących życia rodzinnego.

Odnosząc się do treści zakwestionowanej regulacji, Trybunał stwierdził, że uznanie dziecka po jego śmierci może mieć istotne znaczenie dla rodziców, zarówno z powodu wewnętrznej potrzeby ustalenia tożsamości ich zmarłego dziecka i potwierdzenia faktu ojcostwa, jak i ze względu na stosunki majątkowe (np. dla ustalenia porządku dziedziczenia po zmarłym dziecku).

Odwołując się do wcześniejszych rozważań dotyczących filiacji, TK wskazał trzy zasady, na których opierają się regulacje dotyczące tego zagadnienia. Po pierwsze, nadrzędną zasadą polskiego systemu prawa rodzinnego, na której oparte

są wszelkie regulacje dotyczące stosunków pomiędzy rodzicami i dziećmi, jest nakaz ochrony dobra dziecka. Po drugie, z Konstytucji wynika prawo do prawidłowo ustalonej filiacji. W zasadzie relacje rodzinne powinny być kształtowane na podstawie istniejących więzi biologicznych. Wychowanie dziecka w rodzinie naturalnej w najpełniejszy sposób zapewnia realizację zasady jego dobra. Po trzecie, ukształtowanie więzi rodzinnych zgodnie z więziami biologicznymi nie jest wartością bezwzględną, dopuszczalne ograniczenia podyktowane mogą być koniecznością ochrony dobra dziecka i dobra rodziny.

Prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia (art. 47) musi być odczytywane w kontekście regulacji zapewniającej ochronę małżeństwa, rodziny, macierzyństwa i rodzicielstwa (art. 18) oraz przysługującego rodzicom prawa do wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem (art. 48). Prawo do ochrony prawnej życia rodzinnego musi uwzględniać specyfikę ról poszczególnych członków rodziny. Prawna ochrona życia rodzinnego powinna służyć przede wszystkim zapewnieniu odpowiednich warunków dla rozwoju dziecka pod opieką rodziców.

Konstytucja statuuje prawo do ochrony rodzicielstwa, przysługujące zarówno rodzicom pozostającym w małżeństwie, jak i rodzicom dzieci pozamałżeńskich. Warunkiem przyznania wskazanego prawa jest ustalenie faktu rodzicielstwa. Dlatego też z prawa do ochrony rodzicielstwa wynika prawo rodziców do ustalenia ich rodzicielstwa zgodnie ze stanem rzeczywistym. Wskazane prawo częściowo pokrywa się z prawem dziecka do ustalenia jego pochodzenia biologicznego.

W zakresie ochrony rodzicielstwa zawiera się również prawo mężczyzny do ustalenia pochodzenia swojego dziecka pozamałżeńskiego. Konkretyzacja tego prawa została pozostawiona ustawodawcy. Konstytucja dopuszcza ustanawianie ograniczeń wskazanego prawa zgodnie z wymaganiami wyznaczonymi przez konstytucyjną zasadę proporcjonalności (art. 31 ust. 3). Wartością uzasadniającą ograniczenie możliwości ustalenia rodzicielstwa biologicznego jest w szczególności dobro dziecka.

Podsumowując tę część rozważań, Trybunał stwierdził, że dla zapewnienia ochrony rodzicielstwa konieczne jest istnienie nie tylko odpowiednich rozwiązań prawodawczych dotyczących relacji między rodzicami a ich dzieckiem, ale także właściwych regulacji na wypadek śmierci dziecka. Prawo rodziców do ustalenia rodzicielstwa dotyczy również dziecka, które zmarło przed urodzeniem lub po urodzeniu. To, że takie ustalenie nie doprowadzi do ukształtowania się więzi rodzinnej z dzieckiem nie wpływa na zakres zastosowania tego prawa.

W analizowanej sytuacji nie ma zastosowania podstawowa przesłanka uzasadniająca wprowadzanie ograniczeń w zakresie ustalania stanu cywilnego zgodnie z rzeczywistymi więziami biologicznymi, czyli wymaganie ochrony dobra dziecka. Ustanowione w zakwestionowanym przepisie ograniczenie nie jest także konieczne dla zapewnienia ochrony matki (gdy dla uznania dziecka konieczna jest

zgoda matki) oraz ochrony interesów spadkobierców dziecka. Przepis ten nie służy ochronie żadnych uzasadnionych interesów, a zatem nie spełnia kryteriów dopuszczalności ograniczenia wolności i praw, o których mowa w konstytucyjnej zasadzie proporcjonalności (art. 31 ust. 3). Ze wskazanych względów Trybunał uznał niekonstytucyjność zaskarżonej regulacji.

Akty stanu cywilnego służą przede wszystkim gromadzeniu przez określone organy państwowe informacji o obywatelach dotyczących ich stanu cywilnego, ustalonego zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa rodzinnego. Istotne znaczenie ma zgodność gromadzonych informacji ze stanem prawnym, a nie z rzeczywistymi więziami biologicznymi. Trybunał uznał też, że sam akt uznania dziecka nie wiąże się ze sferą autonomii informacyjnej jednostki i nie może być traktowany jako realizacja prawa do sprostowania informacji zgromadzonych przez organy władzy publicznej. Dlatego też stwierdzono nieadekwatność zasady autonomii informacyjnej jednostki jako wzorca kontroli w tej sprawie.

3.9. Roszczenie ubezpieczonych przeciwko organom rentowym o zapłatę odsetek (P II/07)

W *wyroku z 11 września 2007 r., P II/07*, Trybunał badał konstytucyjność art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych³² (dalej: ustawa o FUS). Zakwestionowany przepis określał, że w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego, za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego.

Trybunał stwierdził zgodność zaskarżonego przepisu z wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasadą równości, o ile będzie rozumiany we wskazany w sentencji wyroku sposób. Natomiast konstytucyjne prawo do sądu (art. 45 ust. 1) uznał za nieadekwatny wzorzec kontroli.

Trybunał przypomniał treść wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasady równości i uznał, że w analizowanej sprawie miało miejsce nierówne traktowanie dwóch podmiotów. Zróżnicowanie pozycji organu rentowego i osoby ubezpieczonej widoczne było, gdy porównało się postępowanie wszczęte przez ubezpieczonego (o ustalenie prawa do świadczenia lub jego wysokości) oraz postępowanie inicjowane przez organ rentowy (np. o zwrot nienależnego świadczenia). W tej ostatniej sytuacji ubezpieczony, w razie przegrania procesu, był zobowiązany do zwrotu świadczenia wraz z odsetkami od dnia jego wymagalności, a nie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu nakazującego zwrot. Z kolei gdy to osoba ubezpieczona występowała z wnioskiem, organ mógł bez żadnych konse-

³² Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, ze zm.

kwencji dla siebie przedłużać postępowanie, gdyż nie narażał się na zapłatę odsetek.

Trybunał w swym orzekaniu opiera się na zasadzie domniemania konstytucyjności zaskarżonych przepisów. Orzeczenie niekonstytucyjności przepisu nie powinno być wydawane, jeśli możliwe jest nadanie mu rozumienia prowadzącego do zgodności z normami, zasadami i wartościami ustanowionymi przez Konstytucję, odrzucając takie możliwości interpretacyjne, które prowadzą do odczytania przepisu jako niekonstytucyjnego (tzw. wyrok interpretacyjny). W analizowanej sprawie konieczne było wydanie rozstrzygnięcia interpretacyjnego, ze względu na możliwość różnych wykładni przepisu.

3.10. Wyłączenie mężczyzn z prawa do wcześniejszej emerytury (P 10/07)

W *wyroku z 23 października 2007 r., P 10/07*, Trybunał zajmował się problematyką prawa mężczyzn do przejścia na wcześniejszą emeryturę. W sentencji orzekł niekonstytucyjność unormowania dotyczącego wcześniejszej emerytury, zawartego w art. 29 ust. 1 ustawy o FUS, w zakresie, w jakim nie przyznawało mężczyznom prawa do przejścia na wcześniejszą emeryturę po osiągnięciu wieku 60 lat oraz 35 lat pracy bez konieczności uznania za niezdolnych do pracy. Wzorcami kontroli w sprawie były przepisy Konstytucji wyrażające zasady: równości (art. 32) oraz równouprawnienia kobiet i mężczyzn (art. 33).

Powyższy przepis zezwalał kobietom na przejście na wcześniejszą emeryturę w dwóch wypadkach: po osiągnięciu wieku 55 lat oraz co najmniej 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego (bez konieczności uznania za całkowicie niezdolną do pracy); albo w wypadku osiągnięcia wieku 55 lat, legitymowania się co najmniej 20-letnim okresem składkowym oraz uznania za całkowicie niezdolną do pracy. Mężczyznom natomiast zezwalał na przejście na wcześniejszą emeryturę wyłącznie w wypadku osiągnięcia wieku 60 lat, co najmniej 25-letniego okresu składkowego oraz uznania za całkowicie niezdolnych do pracy. Przepis dyskryminował więc mężczyzn z odpowiednio dłuższym okresem składkowym, nie zezwalając na przejście na wcześniejszą emeryturę bez konieczności uznania za całkowicie niezdolnych do pracy.

W ocenie Trybunału, nie było możliwe wskazanie argumentów usprawiedliwiających różnicowanie traktowania w zakresie uprawnień emerytalnych kobiet i mężczyzn, mających odpowiednio długi staż ubezpieczeniowy. Nie budzi wątpliwości konstytucyjnych tak zwane uprzywilejowanie wyrównawcze, w ramach którego przepisy ustalają dla kobiet inną granicę zarówno wieku, jak i stażu emerytalnego (tzn. o pięć lat mniej niż dla mężczyzn). Nie można jednak mężczyzn i kobiet traktować jak grupy na tyle odrębne, by wyłączyć wobec nich ogólną zasadę, że podobne podmioty prawa muszą być przez prawo traktowane w sposób równy.

Emerytura jest świadczeniem związanym z pracą o charakterze roszczeniowym i opiera się na zasadzie wzajemności. Jej źródłem są składki osób ubezpie-

czonych gromadzących w ten sposób pieniądze dla uzyskania środków utrzymania w wypadku zaprzestania aktywności zawodowej, a wysokość świadczenia zależy od wysokości składek. Osoba decydująca się na wcześniejszą emeryturę dokonuje świadomego wyboru niższego świadczenia niż wówczas, gdyby pracowała do osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Rozwiązanie polegające na nieobjęciu mężczyzn mających długi (co najmniej 35-letni) staż ubezpieczeniowy prawem do wcześniejszej emerytury Trybunał Konstytucyjny uznał za sprzeczne z zasadą wzajemności. Wiąże ona prawo do świadczeń emerytalnych z udziałem świadczeniobiorcy w tworzeniu funduszu ubezpieczeniowego. Takie rozwiązanie oznacza dyskryminację mężczyzn. Jest tak z powodu objęcia przez ustawę prawem do wcześniejszej emerytury wyłącznie kobiet, które legitymują się długim stażem ubezpieczeniowym. Nieobjęcie przywilejem przejścia na wcześniejszą emeryturę po tylu latach pracy mężczyzn narusza ponadto zasadę sprawiedliwości społecznej. W Polsce bowiem (według danych GUS) występuje zjawisko nadumieralności mężczyzn, a różnica długości życia kobiet i mężczyzn zwiększa się wraz z wiekiem. W konsekwencji okres gromadzenia środków na przyszłą emeryturę przez mężczyzn jest niewspółmiernie długi w stosunku do okresu korzystania przez nich ze zgromadzonych środków, co jeszcze dobitniej świadczy o dyskryminującym charakterze zakwestionowanej regulacji.

W sentencji wyroku Trybunał posłużył się formułą wyroku zakresowego, stwierdzającego niezgodność z Konstytucją treści normatywnej, której w przepisie brakuje (tzw. pominięcie ustawodawcze). Takiemu orzeczeniu można przypisać tylko i wyłącznie skutek ustalający niekonstytucyjność pominięcia i zobowiązujący prawodawcę do stosownej zmiany tego przepisu, niezbędnej dla realizacji norm konstytucyjnych. Wyrok nie uzupełnia przepisu o brakujące elementy, gdyż taką możliwość wyraźnie wyklucza zakres konstytucyjnych kompetencji Trybunału. TK nie przesądza także kształtu nowej regulacji, respektując swobodę ustawodawcy w tym zakresie warunkowaną poszanowaniem zasad konstytucyjnych i wskazówek zawartych w wyroku.

Trybunał, biorąc pod uwagę w szczególności wagę społeczną orzeczenia oraz jego potencjalne skutki dla budżetu państwa, odroczył utratę mocy obowiązującej uznanych za niekonstytucyjne przepisów na okres 12 miesięcy. Jednak nie stoi to na przeszkodzie wywarceniu skutku odroczonego wyroku na sprawę, która była przyczyną wszczęcia postępowania przed Trybunałem i która będzie się dalej toczyła jeszcze przed wejściem wyroku w życie (tzw. przywilej korzyści w postępowaniu zainicjowanym pytaniem prawnym).

3.11. Zasady wypłacania rent osobom z niepełnosprawnością intelektualną (U 8/05)

W wyroku z 6 listopada 2007 r., U 8/05, Trybunał orzekł zakresową niekonstytucyjność przepisów § 43 ust. 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia

7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń³³. Wzorcami kontroli w analizowanej sprawie były art. 30 (zasada ochrony godności jednostki), art. 31 (zasada ochrony wolności jednostki) w związku z art. 2 (zasada demokratycznego państwa prawnego), art. 32 ust. 1 (zasada równości) oraz art. 92 ust. 1 Konstytucji (warunki dopuszczalności wydawania rozporządzeń).

Trybunał odwołał się do stwierdzeń zawartych w uzasadnieniu **wyroku z 7 marca 2007 r., K 28/05**, a w szczególności, że należy co do zasady traktować osoby ubezwłasnowolnione jak niepełnosprawnych oraz zapewnić im pomoc w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69 Konstytucji).

Trybunał podzielił stanowisko RPO, będącego w sprawie wnioskodawcą, iż ubezwłasnowolnienie stanowi ingerencję w prawa podmiotowe na tyle istotną, że istnieją regulacje wskazujące szczególne gwarancje ochronne służące zapobieżeniu nieuzasadnionemu wszczęciu postępowania o ubezwłasnowolnienie. Należy do nich precyzyjne wskazanie kręgu podmiotów, które są uprawnione do wystąpienia z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie. Nie może stanowić w tym wypadku uzasadnienia dla użycia tego instrumentu wyгода urzędnika, na którym spoczywa obowiązek organizacji i dystrybucji form pomocy, w tym świadczeń pieniężnych dla niepełnosprawnych.

Za trafny Trybunał uznał też pogląd, że to od potrzeb i umiejętności osób niepełnosprawnych powinno się uzależniać poziom ingerencji prawnej wobec nich.

Ubezwłasnowolnienie orzekać należy wyłącznie dla dobra osoby ubezwłasnowolnionej, gdy nie jest w stanie kierować swym postępowaniem i nie można go nadużywać. Choć instytucja ubezwłasnowolnienia w założeniu ma służyć ochronie prawnej osób niepełnosprawnych intelektualnie, to jednak bywa nadużywana tak, że należy uznać, iż naruszone są podstawowe standardy ochrony praw osób niepełnosprawnych, w tym zawarte w postanowieniach wiążących Polskę aktów prawa międzynarodowego.

Trybunał wskazał też, że zasadnicza regulacja nie może być domeną przepisów wykonawczych, gdyż byłoby to nie do pogodzenia z zasadami porządku prawnego opartego na podziale władz, w którym ustawy stanowią podstawowe źródło prawa wewnętrznego. To, że rozporządzenie służy konkretyzacji norm ustawowych, wynika ze wskazania w art. 92 ust. 1 Konstytucji, iż jego wydanie następuje w celu wykonania ustawy i na podstawie udzielonego w niej szczegółowego upoważnienia. Wydanie rozporządzenia na podstawie ustawowego upoważnienia o charakterze blankietowym i regulującego samodzielnie zastrzeżoną dla ustawy materię oznacza, że nie ma ono cech aktu wykonawczego. W konsekwencji jest sprzeczne z Konstytucją.

³³ Dz. U. Nr 10, poz. 49, ze zm.

Regulacja dotycząca zasad wypłacania renty socjalnej nie odpowiadała również minimalnym standardom poprawnej legislacji.

3.12. Odliczenie od podatku składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne z tytułu działalności wykonywanej poza granicami Polski (K 18/06)

W *wyroku z 7 listopada 2007 r., K 18/06*, Trybunał orzekł zakresową niezgodność art. 26 ust. 1 pkt 2 oraz art. 27b ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych³⁴ (dalej: ustawa o p.d.o.f.) z art. 32 (zasada równości) w związku z art. 2 Konstytucji (zasada sprawiedliwości społecznej).

Zakwestionowane przepisy nie zezwalały podatnikom na odliczenie od dochodu osiągniętego z tytułu działalności wykonywanej poza granicami RP zapłaconych składek na ubezpieczenie społeczne (art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy o p.d.o.f.) ani na odliczenie od podatku składek zapłaconych na ubezpieczenie zdrowotne, w sytuacji gdy składki te nie zostały odliczone w państwie członkowskim Unii Europejskiej (bądź w innym państwie), na terenie którego owa działalność była wykonywana (art. 27b ust. 1 ustawy o p.d.o.f.).

Trybunał stwierdził niekonstytucyjność wskazanych we wniosku przepisów w zakresie, w jakim wyłączały możliwość odliczania od dochodu (podatku) opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne bądź zdrowotne przez podatników, którzy osiągnęli dochód w ramach zatrudnienia w innym państwie członkowskim UE i tam opłacili składki ubezpieczeniowe, nieodliczone od uiszczanego w tym państwie podatku dochodowego.

Zakres podmiotowy wyroku obejmuje zatem tylko osoby wykonujące działalność zarobkową w innym niż Polska państwie członkowskim UE. Nie dotyczy osób mających swoje stałe miejsce zamieszkania i objętych nieograniczonym obowiązkiem podatkowym w Polsce, które wykonują działalność zarobkową, w szczególności pracę najemną, za granicą, ale w państwie nienależącym do UE, chociaż tym osobom kwestionowane przepisy również odmawiały prawa do odliczeń od płaconego w Polsce podatku opłaconych w państwie obcym składek ubezpieczeniowych.

Trybunał dokonał analizy kwestionowanych przepisów pod kątem zróżnicowania podatników w zakresie prawa do odliczania od dochodu (podatku) składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Cechą łączącą wskazane dwie grupy podatników jest miejsce stałego zamieszkania w Polsce i – zgodnie z zasadą rezydencji – podleganie co do zasady nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu w Polsce. Jednak powyższe grupy różni to, że członkowie jednej prowadzą działalność zarobkową i z tego tytułu uiszczają składki ubezpieczeniowe w Polsce, zaś członkowie drugiej osiągają dochody za granicą i odprowadzają składki ubezpieczeniowe w państwie miejsca zatrudnienia, do tamtejszych instytucji.

³⁴ Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176, ze zm.

Nie istnieje racjonalny, istotny związek między treścią i celem regulacji prawnej zezwalającej na odliczenie od dochodu (podatku) kwoty równej opłaconym składkom z jednej strony a kryterium osiągania dochodu z pracy za granicą i opłacania w tym państwie składek ubezpieczeniowych z drugiej. Skorzystanie z możliwości odliczenia zmniejsza bowiem obciążenia podatkowe osób opłacających składki ubezpieczeniowe. Funkcją składek jest z kolei zapewnienie ubezpieczonemu świadczeń pieniężnych w razie utraty bądź istotnego ograniczenia zdolności do zarabkowania oraz finansowanie świadczeń zdrowotnych. Dochodzi w konsekwencji do odciążenia przez ubezpieczonego państwa od konstytucyjnego obowiązku zapewnienia zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego (art. 67 ust. 1 Konstytucji) oraz zapewnienia warunków realizacji prawa do ochrony zdrowia (art. 68 ust. 1 i 2 Konstytucji).

Składki ubezpieczeniowe pełnią opisaną funkcję, gdy są wpłacane zarówno do polskiego, jak i do „obcego” systemu ubezpieczenia społecznego. Wykonując pracę za granicą, podatnik polski zasadniczo korzysta ze świadczeń zdrowotnych zakładów opieki zdrowotnej tego państwa, w którym jest zatrudniony. Wpłacając składki do zagranicznej instytucji ubezpieczeniowej, powinien nabyć w przeszłości prawo do emerytury bądź renty. Świadczenie to będzie finansowane w odpowiedniej do okresu ubezpieczenia i sumy wpłaconych składek proporcji z wszystkich systemów ubezpieczeniowych państw UE, w których był zatrudniony i z tego tytułu podlegał ubezpieczeniu. Wynika to z obowiązującej w Unii zasady koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne opierają się na zasadzie wzajemności. Zgodnie z nią nabycie prawa do świadczenia ubezpieczeniowego oraz jego wysokość zależą od wniesionego przez ubezpieczonego do systemu ubezpieczeniowego wkładu finansowego. Stanowią go uiszczane składki. Celem tych ostatnich nie jest „zasilanie” systemu ubezpieczeniowego.

Z tych powodów miejsce wykonywania pracy zarobkowej i opłacanie składek na ubezpieczenia (w kraju albo za granicą) nie jest istotną cechą podatników, uzasadniającą różne ich traktowanie w zakresie obowiązku podatkowego realizowanego w Polsce. Dlatego kwestionowane przepisy uznane zostały za niezgodne z konstytucyjną zasadą równości.

Za trafne uznano stanowisko wnioskodawcy (Rzecznika Praw Obywatelskich), że zróżnicowanie wprowadzone przez wskazane przepisy narusza wyrażoną w art. 2 Konstytucji zasadę sprawiedliwości społecznej.

W sytuacji poddanej analizie w orzeczeniu równość obowiązków podatkowych, będąca elementem zasady sprawiedliwości podatkowej, nie została zachowana. Wynika to z faktu, iż podatnicy, których miejsce zamieszkania znajduje się na terytorium Polski, a pracujący za granicą, byli pozbawieni ulg podatkowych przy rocznym rozliczeniu podatku. Stanowiło to swoistą „karę” za wykonywanie pracy poza granicami RP.

Poszanowanie zasady wykładni prawa wewnętrznego w sposób przyjazny prawu wspólnotowemu (art. 91 ust. 1 Konstytucji) wymaga od organów stosujących prawo interpretacji prawa wewnętrznego zgodnej z prawem europejskim. Z kolei z zasady lojalnej współpracy, wyrażonej w art. 10 TWE, wynika, że wszystkie organy państwa zobowiązane są do stosowania i interpretowania prawa krajowego w taki sposób, aby zapewnić pełną skuteczność praw zagwarantowanych przez przepisy wspólnotowe. Polska, jako państwo członkowskie, jest obowiązana respektować zasady interpretacji wynikające z dorobku wspólnotowego.

W analizowanej sprawie Trybunał odroczył termin utraty mocy obowiązującej zakwestionowanych w wyroku norm do 30 listopada 2008 r. Uzasadniono to istotną zmianą systemu podatkowego, która inaczej nastąpiłaby w trakcie trwania roku podatkowego, a także niedookreślonymi skutkami wyroku dla budżetu państwa.

3.13. Hipoteka przymusowa (P 24/06)

W *wyroku z 26 listopada 2007 r., P 24/06*, Trybunał orzekł zakresową niekonstytucyjność art. 36 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa³⁵. Wymieniony przepis uznał za niezgodny z art. 32 Konstytucji wyrażającym zasady równości i niedyskryminacji w takim zakresie, w jakim przyznawał pierwszeństwo zaspokojenia hipotekom przymusowym Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego zabezpieczającym zobowiązania podatkowe, zaległości podatkowe i odsetki za zwłokę przed hipotekami ustanowionymi dla zabezpieczenia innych należności.

W pierwszej kolejności Trybunał dokonał ogólnej charakterystyki hipoteki, jako instytucji prawnej zajmującej szczególne miejsce w systemie rzeczowego zabezpieczenia wierzytelności. Przypomniat też szereg zasad określających istotę każdej hipoteki: jawności, pierwszeństwa, szczególowości, akcesoryjności oraz niepodzielności. Na tle analizowanej sprawy zasadnicze znaczenie miały dwie pierwsze. Zasada jawności w znaczeniu formalnym oznacza, że hipoteka nie może powstać ani istnieć bez ujawnienia w księdze wieczystej. W znaczeniu materialnym natomiast to domniemanie zgodności wpisu w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Z kolei z zasady pierwszeństwa wynika uprzywilejowana kolejność zaspokajania wierzytelności zabezpieczonej hipoteką z przedmiotu obciążenia przed wierzycielami osobistymi każdego właściciela i według kolejności złożenia przez wierzycieli hipotecznych wniosku o dokonanie wpisu. Wskazane zasady odnoszą się zarówno do hipoteki umownej, jak i przymusowej.

Trybunał uznał także za stosowne przypomnienie znaczenia konstytucyjnej zasady równości będącej wzorcem kontroli. We wskazanej sprawie Trybunał za ce-

³⁵ Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, ze zm.

chę prawnie istotną uznał status wierzyciela hipotecznego. Zakwestionowana regulacja w jednakowym stopniu dotyczyła bowiem zarówno tych wierzycieli, na rzecz których ustanowiono hipotekę przymusową, jak i tych, których wierzytelność była zabezpieczona jedynie hipoteką umowną. Zmodyfikowała zasady odnoszące się do pierwszeństwa zaspokajania wierzycieli hipotecznych, uprzywilejowując tych, których wierzytelność zabezpieczona została podatkową hipoteką przymusową (a więc Skarb Państwa i jednostki samorządu terytorialnego), niezależnie od tego, kiedy owa hipoteka powstała.

Analizowana regulacja różnicowała sytuację prawną wierzycieli hipotecznych charakteryzujących się w równym stopniu cechą istotną. Zgodnie jednak z ustabilizowanym orzecznictwem Trybunału, zasada równości dopuszcza w pewnych wypadkach różnicowanie podmiotów charakteryzujących się tą samą cechą istotną z punktu widzenia celu i treści danej regulacji. Trybunał dokonał wyliczenia tych wypadków i stwierdził, że w badanej sprawie owo uprzywilejowanie miałooby konstytucyjne oparcie między innymi wówczas, gdyby jego celem było zniwelowanie nierówności między Skarbem Państwa bądź jednostkami samorządu terytorialnego a innymi wierzycielami w zakresie odnoszącym się do uzyskania zabezpieczenia i przymusowego zaspokojenia należności.

Uregulowania konstytucyjne nie stoją na przeszkodzie wprowadzaniu przez ustawodawcę zróżnicowania co do możliwości uzyskania zabezpieczenia i przymusowego zaspokojenia należności publicznych. Przemawia za tym chociażby zasada powszechności i równości opodatkowania (art. 84 Konstytucji). Zobowiązuje ona każdego do podporządkowania się nałożonym na niego ciężarom publicznym, a na państwo nakłada obowiązek wprowadzenia gwarancji instytucjonalnych, które zapewnią właściwym organom kontrolę i egzekwowanie wykonywania przez podatników ich zobowiązań podatkowych. Trybunał wskazał jednak katalog przywilejów Skarbu Państwa ułatwiających zabezpieczenie i egzekucję należności publicznoprawnych, uznając je za wystarczające do skutecznego wykonywania przez państwo władztwa podatkowego. Powziął tym samym wątpliwość, czy zmodyfikowanie przez zaskarżoną regulację zasad pierwszeństwa zaspokojenia wierzytelności hipotecznych było konieczne dla realizacji celu, dla którego zostało ustanowione i czy uprzywilejowania tego nie można uznać za nadmierne.

Jakkolwiek powołany przez sąd pytający wzorzec kontroli (art. 32 Konstytucji) miał podstawowe znaczenie dla oceny konstytucyjności zakwestionowanego przepisu, to jednak problem konstytucyjności dotyczył również i innych wzorców. Trybunał jest związany granicami pytania prawnego, lecz mimo to uznał za stosowne zasygnalizować naruszenie przez zakwestionowaną regulację również innych przepisów Konstytucji.

Przed wszystkim zasada równości nie jest jedynym uregulowaniem konstytucyjnym odnoszącym się do równości, gdyż w odniesieniu do praw majątkowych

zasada ta została skonkretyzowana w art. 64 ust. 2 Konstytucji (zasada równej ochrony praw majątkowych). Zakwestionowana regulacja z całą pewnością ograniczyła ochronę praw majątkowych, a zróżnicowanie tej ochrony powinno być skonfrontowane z kryteriami przyjętymi w art. 31 ust. 3 Konstytucji, uwzględniając przy tym adresowany do ustawodawcy zakaz stanowienia regulacji ograniczających ochronę praw podmiotowych. Wprowadzone przez zaskarżoną regulację uprzywilejowanie, mimo iż miało służyć realizacji obowiązków państwa w zakresie egzekwowania należności publicznoprawnych, nie spełniało przesłanki konieczności wynikającej z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Ponadto zabezpieczenie wiarygodności należy uznać za nieodłączny element obrotu gospodarczego o szczególnym znaczeniu dla funkcjonowania gospodarki rynkowej. Trybunał przytoczył poglądy doktryny prawnej, że państwo powinno przestrzegać zasady „podatkowego” wkraczania w gospodarkę w zakresie niezbędnym dla finansowania potrzeb wspólnych, a egzekwowanie należności podatkowych powinno następować z uwzględnieniem wszystkich wynikających z tego skutków gospodarczych, włączając w to konsekwencje dla innych podmiotów gospodarczych. Natomiast zakwestionowana regulacja prowadziła do zniekształcenia mechanizmów gospodarczych rządzących społeczną gospodarką rynkową, co skutkowało również naruszeniem zasady pewności obrotu oraz zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji).

Trybunał zasygnalizował także naruszenie przez badaną regulację zasady rzetelnej legislacji (art. 2 Konstytucji). Godziła ona w systemowe zasady zabezpieczenia hipotecznego, a ustawodawcy nie wolno stanowić przepisów naruszających istotę danej instytucji prawnej.

Skutkiem uznania zaskarżonej regulacji za niekonstytucyjną w określonym w sentencji wyroku zakresie było zniesienie uprzywilejowania Skarbu Państwa, co spowodowało, że hipoteki wpisane na rzecz Skarbu Państwa przestały korzystać z pierwszeństwa zaspokojenia przed hipotekami innych wierzycieli.

3.14. Odszkodowanie za bezprawne rozwiązanie umowy o pracę (SK 18/05)

W wyroku z 27 listopada 2007 r., SK 18/05, Trybunał badał konstytucyjność art. 58 w związku z art. 300 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy³⁶. Przepis ten uznany został za niezgodny z art. 64 ust. 1 (zasada ochrony praw majątkowych) w związku z art. 2 (zasada sprawiedliwości społecznej), jeśli jest rozumiany jako wyłączający dochodzenie innych niż w nim określone roszczeń odszkodowawczych związanych z bezprawnym rozwiązaniem umowy o pracę bez

³⁶ Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, ze zm.

wypowiedzenia. Natomiast powołane jako wzorce kontroli art. 45 ust. 1 (prawo do sądu) oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji (zakaz zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw) uznane zostały za nieadekwatne.

Treścią zaskarżonego art. 58 k.p. było między innymi określenie wysokości odszkodowania, które należy się pracownikowi w razie rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia z naruszeniem przepisów prawa. Z kolei art. 300 k.p. odsyła do odpowiedniego stosowania kodeksu cywilnego w zakresie nieuregulowanym w kodeksie pracy, o ile przepisy te nie pozostają w sprzeczności z zasadami prawa pracy.

W analizowanej sprawie faktycznie zaskarżono normę kolizyjną wywiedzioną przez Sąd Najwyższy i inne sądy z art. 58 w związku art. 300 k.p. W orzecznictwie sądowym ugruntował się pogląd, że przewidziane w przepisach prawa pracy roszczenia odszkodowawcze z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania stosunku pracy wyłączają możliwość dochodzenia roszczeń na podstawie regulacji odpowiedzialności kontraktowej bądź deliktowej, zawartych w k.c.

W ocenie skarżącej, gdyby nie zaskarżona norma kolizyjna, osoba zainteresowana miałaby możliwość wyboru dochodzenia praw nie tylko za pomocą środka ochrony przewidzianego w przepisach prawa pracy, ale także w drodze powództw cywilnych (roszczeń kontraktowych i deliktowych).

Trybunał przypominał, że zarówno w jego orzecznictwie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że ograniczenie wysokości należnego świadczenia w przypadku bezprawnego rozwiązania umowy o pracę ma na celu zmotywowanie zwolnionego pracownika do podjęcia nowej pracy. Trybunał jednak, po przeanalizowaniu możliwych stanów faktycznych, powziął wątpliwość, czy takie unormowanie jest sprawiedliwe. W wypadku bowiem ograniczenia odszkodowania do wysokości przewidzianej w przepisach prawa pracy pracodawca może swobodnie kalkulować, czy bezprawne rozwiązanie umowy o pracę z pracownikiem jest dla niego opłacalne.

Skutkiem wspomnianej normy kolizyjnej może być naruszenie praw majątkowych pracownika niezgodnie z prawem zwolnionego z pracy. Pracownik bowiem w takiej sytuacji traci możliwość uzyskania pełnej kompensacji szkody powstałej przez bezprawne rozwiązanie stosunku pracy. Jest to niezgodne z art. 64 ust. 1 oraz art. 2 Konstytucji.

W sentencji wyroku Trybunał posłużył się formułą wyroku interpretacyjnego, uznając za niekonstytucyjną normę o takiej treści, jaka została mu nadana przez ustabilizowane orzecznictwo sądowe, w tym przede wszystkim Sądu Najwyższego. Jednak dopuszczalna jest inna wykładnia przepisów art. 58 w związku z art. 300 k.p., pozwalająca wywieść z nich normę zgodną ze wspomnianymi wyżej przepisami Konstytucji. Nie dostrzegł w związku z tym konieczności podjęcia działań prawodawcy w celu realizacji omawianego wyroku, a jedynie potrzebę zmiany dotychczasowego stanowiska sądów.

3.15. Nabycie prawa do emerytury z uwzględnieniem okresów pracy w gospodarstwie rolnym (SK 37/06)

W wyroku z 13 grudnia 2007 r., SK 37/06, Trybunał orzekł zgodność art. 56 ust. 5 ustawy o FUS z art. 32 ust. 1 i 2 (zasada równości oraz zakaz dyskryminacji) oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji (prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego). Pozostałe wzorce kontroli (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji) uznane zostały za nieadekwatne.

Przedmiotem analizy był w tym wypadku przepis dotyczący nabycia prawa do emerytury z uwzględnieniem okresów pracy w gospodarstwie rolnym.

Przystępując do oceny zgodności zaskarżonego przepisu z zasadą równości, Trybunał przypomniał, iż przy kształtowaniu zakresu prawa do ubezpieczenia społecznego ustawodawca związany jest nakazem jednakowego traktowania świadczeniobiorców, którzy charakteryzują się jednakową cechą istotną.

Istotę ubezpieczenia społecznego stanowi finansowanie świadczeń ze środków pozyskanych w wyniku opłacania składek, a granice usprawiedliwionych oczekiwań jednostek wyznacza założenie równowagi finansowej całego systemu ubezpieczeń społecznych. Na państwie ciąży obowiązek podejmowania działań celem zapewnienia środków finansowych niezbędnych dla realizacji praw konstytucyjnych. Jednak ubezpieczony powinien liczyć się z tym, że pozyskiwanie tych środków ma swoje granice ekonomiczne. Państwo może być zmuszone do zmiany obowiązujących regulacji prawnych na niekorzyść świadczeniobiorców, w celu dostosowania zakresu realizacji praw socjalnych do możliwości finansowych w określonych warunkach ekonomicznych.

System ubezpieczeń społecznych zgodny z założeniami konstytucyjnymi nie może być oparty na zasadzie „absolutnej” równości. System emerytalno-rentowy powinien opierać się na zasadach powszechności i względnej jednolitości kryteriów przyznawania świadczeń i określania ich wysokości, a wyrazem tej konstytucyjnej dyrektywy jest uregulowanie tych kwestii w jednym akcie. Zaznaczono jednak, że art. 67 ust. 1 *in fine* Konstytucji nie można rozumieć w sposób dosłowny, zatem problematyka ta nie musi być uregulowana tylko w jednej ustawie. Ustawodawca ma w tym zakresie swobodę we wprowadzaniu korzystniejszych uprawnień dla pewnych grup zawodowych.

W dotychczasowym orzecznictwie Trybunału wyrażano pogląd, że nałożona na ustawodawcę powinność urzeczywistniania wyrażonych w Konstytucji gwarancji socjalnych nie oznacza obowiązku maksymalnej rozbudowy systemu świadczeń. Ochrona praw socjalnych powinna przejawiać się w takim ukształtowaniu rozwiązań ustawowych, które jak najlepiej będą urzeczywistniać treść prawa wskazanego w Konstytucji.

Na prawo do zabezpieczenia społecznego składa się m.in. prawo do emerytury. Jego celem jest zagwarantowanie środków utrzymania w razie zaprzestania pracy w związku z osiągnięciem określonego wieku. Z kolei podstawowym celem kon-

stytucyjnym prawa do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego jest zagwarantowanie odpowiedniego poziomu życia w warunkach obniżonej zdolności do zarobkowania, wynikającej z podeszłego wieku.

Prawdziwe jest twierdzenie, że kształtując ustawowe prawo do ubezpieczenia społecznego prawodawca obowiązany jest uwzględniać postulat zachowania słuszných, sprawiedliwych proporcji pomiędzy wielkością emerytury a okresem opłacania składek oraz ich wysokością. Emerytura jest bowiem świadczeniem „zasłużonym”, a rozmiary „zasługi” wyznaczają przede wszystkim: długość okresu aktywności zawodowej prowadzącej do nabycia prawa do emerytury oraz dochody osiągnane w ramach tej aktywności. Wynika to z zasady sprawiedliwości społecznej. Nieco inaczej kształtuje się ubezpieczenie społeczne rolników.

Klasyczne ubezpieczenie społeczne cechuje zasada wzajemności, to jest istnienie zależności między opłacaniem składki i jej wysokością, a także między okresem płacenia a prawem do świadczeń i ich wysokością. Warunkiem nabycia prawa do emerytury bądź renty jest opłacanie składek. Ma ono ponadto wpływ na rozmiar tych świadczeń. Jednak zasada wzajemności składki i świadczenia doznaje pewnej korekty – z uwagi na brak dostosowania składki do wielkości indywidualnego ryzyka – i podlega ustaleniu na przeciętnym poziomie, zapewniającym względną równowagę w ujęciu całościowym, obejmującym wszystkich ubezpieczonych. Ponadto uwzględnia się również okresy nieskładkowe, niezwiązane z wykonywaniem działalności zawodowej i obowiązkiem opłacania składki, które mają wpływ na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości w zakresie wskazanym w ustawie.

Zaskarżony przepis nie narusza konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego, a wskazuje jedynie, w jaki sposób je realizować i jak ustalać wysokość świadczeń. W żadnym wypadku nie dochodzi do naruszenia istoty tego prawa, bo świadczenia emerytalne stanowią właśnie zabezpieczenie minimum egzystencji. Trybunał przypomniał, że nie zawsze – z konstytucyjnego punktu widzenia – brak prostej zależności między prawem do świadczeń i ich wysokością a okresem opłacania i rozmiarem składki należy traktować jako nieprawidłowość.

4. Wyroki o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości

4.1. Uchylenie ubezwłasnowolnienia (K 28/05)

W wyroku z 7 marca 2007 r., K 28/05, Trybunał w pełnym składzie badał konstytucyjność regulacji dotyczącej uchylenia lub zmiany ubezwłasnowolnienia. Przedmiotem zaskarżenia w omawianej sprawie był art. 559 w związku z art. 545 § 1 i 2 k.p.c. w zakresie, w jakim wyłącza osobę ubezwłasnowolnioną z kręgu

podmiotów uprawnionych do zgłoszenia wniosku o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia. Wskazany przepis uznano za niezgodny z art. 30 (zasada poszanowania i ochrony godności człowieka) i art. 31 Konstytucji (prawo do wolności).

Wraz z uchwaleniem Konstytucji z 1997 r., a także przyjęciem przez Polskę standardów Rady Europy i Unii Europejskiej, prawa osób ubezwłasnowolnionych powinny być respektowane w szerszym niż dotąd zakresie.

Trybunał zauważył potrzebę odczytania konstytucyjnego znaczenia ubezwłasnowolnienia. Mimo że jest ono instytucją prawa cywilnego, znaczenie poszczególnych pojęć ustawowych nie może przesądzać o sposobie interpretacji przepisów Konstytucji. Wynika to z autonomicznego charakteru pojęć konstytucyjnych.

Po pierwsze, z ubezwłasnowolnieniem związane jest ograniczenie praw publicznych, które nie pozostaje bez wpływu na prawa polityczne osób ubezwłasnowolnionych. Przyjmuje się bowiem, że skoro osoby upośledzone, chore umysłowo lub z innymi zaburzeniami psychicznymi nie mogą decydować o sprawach osobistych, to tym bardziej nie powinny mieć wpływu na sprawy publiczne.

Po drugie, należy co do zasady ubezwłasnowolnionych traktować jako osoby niepełnosprawne, a zatem wobec nich powinien mieć zastosowanie art. 69 Konstytucji. Przepis ten nakłada na władze publiczne obowiązek udzielania osobom niepełnosprawnym pomocy m.in. w zabezpieczeniu ich egzystencji czy też przysposobieniu do pracy. Opieka nad osobami z zaburzeniami psychicznymi jest bowiem szczególnym aspektem obowiązku solidarności międzyludzkiej, wynikającego z preambuły do Konstytucji. To również wyraz zasady poszanowania i ochrony przyrodzonej godności człowieka, podkreślonej w art. 30 Konstytucji.

Przystępując do badania zgodności kwestionowanej regulacji z art. 30 Konstytucji, odróżniono dwa aspekty godności człowieka. W analizowanej sprawie Trybunał mógł rozważyć wyłącznie zarzut niezgodności zaskarżonej regulacji z zasadą ochrony godności osobowej (prawa osobistości), ponieważ godność w tym właśnie znaczeniu może być naruszona przez zachowania innych osób oraz przepisy prawa.

Na tle art. 30 Konstytucji sytuacja, w której człowiek stawałby się wyłącznie przedmiotem działań podejmowanych przez władzę, może być uznana za naruszenie godności.

Nie można twierdzić, że każde ograniczenie lub pozbawienie danej osoby zdolności do występowania przed sądem jest jej uprzedmiotowieniem. Chociaż zarówno unormowania konstytucyjne, jak i regulacje wspólnotowe oraz międzynarodowe opowiadają się za możliwie jak najszerszym rozumieniem prawa dostępu do sądu, nie jest to prawo absolutne. Może więc podlegać ograniczeniom, które jednak muszą spełniać wymagania przewidziane w art. 31 ust. 3 Konstytucji: ich celem jest najczęściej właśnie ochrona godności osobowej.

Trybunał rozważył podniesione we wniosku wątpliwości, a mianowicie, czy rzeczywiście takie ograniczenie praw osoby ubezwłasnowolnionej służy ochronie

jej godności oraz chroni ją przed negatywnymi skutkami możliwych samodzielnych działań w postępowaniu sądowym. Uprawnienia procesowe osoby ubezwłasnowolnionej są zróżnicowane w różnych stadiach postępowania (brak uprawnienia do wszczęcia postępowania, ale możliwość zaskarżenia orzeczenia) i zwiększają się proporcjonalnie do stopnia jego zaawansowania, co stanowi odwrócenie kolei rzeczy. Osoba ubezwłasnowolniona nie posiada prawa inicjowania postępowania w sprawie o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia. Jest jednak uznawana za wystarczająco kompetentną do samodzielnego działania na późniejszym etapie postępowania, bowiem przysługuje jej prawo do zaskarżania postanowień wydanych w tym postępowaniu.

Trybunał ocenił wskazane rozwiązanie jako naruszające godność osobową. Podmiotowość osoby ubezwłasnowolnionej jest bowiem w pełni realizowana dopiero na etapie zaskarżania postanowienia w sprawie zmiany lub uchylenia ubezwłasnowolnienia, a wcześniej osoba ta stanowi jedynie „przedmiot” wniosku i decyzji o wszczęciu postępowania.

Przeciwko zaskarżonemu rozwiązaniu przemawiają trzy rodzaje argumentów. Po pierwsze, osoba ubezwłasnowolniona cały czas ma taki sam status materialnoprawny. Po drugie, zakładając, że celem zakwestionowanego rozwiązania była ochrona godności osoby ubezwłasnowolnionej, należy go realizować w równym stopniu podczas całego postępowania. Po trzecie, jeżeli nawet zakres zdolności postulacyjnej osoby ubezwłasnowolnionej miałby być zróżnicowany, to z całą pewnością nie w taki sposób, jak uczyniła to zaskarżona regulacja. Zakładając, że przesłanką umożliwienia osobie ubezwłasnowolnionej samodzielnego działania przed sądem jest jej faktyczny stan psychiczny czy umysłowy, to w pierwszej kolejności powinny zostać jej udostępnione czynności procesowe uznawane z punktu widzenia stopnia skomplikowania procedury za łatwiejsze (wszczynanie postępowania) a nie trudniejsze (zaskarżanie postanowień w sformalizowanej procedurze odwoławczej).

W dalszej kolejności Trybunał dokonał oceny kwestionowanej regulacji z art. 31 ust. 1 i 2 Konstytucji. Ta norma konstytucyjna pełni dwie zasadnicze funkcje: stanowi dopełnienie przepisów, określających poszczególne wolności konstytucyjne, oraz jest podstawą samoistnego, podmiotowego prawa do wolności.

Trybunał przypomniał, że wyjaśniał już w swoim orzecznictwie, na czym polegają aspekt pozytywny i negatywny wolności jednostki. To pierwsze ujęcie oznacza, że jednostka może swobodnie kształtować swoje zachowania w danej sferze, działając w sposób według niej najwłaściwszy bądź nie działając wcale. Natomiast aspekt negatywny wolności jednostki wyraża się w prawnym obowiązku nieingerencji innych osób w sferę zastrzeżoną dla tej jednostki.

Pozbawienie osoby ubezwłasnowolnionej prawa do samodzielnego inicjowania postępowania o uchylenie bądź zmianę ubezwłasnowolnienia narusza jej prawo do wolności, co wpływa pośrednio na ograniczenie tego prawa w innych sferach.

Trybunał podzielił pogląd wnioskodawcy, że skutki orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu są znacznie szersze niż tylko uniemożliwienie jej ubiegania się o zmianę lub uchylenie ubezwłasnowolnienia. Oprócz skutków społecznych i psychologicznych, skutkuje także automatycznym ograniczeniem lub wyłączeniem zdolności do czynności prawnych osoby ubezwłasnowolnionej. Ma to fundamentalne znaczenie dla jej autonomii decyzyjnej. Gdy osoba ubezwłasnowolniona odzyska już pełnię władz umysłowych i zapragnie pozbyć się ograniczeń, które na nią nałożono na wniosek jej samej bądź innych uprawnionych podmiotów, nie może samodzielnie wszcząć postępowania o zmianę swojego statusu prawnego.

4.2. Ograniczenie prawa zaskarżenia postanowienia w przedmiocie kosztów procesu (SK 3/05)

W wyroku z 27 marca 2007 r., SK 3/05, Trybunał Konstytucyjny badał konstytucyjność przepisu art. 393¹⁸ § 2 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym do czasu jego uchylenia przez art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. nowelizującej kodeks postępowania cywilnego³⁷, dotyczącego postanowień sądu drugiej instancji, które podlegają zaskarżeniu. Trybunał orzekł o niezgodności tego przepisu z art. 78 (prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji) w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji (zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego) w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia w przedmiocie kosztów procesu, zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji.

W art. 78 Konstytucja posługuje się ogólnym określeniem „zaskarżenie”. Nie wskazuje ani charakteru, ani właściwości środków prawnych, które mają służyć urzeczywistnieniu prawa do zaskarżenia. Prawo to, mając charakter konstytucyjny, umożliwia realizację zasady sprawiedliwości proceduralnej.

Z porównania umiejscowienia i treści przepisów art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji Trybunał wysnuł następujące wnioski: po pierwsze, art. 78 dotyczy wszystkich postępowań (sądowych i administracyjnych), zaś art. 176 tylko postępowań sądowych. Po drugie, art. 176 ust. 1 jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 78, ponieważ nie zawiera regulacji dopuszczającej ustanowienie ustawowych wyjątków od zasady dwuinstancyjności, a Konstytucja dopuszcza takie ustawowe wyjątki w wypadku prawa do zaskarżenia.

W związku z tym, z brzmienia art. 176 ust. 1 Konstytucji wynika silne domniemanie dwuinstancyjności postępowania i orzekania w postępowaniu sądowym. Postanowienie o kosztach postępowania jest orzeczeniem sądowym, zatem jest objęte zakresem przedmiotowym art. 176 ust. 1.

W zakresie orzekania o kosztach, za sąd pierwszej instancji należy uznać ten sąd, który orzekł o zwrocie kosztów w danym zakresie po raz pierwszy. Jeśli więc

³⁷ Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98.

sąd odwoławczy orzeka o kosztach postępowania po raz pierwszy za wszystkie instancje, jest sądem pierwszej instancji.

Z przepisu art. 176 ust. 1 Konstytucji pośrednio wynika konieczność umożliwienia stronom (uczestnikom) postępowania zaskarżenia orzeczenia o kosztach, w zakresie, w jakim jest to – materialnie – pierwsze orzeczenie w tej kwestii. Takie rozstrzygnięcie o kosztach postępowania powinno podlegać weryfikacji (zgodnie z wynikającą z art. 176 ust. 1 zasadą dwuinstancyjności) niezależnie od kontroli samego wyroku w jego warstwie merytorycznej.

4.3. Brak pisemnego uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej (SK 68/06)

W wyroku z 30 maja 2007 r., SK 68/06, Trybunał orzekł niekonstytucyjność art. 398⁹ § 2 zdanie drugie k.p.c. Zakwestionowany przepis wyłączał obowiązek informowania przez Sąd Najwyższy stron postępowania kasacyjnego o powodach nieprzyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej (w ramach tzw. przedsądu). Wzorcami kontroli były przepisy Konstytucji wyrażające zasadę demokratycznego państwa prawnego (art. 2), proporcjonalności (art. 31 ust. 3), prawo do sądu (art. 45 ust. 1) oraz zakaz zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności i praw (art. 77 ust. 2).

Negatywna ocena zaskarżonego przepisu regulującego instytucję przedsądu kasacyjnego nie odnosiła się do samej instytucji tzw. przedsądu. Analizowanym wyrokiem nie przesądził więc w żaden sposób o przyszłym kształcie tej instytucji, mając na względzie swobodę ustawodawcy w zakresie regulacji postępowania sądowego.

Przedsąd kasacyjny służy selekcji skarg kasacyjnych i wyłonieniu tych, które po wstępnym zbadaniu wskazują na istnienie okoliczności uzasadniających wyrokowanie w sprawie przez Sąd Najwyższy. Do istoty przedsądu należy zatem możliwość odmowy przyjęcia skargi.

Badany przepis wzbudził wątpliwości konstytucyjne z uwagi na to, że zawierał kilka istotnych elementów wyłączających obowiązek informacyjny Sądu Najwyższego. Po pierwsze, chodziło o niejawność postępowania, w ramach którego zapadała decyzja o nieprzyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Po drugie, Sąd Najwyższy wyłączony został z obowiązku sporządzenia uzasadnienia decyzji o nieprzyjęciu skargi. Po trzecie, przesłanki, od spełnienia których zależało przyjęcie skargi do rozpoznania, miały charakter ocenny, powierzając Sądowi Najwyższemu bardzo szeroki zakres władzy dyskrecyjnej.

Podzielono pogląd wnioskodawcy, że regulację przedsądu w dotychczasowym kształcie cechował brak symetrii pomiędzy obowiązkami nakładanymi na skarżącego w postępowaniu kasacyjnym a pozycją samego Sądu Najwyższego. Znaczący nakład sił i środków skarżącego służących sporządzeniu skargi powinien być przynajmniej w pewnym stopniu równoważony obowiązkiem informacyjnym Sądu Najwyższego o motywach nieprzyjęcia skargi.

W orzecznictwie Trybunału utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym prawo do sądu wymaga uzyskania czytelnego i poddającego się weryfikacji uzasadnienia każdego rozstrzygnięcia sądu. Przy tej okazji przytoczone zostały stwierdzenia odnoszące się do zasady dwuinstancyjności postępowania, która jest standardem minimalnym. Rozwiązania, które wykraczają ponad ów standard stanowią „nad-datek”. Dotyczy to także instytucji kasacji i sposobu jej ukształtowania. Przepisy Konstytucji nie dają zatem podstaw do wywodzenia prawa do kasacji, rozumianego jako prawo do rozpoznania sprawy przez trzecią instancję.

Sąd Najwyższy, badając wstępnie skargę kasacyjną, analizuje, czy występują okoliczności stanowiące konieczne przesłanki nadania dalszego biegu postępowaniu kasacyjnemu. Nie są one jednak znane stronie składającej skargę kasacyjną, bo dla ich wykazania konieczna jest znajomość szerszej praktyki kasacyjnej. Zaskarżona regulacja, wobec braku obowiązku uzasadniania odmowy przyjęcia skargi, uniemożliwia zaś poznanie tych przesłanek, a w konsekwencji zbadanie, jak kształtuje się praktyka kasacyjna w tym zakresie.

Brak obowiązku sporządzania przez Sąd Najwyższy uzasadnienia postanowienia o nieprzyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania zwiększa zagrożenie dla praw jednostki. To zagrożenie potęguje sposób wydania orzeczenia w tym zakresie: w składzie jednego sędziego i na posiedzeniu niejawnym. W konsekwencji poszczególne składy Sądu Najwyższego (a więc każdy sędzia rozpoznający skargę na posiedzeniu niejawnym) dysponują pełną swobodą decyzji.

4.4. Ochrona tajemnicy zawodowej radcy prawnego (K 41/05)

W sprawie **K 41/05**, Trybunał badał, na wniosek Krajowej Rady Radców Prawnych, zgodność z Konstytucją wybranych przepisów ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu³⁸ (dalej: ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy).

Przepisy poddane kontroli nałożyły na tzw. wolne zawody prawnicze, w tym na radców prawnych, liczne obowiązki, w tym m.in.: gromadzenia i przechowywania informacji na temat dokonywanych przez klientów transakcji (m.in. ich wartości oraz stron transakcji); przekazywania (w sytuacjach wymienionych w ustawie, a także na żądanie) tych informacji Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej; podlegania kontroli (w tym udostępniania wszelkich niezbędnych dokumentów i materiałów) w zakresie przestrzegania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy, jak również sprzężony z tymi obowiązkami zakaz ujawniania osobom nieuprawnionym (także klientom, którym udzielana była pomoc prawna) faktu poinformowania GIIF o transakcjach.

³⁸ Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1505, ze zm.

W **wyroku z 2 lipca 2007 r.**, Trybunał orzekł między innymi o zgodności z art. 49 (wolność i ochrona tajemnicy komunikowania się) w związku z art. 2 (zasada demokratycznego państwa prawnego), art. 17 ust. 1 (samorządność zawodów zaufania publicznego) i art. 31 ust. 3 Konstytucji (warunki ustanowienia ograniczeń konstytucyjnych wolności i praw) niektórych kwestionowanych przepisów (art. 8 ust. 3, art. 11 ust. 1 w związku z ust. 5, art. 13a ust. 1, art. 16 ust. 1 i 1a, art. 22 ust. 1 i 2 oraz art. 34 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy) w zakresie, w jakim nie dotyczą sytuacji, gdy instytucje obowiązane w rozumieniu tej ustawy (prawnicy wykonujący zawody zaufania publicznego), świadczące pomoc prawną, ustalają sytuację prawną klienta lub wykonują inne czynności mające związek z postępowaniem sądowym.

Rozstrzygnięcie sprawy poprzedzone zostało analizą tych przepisów Konstytucji, które stanowiły wzorce kontroli. Trybunał doszedł do wniosku, że wolność komunikowania się mieści w sobie porozumiewanie się zarówno za pomocą środków przekazu, jak i bezpośrednio, w drodze osobistej rozmowy, dlatego konstytucyjnej ochronie podlega treść komunikowana tymi dwiema drogami. Jednak ani wolność, ani ochrona tajemnicy komunikowania się nie ma charakteru absolutnego (na co wprost wskazuje art. 49 zd. 2 Konstytucji), obie też podlegają rygorom wynikającym z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Mogą więc zostać ograniczone dla realizacji innej normy konstytucyjnej, chroniącej dobro, które w danym wypadku ma przed nimi pierwszeństwo.

Ponadto Trybunał scharakteryzował rolę zawodów zaufania publicznego i wskazał dwie ich cechy istotne w rozpatrywanej sprawie: Po pierwsze, niunikniony i niezbędny (jako warunek prawidłowego, a przede wszystkim efektywnego wykonywania tych zawodów) dostęp do osobistych, a niekiedy wręcz intymnych informacji dotyczących osób trzecich przy realizowaniu czynności stanowiących istotę tych zawodów. Po drugie, spoczywający na wykonujących te zawody osobach obowiązek zachowania w tajemnicy informacji pozyskanych w toku czynności zawodowych.

Trybunał podtrzymał swój wcześniejszy pogląd, że prawo do prywatności i poufności informacji przysługuje nie osobom wykonującym zawód zaufania publicznego (np. radcom prawnym i adwokatom), lecz ich klientom, zaś na tych pierwszych ciąży obowiązek respektowania tego prawa. Z treści przepisu art. 17 Konstytucji (samorządność zawodów zaufania publicznego) nie można jednak wnosić, by w sytuacji konfliktu dwu wartości: dobra wymiaru sprawiedliwości oraz dobra klienta, który powierzył radcy prawnemu informacje o sobie, Konstytucja nakazywała dawać bezwzględny prymat dobru klienta (wyjątek w tym zakresie stanowi art. 42 ust. 2 Konstytucji, przewidujący prawo do obrony). Kształtowanie granic przedmiotowych obowiązku zachowania tajemnicy przez radcę prawnego w zakresie przekraczającym obszar wynikający z prawa do obrony leży w gestii ustawodawcy. Zdaniem Trybunału, art. 45 ust. 1 Konstytucji (prawo do

sądu) wyznacza, łącznie z innymi przepisami Konstytucji (w tym przede wszystkim zasadą demokratycznego państwa prawnego) oraz normami europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, standard ochrony praw jednostki.

W ocenie Trybunału, ochrona tajemnicy komunikowania się osoby poszukującej pomocy prawnej u przedstawiciela zawodu zaufania publicznego w demokratycznym państwie prawnym jest wywodzona m.in. z prawa do rzetelnego procesu sądowego. Ochrona ta dotyczy takich sytuacji, gdy zostają spełnione łącznie następujące warunki:

- komunikują się klient (lub osoba dążąca do uzyskania tego statusu) i prawnik występujący w swoim charakterze zawodowym (np. radcy prawnego czy adwokata);

- komunikacja jest realizowana w ramach poufnego stosunku, którego charakter stwarza jego uczestnikom uzasadnione oczekiwanie prywatności i nieujawniania;

- komunikacja dotyczy faktów lub okoliczności, o których prawnik został poinformowany, świadcząc pomoc prawną mającą związek z postępowaniem sądowym;

- fakty lub okoliczności, których dotyczy komunikacja, nie służą popełnieniu przestępstwa ani innemu naruszeniu prawa.

Zważywszy, że obowiązkowi radców prawnych odpowiada uprawnienie osób korzystających z ich pomocy do żądania dyskrecji, ustawodawca, ustalając ograniczenia ochrony tajemnicy komunikowania się, musi uwzględnić normy zawarte w art. 31 ust. 3 Konstytucji (warunki ustanowienia ograniczeń konstytucyjnych wolności i praw).

Ocena konstytucyjności wskazanego przez wnioskodawcę, wynikającego z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy, zakresu ograniczeń tajemnicy komunikowania się ze świadczącymi pomoc prawną przedstawicielami zawodów zaufania publicznego wymagała ustalenia wartości, których ochronie służyły wprowadzone ograniczenia. Trybunał doszedł do wniosku, że celem ustawodawcy była przede wszystkim realizacja obowiązku implementacji dyrektywy 91/308/EWG³⁹ (zmienionej dyrektywą 2001/97/WE⁴⁰) oraz zapobieganie przepływowi brudnych pieniędzy, który zagraża sektorowi finansowemu i jednolitemu rynkowi, a także stanowi podstawowe źródło finansowania terroryzmu. W konsekwencji Trybunał stwierdził, że wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy ograniczenia tajemnicy komunikowania się mają oparcie w wartościach konstytucyjnych usprawiedliwiających ingerencję w sferę konstytucyjnych wolności i praw jednostek.

³⁹ Dyrektywa Rady z dnia 10 czerwca 1991 r. w sprawie uniemożliwienia korzystania z systemu finansowego w celu prania pieniędzy, Dz.Urz. WE L 166 z 28 czerwca 1991 r., s. 77-83.

⁴⁰ Dz. Urz. WE L 344 z 28 grudnia 2001 r., s. 76-82.

Jednakże, zdaniem Trybunału, nałożenie obowiązków informacyjnych określonych przez ustawę o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy, rozpatrywane jako metoda wejścia przez organy władzy publicznej w posiadanie całej przyswojonej przez radców prawnych wiedzy na temat jednostek, budzi poważne wątpliwości.

Trudno byłoby mówić o jakiegokolwiek ochronie tajemnicy komunikowania się z radcą prawnym, jako osobą wykonującą zawód zaufania publicznego, gdyby wszelkie przekazane mu informacje nie stanowiły tajemnicy dla podmiotów postronnych (tj. niebiorących jako uczestnicy udziału w procesie komunikacji), a jednocześnie dotyczyły danych, które radca prawny pozyskuje, gromadzi i przekazuje organom w sekrecie przed osobą ubiegającą się o pomoc prawną. Taki mechanizm niweczyłby podstawy instytucjonalne oraz gwarancje formalne wykonywania zawodów zaufania publicznego.

W uzasadnieniu orzeczenia Trybunał podkreślił, że fundamentem demokratycznego państwa prawnego jest m.in. dbałość o umacnianie praw i wolności jednostek. W państwie takim muszą istnieć instytucje oraz procedury gwarantujące faktyczną realizację praw i wolności. Wymaga to, jak podkreślił, stworzenia wszystkim podmiotom podlegającym polskiej jurysdykcji warunków do ubiegania się o profesjonalną pomoc prawną i bezpiecznego z niej korzystania w związku z postępowaniem sądowym, a w ramach tego komunikowania się z prawnikami wykonującymi zawody zaufania publicznego. Trybunał doszedł do wniosku, że zakwestionowane unormowania w zakresie, w jakim nakładałyby obowiązki związane z gromadzeniem oraz przekazywaniem informacji pozyskanych w toku ustalania sytuacji prawnej klienta lub innych czynności podejmowanych w związku z postępowaniem sądowym, pozostawałyby w sprzeczności z istotą konstytucyjnego prawa do ochrony tajemnicy komunikowania się z osobami wykonującymi zawód zaufania publicznego w demokratycznym państwie prawnym. Konkretyzując, wskazał, iż na tle i w granicach rozpatrywanego wniosku chodzi o zawód polegający na świadczeniu pomocy prawnej (tj. radcy prawnego oraz adwokata).

4.5. Skierowanie na obserwację psychiatryczną (SK 50/06)

W *wyroku z 10 lipca 2007 r., SK 50/06*, Trybunał badał konstytucyjność regulacji skierowania na obserwację w zakładzie leczniczym. Stwierdził niekonstytucyjność art. 203 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego⁴¹, w zakresie, w jakim przepis ten nie stwarzał wystarczających gwarancji procesowych sądowej weryfikacji zgłoszonej przez biegłych konieczności poddania oskarżonego badaniu psychiatrycznemu z obserwacją w zakładzie leczniczym. Ponadto orzekł niekonstytucyjność art. 203 § 2 w związku z art. 203 § 3 k.p.k.

⁴¹ Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.

w zakresie, w jakim nie wskazywał maksymalnego czasu trwania obserwacji psychiatrycznej w zakładzie leczniczym. Wzorcami kontroli w analizowanej sprawie były: art. 41 ust. 1 (nietykalność i wolność osobista) w związku z art. 30 (zasada poszanowania i ochrony godności człowieka), art. 31 ust. 3 (zasada proporcjonalności ograniczeń konstytucyjnych wolności i praw) oraz art. 2 Konstytucji (zasada demokratycznego państwa prawnego). Trybunał odroczył utratę mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów na okres 15 miesięcy.

W procedurze karnej nie zostało wskazane, w jakich wypadkach należy zasięgnąć opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego. Jednak doktryna prawna i orzecznictwo jako przesłankę traktują uzasadnione wątpliwości co do poczytalności oskarżonego. Badanie psychiatryczne oskarżonego powinno pozwolić na określenie poczytalności sprawcy zarówno w chwili popełnienia czynu (*tempore criminis*), jak i w czasie toczącego się postępowania karnego (*tempore procedendi*).

Ustalenie poczytalności sprawcy w chwili popełnienia czynu ma podstawowe znaczenie dla stwierdzenia możliwości ponoszenia przez niego odpowiedzialności karnej, bo nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie jego dokonania. Między innymi niepoczytalność, której źródłem są zaburzenia stanu psychicznego sprawcy, powoduje, iż niemożliwe jest przypisanie mu winy. Z kolei ustalenie stanu zdrowia psychicznego sprawcy w czasie toczącego się postępowania karnego pozwala na stwierdzenie jego zdolności do uczestniczenia w poszczególnych czynnościach procesowych, co ma wpływ na realizację prawa do obrony.

Pomimo niewątpliwych funkcji gwarancyjnych, badanie zdrowia psychicznego oskarżonego nie powinno stanowić reguły, a wręcz przeciwnie, musi zawsze wynikać z konkretnych okoliczności, wskazujących na możliwość wystąpienia zaburzeń psychicznych. Można wręcz mówić o istnieniu domniemania, że każdy sprawca czynu zabronionego jest osobą zdrową psychicznie, która za swój czyn może odpowiadać karnie. Potrzeba przeprowadzania badań psychiatrycznych zaistnieje dopiero wówczas, gdy pojawią się uzasadnione wątpliwości co do jego poczytalności, tzn. celowość ich przeprowadzenia wynikać będzie z zaistniałych okoliczności.

Trybunał Konstytucyjny uznał, że ustawodawca, przewidując takie rozwiązanie, przekazał decyzję co do możliwości stosowania badania psychiatrycznego połączonego z obserwacją w zakładzie leczniczym dla potrzeb postępowania karnego do wyłącznej kompetencji sądu. W analizowanej sprawie nie zostało zakwestionowane to, że o połączeniu badania psychiatrycznego z obserwacją w zakładzie leczniczym orzeka sąd. Skargą objęto faktyczne związanie sądu podejmującego decyzję w tym zakresie opinią biegłych o konieczności poddania oskarżonego obserwacji. Nie mając bowiem wiadomości specjalnych w tym zakresie, sąd nie jest w stanie zweryfikować istnienia takiej konieczności. Zatem decyzja, ze względów gwarancyjnych zastrzeżona dla sądu, sprowadzona została

praktycznie do niemal automatycznego usankcjonowania decyzji podjętej przez biegłych.

W psychiatrii sądowej uważa się, że badanie połączone z obserwacją psychiatryczną powinno być metodą ostateczną, stosowaną dopiero gdy niemożliwe jest wyjaśnienie wątpliwości odnośnie do zdrowia psychicznego oskarżonego przy użyciu mniej inwazyjnych metod. Trybunał dostrzega, że kilkutygodniowy pobyt w zakładzie zamkniętym osób, które są osobami w pełni zdrowia psychicznego, może mieć później negatywne konsekwencje dla ich psychiki, a ponadto nieodwracalne skutki dla ich sytuacji zawodowej.

Niezasadny jest zarzut, jakoby sąd nie miał możliwości kontroli zgłaszanej przez biegłych konieczności przeprowadzenia obserwacji psychiatrycznej. Jednak jedynie poprzez powołanie nowych biegłych możliwe jest realizowanie sądowej kontroli potrzeby skierowania na obserwację psychiatryczną. Biegli ci powinni wyrazić opinię o celowości i nieodzowności zastosowania tej metody badawczej. Nie dysponując wiadomościami specjalnymi w tym zakresie, sąd nie ma możliwości samodzielnego zdecydowania inaczej, niż to wynika z sugestii biegłych.

Badanie psychiatryczne połączone z obserwacją w zakładzie leczniczym jest w istocie swoistą formą pozbawienia oskarżonego wolności osobistej, zatem potrzeba jego stosowania przez sąd powinna być analizowana przede wszystkim pod kątem dopuszczalnych ograniczeń tej wolności. Ochrona prawa do wolności ma większe znaczenie niż ustalenie poczytalności, gdyż jest ono jednym z najważniejszych praw człowieka i warunkuje możliwość korzystania przez niego z innych praw i wolności.

Konstytucja dopuszcza możliwość ograniczenia, a nawet pozbawienia wolności osobistej (art. 41 ust. 1). Ustawodawcy przysługuje swoboda dookreślenia zasad oraz trybu ograniczeń. Swoboda ta nie jest nieograniczona; przepisy ograniczające powinny pozostawać w zgodzie z wymaganiami wynikającymi z zasady proporcjonalności.

W dalszej kolejności Trybunał dokonał zestawienia instytucji pozbawienia wolności na czas trwania obserwacji psychiatrycznej z instytucją tymczasowego aresztowania. Zauważył, że pozbawienie wolności mające służyć toczącemu się postępowaniu karnemu nie powinno dla oskarżonego stanowić dolegliwości samej w sobie, niepodlegającej następnie rekompensacie poprzez zaliczenie czasu jej trwania na poczet orzeczonej kary izolacyjnej. Instytucja tymczasowego aresztowania przewiduje uprawnienie sądu do dokonania takiego zaliczenia, podczas gdy w wypadku regulacji dotyczącej obserwacji psychiatrycznej nie jest to możliwe.

Ponieważ zaskarżona regulacja nie określa maksymalnego czasu trwania obserwacji, z reguły jej zastosowanie nie jest chwilowe, lecz trwa dłużej. Niewątpliwie jest to forma pozbawienia wolności często co najmniej tak dolegliwa dla

oskarżonego, jak tymczasowe aresztowanie. Pomimo to zaskarżony przepis art. 203 § 1 k.p.k. nie zobowiązuje sądu do weryfikowania potrzeby stosowania obserwacji psychiatrycznej pod kątem gwarancji procesowych oskarżonego. W konsekwencji taka regulacja pozwala pozbawić oskarżonego wolności osobistej na czas trwania obserwacji również wówczas, gdy przestanie to być konieczne z uwagi na przesłanki zawarte w art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Zaskarżona regulacja narusza prawo osobistości, czyli godność człowieka rozumianą jako „godność osobowa” gwarantowana w art. 30 Konstytucji. Jest to zbiór wartości obejmujący elementy życia psychicznego każdego człowieka oraz to wszystko, co określa podmiotową pozycję jednostki w społeczeństwie i składa się, według powszechnej opinii, na szacunek należny każdej osobie. Kwestionowane unormowanie umożliwia przetrzymywanie oskarżonego na obserwacji wbrew jego woli i bez uprzedniego stwierdzenia wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego zagrożonego karą izolacyjną. Stanowi więc formę pozbawienia wolności naruszającą godność człowieka. Trybunał ocenił tę regulację jako nieprecyzyjną, umożliwiającą sądom nadmierną ingerencję w sferę konstytucyjnie gwarantowanej wolności osobistej.

Trybunał zbadał także konstytucyjność art. 203 § 2 w związku z art. 203 § 3 k.p.k. Zgodnie z art. 203 § 3 k.p.k. obserwacja w zakładzie leczniczym nie powinna trwać dłużej niż 6 tygodni, a o jej zakończeniu biegli powinni niezwłocznie zawiadomić sąd. Przypomniawszy, że art. 41 ust. 1 Konstytucji gwarantuje każdemu nietykalność i wolność osobistą, dopuszczając pozbawienie lub ograniczenie wolności na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Granice czasowe stosowania różnych form limitowania wolności osobistej powinny być wyznaczone w sposób jasny i precyzyjny, a kontrolę nad ich przestrzeganiem powinien sprawować sąd. Zaskarżony art. 203 § 3 k.p.k. owych wymagań nie spełniał z dwóch powodów. Po pierwsze, zezwalał na przedłużenie tego terminu i to na czas ustawowo bliżej nieokreślony. Po drugie, nie pozwalał na jednoznaczne ustalenie, czy dopuszczalne jest kilkakrotne przedłużenie terminu obserwacji. Nie stanowił zatem skutecznej gwarancji procesowej wolności osobistej oskarżonego.

4.6. Wygaśnięcie mandatu członka KRS (K 25/07)

W *wyroku z 18 lipca 2007 r., K 25/07*, Trybunał badał konstytucyjność art. 25a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁴² dodanego przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁴³. W sentencji stwierdzono w szczególności niezgodność kwestionowanego przepisu z art. 187

⁴² Dz. U. Nr 98, poz. 1070, ze zm.

⁴³ Dz. U. Nr 73, poz. 484.

ust. 1 pkt 2 Konstytucji (zasada wybieralności sędziów do KRS). Do wyroku zgłoszone zostało jedno zdanie odrębne⁴⁴.

W analizowanej sprawie Trybunał badał zasadność zarzutów Krajowej Rady Sądownictwa dotyczących dwóch kwestii. Po pierwsze, odnosiły się one do ograniczenia przez zaskarżone przepisy biernego prawa wyborczego do KRS sędziów sądów powszechnych, którzy pełnią funkcje prezesa albo wiceprezesa sądu. Po drugie, chodziło o skrócenie sędziom już wybranym kadencji przez wprowadzenie obowiązku dokonania w bardzo krótkim czasie wyboru między pełnieniem funkcji w sądzie lub zasiadaniem w KRS.

Zakwestionowane przepisy wprowadziły w trakcie trwania kadencji KRS nowy obowiązek prezesów i wiceprezesów sądów powszechnych do rezygnacji z mandatu członka Rady, nie wpływając na sytuację prawną pozostałych sędziów mających mandaty członków Rady. Regulacja ta weszła w życie w trakcie trwania kadencji wybranych członków Rady oraz prezesów i wiceprezesów sądów, zobowiązując ich do spełnienia warunku, który nie istniał ani w momencie zgłoszenia ich kandydatur, ani wyboru. Wobec tego prawdopodobne było powstanie obowiązku zrzeczenia się mandatu przez 40% obecnego składu osobowego Rady, a tym samym powstałoby ryzyko czasowego istotnego utrudnienia jej pracy. W praktyce skutkowałoby to m.in. zmianą składu osobowego KRS przed upływem kadencji.

Zakwestionowane rozwiązania stanowiły nieproporcjonalną ingerencję w konstytucyjnie ukształtowany system wyłaniania i funkcjonowania Rady, będącej organem opartym na kadencyjności jej członków. Ewentualne tego rodzaju zmiany dotyczące ustroju Rady oraz członków Rady musiałyby być wprowadzone w życie ze skutkami od początku następnej kadencji, przy jednoczesnym spełnieniu m.in. nakazu dochowania odpowiedniej *vacatio legis* oraz uwzględnieniu zasady kadencyjności organów.

Rada jest konstytucyjnym, kolegialnym organem państwa, a jej zadania sytuują ją w bezpośredniej bliskości władzy sądowniczej. Przypomniano, że w doktrynie określana jest nawet niekiedy „niezależnym pozajudycyjnym organem władzy sądowniczej”. Rada, działając w konstytucyjnie określonym składzie, występuje wobec innych organów władzy publicznej jako niezależny organ konstytucyjny stojący na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, będąc w tym zakresie jedną z głównych instytucji w systemie demokratycznego państwa prawnego.

Konstytucja w art. 187 ust. 1 pkt 2 reguluje bezpośrednio zasadę wybieralności sędziów do KRS, określając wyraźnie, że jej członkami mogą być sędziowie, wybierani przez sędziów. Nie wskazuje przy tym żadnych dodatkowych cech, które warunkowałyby ich członkostwo w Radzie. Na poziomie konstytucyjnym nie przewidziano więc ograniczenia czynnego ani biernego prawa wybieralności do

⁴⁴ Zdanie odrębne zgłosił Sędzia TK Wojciech Hermeliński; zob. załącznik nr 9, s. 162.

składu KRS. Dotyczy to również prezesów i wiceprezesów sądów powszechnych.

Trybunał zwrócił uwagę, że Konstytucja w art. 181 wymienia prezesa jako organ sądu. Status prezesa sądu był już przedmiotem wypowiedzi Trybunału. W *orzeczeniu z 9 listopada 1993 r., K. II/93*, stwierdził bowiem w szczególności, że „jeżeli stanowisko prezesa łączy się z wykonywaniem czynności jurysdykcyjnych, to oddanie kompetencji do powoływania i odwoływania prezesa w ręce organu administracji narusza zasadę niezależności sądu”.

4.7. Powierzenie asesorum wykonywania czynności sędziowskich (SK 7/06)

W *wyroku z 24 października 2007 r., SK 7/06*, Trybunał w pełnym składzie zbadał konstytucyjność regulacji umożliwiającej asesorum wykonywanie czynności sędziowskich. W rezultacie orzekł, że zaskarżony art. 135 § 1 p.u.s.p. jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji, wyrażającym prawo do sądu. Wyraźnie jednak podkreślił, że wyrok nie przesądza o przyszłym normatywnym kształcie instytucji asesora sądowego, lecz należy go uznawać za negatywną konstytucyjną ocenę istniejącego modelu. Trybunał w sentencji wyłączył możliwość wzruszenia czynności asesorów sądowych na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji. W uzasadnieniu podkreślił, że za takim rozwiązaniem przemawiają wartości związane z prawomocnością orzeczeń sądów.

Jeszcze przed rozpoznaniem, 30 października 2006 r. Trybunał wydał w związku z omawianą sprawą *postanowienie sygnalizacyjne S 3/06*. Wskazał w nim Sejmowi konieczność rozważenia podjęcia inicjatywy ustawodawczej w zakresie unormowania systemu powoływania osób sprawujących władzę sędziowską, tak by zapewnić pełną realizację konstytucyjnych standardów prawa do sądu. Zdaniem Trybunału, niezbędne było podjęcie przez prawodawcę działań legislacyjnych w odniesieniu do problematyki asesorów sądowych, a być może nawet działań prowadzących do zmian w Konstytucji. Trybunał sygnalizował między innymi, że konsekwencją usunięcia zaskarżonych przepisów z systemu prawnego mogłyby być paraliż funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Pierwsza rozprawa w sprawie *SK 7/06* wyznaczona została na 20 lipca 2007 r., jednak wskutek wniosku Marszałka Sejmu z 12 lipca 2007 r. Trybunał odroczył ją do 24 października 2007 r. Przyczyną odroczenia miały być trwające w Sejmie prace legislacyjne, związane ze zmianami Konstytucji oraz odpowiednich regulacji rangi ustawowej, których celem miało być usunięcie z porządku prawnego instytucji asesora sądowego. W okresie odroczenia planowane nowelizacje jednak nie nastąpiły.

W analizowanej sprawie zakwestionowano konstytucyjność powierzenia asesorum orzekania na równi z sędziami, między innymi z uwagi na fakt, że nie posiadają oni konstytucyjnych gwarancji niezawisłości i niezależności. Niezawisłe-

go sądu nie mogą zaś tworzyć sędziowie niekorzystający z gwarancji niezawisłości.

Przesłanką zarzutu niekonstytucyjności było naruszenie prawa do sądu. Trybunał w analizowanej sprawie rozwinął i uzupełnił dotychczasowe rozumienie prawa do sądu, stwierdzając, że obejmuje ono również prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawę.

Trybunał podkreślił, że niezależność sądów wymaga oddzielenia sądownictwa od innych władz, zarówno organizacyjnie, jak i funkcjonalnie. Ma to gwarantować sądom pełną samodzielność, obejmującą rozpatrywanie spraw oraz orzekanie. Z kolei niezawisłość polega na tym, że sędzia działa wyłącznie w oparciu o prawo, zgodnie ze swoim sumieniem i wewnętrznym przekonaniem. Bezstronność natomiast jest nie tylko niezbywalną cechą władzy sądowniczej, ale także przymiotem, którego utrata przez sędziego pozbawia go kwalifikacji do pełnienia swoich funkcji. Polega ona na tym, że sędzia kieruje się obiektywizmem, nie stwarzając przy tym korzystniejszej sytuacji stronie lub uczestnikowi postępowania. Dotyczy to zarówno etapu rozpatrywania sprawy, jak i orzekania (równorzędne traktowanie przez sędziego uczestników postępowania).

Niezawisły sąd tworzą osoby, którym prawo nadaje atrybut niezawisłości i tak kształtuje system uwarunkowań działania sędziów, aby tę niezawisłość realnie zagwarantować. Nie można mówić o niezawisłym sądzie składającym się z osób, które nie są niezawisłe.

Określając status sędziów i wymaganie niezawisłości, należy traktować wszystkich sędziów i wszystkie sądy w sposób jednolity. Nie można zatem twierdzić, że skoro pewne sądy rozpatrują sprawy mniejszej wagi, to możliwe jest obniżenie wobec nich standardów wynikających z konstytucyjnego prawa do sądu. Wedle utrwalonego stanowiska Trybunału sędzia pełni specyficzną funkcję społeczną jako arbiter w konfliktach społecznych. Nie może być ona utożsamiana jedynie z prawidłowością i faktyczną bezstronnością orzecznictwa. Aby być arbitrem, sędzia musi być obdarzony publicznym zaufaniem, bez którego nie mógłby prawidłowo rozstrzygać konfliktów i służyć zachowaniu spokoju publicznego.

Z Konstytucji wynika zasada, zgodnie z którą wymiar sprawiedliwości jest sprawowany przez sędziów. Jedynie wyjątkowo wskazany został udział obywateli w jego sprawowaniu, na zasadach określonych w ustawie. Konstytucja nie wyklucza całkowicie wprowadzania dalszych wyjątków, jednak muszą być one uzasadnione konstytucyjnie legitymowanym celem i mieścić się w granicach realizacji tego celu. Poza tym powinny być spełnione pozostałe warunki, określone przez Trybunał jako materialne, tzn. takie, od których zależą bezstronność, niezawisłość i niezależność sądu. Do warunków tych należą cechy statusu przysługującego osobom biorącym udział w wymierzaniu sprawiedliwości.

Wymagania stawiane kandydatom na asesora są w znacznej części tożsame z wymaganiami stawianymi kandydatom na stanowisko sędziego (zwłaszcza natury moralnej oraz fachowych kwalifikacji). Instytucja asesora sądowego nie ma

związku z zasadą dopuszczenia obywateli do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Asesor sądowy nie jest bowiem przedstawicielem społeczeństwa, ale czynnika „zawodowego”. Musi mieć odpowiednie kwalifikacje i, będąc zatrudniony na podstawie mianowania, jest pracownikiem określonego sądu, nie sprawując jednak stanowiska urzędniczego.

Trybunał przeanalizował kwestię niezależności asesora od Ministra Sprawiedliwości oraz samodzielności asesora, biorąc pod uwagę wpływ kolegium sądu okręgowego i sędziego konsultanta. Istotny problem dla oceny konstytucyjności asesury tworzy też wewnętrzna niezawisłość oraz niezależność od czynników politycznych.

Zagadnienie niezależności asesorów od Ministra Sprawiedliwości należało rozważyć, mając na względzie sposób powoływania, powierzenia pełnienia funkcji sędziowskich oraz odwoływania asesorów. Niezawisłość nie musi wiązać się z powołaniem dożywotnim albo do osiągnięcia wieku emerytalnego. Wymaga ona jednak pewnego stopnia stabilizacji zarówno w zatrudnieniu, jak i wykonywaniu funkcji sędziowskich. Trybunał wskazał na orzecznictwo ETPC akcentujące właśnie to, że sędziowie (lub osoby sprawujące władzę sądowniczą) mogą być wprawdzie powoływani na określony czas, jednak muszą korzystać z pewnej stabilności i niezależności od pozostałych władz. Zaskarżona regulacja takich niezbędnych gwarancji nie zawierała.

Także procedura powierzania asesorom pełnienia czynności sędziowskich nie podlegała żadnej kontroli ze strony KRS, co stanowiło istotny wyłom w konstytucyjnym modelu powierzania władzy sędziowskiej i świadczyło o braku gwarancji niezbędnych dla niezawisłości asesorów.

Najważniejszy, w ocenie Trybunału, argument przemawiający za niezgodnością z Konstytucją powierzenia asesorowi wykonywania czynności sędziowskich stanowiła dopuszczalność jego odwołania, i to również w okresie tzw. wotum, a więc powierzenia asesorowi możliwości orzekania. Zasada niezawisłości, od której nie można również w takim wypadku odstąpić, wymaga, aby asesor mógł być odwołany ze stanowiska wyłącznie w sytuacjach analogicznych jak sędziowie, a nawet tylko w niektórych z tych wypadków. Trybunał nie dostrzegł żadnych gwarancji materialnoprawnych i dostatecznych gwarancji proceduralnych, które wykluczałyby zwolnienie asesora w związku z treścią wydawanych przez niego orzeczeń. W tym zaś zakresie kontrolowane przepisy nie zawierały stosownych gwarancji.

Trybunał nawiązał również do innego poglądu ETPC, zgodnie z którym ważne jest bezstronne i niezawisłe wymierzanie sprawiedliwości, ale również to, żeby było widać, iż jest ona wymierzana bezstronnie i w sposób niezawisły. To znaczy, że wymierzanie sprawiedliwości ma się odbywać w taki sposób, który usuwa potencjalne zastrzeżenia uczestników postępowania co do bezstronności i niezawisłości składu orzekającego. Zakwestionowana regulacja również z tego powodu oceniona została negatywnie, jako nazbyt uzależniająca asesora od władzy wyko-

nawczej (Minister Sprawiedliwości) i tworząca pole do różnego rodzaju domysłów i sugestii.

Kontrola konstytucyjności dokonywana w tej sprawie miała charakter konkretny jako zainicjowana skargą konstytucyjną. To wymagało jako przesłanki postępowania – stwierdzenia związku między normą będącą przedmiotem kontroli a prawną podstawą ostatecznego orzeczenia w sprawie osoby skarżącej. W wypadku przepisów ustrojowych (stanowiących przedmiot zaskarżenia w analizowanej sprawie) związek między nimi a rozstrzygnięciem nie jest bezpośrednio powiązany z podstawą konkretnego orzeczenia, a nawet z wykorzystaniem normy w konkretnym postępowaniu. Przepisy ustrojowe stanowiły jednak podstawę prawną działania organu wydającego ostateczne rozstrzygnięcie, a zatem uznano, że mogą być przedmiotem postępowania zainicjowanego skargą.

Z uwagi na personalną strukturę kadr wymiaru sprawiedliwości i zakres czynności sądowych powierzanych asesorum, raptowne odsunięcie od orzekania tej grupy funkcjonariuszy doprowadziłoby do paraliżu wymiaru sprawiedliwości, co byłoby samo w sobie skutkiem godzącym w pryncypia konstytucyjne. Dlatego zdecydowano się na odroczenie wejścia w życie wyroku, i to z maksymalnym, 18 miesięcznym terminem, wskazując przy tym wyraźnie, iż przez ten czas, z punktu widzenia konstytucyjnego, rozstrzygnięcia wydawane przez asesorów są dopuszczalne⁴⁵. W okresie odroczenia brak jest jakichkolwiek podstaw do wznowienia postępowań indywidualnych, ponieważ mimo braku domniemania konstytucyjności (skutek ten następuje z momentem ogłoszenia wyroku na sali sądowej) zakwestionowane normy nadal obowiązują. Aby jednak uniknąć wątpliwości, Trybunał Konstytucyjny zdecydował się na umieszczenie w sentencji wyraźnego stwierdzenia o braku podstaw do wzruszania wyroków wydanych przez asesorów. W rozpatrywanej sprawie niekonstytucyjność dotyczy przepisów ustrojowych; w wypadku tych przepisów związek między konkretnym rozstrzygnięciem a niekonstytucyjną normą jest dużo luźniejszy niż w wypadku niekonstytucyjności przepisu materialnoprawnego lub proceduralnego, wykorzystanego w indywidualnej sprawie. Charakter tego związku może uzasadniać aprobatę dla zainicjowania kontroli konstytucyjności w trybie skargi konstytucyjnej, ponieważ w takim wypadku przepis ustrojowy, dotyczący tego, komu może przysługiwać władza sądenia, jest objęty pojęciem podstawy orzekania *sensu largo*. Zdaniem Trybunału nie jest jednak możliwe, aby związek między niekonstytucyjnym przepisem ustrojowym (jak na tle niniejszej sprawy) a ostatecznym rozstrzygnięciem uzasadniał wzruszenie indywidualnego rozstrzygnięcia w trybie art. 190 ust. 4 Konstytucji. Niekonstytucyjność standardu w odniesieniu do tego, komu można powierzyć sądenie, nie musi bowiem przesądzać o niekonstytucyjności treści rozstrzygnięcia lub zastosowanej procedury jego wydawania. Trybunał wyraźnie podkreślił, że wartości

⁴⁵ *Wyrok z 24 października 2007 r., SK 7/06*, został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z 5 listopada 2007 r. (Dz. U. Nr 204, poz. 1482). Utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu nastąpi 6 maja 2009 r.

związane z cechą prawomocności przemawiają za ochroną takich orzeczeń. Trybunał przyjął, że pojęcie aktu normatywnego, „na podstawie którego” wydano orzeczenie, ma na gruncie Konstytucji zróżnicowaną treść, gdy jest przesłanką dopuszczalności skargi konstytucyjnej (79 ust. 1 Konstytucji) i gdy tworzy podstawę prawną wznowienia postępowania (art. 190 ust. 4 Konstytucji).

Z tej samej przyczyny Trybunał zdecydował, że w analizowanej sprawie nie przyzna przywileju korzyści podmiotom inicjującym skargę konstytucyjną, co zdarzało się niekiedy w wypadku orzekania niekonstytucyjności w trybie inicjowanym skargą konstytucyjną, gdy stosuje się jednocześnie odroczenie wejścia w życie wyroku Trybunału. Niewątpliwą zasługą skarżących jest doprowadzenie do skutecznej kontroli konstytucyjności i eliminacja z porządku prawnego norm naruszających Konstytucję w zakresie prawidłowego standardu konstytucyjnego dotyczącego prawa do sądu. Jednakże przeciw przywilejowi korzyści przemawiała okoliczność, że nie można było mówić o istnieniu sytuacji, gdy to właśnie samo ostateczne orzeczenie wykazuje wadliwość konstytucyjną. Tymczasem w omawianej sprawie taki zarzut nie był formułowany i nawet nie mógł być formułowany z uwagi na zastrzeżenia zgłaszane pod adresem przepisów ustrojowych (a nie materialnoprawnych czy proceduralnych wykorzystanych *in concreto*).

4.8. Ustalanie przez KRS kryteriów oceny kandydatów na sędziów (SK 43/06)

W *wyroku z 29 listopada 2007 r., SK 43/06* Trybunał badał konstytucyjność regulacji włączającej do kompetencji Krajowej Rady Sądownictwa rozpatrywanie i ocenę kandydatur do pełnienia urzędu sędziowskiego (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa⁴⁶, dalej: ustawa o KRS) oraz ustalanie kryteriów oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie (art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy o KRS). Trybunał nie dopatrzył się naruszenia przez pierwszy z wymienionych przepisów wskazanych w skardze konstytucyjnej wzorców kontroli (art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 60 Konstytucji). Natomiast drugi z zaskarżonych przepisów uznał za naruszający prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach (art. 60 Konstytucji).

Trybunał przypomniał znaczenie art. 60 Konstytucji, gwarantującego prawo ubiegania się o przyjęcie (lecz niegwarantującego przyjęcia) do służby publicznej każdemu obywatelowi korzystającemu z pełni praw publicznych. Ustawodawca może określić dodatkowe warunki, od spełnienia których uzależnione będzie uzyskanie określonych stanowisk w służbie publicznej. Przepis ten z jednej strony nakazuje ustawodawcy określić w sposób przejrzysty kryteria selekcji kandydatów i obsadzania stanowisk w służbie publicznej, a z drugiej strony stworzyć odpowiednie gwarancje proceduralne, które zapewnią możliwość weryfikowania

⁴⁶ Dz. U. Nr 100, poz. 1082, ze zm.

decyzji w sprawie naboru. Za oczywiste uznał Trybunał to, że wskazane prawo obejmuje także stanowiska sędziowskie.

Trybunał stanął na stanowisku, że dostęp do stanowisk w służbie publicznych w drodze konkursu przeprowadzanego wedle jasnych, ustawowo określonych kryteriów powinien być regułą. Takie rozwiązanie eliminowałoby arbitralność decyzji, byłoby zgodne z wymogami sprawiedliwości oraz umożliwiałoby nabór najlepszych kandydatów.

Art. 60 Konstytucji nie gwarantuje prawa do awansu osobom przyjętym do służby publicznej. Jednak ubieganie się o przeniesienie na wyższe stanowisko co do zasady zbiega się z kandydowaniem na stanowisko zarówno osób, które należą do służby publicznej i ubiegają się o dane stanowisko, jak i osób, które do niej jeszcze nie należą. Wobec tego faktu prawo dostępu do służby publicznej należy odnosić do poszczególnych rodzajów stanowisk w służbie publicznej. Obejmuje ono więc zarówno prawo do ubiegania się o przyjęcie do służby publicznej, jak i prawo do ubiegania się o określone stanowisko w obrębie tej służby.

W dalszej kolejności Trybunał przystąpił do oceny konstytucyjności art. 2 ust. 1 ustawy o KRS, włączającego do kompetencji Rady rozpatrywanie i ocenę kandydatur na stanowiska sędziowskie. Nie było podstaw do stwierdzenia jego niekonstytucyjności, gdyż w świetle art. 179 Konstytucji sędziowie powoływani są przez Prezydenta, na wniosek KRS, zatem jest oczywiste, że przed złożeniem wniosku kandydatura musi zostać przez KRS rozpatrzona i poddana ocenie.

Następnie Trybunał dokonał oceny konstytucyjności art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy o KRS, włączającego do kompetencji KRS ustalenie kryteriów oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie. Jednak ani przepisy p.u.s.p., ani ustawy o KRS nie określały zasad selekcji kandydatów. W związku z tym jedyną podstawę selekcji stanowiły kryteria ustalane przez KRS w drodze uchwały. Takie uregulowanie naruszało konstytucyjne wymaganie ustawowego regulowania spraw o istotnym znaczeniu dla realizacji wolności i praw konstytucyjnych, a w konsekwencji także prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach.

Trybunał uznał za stosowne przypomnienie znaczenia konstytucyjnej zasady równości, gdyż w analizowanej sprawie zarzuty odnosiły się również do jej naruszenia. Cechą prawnie istotną w omawianej sprawie był fakt ubiegania się o przyjęcie do służby publicznej. Zaskarżone przepisy nie różnicowały kandydatów na stanowiska sędziowskie. W świetle bowiem wskazanej zasady upoważnienie ustawowe Rady należało rozumieć jako upoważnienie do ustalenia jednakowych zasad oceny dla wszystkich kandydatów na stanowiska sędziowskie.

4.9. Immunitety sędziowskie (K 39/07)

W *wyroku z 28 listopada 2007 r., K 39/07*, Trybunał w pełnym składzie dokonał oceny konstytucyjności regulacji dotyczącej immunitetów sędziowskich. Wy-

rok zapadł przy 6 zdaniach odrębnych⁴⁷. Analizowana sprawa zainicjowana została wnioskiem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, którego zarzuty podzielić można na dwie kategorie.

Do pierwszej kategorii należą zarzuty o charakterze materialnym. Dotyczyły one niektórych przepisów p.u.s.p., wprowadzających przyspieszony i uproszczony tryb postępowania przy rozpoznawaniu wniosku o uchylenie immunitetu sędziowskiego (art. 80a-80c p.u.s.p.) oraz ograniczających sędziemu, którego immunitet miał zostać uchylony (art. 80 § 2f i 2g p.u.s.p.) dostęp do materiałów sprawy immunitetowej.

Do drugiej kategorii należą zarzuty o charakterze proceduralnym, a więc zastrzeżenia co do trybu legislacyjnego uchwalania zmian. Polegały one na niezasięgnięciu opinii Sądu Najwyższego w tych kwestiach, w których opinia ta wymagana była przez właściwe przepisy ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym⁴⁸. Zarzuty te odnosiły się do niektórych przepisów (art. 1 pkt 29 i 30) ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw⁴⁹.

Trybunał w pierwszej kolejności scharakteryzował swoją kompetencję do badania z urzędu dochowania właściwego trybu ustawodawczego. W ustawie o TK w art. 42 określone zostały następujące kryteria dokonywanej przez Trybunał kontroli: materialne, proceduralne i kompetencyjne. Kontrola materialna polega na zestawieniu zakwestionowanej normy (przedmiotu kontroli) z treścią normy konstytucyjnej wskazanej jako wzorzec kontroli, a kontrola proceduralna – na zbadaniu zgodności procedury uchwalenia zaskarżonych przepisów z właściwymi przepisami regulującymi postępowanie ustawodawcze. Według dotychczasowego orzecznictwa Trybunału, musi on zawsze z urzędu uwzględniać niekonstytucyjność sposobu uchwalenia kontrolowanych przepisów. Nie zawsze jednak stwierdzenie niezgodności z Konstytucją sposobu uchwalenia prowadzi w sposób automatyczny do zbędności badania kwestionowanych przepisów z punktu widzenia zarzutów materialnoprawnych. Wyrok Trybunału stwierdzający niekonstytucyjność jedynie ze względu na tryb uchwalenia nie stoi bowiem na przeszkodzie ponownemu uchwaleniu – przy dochowaniu właściwej procedury – identycznego pod względem treści przepisu jak ten, który został uznany tym wyrokiem za niekonstytucyjny.

Przed przystąpieniem do oceny zarzutów dotyczących trybu legislacyjnego, Trybunał zbadał przebieg prac nad ustawą zmieniającą z 29 czerwca 2007 r. i uznał, że doszło do naruszenia procedury wymaganej do prawidłowego jej uchwalenia. Do pierwotnego projektu badanej ustawy wprowadzono bowiem tzw. poprawki Zbonikowskiego, które ustanawiały w nowelizacji nowy, uproszczony

⁴⁷ Zdania odrębne zgłosili Sędziowie TK: Zbigniew Cieślak, Maria Gintowt-Jankowicz, Mirosław Granał, Wojciech Hermeliński, Teresa Liszcz, Janusz Niemcewicz; zob. załącznik nr 9, s. 163-164.

⁴⁸ Dz. U. Nr 240, poz. 2052, ze zm.

⁴⁹ Dz. U. Nr 136, poz. 959.

i przyspieszony tryb pozbawiania immunitetu, a więc faktycznie instytucjonalnie nowy tryb postępowania. Tak istotna zmiana powinna być poddana wymaganej procedurze opiniodawczej, właściwej dla spraw związanych z ustrojem sądów, a fakt zaniechania tych obligatoryjnych konsultacji stanowił o naruszeniu właściwego trybu legislacyjnego. Regulacja uchylania immunitetu bezsprzecznie bowiem należała do tych kwestii, co do których obowiązkowe było uczestnictwo w procesie legislacyjnym zarówno Sądu Najwyższego, jak i Krajowej Rady Sądownictwa.

Trybunał zaznaczył, że przysługujące KRS oraz SN uprawnienie do opiniowania w procesie legislacyjnym nie oznacza możliwości narzucania Sejmowi jakichkolwiek rozwiązań. Ogranicza się ono do sformułowania stanowiska wobec projektowanych rozwiązań ustawodawczych i przekazania go Sejmowi, aby zapoznał się z zajęтым przez te organy stanowiskiem. Obowiązek zasięgnięcia przez Sejm opinii wymienionych organów nie wygasa w wypadku, gdy można przewidywać krytyczne stanowisko organu opiniodawczego albo przypuszczać, że złożona opinia i tak pozostałaby ostatecznie bez jakiegokolwiek wpływu na ostateczną treść opiniowanego aktu.

Po zbadaniu z urzędu przebiegu trybu legislacyjnego także w zakresie nieobjętym wnioskiem Trybunał stwierdził, że w sprawie doszło do zarzuconego naruszenia trybu legislacyjnego (w zakresie opiniowania przez KRS). W konkluzji stwierdzono naruszenie trybu legislacyjnego na skutek braku możliwości złożenia stosownej opinii przez Radę, której, jako organowi konstytucyjnie umocowanemu do wydawania opinii w kwestiach ustroju sądów (art. 186 Konstytucji), powinno być umożliwione przedstawienie odpowiedniej uchwały. Z uwagi na rzeczywisty przebieg prac legislacyjnych (w czasie których projekt z poprawką Zbonikowskiego był przedstawiony SN, a Pierwszy Prezes SN brał tu udział osobisty, począwszy od etapu drugiego czytania), Trybunał nie uznał zasadności zarzutu pozbawienia możliwości wyrażenia opinii w tej sprawie przez SN.

Analizując zarzuty o charakterze materialnym, Trybunał podkreślił znaczenie instytucji immunitetu sędziowskiego jako konstytucyjnej gwarancji niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Immunitet służyć ma zapewnieniu stabilizacji niezbędnej dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości oraz zapewnieniu niezależności sądów i niezawisłości sędziów, jako fundamentu funkcjonowania sądów niezależnych od innych władz. Zależne od pozostałych władz, szczególnie zaś od władzy wykonawczej, sądy i pozbawieni niezawisłości sędziowie przekształcają mechanizm podziału władzy w fasadę. Zadaniem immunitetu jest również ochrona sędziów narażonych na zemstę osób, wobec których sąd rozstrzygnął nie po ich myśli. Niezawisłość sędziowska i niezależność sądów mogą istnieć bez immunitetu, jednak może to mieć miejsce w państwach o dojrzałej demokracji i utrwalałym rozumieniu zasady podziału władz.

W dalszej kolejności Trybunał przystąpił do badania konstytucyjności zmian (art. 80 § 2f i 2g p.u.s.p.) przewidujących w ramach „zwykłego” postępowania

immunitetowego możliwość zablokowania przez prokuratora udostępnienia podejrzанemu materiałów załączonych do wniosku. Taka decyzja prokuratora była wiążąca również dla sądu dyscyplinarnego. Oznaczało to utratę możliwości wglądu przez sędziego poddawanego procedurze immunitetowej do materiału uzasadniającego wniosek. Regulacja ta badana była przez Trybunał głównie w aspekcie naruszenia wynikającego z art. 42 ust. 2 Konstytucji prawa do obrony. Trybunał w swoim dotychczasowym orzecznictwie wypowiadał się za szerokim rozumieniem tego prawa. Przypominał również stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wedle którego prawo do obrony, obejmujące możliwość przedstawienia i obrony swojego stanowiska, stanowi immanentną cechę rzetelnej procedury.

Nie do przyjęcia było ograniczenie prawa do obrony na etapie postępowania immunitetowego, usprawiedliwiane tym, że sprawa będzie w przyszłości i tak rozpatrywana przez sąd decydujący o czynie, winie i karze. Zapoczątkowanie procedury uchylenia immunitetu, jako prowadzącej do wkroczenia w sferę gwarantowaną konstytucyjnie, musi odpowiadać standardom proceduralnym w postaci prawa do obrony.

Trybunał uznał, że przyjęta w kontrolowanym przepisie konstrukcja zmieniła sądowe postępowanie immunitetowe w postępowanie inkwizycyjne. W świetle zakwestionowanego przepisu sąd dyscyplinarny zredukowany został do roli „automatu” legitymizującego decyzję prokuratora, co było nie do pogodzenia z ideą niezależności sądu jako odrębnej władzy. Gwarancje wynikające z art. 45 ust. 1 i art. 181 Konstytucji obejmują postępowanie immunitetowe już przez sam fakt, że postępowanie to toczy się przed niezależnym sądem. Trybunał uznał tym samym niekonstytucyjność zakwestionowanych przepisów w zakresie, w jakim wykluczają kontrolę sądu nad wyłączeniem przez prokuratora udostępnienia dokumentów sędziemu poddanemu procedurze uchylenia immunitetu.

Trybunał ocenił także konstytucyjność przepisów wprowadzających przyspieszony, szczególnie tryb pozbawiania sędziów immunitetu (art. 80a-80c p.u.s.p.), przy rozpoznawaniu wniosku o uchylenie immunitetu w sprawach o zbrodnie lub umyślne występki zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat. Przedmiotem kontroli objęto między innymi wprowadzenie dla sądu 24-godzinnego terminu rozpatrzenia wniosku o pozbawienie immunitetu w tych sprawach, legalizacji zatrzymania sędziego, wobec którego kieruje się zarazem wniosek o zezwolenie na tymczasowe aresztowanie, wprowadzenie natychmiastowej wykonalności nieostatecznego orzeczenia sądu, a także dopuszczenie rozpatrzenia wniosku bez udziału zainteresowanego (w postępowaniu o zezwolenie na zatrzymanie jego udział jest wykluczony).

Z uwagi na fakt, że wspomniana wcześniej poprawka uchwalona została w niewłaściwym trybie, Trybunał stwierdził niekonstytucyjność ustawy zmieniającej, która wprowadzała zmianę, co wystarczyło do wyeliminowania przepisów z obrotu prawnego. Ponieważ jednak treść norm objętych poprawką wykazywała niez-

leżnie od tego poważne uchybienia w stosunku do innych przepisów Konstytucji, Trybunał dokonał również oceny treści tychże norm.

Regulację 24-godzinnego trybu uchylania immunitetu cechowała kumulacja ograniczeń ułatwiających uchylenie immunitetu i ograniczenie jego gwarancyjnego charakteru. Chodziło tu przede wszystkim o niezwykle restryktywny limit czasowy wynoszący 24 godziny na rozpoznanie wniosku, co uznać należało za termin nierealny. Sytuację bowiem, w której usiłowanie zniesienia immunitetu jest nadzbyt łatwe, można porównać z sytuacją, w której immunitet nie istnieje, nie pełniąc swej stabilizacyjnej funkcji. To zadecydowało o uznaniu niekonstytucyjności regulacji wprowadzającej przyspieszony, nadzwyczajny tryb uchylania immunitetu sędziowskiego.

4.10. Odrzucanie przez sąd nieopłaconych zarzutów od nakazu zapłaty w postępowaniu w sprawach gospodarczych (P 39/06)

W wyroku z 20 grudnia 2007 r., P 39/06, Trybunał orzekł zakresową niekonstytucyjność art. 130² § 4 zdanie pierwsze w związku z art. 494 § 1 k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁵⁰. Zaskarżona regulacja uznana została za niezgodną ze statuowaną w art. 32 ust. 1 zasadą równości, art. 45 ust. 1 (prawo do sądu) oraz art. 78 Konstytucji (prawo do rozpatrzenia sprawy przez sąd drugiej instancji) w zakresie, w jakim w postępowaniu w sprawach gospodarczych stanowiła, że sąd odrzuca – bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej zapłaty – nieopłacone zarzuty od nakazu zapłaty, wniesione przez przedsiębiorcę, który nie był reprezentowany przez adwokata lub radcę prawnego.

Odnosząc się do prawa do sądu, Trybunał wskazał, że może ono zostać naruszone przez pozbawienie strony prawa do wysłuchania, ponieważ orzeczenie wydane przez sąd na podstawie twierdzeń wyłącznie jednej strony nie jest „rozpatrzeniem” sprawy. Taka zaś sytuacja jest konsekwencją odrzucenia bez wezwania nieopłaconych zarzutów w postępowaniu nakazowym. Dopiero wysłuchanie argumentacji obu stron umożliwia sądowi analizę sprawy i jej „rozpatrzenie”.

Zauważył też, że skutki odrzucenia zarzutów od nakazu zapłaty były znacznie bardziej dolegliwe dla jednej ze stron (pozwanego), niż dla drugiej (powoda). W wypadku bowiem nieopłacenia pozwu, powód miał możliwość ponownego jego wniesienia, natomiast pozwany w wypadku nieopłacenia zarzutów od nakazu zapłaty tracił bezpowrotnie prawo do przedstawienia sądowi swojej argumentacji.

Trybunał podzielił ponadto pogląd Prokuratora Generalnego, iż cel zaskarżonej regulacji nie uzasadnia traktowania przedsiębiorców w sposób odmienny od pozostałych stron postępowania. Wprawdzie należy oczekiwać od nich podwyż-

⁵⁰ Dz. U. Nr 167, poz. 1398, ze zm.

szanej staranności, zarówno w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej, jak i sądowego sporu gospodarczego, nie znaczy to jednak, że w zakresie postępowania sądowego należy stawiać im wymagania tak rygorystyczne jak profesjonalnym pełnomocnikom procesowym (adwokat, radca prawny). Natomiast kwestionowana regulacja zrównała pod względem rygorystyczności sankcję (w postaci odrzucenia pisma bez uprzedniego wezwania do zapłaty), wynikającą z faktu nieopłacenia pisma przed przedsiębiorcą, z sankcją za nieopłacenie tego pisma przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego.

Ustanowienie wspomnianej sankcji w postępowaniu w sprawach gospodarczych w zakresie odnoszącym się do profesjonalnych pełnomocników procesowych należało uznać za mieszczące się w zakresie swobody regulacyjnej ustawodawcy, natomiast w odniesieniu do przedsiębiorców – przekraczało to konstytucyjne granice swobody regulacyjnej. Trybunał zauważył, że w obu wypadkach działania prowadzone są przez profesjonalne podmioty gospodarcze, jednak w wypadku przedsiębiorców reprezentowanych przez adwokata lub radcę prawnego za dopuszczalnością odrzucenia nieopłaconego pisma bez wezwania przemawia profesjonalizm reprezentacji prawnej, a nie to, że spór ma charakter gospodarczy, czyli, że jego strony są profesjonalistami w określonej branży. Profesjonalizm czynności obrotu a profesjonalny charakter reprezentacji prawnej w procesie to sytuacje niedające się porównać z punktu widzenia cech prawnie istotnych. Trybunał podzielił pogląd sądu pytającego, że w omawianej sprawie za cechę istotną z punktu widzenia zasady równości wobec prawa należało uznać bycie stroną postępowania nakazowego.

Działania ustawodawcy mające na celu uproszczenie i przyspieszenie procedury (efektem czego miała być zaskarżona regulacja) mogą odnosić się do kwestii formalnych, nie zaś do uprawnień stron związanych z obroną ich praw i interesów.

Rozpatrując zarzut naruszenia przez kwestionowaną regulację prawa do rozpatrzenia sprawy przez sąd drugiej instancji (art. 78 Konstytucji), Trybunał przypomniał, że prawo to może zostać naruszone przez ustawodawcę zarówno bezpośrednio, tzn. poprzez wyłączenie możliwości wniesienia apelacji, jak i pośrednio, tj. przez ustanowienie takich formalnych warunków, które jej wniesienie utrudnią w sposób nadmierny. Zaskarżona regulacja naruszyła wskazany wzorzec kontroli, ponieważ niewypełnienie warunków formalnych (tj. nieopłacenie zarzutów) powodowało, że strona pozwana nie miała możliwości przedstawienia swej argumentacji ani zaskarżenia orzeczenia wydanego z pominięciem jej argumentacji. Nakaz zapłaty jest jedynie orzeczeniem wstępnym i jego wydanie nie oznacza „rozpatrzenia” sprawy przez sąd, ta bowiem podlega właściwemu „rozpatrzeniu” wyłącznie w razie skutecznego wniesienia przez pozwanego zarzutów od nakazu zapłaty.

W związku z omówionym wyrokiem wydano *postanowienie sygnalizacyjne z 9 stycznia 2008 r., S 1/08*, wskazujące Sejmowi niezbędność podjęcia określo-

ných działań ustawodawczych mających na celu przywrócenie spójności systemu prawnego. Trybunał orzeka tylko w granicach zadanego pytania prawnego, nie ma uprawnienia do rozszerzenia zakresu kontroli konstytucyjności na kwestie, które nie zostały wskazane przez pytający sąd. Dlatego też w wyroku **P 39/06** dopuszczalne było tylko uznanie niekonstytucyjności w granicach wskazanych przez sąd, tj. w zakresie postępowania nakazowego. Ze wskazanych względów konieczne jest podjęcie określonych działań przez ustawodawcę mających na celu ujednolicenie całego art. 130² § 4 k.p.c., tak aby sytuacja podmiotów objętych postępowaniem nakazowym oraz wszystkich pozostałych podmiotów, do których ma zastosowanie wskazany przepis, nie była zróżnicowana.

ROZDZIAŁ IV

PROBLEMY ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ORZECZEŃ TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO PRZEZ PRAWODAWCĘ, SĄDY ORAZ INNE ORGANY STOSUJĄCE PRAWO

1. Obowiązek realizacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

Pojęcie „realizacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego” obejmuje ogół działań koniecznych dla przywrócenia stanu zgodności z Konstytucją. Obowiązek realizacji dotyczy zarówno organów stanowiących prawo, jak i organów stosujących prawo. Jego podstawą prawną są przepisy Konstytucji regulujące moc powszechnie obowiązującą orzeczeń TK (art. 190 ust. 1) w związku z zasadą państwa prawnego (art. 2), legalizmu (art. 7) oraz nadrzędności Konstytucji (art. 8).

Orzeczenia TK wydawane w ramach kontroli norm wywołują różnego rodzaju skutki dla systemu prawa. Głównym następstwem stwierdzenia niekonstytucyjności określonej regulacji w wyroku TK jest utrata jej mocy obowiązującej. To znaczy, że przepisy uznane przez Trybunał za niezgodne z Konstytucją lub innym aktem wyższej rangi przestają być elementami polskiego systemu prawa.

Niekiedy przywrócenie stanu konstytucyjności następuje jedynie wskutek wydania orzeczenia przez Trybunał. W takich wypadkach nie ma konieczności reakcji prawodawcy. Częściej jednak utrata mocy obowiązującej przepisów prawnych, będąca następstwem wydania orzeczenia przez TK, prowadzi do przejawiających się w różnych formach dysfunkcjonalności systemu prawa. Rola sądu konstytucyjnego w zakresie jego podstawowej funkcji ogranicza się do hierarchicznej kontroli norm. Trybunał nie ma kompetencji prawotwórczych. Nie może zamiast niekonstytucyjnych przepisów ustanowić nowych, zgodnych z Konstytucją, ani nakazać organom upoważnionym do tworzenia prawa ustanowienia regulacji zgodnych ze standardami konstytucyjnymi. Z tych powodów większość orzeczeń wymaga odpowiednich działań prawodawcy mających na celu przywrócenie stanu konstytucyjności.

Innym skutkiem orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego jest kształtowanie w wyrokach TK dorobku orzeczniczego – *acquis constitutionnel*. Wyznacza on między innymi zakres swobody prawodawcy, dlatego ma istotne znaczenie dla procesu stanowienia prawa.

Obowiązek „realizacji orzeczeń TK” przez prawodawcę przejawia się w dwóch aspektach: pozytywnym, który obejmuje dokonywanie niezbędnych zmian w systemie prawa mających na celu zapewnienie jego spójności i zupełności, oraz ne-

gatywnym, tj. zakazu stanowienia regulacji obarczonych wadą, która była przyczyną uznania niekonstytucyjności (zob. np. **K 2/07** w odniesieniu do definicji współpracy i **P 43/06**).

Konieczność albo co najmniej celowość podjęcia odpowiednich działań przez prawodawcę dla przywrócenia stanu konstytucyjności najczęściej aktualizuje się w sytuacji gdy:

a) wskutek stwierdzenia niekonstytucyjności pewnego uregulowania traci ono moc obowiązującą z dniem ogłoszenia orzeczenia, co powoduje powstanie luki prawnej w obowiązującej regulacji;

b) stwierdzenie niekonstytucyjności pominięcia prawodawczego wymaga wprowadzenia odpowiedniej regulacji uzupełniającej;

c) stwierdzenie niekonstytucyjności pewnego uregulowania połączone jest z odroczeniem utraty jego mocy obowiązującej w celu umożliwienia dokonania odpowiednich zmian legislacyjnych;

d) stwierdzenie niekonstytucyjności bądź konstytucyjności pewnego uregulowania przy przyjęciu określonego jego rozumienia albo w pewnym zakresie wymaga sprecyzowania przepisów prawnych z uwagi na respektowanie zasad jasności i pewności prawa;

e) Trybunał w trybie kontroli prewencyjnej stwierdza niekonstytucyjność ustawy jedynie w części, która nie jest nierozzerwalnie związana z całą ustawą, a Prezydent po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu zwraca ustawę Sejmowi w celu usunięcia niezgodności.

Szczególny wypadek celowości dokonania zmian w systemie prawa wiąże się z sytuacją, w której utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji skutkuje poważnymi problemami interpretacyjnymi. Dlatego też, czasem nawet mimo braku wyraźnych wskazań Trybunału, należy uznać, że wskazane jest podjęcie odpowiednich działań prawodawczych (zob. np. **K 9/04**, **SK 61/06**). Także wówczas niepodjęcie działań zmierzających do zmiany stanu prawnego ukształtowanego w następstwie wydania orzeczenia przez TK należy uznać za brak realizacji orzeczenia.

Trybunał Konstytucyjny zwraca również uwagę na problemy związane z techniką legislacyjną. W niektórych uzasadnieniach orzeczeń formułowane są wskazówki dla prawodawcy, które służą stworzeniu spójnego i wolnego od błędów legislacyjnych systemu prawa.

Odrębnym zagadnieniem jest obowiązek „realizacji orzeczeń TK” przez organy stosujące prawo. W art. 190 ust. 1 Konstytucji wskazano, iż orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą. To znaczy, że każde orzeczenie, niezależnie od trybu kontroli oraz podmiotu inicjującego, wywiera określone skutki wobec toczących się oraz przyszłych postępowań sądowych i administracyjnych. Organy stosujące prawo powinny zatem każdorazowo uwzględniać następstwa stwierdzenia niekonstytucyjności określonej regulacji.

Realizacja orzeczeń TK związana jest również z możliwością wznowienia postępowania. Konstytucja stanowi bowiem, że orzeczenie o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostały wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia (art. 190 ust. 4).

Z regulacji konstytucyjnej wynika ponadto, że osobie, której została wyrządzona szkoda przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej, przysługuje prawo do jej wynagrodzenia (art. 77 ust. 1). Nie można wykluczyć sytuacji, w której niepodjęcie określonych działań związanych z realizacją orzeczenia Trybunału przez prawodawcę lub organy stosujące prawo będzie podstawą uzasadnionych roszczeń odszkodowawczych wobec Skarbu Państwa⁵¹.

Regulamin Trybunału Konstytucyjnego reguluje zadania i obowiązki w zakresie realizacji orzeczeń Trybunału. Prezes TK na wniosek Szefa Biura wydaje zarządzenia ustalające czynności ewidencyjne, badawcze i analityczne prowadzone w Biurze TK, w związku z realizacją orzeczeń Trybunału przez organy stanowienia prawa, oraz sposób ich dokumentowania. Systematyczne badanie realizacji orzeczeń Trybunału polega na przeprowadzaniu przez Zespół Orzecznictwa i Studiów szczegółowych analiz oraz na prowadzeniu specjalnych rejestrów przez Sekretariat Trybunału. Okresowe sprawozdania Zespołu dotyczące m.in. realizacji następstw orzeczeń przez prawodawcę oraz sądy są przekazywane przez Prezesa TK sędziom Trybunału, a także, gdy zachodzi taka potrzeba, właściwym organom prawodawczym.

Zgłaszane w latach poprzednich zapowiedzi skonkretyzowania i uszczegółowienia w przepisach niektórych obowiązków związanych z realizacją orzeczeń TK zostały uwieńczone uchwaleniem odpowiednich regulacji. W dniu 9 listopada 2007 r. Senat VII kadencji podjął uchwałę⁵² w sprawie zmiany uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. Regulamin Senatu⁵³ (dalej: regulamin Senatu), zgodnie z którą do regulaminu Senatu wprowadzono dział IXa zatytułowany „Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego”. Nowe przepisy regulaminu Senatu wyznaczają procedurę podejmowania przez organy Senatu czynności mających doprowadzić do realizacji orzeczeń TK.

Celem wskazanej procedury wykonywania orzeczeń TK przez Senat jest wszczęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej i wniesienia do Sejmu projektu ustawy, uwzględniającej konsekwencje powstałe dla systemu prawa po wydaniu orzeczenia przez TK, w celu przywrócenia stanu konstytucyjności.

⁵¹ Zob. M. Safjan, *Odpowiedzialność odszkodowawcza władzy publicznej (po 1 września 2004 roku)*, Warszawa 2004, s. 59-60.

⁵² Uchwała Senatu RP z dnia 9 listopada 2007 r. w sprawie zamiany Regulaminu Senatu (M. P. Nr 86, poz. 925).

⁵³ Tekst jednolity: M. P. z 2002 r. Nr 54, poz. 741.

Doceniając znaczenie oraz spodziewaną efektywność działań Senatu należy uznać, iż jest jeszcze za wcześnie na ocenę wprowadzonej procedury i jej wpływu na realizację orzeczeń TK. To, w jakim stopniu nowa regulacja przyczyni się do inicjowania odpowiednich prac ustawodawczych, a tym samym zapobieganie niebezpiecznemu dla państwa prawnego zjawisku nierealizowania orzeczeń TK, uzależnione jest od jej stosowania⁵⁴. Nie można także zapominać, że zgodnie z Konstytucją inicjatywą ustawodawczą dysponuje nie tylko Senat, ale także mają ją posłowie, Prezydent i Rada Ministrów, a podejmowanie działań zmierzających do realizacji orzeczeń TK jest konstytucyjnym obowiązkiem wszystkich organów władzy publicznej.

Problematyka realizowania orzeczeń TK była już kilkakrotnie prezentowana w *Informacjach* Trybunału oraz wystąpieniach Prezesa TK w Sejmie i Senacie w latach ubiegłych⁵⁵. Mimo to wciąż można zaobserwować narastanie liczby niezrealizowanych orzeczeń TK. Zjawisko to budzi najwyższy niepokój, ponieważ utrzymywanie się – w niektórych wypadkach latami – poważnych uchybień i luk w prawie narusza standardy państwa prawnego i grozi anarchizacją porządku prawnego. Dlatego też aktywność wszystkich organów władzy powinna skupić się na obowiązku niezwłocznego realizowania orzeczeń TK. Aktualna pozostaje wskazywana we wcześniejszych *Informacjach* sugestia przeprowadzania systematycznego monitorowania orzeczeń TK przez organy, którym przysługuje prawo inicjatywy ustawodawczej⁵⁶.

2. Przykłady orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wydanych w latach wcześniejszych, których realizacja przez prawodawcę jest wymagana lub pożądana

W dalszym ciągu można wskazać wiele orzeczeń, które nie są zrealizowane, choć od ich wydania upłynęło już sporo czasu. Niestety chodzi nie tylko o te wyroki, w których sformułowano pod adresem ustawodawcy pewne sugestie czy które doprowadziły wskutek eliminacji przepisu do powstania istotnych wątpliwości interpretacyjnych (a zatem których realizacja jest wskazana czy celowa), ale o takie, w odniesieniu do których niewątpliwie podjęcie działań prawodawcy jest konieczne.

⁵⁴ Warto odnotować, że od listopada 2007 r. do 15 stycznia 2008 r. Komisja Ustawodawcza Senatu wystąpiła z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w sprawie 9 projektów ustaw, których celem jest realizacja orzeczeń TK.

⁵⁵ Druki sejmowe: nr 3983 (IV kadencja); nr 516 i 1618 (V kadencja) oraz druki senackie: nr 939 (V kadencja); nr 123 i 421 (VI kadencja).

⁵⁶ *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2004 r.*, Warszawa 2005, s. 73; *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2006, s. 64; *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2006 r.*, Warszawa 2007, s. 93 i 94.

Dotychczas nie został zrealizowany **wyrok z 2 lipca 2003 r., K 25/01**, w którym TK uznał niekonstytucyjność art. 479⁵⁴, art. 479⁶⁵ i art. 479⁷⁶ k.p.c. w zakresie, w jakim przepisy te nie przewidują obowiązku zwrotu kosztów postępowania, i ustalił termin utraty mocy obowiązującej tych przepisów na 30 czerwca 2004 r. Uzasadniając swoją decyzję, TK wskazał, że natychmiastowa utrata mocy obowiązującej spowoduje, iż w postępowaniach sądowych toczących się w wyniku odwołań od decyzji prezesów: Urzędu Regulacji Energetyki, Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty oraz Urzędu Transportu Kolejowego automatycznie zaczęłyby obowiązywać (z chwilą utraty, w ustalonym zakresie, mocy obowiązującej art. 479⁵⁴, art. 479⁶⁵ i art. 479⁷⁶) reguły zwrotu kosztów z cywilnego postępowania procesowego (art. 98 i nast. k.p.c.). Tymczasem w tym wypadku – jak stwierdził Trybunał – mamy do czynienia nie z klasycznym postępowaniem cywilnym (procesowym), lecz ze specjalnymi postępowaniami sądowymi uruchamianymi w wyniku odwołań od decyzji prezesów wymienionych urzędów. Całość stanowi więc postępowanie „hybrydowe”, gdzie sprawa jest na początku rozpatrywana przez organ administracji publicznej, a później – w wyniku odwołania – przez sąd. Ponieważ sprawa nie jest od początku do końca rozpoznawana przez kolejne instancje sądowe, procedura sądowa musi być w odpowiedni sposób związana z procedurą uprzednio zastosowaną przez organ administracji publicznej.

Ze względu na specyfikę wskazanych postępowań potrzebne są odpowiednie modyfikacje w procedurze cywilnej, którą posługuje się sąd ochrony konkurencji i konsumentów. W zakresie zwrotu kosztów postępowania przed tym sądem nie powinny być mechanicznie przyjęte zasady z art. 98 i następnych k.p.c.

W celu umożliwienia ustawodawcy stworzenia regulacji uwzględniającej wskazane uwarunkowania TK zdecydował o odroczeniu terminu utraty mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów. Ustawodawca nie zdołał jednak w tym okresie ustanowić odpowiedniej nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego. W konsekwencji przepisy art. 479⁵⁴, art. 479⁶⁵ i art. 479⁷⁶ tego kodeksu w zakresie, w jakim nie przewidywały obowiązku zwrotu kosztów postępowania, utraciły moc obowiązującą z dniem 30 czerwca 2004 r. Wkrótce potem zostały one uchylone w pozostałym zakresie przez art. 1 pkt 77, 80 i 83 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵⁷. Jednocześnie – wbrew zaleceniom TK – uchyleniu tych przepisów nie towarzyszyło wprowadzenie nowej regulacji dotyczącej problemu zwrotu kosztów postępowania przez prezesów URE, URTiP oraz UTK. W ten sposób ustawodawca wprowadził także w tych postępowaniach – tak jak wcześniej w postępowaniu przed Prezesem UOKiK – ogólne zasady zwrotu kosztów, czyniąc to tym razem w sposób wyraźnie sprzeczny z sugestiami TK zawartymi w uzasadnieniu wyroku w tej sprawie.

⁵⁷ Dz. U. Nr 172, poz. 1804.

Również **wyrok z 13 września 2005 r., K 38/04**, w którym TK orzekł o niekonstytucyjności art. 8 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim⁵⁸, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o języku polskim⁵⁹, nie został zrealizowany przez prawodawcę w terminie odroczenia. Choć niekonstytucyjne przepisy utraciły moc obowiązującą 30 czerwca 2006 r., to do końca grudnia 2007 r. nie wpłynął do Sejmu projekt ustawy przewidujący odpowiednią nowelizację ustawy o języku polskim.

Do końca grudnia 2007 r. nie wniesiono także projektu ustawy nowelizującej art. 108 ust. 3 w związku z art. 109 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁶⁰, mimo że **wyrokiem z 24 stycznia 2006 r., SK 40/04**, Trybunał uznał wskazane przepisy za niezgodne z Konstytucją i wyznaczył utratę ich mocy obowiązującej na 1 września 2006 r.

Do końca grudnia 2007 r. nie zostały zrealizowane **wyroki z 19 kwietnia 2006 r., K 6/06** oraz **z 8 listopada 2006 r., K 30/06**, w których Trybunał orzekł o niezgodności z Konstytucją przepisów wprowadzających nowe zasady dostępu do zawodów adwokata i radcy prawnego. Wyznaczone w sentencjach tych wyroków terminy odroczenia upłynęły 31 grudnia 2006 r.

Na uwagę w tym kontekście zasługuje ponadto **wyrok z 15 marca 2005 r., K 9/04**, w którym TK orzekł o niezgodności art. 179 k.c., odraczając utratę jego mocy obowiązującej do 15 lipca 2006 r. Zachodzi konieczność ustawowego uregulowania kwestii zrzeczenia się własności nieruchomości przez właściciela, przy czym regulacja taka nie może się ograniczać do wskazania, kto staje się nowym właścicielem nieruchomości w następstwie zrzeczenia. Niezbędne jest uchwalenie przepisów regulujących zagadnienia związane także z innymi prawami (zarówno rzeczowymi jak i obligacyjnymi), których przedmiotem jest nieruchomość.

W dniu 7 kwietnia 2006 r. wpłynął do Sejmu rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (druk nr 486) przewidujący nowelizację art. 179 kodeksu cywilnego. Według proponowanych zmian właściciel powinien najpierw wystąpić do gminy właściwej ze względu na położenie nieruchomości o zawarcie umowy przekazania nieruchomości na własność gminy, a dopiero w razie niezawarcia umowy w terminie sześciu miesięcy lub wcześniejszej odpowiedzi gminy, że nie zamierza zawrzeć umowy, może zrzec się własności na rzecz Skarbu Państwa. Po zakończeniu postępowania ustawodawczego w Sejmie i Senacie przekazano uchwaloną ustawę do podpisu Prezydentowi. Prezydent odmówił jednak podpisania ustawy i wraz z umotywowanym wnioskiem przekazał ustawę Sejmowi do ponownego rozpatrzenia. Zdaniem Prezydenta, uchwalona nowelizacja kodeksu cywilnego była nie do pogodzenia z troską o dobro wspólne, mogła doprowadzić do niepożądanych

⁵⁸ Dz. U. Nr 90, poz. 999, ze zm.

⁵⁹ Dz. U. Nr 92, poz. 878.

⁶⁰ Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904, ze zm.

skutków społecznych, zwiększała możliwość nadużyć gospodarczych, a ponadto naruszała zasady przyzwoitej legislacji. W Sejmie zabrakło wymaganej większości głosów do ponownego uchwalenia ustawy. Zauważyć należy, że od upływu terminu odroczenia upłynęło ponad pół roku, a do Sejmu nie wniesiono do tej pory projektu ustawy eliminującej lukę prawną powstałą w następstwie wyroku TK.

Interwencja ustawodawcy konieczna jest również w sytuacjach, gdy TK orzeka o niekonstytucyjności pominięć ustawodawczych. Na wstępie trzeba zauważyć, że Trybunał nie ma kompetencji do orzekania o zaniechaniach ustawodawcy, polegających na nieuregulowaniu spraw wymagających uregulowania na podstawie innych przepisów. Trybunał Konstytucyjny nie może zastępować ustawodawcy w sytuacji, gdy zaniechano uregulowania jakiegoś zagadnienia, także wtedy gdy obowiązek tego uregulowania został ustanowiony w Konstytucji.

Od zaniechania ustawodawczego należy odróżnić zagadnienie pominięcia ustawodawczego. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Trybunału, w ramach kontrolowania konstytucyjności obowiązującego prawa ocenie podlega zawsze pełna treść normatywna zaskarżonego przepisu, a więc także brak pewnych elementów normatywnych, których istnienie warunkowałoby konstytucyjność danej regulacji. Innymi słowy, jest niedopuszczalne by prawodawca, wprowadzając regulację w zakresie określonej kategorii spraw, pomijał zagadnienia, które są konieczne dla zapewnienia zgodności z Konstytucją.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału, wyrok stwierdzający niekonstytucyjność przepisu ze względu na brak określonych regulacji nie powoduje utraty mocy obowiązującej badanego przepisu ani nie zmienia jego treści i nie prowadzi do automatycznego uzupełnienia o regulacje pominięte przez ustawodawcę. Wejście w życie takiego wyroku nie wprowadza zmian w treści obowiązujących norm prawnych, lecz potwierdza ciężący na prawodawcy obowiązek zmiany niekonstytucyjnej regulacji.

Do stycznia 2007 r. nie zostały zrealizowane następujące wyroki, w których TK orzekł niekonstytucyjność pominięcia ustawodawczego z: **4 kwietnia 2005 r.**, **SK 7/03** (współodpowiedzialność Skarbu Państwa za zobowiązania zakładu opieki zdrowotnej); **8 września 2005 r.**, **P 17/04** (emerytury nauczycielskie); **14 marca 2006 r.**, **SK 4/05** (kontrola legalności postanowienia sędziego-komisarza o wypowiedzeniu umowy najmu nieruchomości upadłego).

Mimo upływu niemal pięciu lat nadal nie zrealizowano również **postanowienia z 27 maja 2003 r.**, **S 2/03**, w którym TK sygnalizował Sejmowi konieczność unormowania trybu stwierdzania polskiego pochodzenia dla celów określonych w art. 52 ust. 5 Konstytucji.

Pilnej interwencji ustawodawcy wymaga również regulacja dotycząca sprawowania władzy sądowniczej przez asesorów sądowych, tak aby zapewnić pełną re-

alizacją konstytucyjnych standardów prawa do sądu, co sygnalizował TK w **postanowieniu z 30 października 2006, S 3/06**⁶¹.

Nadal nie został zrealizowany **wyrok z 3 czerwca 1998 r., K 34/97**, stwierdzający niekonstytucyjność niektórych przepisów dotyczących majątku byłego Funduszu Wczasów Pracowniczych. Pomimo że wyrok „wymaga (...) pilnej pozytywnej ingerencji ustawodawczej”, a od jego wydania minęło już przeszło dziewięć lat, do tej pory nie zostały ustawowo uregulowane kwestie sukcesji majątku po FWP oraz udostępnienia udziałów pracownikom tego Funduszu. Co więcej, w poprzednich *Informacjach* wskazywano, że „Wspomniany wyrok TK w założeniu miał zapobiec dalszym niekontrolowanym transferom związanym z mieniem należącym do zlikwidowanego FWP. W rzeczywistości jednak, wobec biernej postawy ustawodawcy, celu tego nie udało się osiągnąć. W dalszym ciągu dokonywano rozporządzeń majątkowych, które następnie zostały zakwestionowane przez Najwyższą Izbę Kontroli”⁶².

Niezrealizowany pozostaje także **wyrok z 10 listopada 2004 r., Kp 1/04**, wydany w trybie kontroli prewencyjnej, w którym TK orzekł o niekonstytucyjności niektórych przepisów ustawy nowelizującej przepisy ustawy – Prawo o zgromadzeniach oraz ustawy – Prawo o ruchu drogowym. Po ogłoszeniu tego wyroku Prezydent zwrócił się, w trybie art. 122 ust. 4 Konstytucji, do Marszałka Sejmu z wnioskiem o przedstawienie stosownej opinii. Marszałek Sejmu takiej opinii dotychczas nie przedstawił, co spowodowało sytuację swoistego „pata”. Prezydent nie podpisał ustawy z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, ani nie zwrócił ustawy Sejmowi w celu usunięcia niezgodności.

Podobna sytuacja dotyczy **wyroku z 7 grudnia 2005 r., Kp 3/05**. Po wydaniu tego orzeczenia Prezydent wystąpił o opinię do Marszałka Sejmu, a ten o opinię do Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej. W opinii z 29 grudnia 2005 r. Komisja uznała za celowe podpisanie ustawy z pominięciem niekonstytucyjnej regulacji. Z informacji uzyskanych z Kancelarii Sejmu wynika, że Marszałek Sejmu przekazał swoją opinię Prezydentowi, dzieląc zdanie Komisji o możliwości podpisania ustawy z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, jednak Prezydent w styczniu 2006 r. zwrócił ustawę Sejmowi w celu usunięcia niezgodności. Dotąd Sejm nie podjął odpowiednich działań służących realizacji wyroku TK.

⁶¹ Zob. pkt 3 rozdziału IV.

⁶² *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2004 r.*, Warszawa 2005, s. 53, *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2006, s. 57-58 oraz *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2006 r.*, Warszawa 2007, s. 85. Tamże w przypisach przywołano dokument NIK nr 171/2004/S04001/KGP, zawierający informację o wynikach kontroli zarządzania majątkiem byłego Funduszu Wczasów Pracowniczych i jego prywatyzacji.

Nie zostały także podjęte prace ustawodawcze dotyczące realizacji **wyroku TK z 4 września 2006 r., U 7/05**, stwierdzającego niezgodność z ustawą § 18 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych⁶³, mimo że Trybunał wyraził wątpliwość co do stopnia szczegółowości wytycznych do wydania rozporządzenia, zawartych w przepisach p.u.s.p

Do końca grudnia 2007 r. nie wpłynął do Sejmu projekt ustawy przewidujący nowelizację, mającą na celu zrealizowanie **wyroku z 26 września 2006 r., K 1/06**, w którym Trybunał orzekł o niekonstytucyjności art. 8a u.s.g. W szczególności konieczne jest określenie trybu i skutków przejścia przez gminę wskazanych w przepisie elementów mienia Wojskowej Agencji Mieszaniowej.

Odrębnym zagadnieniem jest realizacja orzeczeń stwierdzających niekonstytucyjność w określonym zakresie (tzw. wyroki zakresowe). W praktyce, niestety, regułą jest brak reakcji ustawodawcy na wyroki tego rodzaju. W wielu takich wypadkach interwencja ustawodawcy jest pożądana, by zapobiec stanowi niepewności prawa, który jest niekorzystny dla wszystkich adresatów norm prawnych. Dotyczy to następujących wyroków z: **14 czerwca 2004 r., P 17/03** (uzależnienie prawa do wcześniejszej emerytury od rodzaju pracodawcy); **29 czerwca 2005 r., SK 34/04** (przypadek narzędzi służących do popełnienia przestępstwa skarbowego); **28 lutego 2006 r., P 13/05** (doręczenie zastępcze pism w postępowaniu przed sądami administracyjnymi); **13 marca 2006 r., P 8/05** (zmiana warunków wyboru ubezpieczenia społecznego przez rolników prowadzących działalność gospodarczą); **10 kwietnia 2006 r., SK 30/04** (przesłanki nabycia w użytkowanie wieczyste gruntu Skarbu Państwa); **7 września 2006 r., SK 60/05** (dopuszczalność wznowienia postępowania karnego); **3 października 2006 r., K 30/05** (zasady przyznawania świadczeń z pomocy społecznej osobom prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą); **11 października 2006 r., P 3/06** (znieważenie funkcjonariusza publicznego); **28 listopada 2006 r., SK 19/05** (wznowienie postępowania cywilnego); **28 listopada 2006 r., P 31/05** (zasady przekazywania gminom nieruchomości przez przedsiębiorstwa państwowe); **29 listopada 2006 r., SK 51/06** (opodatkowanie odszkodowań uzyskanych na podstawie ugody sądowej).

Na luki i uchybienia w systemie prawa TK zwraca uwagę nie tylko w postanowieniach sygnalizacyjnych, ale także w uzasadnieniach wyroków. Należy zauważyć, że wskazówki i sugestie dotyczące celowości, a niejednokrotnie nawet konieczności podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych, mogą być sformułowane również w wyrokach stwierdzających zgodność kwestionowanej regulacji bądź brak niezgodności z odpowiednim wzorcem kontroli (nieadekwatność wzorca kontroli).

Ważne sugestie dla prawodawcy, które do końca grudnia 2007 r. nie zostały zrealizowane, zostały wyrażone na przykład w wyrokach z: **18 grudnia 2002 r.,**

⁶³ Dz. U. Nr 97, poz. 876.

K 43/01 („ustawa 203⁷⁷”); **5 maja 2004 r., P 2/03** (zakaz komentowania sprostowania prasowego); **21 lipca 2004 r., K 16/03** (uwzględnianie dodatku i zasiłku pielęgnacyjnego przy ustalaniu prawa do dodatku mieszkaniowego); **19 października 2004 r., K 1/04** (zwolnienie celnika ze służby w razie podejrzenia o popełnienie przestępstwa); **8 listopada 2004 r., K 38/03** (procedura pozbawienia immunitetu posła i senatora); **29 listopada 2004 r., K 7/04** (równoważnik pieniężny dla policjantów); **26 stycznia 2005 r., P 10/04** (bankowy tytuł egzekucyjny); **20 marca 2006 r., K 17/05** (ograniczenia prawa do prywatności osób pełniących funkcje publiczne); **4 kwietnia 2006 r., K 11/04** (kolejność egzekucji należności za pracę); **12 kwietnia 2006 r., Kp 2/04** (udzielanie świadczeń zdrowotnych na terenie publicznego zakładu opieki zdrowotnej); **14 czerwca 2006 r., K 53/05** (prawo organów podatkowych i organów kontroli skarbowej do wystąpienia do sądu z żądaniem ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa); **10 lipca 2006 r., K 37/04** (ściąганie opłat za nielegalne pobieranie paliw lub energii w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji); **27 lipca 2006 r., SK 43/04** (swoboda wykonywania zawodu przez rzeczników patentowych).

Wskazane przykłady wskazują na potrzebę zorganizowania w instytucjach obsługujących organy prawodawcze służb monitorujących **wszystkie** wyroki Trybunału.

Uchwalona 15 grudnia 2006 r. ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego⁶⁴ nie doprowadziła – wbrew zaleceniom Trybunału – do kompleksowej regulacji problematyki czynszów i opłat za używanie lokali, a także kwestii wzajemnych praw i obowiązków właścicieli oraz lokatorów, co otwarcie przyznał wnioskodawca w uzasadnieniu dołączonym do projektu ustawy (druk nr 964). Tymczasem na potrzebę usunięcia uchybień i luk w przepisach regulujących opłaty za używanie lokali mieszkalnych Trybunał zwracał uwagę w **postanowieniu z 29 czerwca 2005 r., S 1/05** (zapowiedzianym w uzasadnieniu **wyroku z 19 kwietnia 2005 r., K 4/05**). Jest ono związane również z wcześniejszymi wyrokami wydanymi w latach 2000-2004 (**P 11/98, P 8/99, K 48/01, SK 34/02 i K 32/03**), w których Trybunał stwierdził istotne wady w ustawodawstwie regulującym opłaty za używanie lokali mieszkalnych.

3. Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów w wyrokach wydanych w roku 2007

Artykuł 190 ust. 3 Konstytucji przewiduje możliwość odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej uznanej za niekonstytucyjną regulacji. Trybunał korzysta z niej w sytuacji, gdy natychmiastowa eliminacja określonej regulacji z systemu

⁶⁴ Dz. U. Nr 249, poz. 1833.

prawa spowodowałyby szerszy stan niekonstytucyjności niż czasowe utrzymanie jej mocy obowiązującej. W wypadku odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją prawodawcy zostaje stworzona możliwość zastąpienia ich regulacją nową, która powinna odpowiadać konstytucyjnym standardom. W założeniu zatem odroczenie daje prawodawcy czas na przygotowanie i ustanowienie nowych przepisów przed utratą mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji. W okresie tym spoczywa na nim obowiązek podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych i ustanowienia nowych przepisów. Powinno być to zrealizowane w taki sposób, by nowe unormowania weszły w życie najpóźniej z końcem terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji. Okresem tym powinno być także objęte *vacatio legis* nowej regulacji.

Podjęcia inicjatywy ustawodawczej wymaga **wyrok z 24 kwietnia 2007 r., SK 49/05**, stwierdzający niekonstytucyjność art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny⁶⁵ w zakresie, w jakim ogranicza dostęp do waloryzacji sądowej, zagwarantowanej w art. 358¹ § 3 k.c., w odniesieniu do zobowiązań pieniężnych powstałych przed 30 października 1950 r., wynikających z obligacji emitowanych przez Skarb Państwa. Odroczenie utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji do dnia 11 maja 2008 r. miało stworzyć ustawodawcy możliwość ustanowienia przepisów porządkujących sytuację posiadaczy przedwojennych obligacji Skarbu Państwa.

Z kolei 19 października 2008 r. upłyne termin odroczenia utraty mocy obowiązującej, przepisów k.p.k. regulujących instytucję obserwacji psychiatrycznej, które TK uznał **wyrokiem z 10 lipca 2007 r., SK 50/06**, za niezgodne z Konstytucją. W nowej regulacji prawnej konieczne będzie zawężenie stosowania obserwacji psychiatrycznej do osób, co do których istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełniły czyn zabroniony zagrożony karą izolacyjną, i takiej też kary w ramach prowadzonego procesu karnego mogą się spodziewać. Ponadto Trybunał uznał za konieczne doprecyzowanie w ustawie maksymalnego czasu stosowania tej metody.

Na realizację oczekuje również **wyrok z 8 października 2007 r., K 20/07**, w którym TK orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁶⁶. Termin odroczenia utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu upłyne 20 kwietnia 2009 r. W tym wypadku ustawodawca ma zatem jeszcze czas na realizację wyroku, ale nic nie stoi na przeszkodzie, by wcześniej podjąć prace ustawodawcze w celu wprowadzenia nowych zasad ponoszenia kosztów badań archeologicznych i ich dokumentacji.

Skutkiem stwierdzenia przez TK w **wyroku z 23 października 2007 r., P 10/07**, niekonstytucyjności art. 29 ust. 1 ustawy o FUS w zakresie, w jakim nie przyzna-

⁶⁵ Dz. U. Nr 55, poz. 321.

⁶⁶ Dz. U. Nr 162, poz. 1568, ze zm.

je prawa do nabycia emerytury w obniżonym wieku emerytalnym przez mężczyznę, który osiągnął wiek 60 lat i – jak kobieta, która osiągnęła wiek 55 lat – ma długoletni staż ubezpieczeniowy, jest zobowiązanie ustawodawcy do dokonania stosownej zmiany w art. 29 ust. 1. W wyroku tym TK nie orzekał o tym, co zostało uregulowane, ale o pominięciu przez ustawodawcę treści normatywnych warunkujących konstytucyjność ustawowych reguł przechodzenia na do wcześniejszą emeryturę. Utrata mocy obowiązującej przepisu w zakresie, w jakim został uznany za niezgodny z Konstytucją nastąpi 31 października 2008 r.

Niezbędne jest podjęcie działań ustawodawczych w celu realizacji **wyroku z 24 października 2007 r., SK 7/06**, w którym TK orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 135 § 1 p.u.s.p. (możliwość powierzenia asesorowi sądowemu pełnienia czynności sędziowskich) i odroczył utratę jego mocy obowiązującej do 6 maja 2009 r. Już wcześniej TK wydał **postanowienie z 30 października 2006 r., S 3/06**, sygnalizujące potrzebę wprowadzenia odpowiednich zmian w systemie prawnym w celu zapewnienia pełnej realizacji konstytucyjnych standardów prawa do sądu⁶⁷. Co prawda, w dniu 28 marca 2007 r. Prezydent wniósł projekt ustawy o zmianie Konstytucji RP (druk nr 1605) oraz projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1603), lecz związana z końcem kadencji Sejmu zasada dyskontynuacji prac parlamentarnych spowodowała przerwanie procesu ustawodawczego.

Realizacji wymaga również **wyrok z 7 listopada 2007 r., K 18/06**, w którym TK orzekł niekonstytucyjność zaskarżonych przepisów ustawy o p.d.o.f. w zakresie, w jakim wyłączają możliwość odliczenia przez podatników, o których mowa w art. 27 ust. 9 tej ustawy, od dochodu osiągniętego z działalności wykonywanej poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej zapłaconych składek na ubezpieczenie społeczne oraz zdrowotne, w sytuacji gdy składki te nie zostały odliczone od dochodu w państwie członkowskim Unii Europejskiej, na terenie którego działalność ta była wykonywana. Jednocześnie TK odroczył utratę mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów do 30 listopada 2008 r.

Z kolei 19 grudnia 2008 r. nastąpi utrata mocy obowiązującej, uznanego **wyrokiem z 11 grudnia 2007 r., U 6/06**, za niekonstytucyjny, § 16 ust. 4 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 25 maja 2005 r. w sprawie zwrotu podatku niektórym podatnikom, zaliczkowego zwrotu podatku, wystawiania faktur, sposobu ich przechowywania oraz listy towarów i usług, do których nie mają zastosowania zwolnienia od podatku od towarów i usług⁶⁸ w zakresie, w jakim, w przypadku wystawienia faktury korygującej, uzależnia prawo do obniżenia kwoty podatku należnego od posiadania potwierdzenia odbioru tej faktury. Uzasadniając odroczenie utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnej

⁶⁷ Zob. pkt 2 rozdziału IV.

⁶⁸ Dz. U. Nr 95, poz. 798, ze zm.

regulacji, Trybunał wskazał, że z uwagi na zakres ingerencji w prawa podatnika, należałoby rozważyć celowość przeniesienia do ustawy nowych przepisów, zapewniających kontrolę prawidłowości rozliczeń podatkiem od towarów i usług.

Warto zwrócić uwagę na sposób realizacji **wyroku z 22 maja 2007 r., K 42/05**, stwierdzającego niekonstytucyjność przepisów wyznaczających podmioty uprawnione do zawodowego wykonywania czynności doradztwa podatkowego. W dniu 5 grudnia 2007 r., a więc w dniu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów weszła w życie ustawa z dnia 24 listopada 2007 r. o zmianie ustawy o doradztwie podatkowym⁶⁹.

4. Analiza postanowień sygnalizacyjnych wydanych przez Trybunał Konstytucyjny w roku 2007

W ramach swoich kompetencji Trybunał Konstytucyjny wydaje postanowienia sygnalizacyjne, będące kwalifikowaną formą zwracania uwagi na luki i uchybienia w systemie prawa, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Do tej pory TK wydawał zazwyczaj takie postanowienia w związku z kontrolą norm, gdy uznał, że należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych. Od wejścia w życie Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. do końca 2007 r. TK wydał 19 postanowień sygnalizacyjnych, w tym 6 w roku 2007.

Mimo upływu roku nadal nie zostało zrealizowane **postanowienie z 31 stycznia 2007 r., S 1/07**, w którym TK zasygnalizował Sejmowi potrzebę podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie zmiany art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁷⁰ (dalej: ustawa o systemie oświaty) w sposób zgodny z konstytucyjnymi wymaganiami dotyczącymi upoważnienia ustawowego oraz zasadą wyłączności regulacji ustawowej w sferze praw i wolności. Postanowienie to zostało wydane w związku z **wyrokiem z 16 stycznia 2007 r., U 5/06**, stwierdzającym niekonstytucyjność niektórych przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych⁷¹ oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 września 2006 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych⁷², dotyczących egzaminu maturalnego. Badając konstytucyjność norm zawartych w obu rozporządzeniach, które zostały wydane na

⁶⁹ Dz. U. Nr 226, poz. 1674.

⁷⁰ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.

⁷¹ Dz. U. Nr 199, poz. 2046, ze zm.

⁷² Dz. U. Nr 164, poz. 1154.

podstawie art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, TK zauważył, że przepis ten nie spełnia konstytucyjnych wymagań upoważnienia ustawowego (art. 92 ust. 1 Konstytucji) i w konsekwencji prowadzi do naruszenia zasady wyłączności regulacji ustawowej w sferze konstytucyjnego prawa do nauki. Trybunał, będąc związany granicami wniosku, nie mógł rozstrzygnąć kwestii konstytucyjności tego przepisu, ale wydał w tej sprawie postanowienie sygnalizacyjne.

Realizacji wymaga również **postanowienie z 28 lutego 2007 r., S 3/07**, wydane przez TK w celu zasygnalizowania Sejmowi potrzeby podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie pobierania przez przedsiębiorstwa energetyczne opłat za nielegalny pobór paliw lub energii z sieci oraz ich ściągania w drodze postępowania egzekucyjnego w administracji. W postanowieniu tym odnaleźć można szereg wskazówek dla ustawodawcy, które powinny zostać uwzględnione przy nowelizacji prawa energetycznego. Trybunał wskazał, że należy w taki sposób zredagować odpowiednie przepisy, by wynikało z nich jednoznacznie, że przedsiębiorstwo energetyczne może pobierać opłaty za nielegalnie pobrane paliwa lub energię w wysokości określonej w taryfach wówczas, gdy odbiorca nie kwestionuje roszczenia przedsiębiorstwa. Ponadto nowelizacja powinna wprowadzać wyraźny obowiązek sądowego rozpoznania sporu pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a odbiorcą energii lub paliw przed ewentualnym rozpoczęciem ścigania wymienionych wyżej opłat w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji oraz przewidywać, że prawomocny wyrok sądu, uznający roszczenia przedsiębiorstwa energetycznego o zapłatę wymienionych opłat, jest tytułem egzekucyjnym w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Interwencji ustawodawcy wymaga **postanowienie z 4 października 2007 r., S 4/07**, w którym TK przedstawił Sejmowi uwagi dotyczące konieczności podjęcia działań ustawodawczych, zmierzających do zmiany istniejącego stanu prawnego w zakresie braku właściwego unormowania skutków relegowania ze Służby Celnej jej funkcjonariusza po przywróceniu do służby, następującym w wyniku wyroku uniewinniającego. W szczególności Trybunał wskazał na potrzebę uregulowania w przepisach dotyczących funkcjonariuszy Służby Celnej rozwiązania powodującego, że działania restytucyjne wobec osoby uniewinnionej będą pełniejsze niż restytucja, jakiej doznają osoby, wobec których postępowanie karne umorzono. Tymczasem obowiązujące przepisy nie przewidują takiego zróżnicowania sytuacji.

Ustawodawca powinien również podjąć odpowiednie działania w związku z **postanowieniem z 7 listopada 2007 r., S 5/07**, zawierającym uwagi dotyczące zmiany stanu prawnego w zakresie trybu przyznawania świadczeń rodzinnych. Nowelizacji wymaga art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych⁷³ oraz podstawa prawna § 12 ust. 3 i 4 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie sposobu i trybu postępo-

⁷³ Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992, ze zm.

wania w sprawach o świadczenia rodzinne⁷⁴. Ustawa zwykła normując sekwencję dwóch postępowań (stwierdzającego przesłanki i wymierzającego świadczenie) nie może – w świetle Konstytucji – przesuwać w czasie początku wymiaru świadczenia, pozostawiając lukę nieobjętą świadczeniem, między datą stwierdzenia uprawnień a datą wymiaru. Z kolei upoważnienie do wydania rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2005 r. nie zawiera, wymaganych Konstytucją, wytycznych dotyczących treści aktu wykonawczego, a ponadto § 12 ust. 3 i 4 rozporządzenia dotyczy kwestii w ogóle niewskazanej w ustawie.

Potrzebę podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie nowelizacji art. 81 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze⁷⁵ zasygnalizował TK Sejmowi **postanowieniem z 7 listopada 2007 r., S 6/07**. Trybunał dostrzegł, że w art. 81 ust. 3 wskazanej ustawy ustawodawca, zamiast posłużyć się sformułowaniem „najpóźniej na sześć miesięcy”, użył wyrażenia „w ciągu sześciu miesięcy” przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości. Konsekwencją tego stanu rzeczy jest przede wszystkim niejednolite orzecznictwo, ale także rozbieżności w wykładni doktrynalnej. Do tej pory jednak do Sejmu nie wpłynął projekt ustawy zmierzający do realizacji tego postanowienia.

W **postanowieniu z 7 lutego 2007 r., S 2/07**, Trybunał zasygnalizował Sejmowi konieczność podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie zmian w przepisach określających krąg osób uprawnionych do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla. Postanowienie to zostało wydane w związku z **wyrokiem z 12 grudnia 2005 r., SK 20/04** i **postanowieniem z 6 lutego 2007 r., P 41/06**. Orzeczenia te zostały zrealizowane przez Sejm w dniu 6 lipca 2007 r. przez uchwalenie ustawy o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych⁷⁶. Ustawa określa zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego osobom uprawnionym z przedsiębiorstw robót górniczych za okres od dnia 1 stycznia 2002 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz rozszerza krąg podmiotów uprawnionych do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla.

5. Wskazania dla prawodawcy w wyrokach wydanych przez Trybunał Konstytucyjny w roku 2007

W uzasadnieniach wydawanych wyroków Trybunał Konstytucyjny często zamieszcza wskazania adresowane do podmiotów biorących udział w tworzeniu prawa, zwłaszcza do prawodawcy i podmiotów dysponujących prawem inicjaty-

⁷⁴ Dz. U. Nr 105, poz. 881, ze zm.

⁷⁵ Dz. U. Nr 60, poz. 535, ze zm.

⁷⁶ Dz. U. Nr 147, poz. 1031.

wy ustawodawczej. Mają one na celu ułatwienie (ukierunkowanie) podjęcia takich rozstrzygnięć legislacyjnych, które doprowadzą do wprowadzenia regulacji zgodnych ze standardami konstytucyjnymi. I chociaż nie mają mocy powszechnie obowiązującej, to powinny być brane pod uwagę w procesie prawotwórczym.

W **wyroku z 6 lutego 2007 r., P 25/06**, Trybunał zasugerował m.in. potrzebę podjęcia przez ustawodawcę postępowania legislacyjnego, które doprowadziłoby do kompleksowego uregulowania problematyki przekazywania danych drogą elektroniczną w kontaktach podmiotów zewnętrznych, w szczególności przedsiębiorców, z administracją publiczną. W odniesieniu do sytuacji, gdy nie jest możliwe, z przyczyn obiektywnych, wykorzystanie preferowanej przez ustawodawcę drogi transmisji elektronicznej, a od wykonania obowiązku zależy ważny interes obywatela lub podmiotu gospodarczego, a nawet utrata przysługującego im prawa, konieczna jest regulacja wprowadzona w sposób spójny, jako fragment kompleksowej regulacji systemu przekazywania danych drogą elektroniczną, ujednocniająca w maksymalnym zakresie już istniejące w regulacjach szczegółowych przepisy. W tym celu należałoby szybko i skutecznie dokonać odpowiedniego uregulowania w ustawie ogólnej, np. w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne⁷⁷.

Orzekając **wyrokiem z 22 maja 2007 r., SK 36/06**, o niekonstytucyjności art. 33b ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym⁷⁸ w zakresie, w jakim pozbawia podatnika dokonującego przedpłaty rolnikowi ryczałtowemu za nabywane produkty rolne przed wystawieniem faktury VAT RR⁷⁹ uprawnień przewidzianych w tym przepisie, wskazano, że obowiązująca ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁸⁰ zawiera w art. 116 ust. 6 pkt 3 regulację analogiczną do uznanej za niezgodną z Konstytucją. W związku z tym ustawodawca powinien dokonać odpowiedniej nowelizacji.

Wskazania dla ustawodawcy Trybunał Konstytucyjny sformułował w **wyroku z 11 maja 2007 r., K 2/07**. Mimo że w celu ich realizacji uchwalono dwie ustawy: ustawę z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu⁸¹ oraz ustawę z dnia 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów⁸², to jednak nie wszystkie ze wskazań Trybunału zostały uwzględnione. Przykładowo ustawodawca nie wprowadził koniecznej regulacji dotyczącej wskazania

⁷⁷ Dz. U. Nr 64, poz. 565, ze zm.

⁷⁸ Dz. U. Nr 11, poz. 50, ze zm.

⁷⁹ Faktura VAT wystawiana przez czynnego podatnika VAT za rolnika ryczałtowego (sprzedawcę), w związku z nabyciem od niego produktów rolnych.

⁸⁰ Dz. U. Nr 54, poz. 535, ze zm.

⁸¹ Dz. U. Nr 140, poz. 983.

⁸² Dz. U. Nr 165, poz. 1171.

terminu przedstawienia przez IPN stanowiska w sprawie zgodności oświadczenia lustracyjnego z prawdą ani nie rozszerzył katalogu tzw. danych wrażliwych, do których dostęp jest wyłączony.

Realizacji wymaga **wyrok z 17 lipca 2007 r., P 19/04**, w którym Trybunał Konstytucyjny orzekł niekonstytucyjność art. 98a u.s.g. w zakresie, w jakim uniemożliwia radnemu zaskarżenie zarządzenia zastępczego stwierdzającego wygaśnięcie jego mandatu i wskazał, że ustawodawca powinien pilnie dostosować przepisy ustawy o samorządzie gminnym do standardów konstytucyjnych. Jednocześnie rozwiązania analogiczne do zaskarżonego przewidziane są w art. 85a ust. 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym⁸³ oraz w art. 86a ust. 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa⁸⁴. Związany granicami pytania prawnego, Trybunał nie mógł orzec o ich niezgodności z Konstytucją, co nie zwalnia jednak ustawodawcy od dokonania niezbędnych zmian w tych ustawach.

W **wyroku z 19 września 2007 r., SK 4/06**, Trybunał orzekł niekonstytucyjność art. 82 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze⁸⁵ w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem postanowienia sędziego-komisarza w przedmiocie stwierdzenia niedopuszczalności wpisu hipoteki lub zastawu w księdze wieczystej lub właściwym rejestrze. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzający niekonstytucyjność określonego przepisu ze względu na brak określonych regulacji, nie powoduje utraty mocy obowiązującej badanego przepisu ani nie zmienia jego treści i nie prowadzi do jego automatycznego uzupełnienia o regulacje pominięte przez ustawodawcę. Wejście w życie takiego wyroku nie wprowadza zmian w treści obowiązujących norm prawnych, ale potwierdza ciążyący na prawodawcy obowiązek zmiany niekonstytucyjnej regulacji.

Podjęcia działań ustawodawczych wymaga **wyrok z 29 listopada 2007 r., SK 43/06**, stwierdzający m.in. niezgodność z Konstytucją art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy o KRS. Ustawodawca, nie określając żadnych kryteriów oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie, naruszył konstytucyjny wymóg, aby sprawy o istotnym znaczeniu dla realizacji wolności i praw jednostki były regulowane tylko w ustawie.

Na potrzebę interwencji ustawodawcy wskazał również Trybunał w **wyroku z 28 listopada 2007 r., K 39/07**, w którym orzekł m.in. o niekonstytucyjności art. 1 pkt 30 ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw⁸⁶ z uwagi na uchybienie trybu jej wydania. Zarzucana i stwierdzona w orzeczeniu niekonstytucyjność art. 1 pkt 30 ustawy zmieniającej odnosi się do zakresu objętego kontrolą konstytucyj-

⁸³ Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592, ze zm.

⁸⁴ Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590, ze zm.

⁸⁵ Dz. U. Nr 60, poz. 535, ze zm.

⁸⁶ Dz. U. Nr 136, poz. 959.

ności dokonaną w ramach wniosku. Jednak ustawodawca musi mieć na uwadze, że wadliwie wprowadzona do ustawy tzw. poprawka Zbonikowskiego była szersza. Poza kognicją Trybunału leży jednak eliminacja z systemu prawnego wadliwie uchwalonych norm nieobjętych rozpoznaniem w niniejszej sprawie. W związku z tym należy oczekiwać interwencji ustawodawczej, której przedmiotem będzie cała wspomniana poprawka.

Z kolei w **wyroku z 4 grudnia 2007 r., K 26/05**, Trybunał wskazał, że podstawa prawnej działania organu władzy publicznej nie powinna stanowić rozczłonkowana norma, konstruowana na podstawie kilku przepisów prawnych, jak to ma miejsce w wypadku obowiązku wskazania tymczasowego pomieszczenia przez gminę. Poza tym wskazana norma nie zawiera pewnych szczegółowych elementów, np. na jaki okres gmina powinna wskazać tymczasowe pomieszczenie.

Realizacji przez ustawodawcę wymaga również **wyrok z 20 grudnia 2007 r., P 39/06**, w którym Trybunał uznał niekonstytucyjność art. 130² § 4 zdania pierwszego w związku z art. 494 § 1 k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁸⁷ w zakresie, w jakim w postępowaniu w sprawach gospodarczych przewidują, że sąd odrzuca nieopłacone zarzuty od nakazu zapłaty, wniesione przez przedsiębiorcę niereprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej zapłaty. Na skutek tego wyroku nastąpiło wewnętrzne zróżnicowanie sytuacji z jednej strony objętych postępowaniem nakazowym, a z drugiej – wyczerpujących pozostały zakres kontrolowanego przepisu.

Konieczność podjęcia działań prawodawczych dotyczy także wyroków z: **6 marca 2007 r., P 45/06** (uprawnienie do zasiłku opiekuńczego); **28 marca 2007 r., K 40/04** (zakładowy fundusz świadczeń socjalnych); **30 października 2007 r., P 28/06** (zasady nabycia zasiłku stałego w przypadku spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem 1 maja 2004 r.); **6 listopada 2007 r., U 8/05** (zasady wypłacania rent osobom niepełnosprawnym intelektualnie); **14 listopada 2007 r., SK 16/05** (postępowanie sądowe); **26 listopada 2007 r., P 24/06** (hipoteka przymusowa); **10 grudnia 2007 r., P 43/07** (zastosowanie sankcji do stanów faktycznych zaszłych w czasie, kiedy obowiązywała poprzednia ustawa). Następstwem wymienionych orzeczeń było wyeliminowanie określonych norm prawnych przy zachowaniu w systemie prawa przepisów je wyrażających. W takich wypadkach pożądana jest interwencja prawodawcy, by zapobiec stanowi niepewności prawa, niekorzystnemu dla wszystkich adresatów norm prawnych.

Z podobnych względów wskazane jest dokonanie odpowiednich zmian przepisów uznanych przez Trybunał za zgodne bądź niezgodne z Konstytucją w pewnym rozumieniu. W 2007 r. Trybunał Konstytucyjny wydał trzy takie wyroki: **wyrok z 11 maja 2007 r., K 2/07** (lustracja – pkt 7 i 35 sentencji); **wyrok z 11 września 2007 r., P 11/07** (odsetki za opóźnienie w ustalaniu świadczeń przez organy ren-

⁸⁷ Dz. U. Nr 167, poz. 1398, ze zm.

towe) oraz **wyrok z 27 listopada 2007 r., SK 18/05** (ograniczenie zakresu roszczeń majątkowych w przypadku bezpodstawnego rozwiązania umowy o pracę).

Natomiast w następstwie wydania **wyroku z 20 grudnia 2007 r., P 37/06**, wskazana jest odpowiednia zmiana o charakterze techniczno-legislacyjnym przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane⁸⁸, gdyż Trybunał nie mógł orzec o niekonstytucyjności określonego fragmentu przepisu prawnego wraz ze znakami interpunkcyjnymi.

Szczególnie niepokojące jest działanie prawodawcy polegające na ponownym wprowadzaniu do systemu prawa uregulowań, które zostały już wcześniej uznane przez Trybunał za niekonstytucyjne. Tak stało się w wypadku wskazanym w **wyroku z 4 września 2007 r., P 43/06**, w którym Trybunał Konstytucyjny, uznając niekonstytucyjność art. 109 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁸⁹ w zakresie, w jakim dopuszcza stosowanie wobec tej samej osoby, za ten sam czyn, sankcji administracyjnej określonej przez powołaną ustawę jako „dodatkowe zobowiązanie podatkowe” i odpowiedzialności za wykroczenia skarbowe albo przestępstwa skarbowe, zauważył, że o regulacji o tej samej treści orzekł zakresową niekonstytucyjność w **wyroku z 29 kwietnia 1998 r., K 17/97**.

Z kolei w **wyroku z 16 lipca 2007 r., SK 61/06**, stwierdzającym niekonstytucyjność art. 76 k.r.o., Trybunał wskazał na szeroki zakres swobody ustawodawcy w zakresie określania prawa rodziców do ustalenia ich rodzicielstwa, pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej ochrony wartości konstytucyjnych. Ograniczenia możliwości uznania dziecka muszą być niezbędne dla zapewnienia ochrony innych wartości konstytucyjnych. Dopuszczalne byłoby przykładowo wprowadzenie określonego terminu uznania dziecka, czy też ustanowienie rozwiązań, które służyłyby wykluczeniu powstania sytuacji, w której osoba uznająca dziecko po jego śmierci kieruje się jedynie korzyściami materialnymi. Regulacja uznania dziecka po wyeliminowaniu zaskarżonego przepisu może powodować wątpliwości interpretacyjne, dlatego pożądane byłoby dokonanie przez ustawodawcę odpowiedniej nowelizacji.

Na podkreślenie zasługują przypadki stosunkowo szybkiej reakcji ustawodawcy na orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Niektóre z orzeczeń wydanych w roku 2007 zostały zrealizowane poprzez dokonanie zmian systemu prawa, np.: **wyrok z 9 stycznia 2007 r., P 5/05** (uprzywilejowanie wierzytelności przypadających dłużnikowi od państwowych jednostek organizacyjnych), **wyrok z 27 lutego 2007 r., P 22/06** (opłata stosunkowa od wpisu o wszczęcie egzekucji) i **wyrok z 29 maja 2007 r., P 8/06** (zróżnicowanie prawa do zasiłku rodzinnego osób uczących się).

⁸⁸ Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, ze zm.

⁸⁹ Dz. U. Nr 54, poz. 535, ze zm.

6. Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego wydanych w roku 2007 dla stosowania prawa przez sądy oraz inne organy

6.1. Uwagi ogólne

Moc powszechnie obowiązująca orzeczeń TK oznacza związanie nimi zarówno organów tworzących prawo, jak i je stosujących (art. 190 ust. 1 Konstytucji). W konsekwencji do respektowania orzeczeń Trybunału zobligowane są organy administracji publicznej oraz sądy rozstrzygające sprawy należące do ich właściwości. Dotyczy to orzeczeń stwierdzających zarówno niezgodność, jak i zgodność określonej regulacji z Konstytucją lub innym wzorcem kontroli.

Orzeczenie o niekonstytucyjności zakwestionowanych norm powoduje, co do zasady, że z dniem ogłoszenia wyroku w organie promulgacyjnym przepisy zawierające te normy tracą moc obowiązującą (art. 190 ust. 3 Konstytucji). W szczególności sytuacja taka zwykle ma miejsce, gdy niekonstytucyjność dotyczy treści kwestionowanego aktu.

Wskazane zagadnienie kształtuje się w sposób odmienny w przypadku kontroli konstytucyjności dokonywanej według kryterium formalnego, czyli co do zgodności trybu przyjęcia (uchwalenia) aktu. Stwierdzenie niekonstytucyjności w wyniku uznania wadliwości trybu uchwalenia (wejścia w życie) powodowałoby, iż czasowe skutki orzeczenia Trybunału należałoby wiązać z momentem uchwalenia przepisów uznanych za niekonstytucyjne (**K 8/07**).

6.2. Stosowanie regulacji uznanej za niekonstytucyjną w okresie przed ogłoszeniem wyroku we właściwym dzienniku urzędowym

Regulacja zawarta w art. 190 ust. 3 Konstytucji, zgodnie z którą utrata mocy obowiązującej norm uznanych za niekonstytucyjne następuje w dniu ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony, dotyczy wyłącznie momentu zmiany stanu prawnego na skutek wyroku. Natomiast nie przesądza zakresu czasowego zastosowania stanu prawnego ukształtowanego wyrokiem Trybunału (**K 8/07**).

Istotne znaczenie dla toczących się postępowań sądowych i administracyjnych, w których niekonstytucyjne przepisy miałyby być stosowane, ma ogłoszenie wyroku przez Trybunał Konstytucyjny. Mianowicie już w momencie publicznego ogłoszenia wyroku w sprawie niekonstytucyjności (czyli jeszcze przed momentem derogacji niekonstytucyjnego przepisu) następuje uchylenie domniemania konstytucyjności zakwestionowanego przepisu. W konsekwencji uznaje się, że organy stosujące przepisy uznane za niekonstytucyjne muszą uwzględniać to, że przepisy te zostały pozbawione domniemania konstytucyjności (**K 8/07**, **K 2/07**, **P 19/07**, **P 43/06**, **P 21/06**, **P 28/07**).

6.3. Nadrzędna norma intertemporalna

Sądy orzekają na podstawie procedur, w obrębie których toczy się postępowanie. Wykorzystują przy tym instrumenty, w granicach swych kompetencji, jakie pozostają w ich dyspozycji. Na swobodę sądów w zakresie dokonywania wykładni przepisów obowiązujących w czasie ocenianego zdarzenia, w zasadniczy sposób wpływa to, że przepisy te następnie zostały uznane za niekonstytucyjne.

Orzeczenie o niekonstytucyjności kontrolowanej normy powoduje przełamanie zwykłych zasad prawa intertemporalnego. Obowiązuje wówczas norma intertemporalna mająca pierwszeństwo przed normami intertemporalnymi dotyczącymi zmiany stanu prawnego w wyniku działań ustawodawcy. Pierwszeństwo to uzasadnione jest konstytucyjną genezą tej normy. Przełamanie wskutek orzeczenia o niekonstytucyjności dotyczy także zasad określających prawo właściwe w momencie stosowania prawa przez dany organ. Jest to wyrazem bezpośredniego stosowania Konstytucji w drodze kierowania się zgodną z nią wykładnią (art. 8 Konstytucji). To znaczy, że w szczególności sąd występujący z pytaniem prawnym musi się liczyć – w razie gdy Trybunał podzieli jego wątpliwości – z koniecznością rezygnacji z możliwości zastosowania normy uznanej za niekonstytucyjną (**K 8/07, K 2/07, P 19/07, P 43/06, P 21/06, P 28/07**).

6.4. Niekonstytucyjność podzielona w czasie

W **wyroku z 5 września 2007 r., P 21/06**, Trybunał Konstytucyjny orzekł niekonstytucyjność zakwestionowanych przepisów w zakresie, w jakim odnoszą się do spraw spadkowych, w których wydanie orzeczenia następuje od 14 lutego 2001 r., czyli od dnia wejścia w życie **wyroku z 31 stycznia 2001 r., P 4/99**. Motywem, którym Trybunał kierował się, wyznaczając czasowy zakres niekonstytucyjności przepisów wprowadzających kodeks cywilny, było zminimalizowanie skutków niezgodności z Konstytucją zaskarżonej regulacji z uwagi na zasady ochrony bezpieczeństwa prawnego i zaufania do prawa. Przyjęta formuła wyroku o niekonstytucyjności przepisów wprowadzających kodeks cywilny od określonego momentu czasowego (14 lutego 2001 r.) oznacza, że od tego dnia wskazane w wyroku przepisy nie mogą być już stosowane, nawet gdyby za ich stosowaniem przemawiały zwyczajne reguły prawa międzyczasowego (**P 21/06**).

6.5. Wznowienie postępowania jako pośredni skutek orzeczenia o niekonstytucyjności

W sytuacjach ukształtowanych na podstawie normy uznanej za niekonstytucyjną, przywróceniu stanu konstytucyjności służy regulacja zawarta w art. 190 ust. 4 Konstytucji. Przepis ten umożliwia ponowne rozstrzygnięcie sprawy, rozstrzygniętej na podstawie normy niekonstytucyjnej. Utrata mocy obowiązującej przez normę

niekonstytucyjną od dnia promulgacji wyroku (art. 190 ust. 3 Konstytucji) oraz możliwość sanacji przez ponowne rozstrzygnięcie sprawy indywidualnej (art. 190 ust. 4 Konstytucji) nie stanowią wszystkich konsekwencji czasowych orzeczenia niekonstytucyjności. Możliwe są sytuacje, w których przywrócenie konstytucyjności nie może się dokonać z przyczyn faktycznych, z powodu nieodwracalności zaszczości (**K 8/07, K 2/07, K 25/07, SK 7/06**).

Niedopuszczalne byłoby wznowienie postępowania jeśli miałyby prowadzić do powstania skutków niezgodnych z Konstytucją. Wyłączenie możliwości przywrócenia stanu konstytucyjności, na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji, nastąpić może w szczególności w sytuacji, gdy uzasadniają to zasady ochrony bezpieczeństwa prawnego i zaufania do prawa (**P 24/06, SK 43/06**).

Nie jest także możliwe wznowienie postępowania, jeśli orzeczenie dotyczyło niekonstytucyjności przepisu o charakterze ustrojowym. Nie uzasadnia wzruszenia indywidualnego rozstrzygnięcia w trybie art. 190 ust. 4 Konstytucji związek między niekonstytucyjnym przepisem ustrojowym a ostatecznym rozstrzygnięciem (**SK 7/06**).

Pojęcie „aktu normatywnego, **na podstawie którego** wydano orzeczenie”, ma na gruncie Konstytucji inną treść, gdy jest przesłanką dopuszczalności skargi konstytucyjnej (art. 79 ust. 1 Konstytucji) i gdy tworzy podstawę prawną wznowienia (art. 190 ust. 4 Konstytucji). Różnica dotyczy potraktowania przepisów o charakterze ustrojowym. W sytuacji gdy niekonstytucyjność dotyczy takich przepisów, możliwe jest uznanie, iż są one podstawą rozstrzygnięcia w szerokim znaczeniu. Pozwala to wszcząć postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym na podstawie skargi konstytucyjnej. Natomiast z uwagi na stanowiącą wartość konstytucyjną prawomocność rozstrzygnięć, nie można uznać, że w wypadku przepisów ustrojowych mamy do czynienia z „aktem normatywnym, **na podstawie którego** wydano orzeczenie” w rozumieniu art. 190 ust. 4 Konstytucji (**SK 7/06**).

W okresie odroczenia wyłączona jest możliwość wznowienia postępowań w indywidualnych sprawach na podstawie art. 190 ust. 4. W takim bowiem przypadku normy uznane za niekonstytucyjne nadal obowiązują, aż do momentu upływu terminu odroczenia. Co więcej, jeżeli w okresie odroczenia prawodawca zmieni regulację uznaną za niekonstytucyjną, to brak jest w ogóle warunków do wznowienia postępowań, ponieważ wówczas źródłem zmiany w systemie prawnym nie jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego, lecz działanie ustawodawcy podjęte w następstwie wydania orzeczenia o niekonstytucyjności. W konsekwencji w takich sytuacjach orzeczenie z klauzulą odroczenia – co do zasady – nie powoduje skutków w sferze spraw indywidualnych, opartych na normie uznanej za niekonstytucyjną (**U 5/06, SK 49/05, P 10/07, SK 7/06**).

6.6. Wyłączenie skutku odroczenia

W razie odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów powstaje problem związany z sytuacją prawną osób, które składając

skargę konstytucyjną, zainicjowały kontrolę konstytucyjności. Odroczenie co do zasady oznaczałoby wyłączenie możliwości wzruszenia aktów indywidualnych także w wypadku tych podmiotów. Dlatego też w pewnych wypadkach stosuje się konstrukcję określaną w orzecznictwie TK mianem „przywileju korzyści”. Polega ona na przyznaniu skarżącemu inicjującemu postępowanie zakończone orzeczeniem o niekonstytucyjności możliwości wznowienia postępowania w jego indywidualnej sprawie już w okresie odroczenia skutku wyroku. Przywilej ten musi być jednak każdorazowo przyznany w orzeczeniu o niekonstytucyjności kontrolowanej normy (**SK 7/06**). Jego przyznanie zależy zatem od wskazania takiego skutku w wyroku Trybunału.

Dotychczas tego typu przywilej dla wnoszącego skargę konstytucyjną został przyznany w pięciu wyrokach (**SK 38/03, SK 1/04, SK 26/02, SK 30/05, SK 14/05**). Należy zauważyć, że korzystanie ze wskazanej konstrukcji nie zawsze jest konieczne. Pomimo trzykrotnego odroczenia utraty mocy obowiązującej w wyrokach wydanych w sprawach zainicjowanych skargą konstytucyjną w 2007 r., Trybunał ani razu nie dostrzegł konieczności przyznania takiego przywileju. W uzasadnieniu **wyroku z 24 października 2007 r., SK 7/06**, wskazał, że przeciw jego przyznaniu przemawia okoliczność, że w określonej sprawie ostateczne orzeczenie nie wykazuje wadliwości konstytucyjnej. Dotyczy to w szczególności orzeczeń, w których zaskarżono przepisy o charakterze ustrojowym (**SK 49/05, SK 50/06, SK 7/06**).

Problem oddziaływania skutków odroczenia na sprawę, która doprowadziła do wszczęcia postępowania przed TK, dotyczy również wyroków wydanych wskutek wystąpienia przez sąd z pytaniem prawnym. Wątpliwa byłaby celowość kierowania pytania prawnego, jeśli sąd byłby obowiązany zastosować w konsekwencji przepis niekonstytucyjny, ale z odroczoną utratą mocy. Dlatego też w niektórych sytuacjach, także w latach ubiegłych (zob. **P 2/06**), Trybunał stwierdza, że termin odroczenia nie stoi na przeszkodzie wyłączenia jego skutku wobec sprawy, która była przyczyną wszczęcia postępowania przed TK (tak np. w uzasadnieniu wskazanego powyżej **wyroku z 23 października 2007 r., P 10/07**, w którym uznano niekonstytucyjność art. 29 ust. 1 ustawy o FUS w zakresie, w jakim nie przyznaje prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym mężczyźnie, który – odpowiednio jak kobieta, która nabywa to prawo po osiągnięciu wieku 55 lat i co najmniej 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego – osiągnął wiek 60 lat i co najmniej 35-letni okres składkowy i nieskładkowy).

To, że z chwilą ogłoszenia wyroku na sali rozpraw następuje uchylenie domniemania konstytucyjności zakwestionowanej regulacji, ma istotne znaczenie dla postępowania toczącego się przed sądem występującym z pytaniem prawnym. Przy wykładni przepisu, który będzie podstawą rozstrzygnięcia w określonej sprawie, należy bowiem uwzględnić, że nie jest on już objęty domniemaniem konstytucyjności. Wydając orzeczenie o niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji, Trybunał dąży do zainicjowania działań mających na celu przywrócenie stanu konstytucyjno-

ści. Orzeczenie TK jest dla sądu występującego z pytaniem prawnym swoistą wskazówką interpretacyjną, którą powinien uwzględnić, oceniając sprawę będącą przyczyną wszczęcia postępowania przed TK i dokonując wyboru właściwego środka naprawczego (**P 10/07**).

6.7. Skutki orzeczenia o niekonstytucyjności dla niezaskarżonych przepisów i norm prawnych

Dla praktyki stosowania prawa może mieć również znaczenie pogląd Trybunału Konstytucyjnego, że merytoryczne rozstrzygnięcie o zgodności z Konstytucją zaskarżonej treści normatywnej jest zawsze orzeczeniem dotyczącym konkretnego, wskazanego we wniosku, pytania prawnym lub skardze konstytucyjnej, przepisu bądź całego aktu normatywnego. Orzeczenie o niekonstytucyjności nie wywiera bezpośrednich skutków w stosunku do innych przepisów o takiej samej lub zbliżonej treści normatywnej (**SK 36/06, P 43/06**).

Jednak stwierdzenie niekonstytucyjności normy prawnej zawartej w kontrolowanym przepisie może skutkować uchYLENIEM domniemania konstytucyjności również w stosunku do innych norm. W tym sensie ma znaczenie dla stosowania normy tożsamej do zakwestionowanej zamieszczonej w później wydanych, analogicznych przepisach ustawy regulującej tę samą materię. Wyrok TK, choć nie deroguje przepisu, w którym zamieszczona jest wskazana norma tożsama, to jednak wymusza nowy sposób interpretowania jego treści (**SK 36/06**).

ROZDZIAŁ V

DZIAŁALNOŚĆ POZAORZECZNICZA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W 2007 ROKU

1. Ogólna charakterystyka działalności pozaorzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego

W zakresie działalności pozaorzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego mieszczą się zadania niezwiązane bezpośrednio z rozstrzygnianiem określonych spraw będących w kompetencjach Trybunału wskazanych w Konstytucji. Wyróżnić można zewnętrzną i wewnętrzną działalność pozaorzeczniczą. Ta pierwsza polega przede wszystkim na reprezentowaniu Trybunału na zewnątrz przez Prezesa Trybunału oraz na wszelkich innych czynnościach polegających na udzielaniu informacji, organizacji konferencji i spotkań, utrzymywaniu kontaktów krajowych i międzynarodowych oraz propagowaniu wiedzy dotyczącej sądownictwa konstytucyjnego. Natomiast w zakresie działalności wewnętrznej mieszczą się zadania związane z organizacją pracy oraz wewnętrznym funkcjonowaniem Trybunału.

Zgodnie z ustawą o TK organizacyjne i administracyjne warunki pracy Trybunału Konstytucyjnego zapewnia Prezes TK oraz podległe mu Biuro Trybunału Konstytucyjnego. Zadania z zakresu działalności pozaorzeczniczej w istotnej części wykonywane są z pomocą Biura Trybunału Konstytucyjnego. Szczegółowe zadania i organizację Biura określają regulamin TK oraz statut Biura TK⁹⁰.

Biurem kieruje Szef Biura Trybunału Konstytucyjnego, który jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich pracowników Biura i ponosi odpowiedzialność za ich działania. Szef Biura TK jest powoływany przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów TK, na wniosek Prezesa Trybunału i ponosi odpowiedzialność za wykonywanie budżetu Trybunału oraz za majątek będący w zarządzie Trybunału.

W skład Biura wchodzi zespoły i wydziały oraz komórki równorzędne, a także samodzielne stanowiska pracy. Do podstawowych zadań Sekretariatu Trybunału Konstytucyjnego należy m.in. wykonywanie zarządzeń Prezesa Trybunału, prowadzenie dokumentacji sądowej oraz obsługa sekretarska i biurowa sędziów. Zespół Wstępnej Kontroli Skarg i Wniosków zajmuje się przede wszystkim kwalifikacją indywidualnych spraw wpływających do Trybunału, przygotowaniem projektów pism i zarządzeń w sprawach skarg konstytucyjnych oraz wszczętych

⁹⁰ Regulamin Trybunału Konstytucyjnego stanowi załącznik do uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 października 2006 r. (M. P. Nr 72, poz. 720), a statut Biura stanowi załącznik do uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 lutego 2002 r. (dokumenty są dostępne na stronie internetowej Trybunału Konstytucyjnego: www.trybunal.gov.pl).

przez podmioty legitymowane szczególnie. Zespół Orzecznictwa i Studiów m.in. sporządza ekspertyzy, analizy i studia dla sędziów, opracowuje okresowe informacje o następstwach orzeczeń TK oraz przygotowuje projekt corocznej informacji dotyczącej działalności Trybunału. Zespół Prezydialny właściwy jest w takich sprawach, jak: obsługa protokolarna i współpraca z zagranicą, organizacja konferencji, seminariów i wykładów oraz propagowanie działalności Trybunału. Zespół Prasy i Informacji zajmuje się obsługą prasową i kształtowaniem wizerunku medialnego Trybunału. Biblioteka Trybunału Konstytucyjnego gromadzi i udostępnia zbiory, zapewnia informację naukową oraz prowadzi działalność wydawniczą. W ramach Biura funkcjonują także Wydział Finansowo-Księgowy (m.in. przygotowywanie projektu budżetu Trybunału), Wydział Informatyki, Wydział Administracyjno-Gospodarczy, Straż Trybunału Konstytucyjnego oraz określone w statucie samodzielne stanowiska pracy.

2. Działalność pozaorzecznicza o charakterze zewnętrznym

2.1. Szczególnie doniosłe wydarzenia związane z działalnością pozaorzeczniczą Trybunału Konstytucyjnego w 2007 r.

W ubiegłym roku w Trybunale Konstytucyjnym odbyły się uroczystości, spotkania i konferencje zorganizowane w związku z przypadającymi rocznicami doniosłych wydarzeń dotyczących fundamentów polskiego systemu prawa, a także w celu popularyzacji wiedzy i dorobku prawnokonstytucyjnego.

Na zakończenie obchodów Roku Jana Łaskiego, Kanclerza Wielkiego Koronnego, Prymasa Polski odbyła się w Trybunale Konstytucyjnym uroczystość *500 lat tradycji państwa prawa w Rzeczypospolitej*, podczas której podpisany został przez Prezydenta RP, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego akt *Pro memoria* przypominający wielowiekowe tradycje polskiego parlamentaryzmu i państwa prawa (zob. załącznik na końcu niniejszej *Informacji*). Z tej okazji prof. Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz wygłosiła referat *O stanowieniu i ogłaszaniu prawa oraz o kulturze prawnej, natomiast* prof. Waław Uruszczak na temat *Tradycje państwa prawa w Rzeczypospolitej*. Goście zaproszeni do Trybunału Konstytucyjnego mogli także obejrzeć wystawę *500 lat tradycji państwa prawa w Rzeczypospolitej*, zorganizowaną wspólnie przez Trybunał, Archiwum Główne Akt Dawnych i Bibliotekę Narodową.

W październiku ubiegłego roku rozpoczął się zorganizowany w związku ze zbliżającą się 430 rocznicą powstania Trybunału Koronnego oraz 10 rocznicą obowiązywania Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. cykl wykładów zatytułowany „Tradycje prawno-ustrojowe Rzeczypospolitej”. Wykład inauguracyjny na

temat *Idea wolności jako zasada ustrojowa Rzeczypospolitej* wygłosiła prof. Anna Grześkowiak-Krwawicz. Z kolei w grudniu wykłady wygłosili – prof. Jerzy Kłoczowski na temat *Idea unijności – jako zasada pokojowego współistnienia w dziejach Europy* oraz ks. abp Edmund Piszcz – *Toruńskie Colloquium Charitativum w 1645 roku na tle polityki wyznaniowej Władysława IV*.

Tradycyjnie już z okazji święta Konstytucji 3 Maja, zorganizowano w Trybunale uroczyste spotkanie, podczas którego prof. Henryk Samsonowicz mówił o tym, *Czym była i jest Konstytucja 3 Maja dla mojego pokolenia?*, a prof. Alfredas Bumblauskas z Uniwersytetu Wileńskiego wygłosił wystąpienie *Konstytucja 3 Maja a amnezja historyczna Litwy i Polski*. Uroczystości towarzyszyło otwarcie wystawy współczesnej książki historycznej polskiej i litewskiej *Rzeczpospolita Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego – wspólna tradycja*, zorganizowanej we współpracy z wydawnictwem DiG.

W listopadzie z okazji 10 rocznicy uchwalenia przez Sejm Karty praw osób niepełnosprawnych zorganizowano konferencję *Od Karty praw do ustawy o niedyskryminacji – gwarancja ochrony praw obywatelskich osób niepełnosprawnych*. Konferencję współorganizowali: Trybunał Konstytucyjny, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji oraz Ambasada Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. O konstytucyjnej ochronie praw osób niepełnosprawnych w Polsce mówiła Sędzia TK Ewa Łętowska. Problem, czy w Polsce potrzebna jest ustawa antydyskryminacyjna dla ochrony praw obywatelskich osób niepełnosprawnych, przedstawił poseł na Sejm Sławomir Piechota. O doświadczeniach brytyjskich związanych z funkcjonowaniem ustawy antydyskryminacyjnej mówiła Pierwsza Sekretarz Ambasady Wielkiej Brytanii Jane Cordell. Z kolei prof. Hubert Izdebski oraz dr Marcin Matczak przedstawili główne założenia projektu ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnością, a dr Wojciech Rogowski omówił skutki ewentualnego wejścia w życie takiej regulacji.

2.2. Kontakty krajowe i międzynarodowe

Zgodnie z ustawą o TK organem odpowiedzialnym za reprezentowanie Trybunału Konstytucyjnego na zewnątrz jest Prezes TK. W ubiegłym roku uczestniczył on w licznych doniosłych wydarzeniach, spotykał się z najważniejszymi władzami w Polsce oraz prezesami i sędziami sądów konstytucyjnych innych krajów. Poprzez wywiady i wystąpienia reprezentował stanowisko Trybunału w najbardziej istotnych społecznie kwestiach.

Prezes TK Jerzy Stępień wygłosił szereg wykładów i referatów na konferencjach i spotkaniach z osobami reprezentującymi bardzo różne grupy społeczne. Tytułem przykładu można wskazać konferencje i spotkania w Krakowie w Polskiej Akademii Umiejętności, w Warszawie na Uniwersytecie Warszawskim, w Lublinie w klasztorze o.o. Dominikanów, w Łodzi z Krajową Radą Sądownictwa, w Sandomierzu z młodzieżą i środowiskiem akademickim, czy też wykłady

inauguracyjne na pięciu wyższych uczelniach w całej Polsce. Tematami wygłoszonych wykładów były m.in. zagadnienia związane z rolą i funkcją sądownictwa konstytucyjnego dla państwa prawa, nauczaniem Jana Pawła II oraz znaczeniem „Solidarności”.

Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego brali udział w XLIX Ogólnopolskiej Konferencji Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego w Poznaniu, poświęconej *Współczesnym wyzwaniom wobec praw człowieka w świetle polskiego prawa konstytucyjnego*.

W 2007 r. Prezes, Wiceprezes oraz sędziowie Trybunału Konstytucyjnego wzięli również udział w doniosłych wydarzeniach o charakterze międzynarodowym.

Na szczególną uwagę zasługuje wizyta w Polsce wszystkich sędziów Sądu Konstytucyjnego Republiki Litwy w ramach XI Konferencji Sędziów Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Konstytucyjnego Litwy. Podczas spotkania wygłoszono referaty dotyczące orzecznictwa polskiego Trybunału Konstytucyjnego oraz litewskiego Sądu Konstytucyjnego, a także konstytucyjnych podstaw funkcjonowania parlamentarnych komisji śledczych w obydwu krajach.

Warto zwrócić również uwagę na udział sędziów TK w VII Światowym Kongresie Prawa Konstytucyjnego w Atenach oraz w innych wydarzeniach, jak przykładowo uroczysta inauguracja obrad Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, uroczyste wręczenie medalu Rady Europy Prezesowi TK w latach 1998-2006, prof. Markowi Safjanowi, a także coroczna konferencja Katedry Prawa Konstytucyjnego w Aix-en-Provence we Francji.

W 2007 r. Prezes, Wiceprezes oraz sędziowie TK uczestniczyli w licznych konferencjach i innych wydarzeniach o charakterze międzynarodowym związanych przede wszystkim z problematyką państwa prawa i sądownictwa konstytucyjnego. Ponadto w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego w Warszawie przyjęto zagraniczne delegacje, m.in. Krajowej Rady Sądownictwa Węgier, Sądu Konstytucyjnego Czarnogóry, Komisji Konstytucyjnoprawnej Parlamentu Słowacji, Sekretarza Generalnego Izby Reprezentantów Australii, sędziów Wyższego Sądu Administracyjnego Ukrainy, parlamentarzystów Republiki Indonezji, Rady Stanu Republiki Tureckiej, Wyższej Rady Sądownictwa Rumunii oraz Chińskiego Stowarzyszenia Prawa.

2.3. Działalność informacyjna

Trybunał Konstytucyjny ze względu na zarówno ustrojową pozycję, jak i funkcję, jest aktywnym uczestnikiem życia publicznego w Polsce. Orzeczenia wydawane w związku z realizacją podstawowej kompetencji sądu konstytucyjnego polegającej na badaniu legalności efektów pracy prawodawcy były w mijającym roku często komentowane i oceniane przez świat polityki oraz liczne środowiska społeczno-zawodowe. W roku 2007 wydano szereg orzeczeń, których następstwem były publiczne debaty i spory o charakterze ideologiczno-politycznym

(m.in. lustracja, oświadczenia majątkowe samorządowców, amnestia maturalna, tryb uchylenia immunitetów sędziowskich, powierzenie asesorum pełnienia czynności sędziowskich).

Biuro Trybunału podejmuje określone działania w celu przybliżenia opinii publicznej istoty i znaczenia spraw rozpatrywanych przez Trybunał. Przygotowywane są komunikaty prasowe, które publikowane są na stronie internetowej, oraz materiały prasowe dla dziennikarzy. W wypadku spraw szczególnie doniosłych lub będących przedmiotem znacznego zainteresowania opinii publicznej organizowane są konferencje prasowe. Zarówno wszystkie orzeczenia, jak i rozstrzygnięcia o charakterze niemerytorycznym wraz z uzasadnieniami publikowane są w zeszytach „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Zbiór Urzędowy”, oraz w formie elektronicznej, na oficjalnej stronie internetowej Trybunału. Dodatkowo ważniejsze orzeczenia są omawiane i udostępniane na stronie internetowej w formie syntetycznych i jasnych opracowań przedstawiających istotę danej sprawy, jej tło, rozstrzygnięcie oraz główne tezy uzasadnienia. Niektóre z nich dostępne są również w języku angielskim lub francuskim. Możliwe jest bezpośrednie śledzenie działalności Trybunału poprzez obserwację przebiegu rozpraw i innych ważnych wydarzeń w TK dzięki ich transmisjom internetowym. Wydawany jest również zbiór orzeczeń dostępny na płytach CD zawierający całość orzecznictwa TK oraz zbiór orzeczeń wydanych w danym roku.

Obsługą prasową TK, w tym informacyjną w zakresie dotyczącym bieżącego orzecznictwa, zajmuje się Zespół Prasy i Informacji.

Oprócz omówionych we wcześniejszym podrozdziale wydarzeń organizowanych przez Trybunał Konstytucyjny podejmowane są także inne działania w celu popularyzowania wiedzy na temat pozycji ustrojowej i znaczenia sądu konstytucyjnego. Kolejny rok z rządu organizowane były spotkania z nauczycielami oraz uczniami szkół średnich z cyklu *Wszechnica Konstytucyjna*. Ich celem jest propagowanie wiedzy o państwie, prawie i społeczeństwie obywatelskim, ze szczególnym uwzględnieniem problemów związanych z kulturą konstytucyjną, polskimi tradycjami konstytucyjnymi, konstytucjonalizmem i sądownictwem konstytucyjnym. Tematami spotkań przeprowadzonych w 2007 r. były zagadnienia związane z rolą i znaczeniem sądów konstytucyjnych w Europie, rolą ustrojową Sądu Najwyższego, zakazem handlu ludźmi (niewolnictwo w XXI wieku) oraz rolą mediów w społeczeństwie obywatelskim. Ponadto w ramach działalności popularyzatorskiej i edukacyjnej organizowane są liczne wizyty w Trybunale grup uczniów szkół średnich oraz studentów wydziałów prawa polskich szkół wyższych.

3. Działalność pozaorzecznicza o charakterze wewnętrznym

W ramach działalności pozaorzeczniczej o charakterze wewnętrznym wskazać można przede wszystkim zadania związane z przygotowywaniem okresowych

oraz jednorazowych opracowań dotyczących określonych zagadnień merytorycznych. Przygotowywane są opracowania porównawcze przedstawiające konkretne instytucje prawne lub problemy będące przedmiotem postępowania przed Trybunałem. W celu uzyskania wszechstronnej i wiarygodnej wiedzy na temat rozwiązań prawnych w innych krajach Trybunał Konstytucyjny uczestniczy w forum Europejskiej Komisji na rzecz Demokracji przez Prawo (komisji weneckiej) Rady Europy. Ponadto prowadzone są systematyczne badania orzecznictwa Trybunału oraz sporządzane są informacje dotyczące istotnych problemów w tym zakresie. Opracowywane są również kwartalne informacje na temat następstw orzeczeń Trybunału w orzecznictwie sądów, piśmiennictwie prawniczym i działalności prawodawczej.

Biblioteka Trybunału Konstytucyjnego w szczególności przygotowuje okresowe opracowania ułatwiające dostęp do nowych publikacji książkowych oraz artykułów naukowych (spis treści polskich i zagranicznych czasopism prawniczych, wykaz nabytków Biblioteki, kwerendy bibliograficzne). Systematycznie przygotowywane są opracowania stanowiące przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

W ubiegłym roku pomyślnie kontynuowano, również we współdziałaniu z Sekretariatem Trybunału, prace na stanowisku redakcyjnym i korektorskim w Bibliotece służące pomocy w uzyskiwaniu zunifikowanych standardów techniczno-redakcyjnych i językowych tekstów orzeczeń Trybunału.

Przy wykonywaniu zadań związanych z obsługą działalności orzeczniczej Trybunału, a także bezpośrednio z pracą sędziów TK, szeroko wykorzystywane są technologie oraz narzędzia informatyczne.

ZAŁĄCZNIKI

CZEŚĆ I

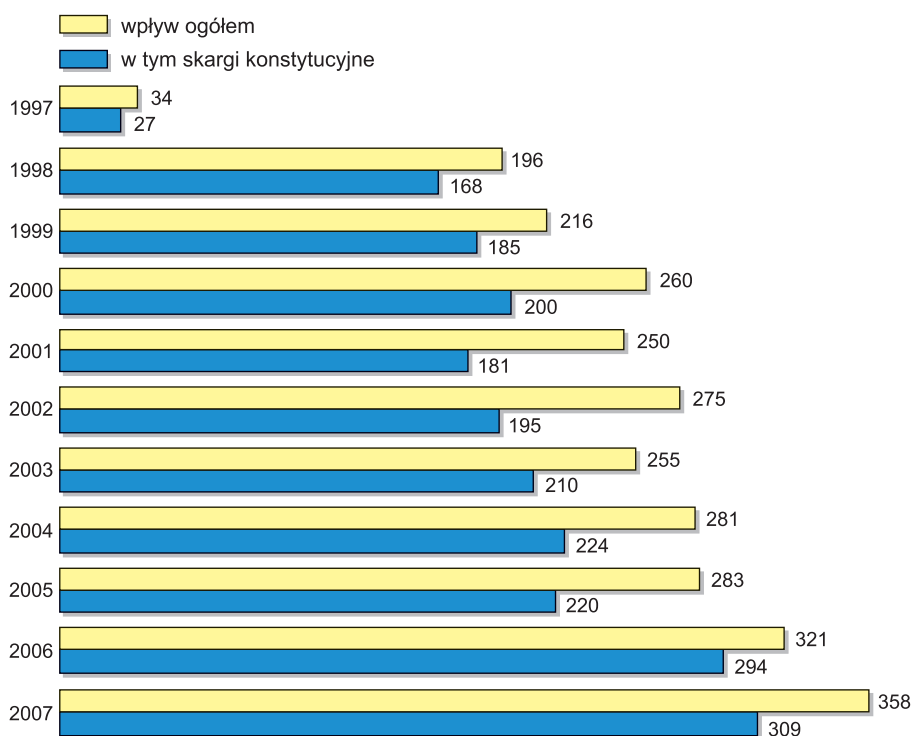
ZAŁĄCZNIKI ODNOSZĄCE SIĘ DO ORZECZNICTWA TK WYDANEGO W LATACH 1998-2007.

Załącznik nr 1

Dynamika spraw w Trybunale Konstytucyjnym w latach 1998¹-2007

A. Sprawy w rozpoznaniu wstępnym

opis w legendzie:

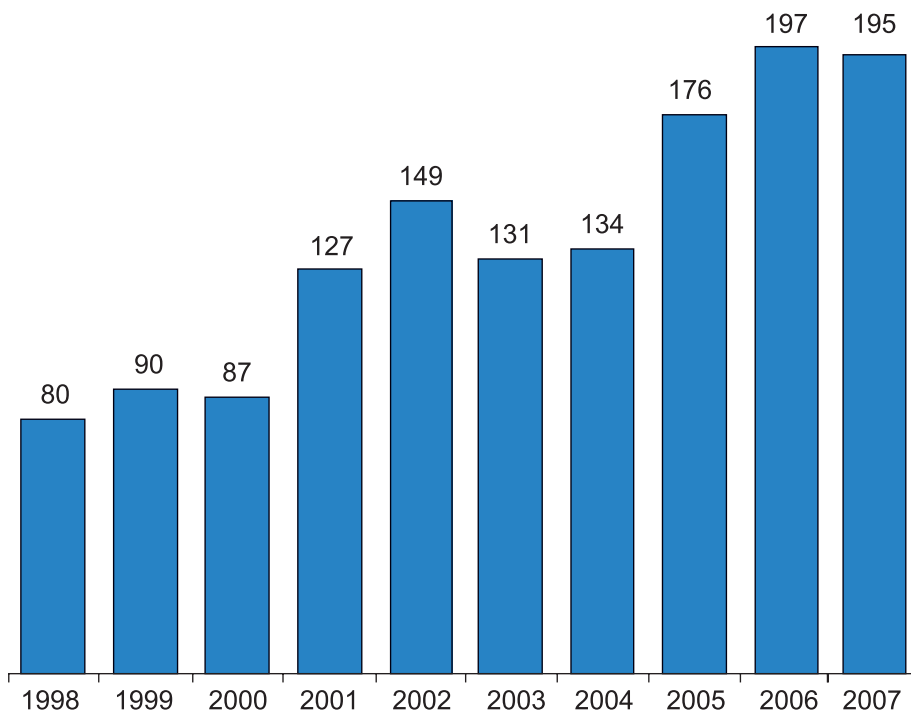
Wnioski pochodzące od organów posiadających ograniczoną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm oraz wszystkie skargi konstytucyjne podlegają rozpoznaniu wstępnemu w postępowaniu uregulowanym w art. 36 i 49 ustawy o TK.

¹ Rok 1998 był pierwszym pełnym rokiem stosowania Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Załącznik 1A przedstawia dane dotyczące skarg konstytucyjnych oraz wniosków przyjętych do rozpoznania wstępnego od 17 października 1997 r. tj. od momentu wejścia w życie Konstytucji RP z 1997 r.

Załącznik nr 4 przedstawia natomiast dane dotyczące wszystkich pism wniesionych do TK od 17 października 1997 r.

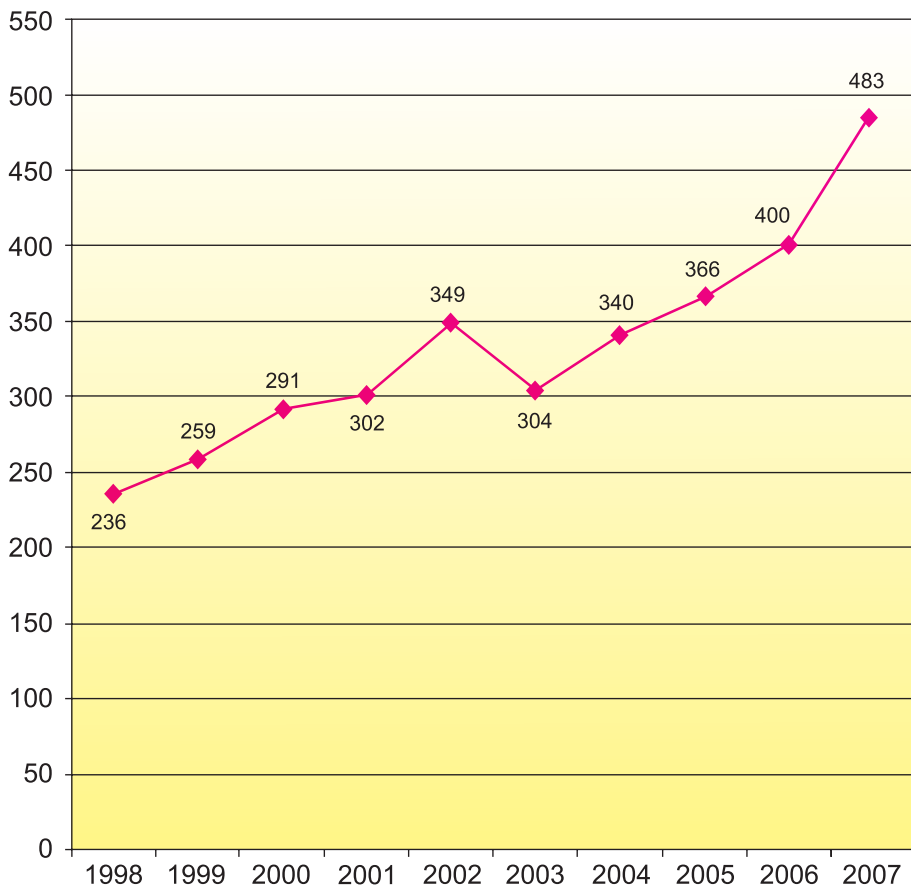
B. Sprawy przyjęte do rozpoznania merytorycznego

Uwzględniono:

- wnioski podmiotów posiadających generalną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm niepodlegające rozpoznaniu wstępnemu,
- pytania prawne sądów,
- skargi konstytucyjne i wnioski podlegające rozpoznaniu wstępnemu (art. 36 i 49 ustawy o TK), którym Trybunał nadał dalszy bieg.

C. Wpływ spraw ogółem

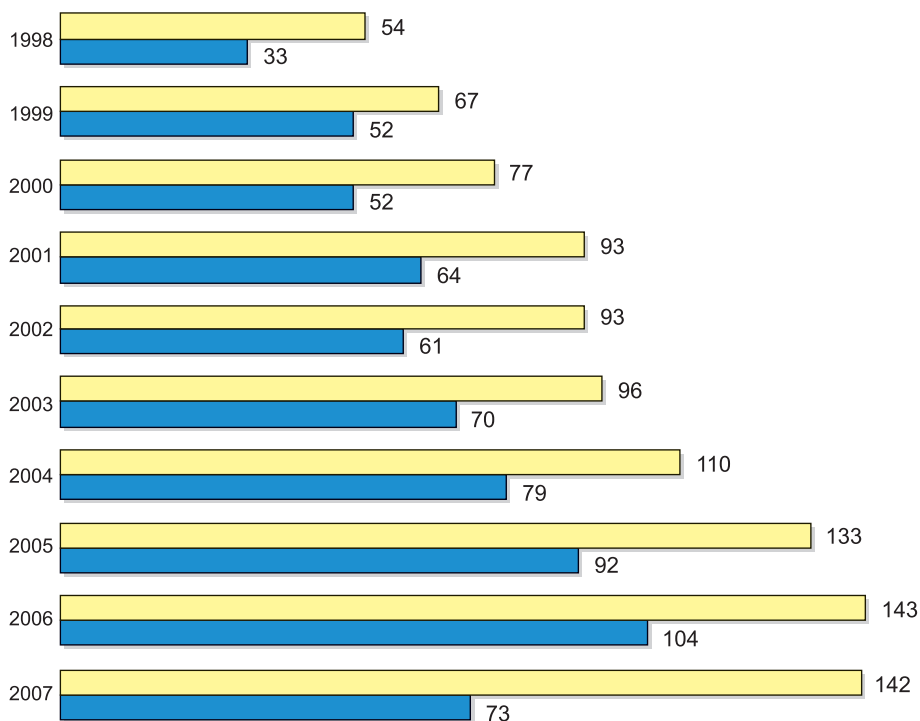
Uwzględniono wszystkie wnioski, które wpłynęły do TK:

- wnioski podmiotów posiadających generalną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm niepodlegające rozpoznaniu wstępnemu,
- pytania prawne sądów,
- skargi konstytucyjne i wnioski podmiotów posiadających legitymację szczególną do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm przyjęte do rozpoznania wstępnego (art. 36 i 49 ustawy o TK).

D. Orzeczenia kończące postępowanie na etapie rozpoznania merytorycznego

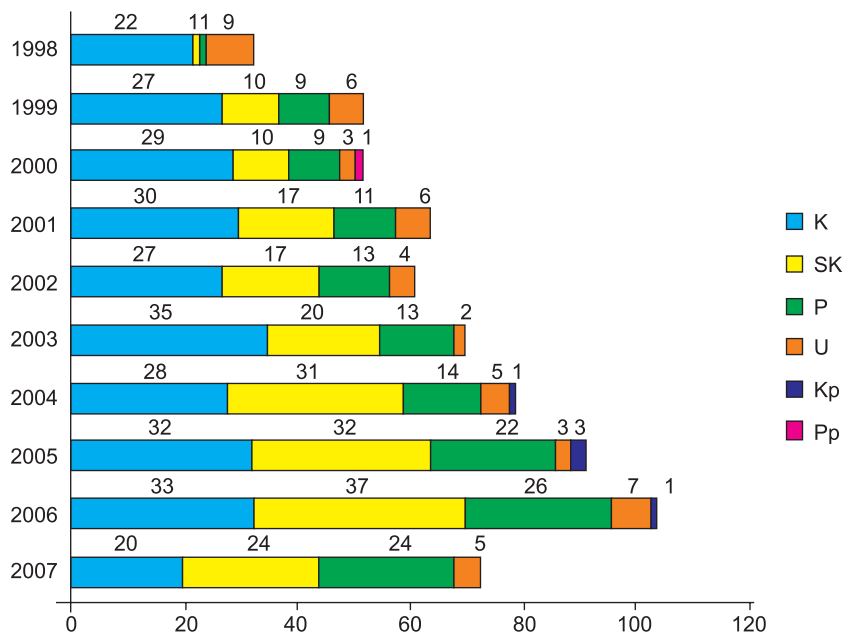
opis w legendzie:

- ogółem wyroki i postanowienia
- w tym wyroki

Orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie jest wyrok (rozstrzygnięcie co do *meritum*) albo postanowienie o umorzeniu postępowania (z przyczyn określonych w art. 39 ust. 1 ustawy o TK).

E. Liczba spraw zakończonych wyrokiem TK w latach 1998-2007 w zależności od trybu kontroli

	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
Pp	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Kp	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0
U	5	7	3	5	2	4	6	3	6	9
P	24	26	22	14	13	13	11	9	9	1
SK	24	37	32	31	20	17	17	10	10	1
K	20	33	32	28	35	27	30	29	27	22

Sygnatury spraw oznaczają:

K – wnioski o stwierdzenie zgodności ustaw lub ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją oraz zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,

Kp – wnioski Prezydenta RP o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustaw przed ich podpisaniem albo umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją,

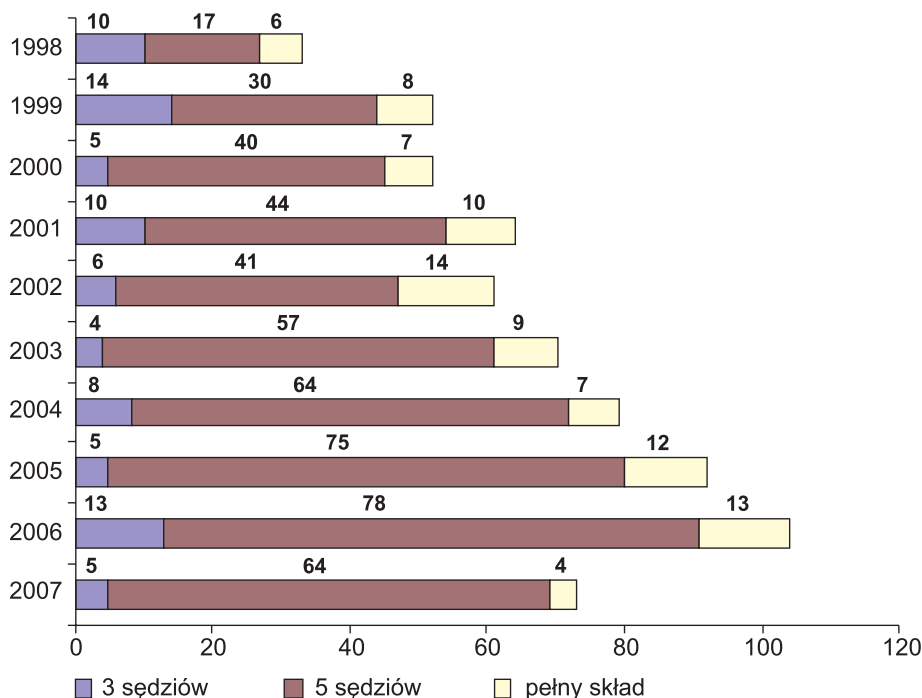
SK – skargi konstytucyjne,

U – wnioski o stwierdzenie zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami,

P – pytania prawne sądów w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą,

Pp – wnioski o stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

F. Liczba spraw zakończonych wyrokiem TK w latach 1998-2007, w zależności od składu orzekającego

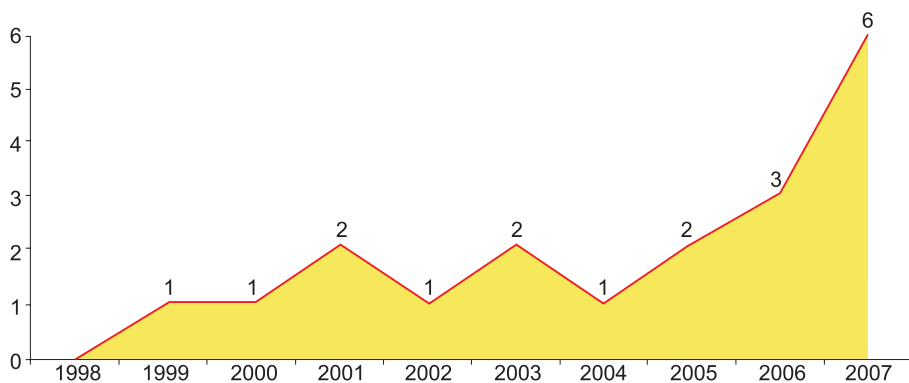

Na podstawie art. 25 ustawy o TK, Trybunał orzeka:

- w pełnym składzie w sprawach:
 - sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa;
 - o stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej;
 - zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych;
 - z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej o stwierdzenie zgodności ustawy z Konstytucją przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej z Konstytucją przed jej ratyfikacją;
 - w sprawach o szczególnej zawłości;
 - z inicjatywy prezesa Trybunału lub gdy z wnioskiem o rozpoznanie zwróci się skład orzekający wyznaczony do rozpoznania danej sprawy albo w sprawach, w których szczególna zawłość wiąże się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, a w szczególności gdy skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie;
- w składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach:
 - zgodności ustaw albo ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją;
 - zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;
- w składzie trzech sędziów Trybunału w sprawach:
 - zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;
 - zażeń na odmowę nadania biegu wnioskowi o stwierdzenie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami oraz skargom konstytucyjnym, wyłączenia sędziego.

Załącznik nr 2

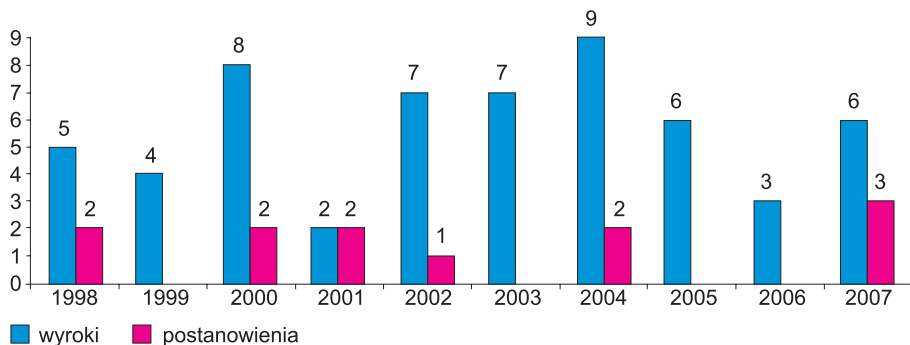
Liczba postanowień sygnalizacyjnych wydanych w latach 1998-2007

Trybunał, na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy o TK, przedstawia właściwym organom stanowiącym prawo uwagi o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego RP.

Załącznik nr 3

Liczba wyroków i postanowień wydanych w postępowaniu rozpoznawczym w latach 1998-2007, w których złożono zdania odrębne.

Zdanie odrębne do orzeczenia może złożyć przed ogłoszeniem orzeczenia sędzia, który nie zgadza się z większością głosujących. Zdanie odrębne może dotyczyć także samego uzasadnienia (art. 68 ust. 3 ustawy o TK). Zdanie odrębne zgłasza się na piśmie.

Załącznik nr 4

Pisma wniesione do Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998-2007

Rodzaje pism wniesionych do Trybunału Konstytucyjnego	od 17 X 1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Wnioski Prezydenta Rzeczypospolitej składane w trybie prewencyjnej kontroli ustaw (art. 122 ust. 3 Konstytucji)	–	4	4	2	3	3	1	2	3	–	–
Wnioski pozostałych podmiotów posiadających generalną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm (art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji)	6	24	24	14	27	39	25	36	42	30	53
Wnioski podmiotów posiadających legitymację szczególną do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm (art. 191 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 186 ust. 2 Konstytucji RP, art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji RP w związku z ust. 2 tegoż artykułu)	7	29	32	60	69	80	46	58	63	27	53
Pytania prawne sądów (art. 193 Konstytucji)	–	12	14	15	22	32	22	20	38	49	68
Skargi konstytucyjne (art. 79 ust. 1 Konstytucji), podlegające rozpoznaniu wstępnemu	27	168	185	200	181	195	210	224	220	294	309
Pisma kierowane jako skargi konstytucyjne, lecz nie spełniające wymagań art. 48 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (nie sporządzone przez adwokata lub radcę prawnego)	566	650	423	292	351	207	212	127	135	112	89
Pozostałe pisma wniesione do TK	555	1360	2262	2372	2232	2838	2905	2749	2709	2873	3154
Ogółem	1161	2247	2944	2955	2885	3394	3421	3216	3210	3385	3726

Załącznik nr 5

Podmioty inicjujące postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach zakończonych wyrokiem w latach 1998-2007

Podmioty kompetentne do wszczęcia postępowania przed TK	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	RA-ZEM
Prezydent RP w trybie prewencyjnej kontroli ustaw	4	4	2	3	3	1	2	3	–	–	22
Marszałek Sejmu	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1
Marszałek Senatu	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Prezes Rady Ministrów	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0
Grupa posłów	3	3	–	2	14	9	7	1	4	2	45
Grupa senatorów	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
Prokurator Generalny	–	–	–	–	–	–	1	2	–	–	3
Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
Prezes NSA	–	–	–	–	–	1*	1**	3	–	–	5
Prezes NIK	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Rzecznik Praw Obywatelskich	19	15	9	19	17	12	18	17	10	2	138
Krajowa Rada Sądownictwa	1	1	–	–	–	1	1	–	–	1	5
Organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego	14	8	19	19	20	6	9	10	3	–	108
Organy związków zawodowych i organizacje zawodowe	2	10	10	6	9	4	6	6	3	–	56
Organizacje pracodawców	–	1	3	3	2	1	–	1	–	–	11
Kościół: Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny; Gdański Okręg Kościoła Chrześcijan Baptystów w RP	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	2
Sąd Najwyższy w trybie pytań prawnych	1	–	–	–	2	–	1	–	–	–	4
Naczelny Sąd Administracyjny w trybie pytań prawnych	3	3	5	4	8	4	–	–	1	1	29
Inne sądy w trybie pytań prawnych	5	9	5	16	15	19	16	27	26	4	142
Osoby fizyczne w trybie skargi konstytucyjnej	8	13	13	26	25	37	20	37	21	–	200
Osoby prawne w trybie skargi konstytucyjnej	2	–	1	1	3	11	9	5	4	–	36
Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie kontroli statutu partii politycznej	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
S U M A											811

Liczba w tabeli oznacza liczbę wniosków złożonych w danym roku przez podmioty kompetentne do wszczęcia postępowania przed TK, które zostały rozstrzygnięte wyrokiem.

*** Jeden wniosek został złożony wspólnie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich (sprawy K 4/03, K 37/04).

Załącznik nr 6

Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998-2007

Orzeczenie, że badany przepis:	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
▪ jest zgodny z wzorcem kontroli	36	10	29	72	81	63	66	102	61	22
▪ jest niezgodny z wzorcem kontroli	16	25	25	29	36	15	60	71	25	17
▪ w zakresie – jest zgodny z wzorcem kontroli	4	6	2	7	12	16	14	10	12	9
▪ w zakresie – jest niezgodny z wzorcem kontroli	6	14	16	11	16	16	32	31	23	32
▪ rozumiany jako / rozumiany w ten sposób, że ... – jest zgodny z wzorcem kontroli	–	6	9	8	1	4	–	1	1	2
▪ rozumiany jako / rozumiany w ten sposób, że... – jest niezgodny z wzorcem kontroli	–	–	1	–	1	1	–	–	1	1
▪ nie jest niezgodny z wzorcem (nieadekwatność wzorca powołanego przez inicjatora postępowania)	25	35	38	45	52	46	38	56	42	14
▪ nie jest niezgodny z ... a tym samym jest zgodny ...	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–
▪ w części ... jest zgodny	–	–	2	–	2	–	2	2	2	1
▪ w części ... jest niezgodny	2	2	–	2	5	4	7	7	5	2
▪ nie wyłączający obowiązku ... jest zgodny	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–
▪ jako przepis odsyłający ... do przepisów ... jest zgodny	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–
▪ jest niezgodny ... a przez to z ...	–	–	–	1	–	–	1	1	1	–
▪ jest niezgodny ... przez to, że	10	18	11	4	5	2	5	3	3	2
▪ jest niezgodny ... ponieważ	3	2	2	–	1	–	–	–	–	–
▪ jest niezgodny ... gdyż	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–
▪ jest niezgodny ... ze względu	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–
▪ jest niezgodny ... z powodu	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–
▪ jest niezgodny z ... a ponadto	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–
LICZBA WYROKÓW WYDANYCH W DANYM ROKU*, W TYM:	33	52	52	64	61	70	79	92	104	73
▪ wyroki, w których zastosowano odroczenie utraty mocy obowiązującej	2	5	7	4	8	6	13	14	14	9
▪ wyroki, w których sentencji zawarte jest wskazanie co do praktycznych skutków orzeczenia o niekonstytucyjności przepisu	0	0	0	0	2	2	4	1	2	1

* Liczba wyroków jest mniejsza od sumy badanych rozstrzygnięć, gdyż w jednym wyroku może być zawartych kilka formuł stosowanych przez TK.

CZEŚĆ II

ZALĄCZNIKI ODNOSZĄCE SIĘ DO ORZECZNICTWA TK W ROKU 2007

Załącznik nr 7

Przepisy będące wzorcem kontroli w wyrokach wydanych w 2007 r.

PRZEPISY KONSTYTUCJI RP Z DNIA 2 KWIETNIA 1997 R.

Przepisy Konstytucji	Sygnatury wyroków, w których TK badając konstytucyjność przepisów będących przedmiotem kontroli, orzekł, że przepisy te:		
	są zgodne z Konstytucją	są niezgodne z Konstytucją	nie są niezgodne z Konstytucją
preambuła	K 54/05		
art. 2	P 19/06, K 54/05, K 8/07, SK 49/05, K 2/07, K 41/05, P 16/06, K 11/06, P 19/07, SK 70/06, K 39/07, SK 43/06, SK 45/06, K 26/05	U 5/06, P 25/06, P 22/06, P 45/06, K 8/07, K 47/05, K 40/04, SK 19/06, K 2/07, SK 36/06, P 8/06, SK 68/06, P 30/06, SK 50/06, K 25/07, P 43/06, P 21/06, P 28/07, P 28/06, U 8/05, K 18/06, SK 16/05, SK 18/05, SK 39/06, K 39/07, K 36/06, P 43/07, P 37/06	SK 49/05, K 41/05, SK 37/06
art. 5			K 2/07
art. 7	K 54/05, K 39/07, K 26/05	K 42/05, K 39/07	
art. 10	P 19/06, K 2/07		K 2/07
art. 16	K 54/05		
	ust. 2	K 35/05	
art. 17	K 2/07		
	ust. 1	K 41/05	K 41/05
art. 18	P 19/07	SK 61/06	
art. 20	K 2/07, P 16/06	P 5/05, K 29/06	
art. 21	K 54/05, SK 49/05, K 2/07		SK 49/05

	ust. 1	P 19/07	SK 36/06, P 20/06, P 21/06	
	ust. 2			K 28/06
art. 22		P 16/06	K 29/06, K 2/07	
art. 30		K 46/05, K 2/07	K 28/05, K 2/07, SK 50/06, U 8/05	
art. 31			K 28/05, U 8/05	
	ust. 3	K 46/05, P 1/06, SK 54/06, K 54/05, SK 20/05, K 2/07, K 41/05, P 19/07, SK 70/06	K 8/07, K 47/05, K 2/07, SK 36/06, SK 68/06, P 30/06, SK 50/06, SK 61/06, P 21/06, K 20/07, K 36/06	K 41/05, SK 37/06
art. 32		SK 9/05, K 2/07, K 42/05, P 19/07, P 36/06, SK 45/06, K 52/05	K 29/06, K 40/04, K 2/07, P 8/06, P 10/07, P 28/06, K 18/06, P 24/06	
	ust. 1	SK 19/06, SK 1/06, P 11/07, SK 43/06, SK 37/06	P 5/05, P 25/06, P 45/06, SK 49/05, SK 36/06, P 19/04, SK 63/06, P 42/06, SK 16/05, P 43/07, P 37/06, P 39/06	K 25/07, U 8/05
	ust. 2	K 2/07, SK 37/06	K 2/07	
art. 33			P 10/07	
art. 37 ust. 1				SK 49/05
art. 41 ust. 1			SK 50/06	
art. 42				K 41/05
	ust. 1	K 2/07, K 41/05	K 2/07	
	ust. 2		K 47/05, K 39/07	K 41/05
	ust. 3	K 2/07	K 2/07	K 41/05
art. 45		K 2/07	K 2/07	
	ust. 1	SK 20/05, SK 29/05, SK 1/06, SK 57/05	SK 68/06, P 19/04, SK 4/06, SK 7/06, SK 16/05, SK 57/05, K 39/07, P 39/06	SK 49/05, P 11/07, SK 18/05, SK 54/05
	ust. 2		K 2/07	
art. 47		K 2/07, P 19/07	K 2/07, SK 61/06	
art. 49		K 41/05		K 41/05
art. 51		K 2/07		
	ust. 2	K 2/07	K 2/07	
	ust. 4	K 2/07		SK 61/06

art. 53 ust. 7		K 2/07		
art. 54		P 1/06, K 2/07		
art. 60		K 46/05, SK 43/06	SK 43/06	
art. 61		K 2/07	K 2/07	
art. 62			K 2/07	
art. 64		K 54/05		
	ust. 1	SK 9/05, SK 49/05, P 19/07, SK 70/06, K 28/06	SK 49/05, SK 36/06, P 20/06, P 21/06, SK 4/06, K 20/07, SK 63/06, SK 18/05, SK 39/06	
	ust. 2	SK 49/05, SK 1/06, P 19/07, K 28/06	P 5/05, SK 49/05, P 21/06, SK 63/06	SK 1/06
	ust. 3	SK 19/06, SK 1/06, SK 70/06	SK 36/06, K 20/07, SK 39/06	
art. 65		K 2/07		
	ust. 1	K 46/05, SK 54/06	K 2/07, K 36/06	
art. 67				K 46/05
	ust. 1	SK 37/06		
art. 69			P 25/06, P 28/07	
art. 70				
	ust. 1 zd. 1		P 42/06	
	ust. 4		U 5/06, P 42/06	
art. 71 ust. 1		P 19/07		
art. 72 ust. 1 zd. 1		SK 20/05		
art. 73			K 20/07	
art. 77				
	ust. 2	SK 20/05, SK 29/05		SK 49/05, SK 68/06, SK 18/05
art. 78			SK 3/05, SK 4/06, P 39/06	
art. 84		SK 70/06	SK 19/06, SK 63/06, SK 39/06	
art. 88		SK 19/06		
art. 92 ust. 1			U 5/06, U 1/07, U 7/06, U 8/05, K 36/06, U 6/06	
art. 99			K 2/07	
art. 118 ust. 1			K 42/05	
art. 121 ust. 2			K 42/05	

art. 163	K 54/05		
art. 165	K 54/05, K 35/05		
art. 167	K 54/05		
	ust. 1	K 35/05, K 52/05	K 26/05
	ust. 4	K 35/05	K 26/05
art. 168	SK 19/06		
art. 176 ust. 1		SK 3/05, SK 4/06, K 39/07	P 39/06
art. 178	K 2/07		
art. 181		K 39/07	
art. 186 ust. 1		K 39/07	K 25/07
art. 187 ust. 1 pkt 2		K 25/07	
art. 217	SK 19/06, SK 70/06	SK 39/06, U 6/06	
art. 236 ust. 2 zdanie drugie		SK 16/05	

POSTANOWIENIA UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH

Lp.	Wzorzec kontroli	Sygnatury wyroków, w których TK badając zgodność przepisów będących przedmiotem kontroli, orzekł, że przepisy te:			Data wydania orzeczenia
		są zgodne z wzorcem kontroli	są niezgodne z wzorcem kontroli	nie są niezgodne z wzorcem kontroli	
1.	art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2	K 2/07	K 2/07		11 V 2007
2.	art. 7 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2	K 2/07			11 V 2007
3.	art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2	K 2/07	K 2/07		11 V 2007
4.	art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2	P 1/06			20 II 2007
5.	art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2		K 2/07		11 V 2007
6.	art. 13 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2			K 46/05	13 II 2007

7.	art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2	K 2/07	K 2/07		11 V 2007
8.	art. 3 ust. 1 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	K 54/05			12 III 2007
9.	art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	K 35/05			20 III 2007
10.	art. 9 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	K 35/05			20 III 2007
11.	art. 9 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	K 52/05			19 XII 2007

PRZEPISY USTAW
(w kontroli aktów podustawowych)

Lp.	Wzorzec kontroli	Sygnatury wyroków, w których TK badając zgodność przepisów będących przedmiotem kontroli, orzekł, że przepisy te:			Data wydania orzeczenia
		są zgodne z wzorcem kontroli	są niezgodne z wzorcem kontroli	nie są niezgodne z wzorcem kontroli	
1.	art. 22 ust. 2 pkt 4, art. 9 ust. 1 pkt 3 lit. b-f ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty		U 5/06		16 I 2007
2.	art. 131 ust. 1 ustawy z 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym		U 1/07		22 III 2007
3.	art. 32 ust. 1 pkt 3 i art. 32 ust. 2 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych		U 7/06		12 VII 2007
4.	art. 29 ust. 4 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług		U 6/06		11 XII 2007

Załącznik nr 8

Przepisy będące przedmiotem kontroli w wyrokach wydanych w 2007 r.

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data rozstrzygnięcia
1.	Art. 831 § 1 pkt 4 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	P 5/05	9 I 2007
2.	Art. 57 ust. 7 ustawy z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane	P 19/06	15 I 2007
3.	§ 2, § 4 ust. 1 i ust. 3 oraz § 5 w związku z § 1 pkt 8-17 i pkt 19-25 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 8 września 2006 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych i załącznik do tego rozporządzenia § 97 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, w brzmieniu nadanym przez § 1 pkt 24 ww. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 8 września 2006 r.	U 5/06	16 I 2007
4.	Art. 26c ust. 1 pkt 1 i 2, ust. 1a i ust. 6 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	P 25/06	6 II 2007
5.	Art. 25 ust. 1 pkt 8a i 8b oraz art. 61 ust. 2 ustawy z 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej	K 46/05	13 II 2007
6.	Art. 45 ustawy z 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe	P 1/06	20 II 2007
7.	Art. 45 ust. 4 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji	P 22/06	27 II 2007
8.	Art. 49 ust. 1 w związku z art. 49c ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2001 r.	SK 54/06	6 III 2007
9.	Art. 32 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa	P 45/06	6 III 2007
10.	Art. 559 w związku z art. 545 § 1 i 2 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	K 28/05	7 III 2007
11.	Art. 87 ust. 3 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	K 54/05	12 III 2007
12.	Art. 190 ust. 1 pkt 1a ustawy z 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, dodany przez art. 2 ustawy z 8 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw Art. 26 ust. 1 pkt 1a ustawy z 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, dodany przez art. 4 pkt 2 ww. ustawy z 8 lipca 2005 r.	K 8/07	13 III 2007

	<p>Art. 24h ust. 4 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 2 ustawy z 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw</p> <p>Art. 24j ust. 3 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ustawy z 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw</p>		
13.	<p>Art. 136a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 39 ustawy z 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw</p> <p>Art. 135f ust. 1 pkt 4 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji</p> <p>Art. 70 ust. 1 ustawy z 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej</p>	K 47/05	19 III 2007
14.	<p>Art. 90m ust. 2, art. 90p ust. 1 i ust. 2 pkt 1, art. 90s ust. 1-3, oraz art. 90r ust. 1 ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty</p>	K 35/05	20 III 2007
15.	<p>§ 17 ust. 1 pkt 1 lit. c oraz ust. 2 w zakresie czynności wskazanych w § 17 ust. 1 pkt 1 lit. c rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 30 grudnia 2002 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego</p>	U 1/07	22 III 2007
16.	<p>Art. 21a ust. 1 pkt 4 ustawy z 28 września 1991 r. o lasach</p>	K 29/06	26 III 2007
17.	<p>Art. 393¹⁸ § 2 ustawy z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do czasu jego uchycenia przez art. 1 pkt 11 ustawy z 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych</p>	SK 3/05	27 III 2007
18.	<p>Art. 2 pkt 5 lit. a, b i d ustawy z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji</p>	SK 9/05	27 III 2007
19.	<p>Art. 2 pkt 1 oraz art. 8 ust. 2a ustawy z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych</p>	K 40/04	28 III 2007
20.	<p>Art. 98 ust. 4 w związku z art. 145 ust. 2 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, w brzmieniu obowiązującym od 15 lutego 2000 r. do 21 września 2004 r.</p>	SK 19/06	2 IV 2007
21.	<p>Art. 81 ustawy z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy</p>	SK 20/05	17 IV 2007
22.	<p>Art. III i art. XIX ustawy z 18 lipca 1950 r. – Przepisy wprowadzające przepisy ogólne prawa cywilnego</p> <p>Art. XXXV z 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny</p> <p>Art. 12 ust. 1 ustawy z 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny</p>	SK 49/05	24 IV 2007
23.	<p>Preambuła, art. 1, art. 2 ust. 1 pkt 6, art. 2 ust. 1 pkt 13 i 14, art. 2 ust. 2, art. 3 ust. 1 pkt 1 i 2, art. 3a ust. 1, art. 3a ust. 2, art. 4 pkt 18, art. 4 pkt 19, art. 4 pkt 20, 21, 23 w związku z art. 57a, art. 4 pkt 38, 39, 40, 41, 42 i 43, art. 4 pkt 44 lit. a, art. 4 pkt 44 lit. b i c, art. 4 pkt 45, art. 4 pkt 47 i 48, art. 4 pkt 49 i 50, art. 4</p>	K 2/07	11 V 2007

<p>pkt 52 i art. 8 pkt 20 lit. b oraz pkt 49, art. 4 pkt 53, art. 7 ust. 1, art. 10 oraz załączniki nr 1 i 2 w związku z art. 7, art. 11, art. 18 ust. 2 pkt 2, art. 20 ust. 1, 3, 6 i 7, art. 20 ust. 4, art. 20 ust. 5, art. 20 ust. 5a, art. 21a ust. 2 zdanie drugie, art. 21a ust. 3, art. 21b ust. 6, art. 21e ust. 1 i 3, art. 21h, art. 22 ust. 1 pkt 18 i 19, art. 22 ust. 3 pkt 1, art. 22 ust. 3 pkt 2, art. 22 ust. 3 pkt 3, art. 22 ust. 4, art. 22 ust. 5 w związku z art. 52a pkt 8 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, art. 29 ust. 1 i 4, art. 57 ust. 1 i 2, art. 59 ust. 1, art. 59 ust. 1, art. 59 ust. 2, art. 66, art. 67 pkt 1, art. 67 pkt 3 ustawy z 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów [dalej: ustawa z 18 października 2006 r.]</p> <p>Art. 2 ust. 1, art. 19 ust. 7-10, art. 30 ust. 2 pkt 2, art. 36 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 1a, art. 47 ust. 4a i 4b, art. 51 ust. 5, art. 52a pkt 5, 6, 7, 8, art. 52c, art. 52g ust. 1 i 2 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu</p> <p>Art. 68 ust. 3 ustawy z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, w brzmieniu nadanym przez art. 30 pkt 1 ustawy z 18 października 2006 r. w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 12 ustawy z 14 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów i ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu [dalej: ustawa z 14 lutego 2007 r.]</p> <p>Art. 72 ust. 1 pkt 6a ustawy z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, w brzmieniu nadanym przez art. 30 pkt 2 ustawy z 18 października 2006 r. w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 12 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 24 ust. 2a ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, w brzmieniu nadanym przez art. 31 pkt 1 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 13 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 29 ust. 5a ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, w brzmieniu nadanym przez art. 31 pkt 2 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 13 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 6 ust. 3 ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, w brzmieniu nadanym przez art. 33 pkt 1 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 14 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 11 ust. 2a ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, dodany przez art. 33 pkt 2 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 14 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p>		
--	--	--

<p>Art. 16 ust. 5 ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, w brzmieniu nadanym przez art. 33 pkt 3 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 14 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, dodany przez art. 33a ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 15 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 40a ust. 5, art. 40b ust. 1, art. 43 ust. 1 zdanie drugie ustawy z 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w brzmieniu nadanym przez art. 34 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 16 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 13 zdanie drugie ustawy z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, w brzmieniu nadanym przez art. 35 pkt 1 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 17 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 16 § 1 pkt 4a ustawy z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, dodany przez art. 35 pkt 2 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 17 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 7 ust. 6 pkt 3a ustawy z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, dodany przez art. 35b ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 19 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 17 ust. 1 pkt 3a ustawy z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, dodany przez art. 35d ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 19 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 5 ust. 1 pkt 8 i art. 9 ust. 1 pkt 4a ustawy z 13 października 1994 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, dodane przez art. 35c ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 19 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 9 ust. 1 ustawy z 21 czerwca 1996 r. o niektórych uprawnieniach pracowników urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz funkcjonariuszy i pracowników urzędów nadzorowanych przez tego ministra, w brzmieniu nadanym przez art. 36 ustawy z 18 października 2006 r, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 20 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 9 ust. 5 pkt 2a i art. 13 ust. 5 pkt 3a ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim, dodane przez art. 37a ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 22 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 12 ust. 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, dodany przez art. 37b ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 22 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p>		
--	--	--

	<p>Art. 15 ust. 1 pkt 6a ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, dodany przez art. 37b ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 22 ustawy z 14 lutego 2007 r.</p> <p>Art. 99 ust. 2b ustawy z 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, dodany przez art. 38 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 23 lit. b ustawy z 14 lutego 2007 r.</p>		
24.	Art. 33b ust. 4 pkt 3 ustawy z 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym	SK 36/06	22 V 2007
25.	Art. 3a ustawy z 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym Art. 1 pkt 1 oraz art. 1 pkt 9 lit. a ustawy z 16 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o doradztwie podatkowym oraz ustawy o rachunkowości	K 42/05	22 V 2007
26.	Art. 3 pkt 13 ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych	P 8/06	29 V 2007
27.	Art. 100 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 31 sierpnia 2005 r.	P 20/06	29 V 2007
28.	Art. 398 ⁹ § 2 zdanie drugie ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	SK 68/06	30 V 2007
29.	Art. 626 ¹ § 2 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	SK 29/05	26 VI 2007
30.	<p>Art. 8 ust. 3, art. 11 ust. 1 w związku z ust. 5, art. 13a ust. 1, art. 16 ust. 1 i 1a, art. 22 ust. 1 i 2, art. 34 oraz art. 8 ust. 4, art. 9 ust. 1, art. 13a ust. 2, art. 16 ust. 2 i 3, art. 22 ust. 3 i 4, art. 32 ust. 1 i art. 33 ustawy z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu</p> <p>Art. 7, art. 8 pkt 1, art. 8 pkt 2 i 3 ustawy z 5 marca 2004 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu oraz o zmianie niektórych ustaw</p>	K 41/05	2 VII 2007
31.	<p>Art. 626¹ § 1, art. 626⁸ § 2, art. 626⁸ § 6 zdanie drugie ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego</p> <p>Art. 1 ust. 1 dekretu z 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach hipotecznych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej</p>	SK 1/06	3 VII 2007
32.	Art. 11 ust. 6 zdanie trzecie ustawy z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego	P 30/06	9 VII 2007
33.	Art. 203 § 1, art. 203 § 2 w związku z art. 203 § 3 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego	SK 50/06	10 VII 2007

34.	§ 20 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania przy udzielaniu zakładom pracy chronionej pomocy finansowej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	U 7/06	12 VII 2007
35.	Art. 76 ustawy z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy	SK 61/06	16 VII 2007
36.	Art. 98a ust. 3 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym	P 19/04	17 VII 2007
37.	Art. 2 ust. 2 i 3 ustawy z 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny	P 16/06	17 VII 2007
38.	Art. 25a ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, dodany przez art. 2 pkt 1 ustawy z 16 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw Art. 5 w związku z art. 6 ustawy z 16 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw	K 25/07	18 VII 2007
39.	Art. 13 pkt 9 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych	K 11/06	19 VII 2007
40.	Art. 109 ust. 5 i 6 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług	P 43/06	4 IX 2007
41.	Art. 935 § 3 zdanie pierwsze ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 38 ustawy z 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw	P 19/07	4 IX 2007
42.	Art. LV, art. LVI i art. LVIII ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny	P 21/06	5 IX 2007
43.	Art. 118 ust. 1a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	P 11/07	11 IX 2007
44.	Art. 82 ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze	SK 4/06	19 IX 2007
45.	Art. 31 ust. 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	K 20/07	8 X 2007
46.	Art. 190 § 1 pkt 6 lit. a ustawy z 9 stycznia 1997 r. – Kodeks celny, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie art. 1 pkt 57 ustawy z 22 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks celny i ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym	SK 70/06	9 X 2007
47.	Art. 185 ust. 1 ustawy z 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne	K 28/06	16 X 2007
48.	Art. 54 § 1 pkt 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2002 r.	SK 63/06	16 X 2007
49.	Art. 29 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	P 10/07	23 X 2007
50.	Art. 24 ust. 2 ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych	P 28/07	23 X 2007

51.	Art. 135 § 1 ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych	SK 7/06	24 X 2007
52.	Art. 194a ust. 4 i 5 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	P 36/06	30 X 2007
53.	Art. 150 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej	P 28/06	30 X 2007
54.	§ 43 ust. 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń	U 8/05	6 XI 2007
55.	Art. 26 ust. 1 pkt 2, art. 27b ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych	K 18/06	7 XI 2007
56.	Art. 88 ust. 1 pkt 2 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie art. 1 pkt 32 ustawy z 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej	P 42/06	13 XI 2007
57.	Art. 188 w związku z art. 174 pkt 1 ustawy z 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi Art. 102 § 2 ustawy z 30 sierpnia 2002 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi Art. 8 pkt 3 ustawy z 12 września 2002 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw	SK 16/05	14 XI 2007
58.	Art. 101 § 1, art. 67 § 4, art. 69 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe	SK 57/05	20 XI 2007
59.	Art. 36 § 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa	P 24/06	26 XI 2007
60.	Art. 58 w związku z art. 300 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy	SK 18/05	27 XI 2007
61.	Art. 19 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2000 r.	SK 39/06	27 XI 2007
62.	Art. 80 § 2f i 2g, art. 80a § 1, art. 80b § 1 i 3, art. 80a § 3 oraz art. 80b § 4 zdanie drugie ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych Art. 1 pkt 29, art. 1 pkt 30 ustawy z 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim dodaje do art. 80 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych § 2d-2h	K 39/07	28 XI 2007
63.	Art. 2 ust. 1 pkt 2 oraz art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy z 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa	SK 43/06	29 XI 2007
64.	Art. 41 ust. 1 w związku z art. 47 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa	SK 45/06	3 XII 2007
65.	Art. 1046 § 4 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	K 26/05	4 XII 2007
66.	Art. 2 ust. 3, art. 2 ust. 4 ustawy z 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne	K 36/06	5 XII 2007

67.	Art. 128 ust. 1 ustawy z 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych	P 43/07	10 XII 2007
68.	§ 16 ust. 4 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Finansów z 25 maja 2005 r. w sprawie zwrotu podatku niektórym podatnikom, zaliczkowego zwrotu podatku, wystawiania faktur, sposobu ich przechowywania oraz listy towarów i usług, do których nie mają zastosowania zwolnienia od podatku od towarów i usług	U 6/06	11 XII 2007
69.	Art. 56 ust. 5 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	SK 37/06	13 XII 2007
70.	Art. 32 Protokołu nr 4 dotyczącego definicji pojęcia „produkty pochodzące” i metod współpracy administracyjnej do Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, z drugiej strony, sporządzonego w Brukseli dnia 16 grudnia 1991 r., w brzmieniu nadanym Porozumieniem w formie wymiany listów między Rzeczpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi w sprawie zmiany Protokołu nr 4 do Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z drugiej strony, dotyczącego definicji pojęcia „produkty pochodzące” i metod współpracy administracyjnej, podpisanym w Brukseli dnia 24 czerwca 1997 r.	SK 54/05	18 XII 2007
71.	Art. 1 ust. 1a ustawy z 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym	K 52/05	19 XII 2007
72.	Art. 48 ust. 2 pkt 1 lit. b i art. 48 ust. 3 pkt 1 ustawy z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane	P 37/06	20 XII 2007
73.	Art. 130 ² § 4 zdanie pierwsze w związku z art. 494 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym ustawą z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych	P 39/06	20 XII 2007

Załącznik nr 9

Przegląd zdań odrębnych do wyroków i postanowień TK wydanych w 2007 r.

WYROKI

1.

Wyrok z 13 lutego 2007 r., K 46/05, skład 5 sędziów
[funkcjonariusze Służby Celnej]

Zdanie odrębne **Sędzi TK Ewy Łętowskiej** dotyczy aprobowanego w orzeczeniu zrównania skutków przywrócenia do służby w wypadku niewinnienia uprzednio wydalonego celnika oraz celnika, wobec którego umorzono postępowanie karne będące podstawą wydalenia. Zdanie odrębne uważa to za normowanie nieproporcjonalne, ponieważ „przywrócenie do służby” nie niweczy wszelkich skutków uprzedniej relegacji. Osoba niewinniona, jako ofiara pomyłki wymiaru sprawiedliwości, powinna doznawać pełnego oczyszczenia. Problem nie powstawałby, gdyby „przywrócenie do służby” powodowało pełną restytucję. Tak nie jest. Ograniczona restytucja może być tolerowana w wypadku umorzenia, ale nie w wypadku niewinnienia.

2.

Wyrok z 28 marca 2007 r., K 40/04, skład 5 sędziów
[zakładowy fundusz świadczeń socjalnych]

Zdanie odrębne **Sędziego TK Marka Kotlinowskiego** dotyczy całości wyroku, w którym TK orzekł o niezgodności z Konstytucją przepisów ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w zakresie, w jakim uniemożliwiają pracownikom skorzystanie z usług świadczonych przez pracodawcę na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej i sportowo-rekreacyjnej, jeśli są one świadczone poza terenem kraju. Zdaniem Sędziego, kryteria korzystania ze środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych to zagadnienie z obszaru celowości i racjonalności przyjętej przez ustawodawcę koncepcji polityki społeczno-gospodarczej, której ocena nie należy do TK. Interwencja Trybunału konieczna jest wówczas, gdy ustawodawca wyraźnie wykracza poza granice wyznaczone przez Konstytucję. Sytuacja taka nie miała jednak miejsca w niniejszej sprawie.

3.

Wyrok z 11 maja 2007 r., K 2/07, pełny skład
[ilustracja i dostęp do archiwów IPN]

Zdanie odrębne **Sędziego TK Jerzego Ciemniewskiego** odnosi się do tej części wyroku, w której TK orzekł o zgodności z Konstytucją przepisu art. 3a ust. 1 ustawy lustracyjnej, definiującego pojęcie ustawowe współpracy jako świadomą i tajną współpracę z ogniwami operacyjnymi lub śledczymi bezpieczeństwa państwa.

Zdaniem Sędziego Ciemniewskiego, treść powyższego przepisu nie wypełnia przesłanek współpracy, wskazanych przez Trybunał w *wyrokach z 10 listopada 1998 r. (K 39/97)* oraz *z 26 października 2005 r. (K 31/04)*. Ponadto powoduje wątpliwości w kwestii skutków ustawy lustracyjnej wobec osób, które zostały uniewinnione w postępowaniach lustracyjnych pod rządami poprzedniej ustawy regulującej tę materię.

Zdanie odrębne **Sędziego TK Zbigniewa Cieślaka** odnosi się do tych fragmentów wyroku TK, które dotyczą niekonstytucyjności przepisów ustawy definiujących organy bezpieczeństwa państwa i osoby pełniące funkcje publiczne; wzoru oświadczenia lustracyjnego przepisu określającego powstanie i funkcjonowanie rejestru oświadczeń lustracyjnych, przepisu dotyczącego środków prawnych przysługujących od orzeczenia lustracyjnego oraz przepisu przewidującego skutki niezłożenia w terminie oświadczenia lustracyjnego.

Zdanie odrębne **Sędzi TK Marii Gintowt-Jankowicz** dotyczy w zasadzie całego wyroku TK (z nielicznymi wyjątkami), zostało złożone przede wszystkim w zakresie, w jakim uznano w nim niekonstytucyjność kwestionowanych przepisów.

Sędzia w zdaniu odrębnym prezentuje stanowisko, że ustawodawca korzysta ze względnej swobody wyboru określonego modelu lustracji. Swobody właściwej dla stanowienia prawa, którego celem jest zagwarantowanie transparentności życia publicznego, sprawiedliwości społecznej, a także eliminacja pozostałości byłego systemu totalitarnego, zagrażających bezpieczeństwu, moralności publicznej oraz ochronie praw i wolności innych osób. Stąd też większość ograniczeń konstytucyjnych praw i wolności, przewidzianych w kwestionowanych przepisach, nie narusza art. 31 ust. 3 Konstytucji, a wręcz przeciwnie właśnie w wartościach w nim wskazanych i wyżej wymienionych znajduje swoje uzasadnienie.

Z tej też racji obszerny katalog osób pełniących funkcje publiczne, „w rozumieniu tej ustawy” (z jednym wyjątkiem), nie prowadził, zdaniem

Sędzi, do naruszenia wzorców konstytucyjnych. Również podanie do publicznej wiadomości treści oświadczeń lustracyjnych oraz danych osobowych osób, wobec których zachowały się dokumenty potwierdzające współpracę z organami bezpieczeństwa państwa, należało uznać za konstytucyjnie uzasadnione. Z analogicznych względów ani sposób tworzenia tzw. katalogu osobowego, ani treść załącznika, zawierającego wykaz kategorii współpracy, nie naruszały wzorców konstytucyjnych.

Wątpliwości co do zdefiniowania pojęcia „współpracy” można było rozstrzygnąć jednoznacznie przy pomocy wykładni językowej, nie występowała zatem konieczność wydania tzw. wyroku interpretacyjnego. Podobnie należało również rozstrzygnąć charakter oświadczeń lustracyjnych zawartych w obu wzorach dołączonych do ustawy, skoro w drodze prostej interpretacji treść ich była oczywista.

Ponadto, zdaniem Sędzi, w Konstytucji nie sposób znaleźć podstaw do formułowania przez TK „ram regulacji problematyki lustracyjnej” ani szczegółowych standardów dla ustawodawcy. Tezy takie mogą sugerować, że TK z góry przesądza, iż model lustracji – przyjęty w ustawie lustracyjnej z 1997 r. i ukształtowany w oparciu o własne orzecznictwo – nie ma prawa ulec zmianie, a ustawodawca nie korzysta w tym zakresie nawet ze względnej swobody. Taki kierunek orzekania wymaga, zdaniem Sędzi, konsekwentnego sprzeciwu.

Zdanie odrębne **Sędziego TK Wojciecha Hermelińskiego** dotyczy części wyroku TK w zakresie stwierdzenia niekonstytucyjności: przepisu zaliczającego cenzurę i Urząd ds. Wyznań do organów bezpieczeństwa państwa; przepisu definiującego niektórych pracowników naukowych i dziennikarzy jako osoby pełniące funkcje publiczne, przepisu określającego powstanie i funkcjonowanie rejestru oświadczeń lustracyjnych oraz przepisu przewidującego skutki niezłożenia w terminie oświadczenia lustracyjnego, w zakresie, w jakim przepis ten odnosi się do osób, które nie dopełniły obowiązku złożenia oświadczenia ze swojej winy.

Sędzia TK Teresa Liszcz zgłosiła zdanie odrębne do sentencji i uzasadnienia wyroku w zakresie dotyczącym w szczególności: kategorii osób poddanych lustracji, sankcji z tytułu niezłożenia w terminie lub złożenia nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego, kasacji od orzeczenia sądu lustracyjnego, wzoru oświadczenia lustracyjnego i rejestru oświadczeń, a także dostępu dziennikarzy i naukowców do akt zgromadzonych w archiwach IPN.

Podstawową przesłanką kwestionowania przez Sędzię wyroku we wskazanym zakresie jest uznanie – wbrew tezom większości składu

Trybunału – że ustawa lustracyjna nie ma charakteru karnego, nie chodzi w niej bowiem o sankcjonowanie współpracy z organami bezpieczeństwa totalitarnego państwa, lecz o ujawnienie prawdy o funkcjonowaniu w tym państwie osób ubiegających się o funkcje publiczne lub je sprawujących. W postępowaniu lustracyjnym nie jest więc konieczne zachowywanie wobec osoby lustrowanej wszystkich tych gwarancji procesowych, które dotyczą podejrzanego i oskarżonego w postępowaniu karnym, a których stosowanie w praktyce paraliżowałoby lustrację.

Sędzia T. Liszcz opowiedziała się za objęciem lustracją pracowników i tajnych współpracowników organów cenzury i urzędów ds. wyznań, a także naukowców i dziennikarzy jako osób publicznego zaufania wywierających znaczący wpływ na społeczeństwo.

Sędzia uważa za zgodną z Konstytucją sankcję obligatoryjnego pozbawienia funkcji za „kłamstwo lustracyjne”.

Sędzia nie zgadza się ze zdyskwalifikowaniem wzoru oświadczenia lustracyjnego – i zablokowaniem tym samym procesu lustracji – z powodu usterek redakcyjnych. Nie widzi też podstaw do uznania za niekonstytucyjny rejestr złożonych oświadczeń lustracyjnych.

Autorka niniejszego zdania odrębnie wyraża przekonanie, że unieważnienie przez wyrok Trybunału dostępu do archiwów IPN dziennikarzom oraz naukowcom, a także niektóre inne zakwestionowane części wyroku utrudnią zakończenie opóźnionego procesu lustracji w RP i będą sprzyjać „dzikiej” lustracji.

Zdanie odrębne **Sędziego TK Marka Mazurkiewicza** odnosi się do tej części wyroku, w której TK orzekł o zgodności z Konstytucją przepisu definiującego pojęcie ustawowe współpracy.

Zdanie odrębne **Sędziego TK Mirosława Wyrzykowskiego i Sędzi TK Ewy Łętowskiej** dotyczy tego punktu wyroku, w którym TK orzekł o zgodności z Konstytucją części przepisu definiującego pojęcie ustawowe współpracy jako świadomą i tajną współpracę z ogniwami operacyjnymi lub śledczymi bezpieczeństwa państwa.

Zdaniem **Sędziego TK Bohdana Zdziennickiego**, niezależnie od zakazanych 46 przepisów związanych z ustawą z 18 października 2006 r. niekonstytucyjna jest cała ustawa w brzmieniu ustalonym ustawą nowelizującą z 14 lutego 2007 r. Zatem całość wskazanych przepisów jest niekonstytucyjna zarówno ze względu na naruszenie trybu wymaganego do ich wydania, jak i ze względu na ich treść.

Sędzia zwrócił uwagę, że Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej podpisując, na specjalnie zwołanej w tym celu konferencji prasowej 13 listopada 2006 r., ustawę z 18 października 2006 r. w jej pierwotnym brzmieniu („ustawę-matkę”) publicznie oświadczył, że kilka zasad przyjętych w ustawie budzi jego zasadnicze zastrzeżenia konstytucyjne i stąd od razu zapowiedział, „że najdalej w ciągu trzech tygodni” wniesiona zostanie „ustawa o zmianie tej ustawy”. Prezydent podpisując ustawę z 18 października 2006 r. („ustawę-matkę”) nie uruchomił trybu przewidzianego dla usunięcia zastrzeżeń wobec jej konstytucyjności. Naruszony został więc art. 122 ust. 3 w związku z art. 7 i art. 126 ust. 2 i ust. 3 Konstytucji. Wskazane naruszenie procedury legislacyjnej spowodowało niekonstytucyjność ustawy z 18 października 2006 r. („ustawy-matki”), a tym samym i jej późniejszej nowelizacji.

Podzielając stanowisko Trybunału Konstytucyjnego o niekonstytucyjności określonych w wyroku przepisów ustawy z 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Sędzia zwrócił również uwagę, że przyjęte dla rozliczenia przeszłości (lat 1944-1990) zupełnie niekonwencjonalne rozwiązania jurydyczne w preambule ustawy z 18 października 2006 r. nie mieszczą się w regułach demokratycznego państwa prawnego. Skoro preambuła ustawy z 18 sierpnia 2006 r. dzięki swojej unikalnej konstrukcji stanowi normatywną syntezę całej ustawy, to stwierdzenie niezgodności preambuły ze wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi czyni zbędnym badanie 46 zarzutów postawionych ustawie we wniosku Grupy posłów.

Wprowadzony przez preambułę powszechnie obowiązujący standard moralny, w opinii Sędziego, służy ukaraniu poprzez stygmatyzację penalną osób pełniących funkcje, zajmujących stanowiska i wykonujących zawody wymagające zaufania publicznego, które pracowały lub służyły w latach 1944-1990 w organach bezpieczeństwa państwa, albo udzielały mu pomocy jako tzw. osobowe źródło informacji.

Dokonana stygmatyzacja ma być natychmiast upubliczniona (na początek przez powszechnie dostępne katalogi IPN) „ze względu na konstytucyjne gwarancje zapewniające obywatelom prawo do informacji”. Tym samym, w sposób nie spełniający żadnych rygorów ścisłości wymaganych od regulacji penalnych (por. art. 2 Konstytucji) wprowadzona została, zdaniem Sędziego, nowa, nieznaną ustawodawstwu karnemu kara – kara infamii. Nie mieści się ona w ramach standardów karania wymaganych przez art. 42 ust. 1 Konstytucji. W miejsce odpowiedzialności indywidualnej wprowadza odpowiedzialność zbiorową. Zrywa z zasadą *lex retro non agit*

pozwalając karać za czyny, które nie były przestępstwem w chwili ich popełnienia. Dotyczy to zarówno stygmatyzacji penalnej dokonywanej poprzez preambułę wraz z publikacją katalogów IPN (w powszechnym odbiorze po prostu list hańby konfidentów – komunistycznych agentów), jak i dalszych środków represyjnych stosowanych w ramach postępowania lustracyjnego nakładających się na karę infamii (stygmatyzację penalną). Ustawa tworzy w ten sposób wielostopniowy system represyjny.

Sędzia zauważył także, że postępowanie katalogowe nie spełnia żadnych wymogów tzw. sprawiedliwości proceduralnej związanej z konstytucyjnym prawem do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Z kolei postępowanie lustracyjne, będące niewątpliwie postępowaniem represyjnym, zawiera również istotne luki powodujące wyraźne naruszenie szeregu zasad sprawiedliwości proceduralnej. Kara infamii określona w preambule, nakładająca się na kary przewidziane w postępowaniu lustracyjnym jest, zdaniem Sędziego, niezgodna także z dalszymi wzorcami konstytucyjnymi wymienionymi we wniosku grupy posłów.

4.

Wyrok z 18 lipca 2007 r., K 25/07, skład 5 sędziów [wygaśnięcie mandatu członka KRS]

Zdanie odrębne **Sędziego TK Wojciecha Hermelińskiego** dotyczy części wyroku, w której TK orzekł o zgodności z Konstytucją przepisu przewidującego niemożność powołania do pełnienia funkcji prezesa lub wiceprezesa sądu członka Krajowej Rady Sądownictwa.

5.

Wyrok z 30 października 2007 r., P 36/06, skład 5 sędziów [wysokość świadczenia emerytalnego]

Zdanie odrębne **Sędziego TK Marka Kotlinowskiego** do wyroku, w którym TK uznał za zgodny z konstytucyjną zasadą równości przepis przewidujący różnicowanie mechanizmu stopniowego podwyższania wysokości świadczeń emerytalno-rentowych wyłącznie w zależności od wieku uprawnionych. Zdaniem Sędziego, ustawodawca przekroczył limitowaną przez Konstytucję swobodę w kreowaniu treści prawa do zabezpieczenia społecznego przez przyjęcie kryterium, które nie uwzględnia celu przepisów emerytalnych i wspólnej cechy relewantnej adresatów zakwestionowanej regulacji, którą jest nabycie i pobieranie świadczenia w okresie obowiązywania obniżonej kwoty bazowej.

6.

Wyrok z 28 listopada 2007 r., K 39/07, pełny skład
[immunitety sędziowskie]

Sędzia TK Zbigniew Cieślak złożył zdanie odrębne w zakresie, w jakim Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją RP przepisy p.u.s.p. dotyczące 24-godzinnego terminu do rozpatrzenia wniosku prokuratora o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. Druga część zdania odrębnego została złożona do tej części sentencji, w której Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność przepisów stanowiących, że zaskarżenie uchwały rozstrzygającej o zezwoleniu na zatrzymanie sędziego lub uchwały rozstrzygającej o zezwoleniu na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej nie wstrzymuje wykonania zaskarżonej uchwały.

Nadto zdanie odrębne Sędziego TK Zbigniewa Cieślaka dotyczy uznania przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją RP, z uwagi na niedochowanie odpowiedniego trybu w procesie legislacyjnym, przepisu ustawy zmieniającej.

Zdanie odrębne **Sędzi TK Marii Gintowt-Jankowicz** dotyczy wyroku TK w zakresie, w jakim uznano w nim niekonstytucyjność kwestionowanych przepisów.

W ocenie Sędzi brak dodatkowej opinii KRS nie dał podstaw do stwierdzenia naruszenia przez przepis ustawy zmieniającej art. 2 w zw. z art. 7 i art. 186 ust. 1 Konstytucji. Sędzia podzieliła wcześniejsze stanowisko TK, że nadmierne eksponowanie roli podmiotów opiniodawczych w procesie legislacyjnym zagraża swobodzie ustawodawcy w zakresie kształtowania treści ustawy.

Podkreślając konstytucyjną funkcję immunitetu sędziowskiego, jako gwarancji niezawisłości, Sędzia zauważyła zarazem, że instytucja ta stanowi wyjątek od zasady równości wobec prawa oraz powszechnych zasad odpowiedzialności karnej. Z tej racji w każdym przypadku „dostatecznie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa”, a tym bardziej zatrzymania sędziego na „gorącym uczynku przestępstwa”, należy tę wyjątkową prawną ochronę zdjąć możliwie szybko. Immunitet nie może być traktowany jako przywilej osobisty i zapewniać bezkarności. W ocenie Sędzi, konstytucyjne prawo do obrony nie było adekwatnym wzorcem kontroli dla kwestionowanych przepisów p.u.s.p., gdyż tzw. postępowanie immunitetowe nie może być utożsamiane z postępowaniem karnym ani szerzej represyjnym, nie nosi bowiem cech penalnych.

Zdaniem Sędzi, ani 24-godzinny termin do rozpatrzenia wniosku o zezwolenie na zatrzymanie albo na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej i tymczasowe aresztowanie, ani natychmiastowa wykonalność uchwał o uchyleniu immunitetu, nie prowadziły do naruszenia prawa do sądu oraz konstytucyjnego zakresu immunitetu sędziowskiego. Kwestionowane przepisy służyły realizacji art. 41 ust. 3 Konstytucji i miały zastosowanie wyłącznie w sytuacji wszczęcia postępowania w sprawie o przestępstwa o największym ciężarze gatunkowym (zagrożone karą pozbawienia wolności o górnej granicy co najmniej 8 lat).

Podobnie możliwość wyłączenia sędziemu, objętemu procedurą immunitetową, dostępu do dokumentów, z uwagi na dobro postępowania przygotowawczego, nie naruszała wskazanych wzorców konstytucyjnych. Skoro w postępowaniu przygotowawczym nie przysługuje środek odwoławczy do sądu na analogiczną decyzję prokuratora, tym bardziej w postępowaniu immunitetowym, nie jest konieczna kontrola sądowa takiej decyzji.

Zdanie odrębne **Sędziego TK Mirosława Granata** odnosi się do uznania przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności z Konstytucją RP, z uwagi na niedochowanie odpowiedniego trybu w procesie legislacyjnym, przepisu ustawy zmieniającej. Udział Krajowej Rady Sądownictwa w procesie uchwalania ustawy dotyczącej ustroju sądów nie jest koniecznym elementem procedury ustawodawczej. Nadto, zdanie odrębne dotyczy uznanych przez Trybunał za niekonstytucyjne przepisów p.u.s.p. w zakresie, w jakim wykluczają kontrolę sądu nad wyłączeniem przez prokuratora udostępnienia dokumentów sędziemu poddanemu uchyleniu immunitetu.

Sędzia Mirosław Granat złożył także zdanie odrębne w zakresie, w jakim Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją RP przepisy p.u.s.p. stanowiące, że zaskarżenie uchwały rozstrzygającej o zezwoleniu na zatrzymanie sędziego lub uchwały rozstrzygającej o zezwoleniu na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej nie wstrzymuje wykonania zaskarżonej uchwały.

Zdanie odrębne **Sędziego TK Wojciecha Hermelińskiego** dotyczy uznanych przez Trybunał za niekonstytucyjne przepisów p.u.s.p. w zakresie, w jakim wykluczają kontrolę sądu nad wyłączeniem przez prokuratora udostępnienia dokumentów sędziemu poddanemu uchyleniu immunitetu.

Sędzia Wojciech Hermeliński złożył także zdanie odrębne do uzasadnienia powyższego wyroku w zakresie odnoszącym się do uznania za niezgodny z Konstytucją, z uwagi na niedochowanie odpowiedniego trybu w procesie legislacyjnym, przepisu ustawy zmieniającej.

Sędzia TK Teresa Liszcz złożyła zdanie odrębne co do uznania za niekonstytucyjny trybu uchwalenia zaskarżonego przepisu ustawy zmieniającej prawo o ustroju sądów powszechnych, z powodu niezwrócenia się do KRS o zaopiniowane poprawki poselskiej, w wyniku której został uchwalony ten przepis. Uważa bowiem, że Sejm nie miał obowiązku zwracać się o tę opinię.

Co do meritum Sędzia nie zgadza się z tezą wyroku, iż postępowanie w sprawie uchylenia immunitetu sędziowskiego stanowi stadium wstępne postępowania karnego czy też *sui generis* postępowania o charakterze represyjnym (penalnym), i że w związku z tym należy stosować do niego w pełnym zakresie gwarancje konstytucyjne dotyczące podejrzanego w postępowaniu karnym w szczególności pełne prawo do obrony. Nie chodzi w nim bowiem o zastosowanie wobec sędziego sankcji, lecz o usunięcie przeszkody prawnej uniemożliwiającej przedstawienie zarzutów (wszczęcie postępowania karnego) wobec sędziego podejrzanego faktycznie o popełnienie przestępstwa. Wzorzec z art. 42 Konstytucji jest więc, zdaniem Sędziego, nieadekwatny dla oceny konstytucyjności zaskarżonych przepisów dotyczących tego postępowania. W szczególności Sędzia uznaje za zgodne z Konstytucją ograniczenie lub nawet wyłączenie, na żądanie prokuratora, dostępu podejrzanego sędziego do dowodów dołączonych do wniosku o uchylenie immunitetu, ze względu na efektywność przyszłego postępowania karnego. Nie zgadza się również z wyrokiem w części uznającej za niekonstytucyjny przepis ustanawiający 24-godzinny termin rozpoznania łącznie złożonych wniosków o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i na tymczasowe aresztowanie sędziego, który został zatrzymany na gorącym uczynku zbrodni lub ciężkiego występku. Termin ten jest, jej zdaniem, uzasadniony wymogiem efektywności postępowania i wymuszony przez art. 41 Konstytucji, który nakazuje zwolnienie każdego zatrzymanego w ciągu 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu, jeżeli w tym czasie nie zostanie mu doręczony postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.

Sędzia nie zgadza się też z wyrokiem w punkcie uznającym za niekonstytucyjny przepis stanowiący, iż wniesienie zażalenia na uchwałę sądu zezwalającą na wszczęcie postępowania karnego i tymczasowe aresztowanie sędziego zatrzymanego na gorącym uczynku zbrodni lub ciężkiego występku, nie wstrzymuje jej wykonania. Oczekiwanie z wykonaniem uchwały na jej prawomocność niweczyłoby bowiem skuteczność stosowania tych środków.

W uzasadnieniu zdania odrębnego Sędzia T. Liszcz, uznając potrzebę istnienia instytucji immunitetu sędziowskiego, jako istotnej gwarancji prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, stwierdza, że nie

może on być traktowany jako przywilej nieodpowiedzialności, a nadmierne mnożenie przeszkód procesowych do jego uchylenia może do tego prowadzić.

Zdanie odrębne **Sędziego TK Janusza Niemcewicza** dotyczy uznanych przez Trybunał za niekonstytucyjne przepisów ustawy p.u.s.p. w zakresie, w jakim wykluczają kontrolę sądu nad wyłączeniem przez prokuratora udostępnienia dokumentów sędziemu poddanemu uchyleniu immunitetu.

POSTANOWIENIA

1.

Postanowienie z 25 kwietnia 2007 r., Pp 1/07, pełny skład
[postępowanie w sprawie zbadania zgodności z Konstytucją RP działalności partii politycznej Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej]

Zdanie odrębne **Sędziego TK Marka Kotlinowskiego** dotyczy zbyt szerokiego, zdaniem Sędziego, określenia zakresu przedmiotowego postanowienia, w którym TK zlecił Prokuratorowi Generalnemu, w celu zebrania i utrwalenia dowodów, przeprowadzenie dochodzenia w sprawie działalności partii politycznej Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie niezbędnym do ustalenia wymienionych w postanowieniu okoliczności.

2.

Postanowienie z 22 maja 2007 r., SK 70/05, pełny skład
[stosunek państwa polskiego do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego]

Zdanie odrębne **Sędzi TK Ewy Łętowskiej** do postanowienia o umorzeniu postępowania w sprawie skargi konstytucyjnej gminy, z powodu braku zdolności gminy do zgłaszania skarg konstytucyjnych w tego typu sprawach. Wedle zdania odrębnego, sądowa ochrona własności jest cechą istotną i wspólną gwarancji każdej własności, niezależnie od jej podmiotu i treści. Skoro ochrona własności immanentnie wiąże się z ochroną sądową (a więc prawem do sądu – obojętne jakiego typu, administracyjnego czy powszechnego), to zarzut braku czy naruszenia prawa do sądu (na tle ochrony własności) musi wiązać się z możliwością korzystania ze skargi konstytucyjnej w tej kwestii.

3.

Postanowienie z 19 września 2007 r., K 2/07, pełny skład
[wniosek o sprostowanie niedokładności w uzasadnieniu wyroku w sprawie lustracji]

Zdanie odrębne **Sędziego TK Wojciecha Hermelińskiego** dotyczy postanowienia o nieuwzględnieniu wniosku Marszałka Sejmu o sprostowanie niedokładności w uzasadnieniu wyroku w sprawie lustracji. Zdaniem Sędziego wniosek zasługuje na częściowe uwzględnienie, gdyż istnieją wystarczające przesłanki dla uznania, że zakwestionowany przez Marszałka Sejmu fragment uzasadnienia wyroku **K 2/07** jest niewystarczająco precyzyjnym opisem zdarzeń, które miały miejsce podczas rozprawy 10 maja 2007 r. Niedokładności te powinny więc zostać sprostowane w trybie art. 73 ust. 1 ustawy o TK.

Załącznik nr 10

Przegląd postanowień sygnalizacyjnych wydanych w 2007 r.

L.p.	Data i sygnatura	Adresat	Przedmiot	Skład	Sprawa, z którą wiąże się sygnalizacja
1.	31 I 2007 S 1/07	Sejm RP	Potrzeba podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie zmiany art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty w sposób zgodny z konstytucyjnymi wymaganiami dotyczącymi upoważnienia ustawowego oraz zasadą wyłączności regulacji ustawowej w sferze praw i wolności.	3 sędziów	U 5/06
2.	07 II 2007 S 2/07	Sejm RP	Konieczność podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie zmian w przepisach określających krąg osób uprawnionych do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla.	5 sędziów	P 41/06
3.	28 II 2007 S 3/07	Sejm RP	Potrzeba podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie pobierania przez przedsiębiorstwa energetyczne opłat za nielegalne pobieranie paliw lub energii z sieci oraz ich ściągania w drodze postępowania egzekucyjnego w administracji w celu zapewnienia spójności systemu prawnego RP.	5 sędziów	K 37/04
4.	4 X 2007 S 4/07	Sejm RP	Niezbędność zmiany unormowania skutków relegowania ze Służby Celnej jej funkcjonariusza po przywróceniu do służby następującym w wyniku wyroku uniewinniającego, w celu zapewnienia spójności systemu prawnego RP.	5 sędziów	K 46/05
5.	7 XI 2007 S 5/07	Sejm RP	Niezbędność działań ustawodawczych, zmierzających do zmiany istniejącego stanu prawnego dla zapewnienia spójności systemu prawnego RP, w zakresie dotyczącym trybu przyznawania świadczeń rodzinnych.	5 sędziów	P 28/07
6.	7 XI 2007 S 6/07	Sejm RP	Potrzeba podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie nowelizacji art. 81 ust. 3 ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze w celu zapewnienia spójności systemu prawnego RP.	5 sędziów	SK 4/06

Załącznik nr 11

Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania wydanych przez Trybunał Konstytucyjny w 2007 r.

A. Postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawcy	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1.	9 I 2007	SK 21/06	Dorota J., Tomasz Antoni Ż.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2.	11 I 2007	U 3/05	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
3.	15 I 2007	K 17/06	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
4.	24 I 2007	SK 38/06	Spółka P.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
5.	6 II 2007	K 16/06	Grupa posłów na Sejm RP	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
6.	6 II 2007	P 33/06	Wojewódzki Sąd Administra- cyjny w Warszawie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
7.	6 II 2007	P 41/06	Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
8.	13 II 2007	SK 62/05	Zdzisław T.	cofnięcie skargi (art. 39 ust. 1 pkt 2)
9.	27 II 2007	P 44/06	Sąd Rejonowy w Bochni	cofnięcie pytania prawnego (art. 39 ust. 1 pkt 2)
10.	28 II 2007	SK 78/06	Spółka S.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
11.	13 III 2007	K 3/06	Rada Miejska w Kórniku	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
12.	21 III 2007	SK 40/05	Stanisław P.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13.	3 IV 2007	P 47/06	Sąd Rejonowy w Grudziądzu	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
14.	3 IV 2007	SK 85/06	Marian P., Anatol D., Roman O., Dariusz Sz.	zbędność i niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

15.	18 IV 2007	P 12/04	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
16.	19 IV 2007	SK 60/06	Marianna i Franciszek M.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
17.	24 IV 2007	P 29/06	Sąd Rejonowy w Legnicy	zbędność i niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18.	9 V 2007	SK 98/06	Jerzy K.	zbędność i niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
19.	15 V 2007	P 13/06	Sąd Rejonowy w Sopocie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20.	16 V 2007	P 23/06	Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
21.	22 V 2007	SK 38/05	Zakład Opieki Zdrowotnej w Głogowie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
22.	22 V 2007	SK 70/05	Gmina Supraśl	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
23.	30 V 2007	SK 3/06	Wanda A. i Regina P.	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
24.	30 V 2007	SK 67/06	Spółka B.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
25.	26 VI 2007	P 34/06	Sąd Okręgowy w Słupsku	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
26.	26 VI 2007	SK 48/06	Mirosław P.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27.	26 VI 2007	SK 73/06	Stanisław Dż., Krystyna Dż. i Tadeusz Dż.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
28.	26 VI 2007	SK 2/07	Bożena K.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29.	27 VI 2007	SK 47/06	Spółka L.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
30.	27 VI 2007	SK 7/07	Zbigniew S.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
31.	27 VI 2007	SK 8/07	Czesława i Tadeusz O.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32.	2 VII 2007	SK 46/06	Robert B.	zbędność i niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

33.	3 VII 2007	SK 1/07	Spółka A.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
34.	3 VII 2007	SK 4/07	Zdzisław Z.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
35.	9 VII 2007	K 32/06	Rzecznik Praw Obywatelskich	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
36.	10 VII 2007	P 40/06	Sąd Rejonowy w Grójcu	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
37.	11 VII 2007	P 19/05	Sąd Okręgowy w Rzeszowie Sąd Rejonowy w Nowej Soli	niedopuszczalność i zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
38.	17 VII 2007	SK 69/06	Spółka P.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
39.	17 VII 2007	SK 19/07	Małgorzata K.-T.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
40.	12 IX 2007	SK 99/06	Waldemar K.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
41.	10 X 2007	SK 56/06	Iwona i Jan B., Zbigniew R.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
42.	16 X 2007	SK 13/07	Fundacja Rozwoju Rynku i Własności imienia Stanisława Małachowskiego i Piotra Drzewieckiego w Warszawie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
43.	17 X 2007	P 29/07	Sąd Okręgowy w Częstochowie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
44.	17 X 2007	SK 14/07	Janusz S.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
45.	22 X 2007	P 24/07	Sąd Rejonowy w Lublinie	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
46.	22 X 2007	SK 59/06	Spółka A.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
47.	06 XI 2007	P 32/07	Sąd Rejonowy w Ostrzeszowie	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
48.	7 XI 2007	P 2/07	Sąd Rejonowy dla Krakowa- Śródmieścia w Krakowie Sąd Rejonowy w Kielcach	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
49.	7 XI 2007	P 34/05	Sąd Rejonowy dla Warszawy- Mokotowa	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)

50.	13 XI 2007	SK 40/06	Jolanta O., Ryszard S., Zygmunt S.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
51.	14 XI 2007	SK 53/06	Stanisław K.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
52.	14 XI 2007	K 20/06	3 Grupy posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
53.	21 XI 2007	K 23/06	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
54.	21 XI 2007	K 6/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
55.	21 XI 2007	K 12/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
56.	21 XI 2007	K 34/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
57.	21 XI 2007	K 36/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
58.	21 XI 2007	U 3/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
59.	21 XI 2007	U 7/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
60.	21 XI 2007	U 8/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)
61.	21 XI 2007	SK 92/06	Grzegorz G.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
62.	26 XI 2007	U 4/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia <i>[zasada dyskontynuacji]</i> (art. 39 ust. 1 pkt 1)

63.	27 XI 2007	K 14/06	2 Grupy posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia [zasada dyskontynuacji] (art. 39 ust. 1 pkt 1)
64.	28 XI 2007	K 41/06	2 Grupy posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia [zasada dyskontynuacji] (art. 39 ust. 1 pkt 1)
65.	17 XII 2007	K 24/06	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia [zasada dyskontynuacji] (art. 39 ust. 1 pkt 1)
66.	17 XII 2007	K 9/07	Grupa posłów na Sejm RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia [zasada dyskontynuacji] (art. 39 ust. 1 pkt 1)
67.	17 XII 2007	Pp 1/07	Marszałek Sejmu RP	niedopuszczalność wydania orzeczenia [zasada dyskontynuacji] (art. 39 ust. 1 pkt 1)
68.	20 XII 2007	SK 67/05	Spółka K.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
69.	20 XII 2007	SK 42/06	Waldemar K.-K.	zbędność i niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

B. Postanowienia o częściowym umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawcy	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1.	16 VII 2007	SK 97/06	Bronisław Z.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2.	18 VII 2007	SK 12/06	Spółka T. Gerard W.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
3.	18 VII 2007	SK 55/06	Aneta M.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
4.	8 X 2007	P 45/07	Sąd Rejonowy w Poznaniu	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

C. Wyroki zawierające w sentencji postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawcy	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1.	27 II 2007	P 22/06	Sąd Okręgowy w Sieradzu Sąd Rejonowy w Hławie	niedopuszczalność i zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2.	27 III 2007	SK 9/05	Dariusz G.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
3.	17 IV 2007	SK 20/05	Adam T.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
4.	24 IV 2007	SK 49/05	Wiktor Z. Jolanta i Bogusław M.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1 i ust. 2)
5.	11 V 2007	K 2/07	Grupa posłów na Sejm RP	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
6.	22 V 2007	K 42/05	Krajowa Rada Doradców Podatkowych	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
7.	2 VII 2007	K 41/05	Krajowa Rada Radców Prawnych	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1 w związku z ust. 2 oraz w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4)
8.	3 VII 2007	SK 1/06	Roman M.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
9.	10 VII 2007	SK 50/06	Zbigniew O., Hanna R.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
10.	17 VII 2007	P 16/06	Sąd Okręgowy w Warszawie	(art. 39 ust. 1 pkt 1)
11.	19 IX 2007	SK 4/06	Spółka M.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
12.	9 X 2007	SK 70/06	Kazimierz M.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13.	24 X 2007	SK 7/06	Józef W., Spółka D.	niedopuszczalność i zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
14.	30 X 2007	P 28/06	Wojewódzki Sąd Administra- cyjny w Gliwicach	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
15.	30 X 2007	P 36/06	Sąd Okręgowy w Łodzi	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

16.	13 XI 2007	P 42/06	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
17.	14 XI 2007	SK 16/05	Krzysztof L.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18.	20 XI 2007	SK 57/05	Tadeusz K.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
19.	27 XI 2007	SK 39/06	Mirosław Cz.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20.	27 XI 2007	SK 18/05	Stanisława G.	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
21.	28 XI 2007	K 39/07	Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
22.	29 XI 2007	SK 43/06	Andrzej G.– W.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
23.	3 XII 2007	K 26/05	Rada Miasta Gdyni	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 39 ust. 2)
24.	5 XII 2007	K 36/06	Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
25.	11 XII 2007	U 6/06	Rzecznik Praw Obywatelskich	niedopuszczalność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
26.	20 XII 2007	P 37/06	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gorzowie Wielkopolskim	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27.	20 XII 2007	P 39/06	Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Załącznik nr 12

Przegląd treści wyroków Trybunału Konstytucyjnego zapadłych od stycznia 2007 r.

Omówienia treści wyroków nie są dosłownymi cytataми. Objasnienia w nawiasach kwadratowych zostały wprowadzone na potrzeby niniejszej „Informacji”. W przypadku wyroków o szczególnie rozbudowanej lub skomplikowanej sentencji jej treść jest przedstawiona w postaci skróconej, co zaznaczono gwiazdką po wyrazie „Rozstrzygnięcie”.

Charakter oficjalny mają teksty wyroków zamieszczone w zbiorze „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy”.

STYCZEŃ

1.

SYGNATURA: **P 5/05**
DATA: 9 stycznia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 831 § 1 pkt 4 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego [wyłączenie spod egzekucji określonych w przepisie wierzytelności przypadających dłużnikowi od państwowych jednostek organizacyjnych] **jest niezgodny** z art. 20, art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji.

2.

SYGNATURA: **P 19/06**
DATA: 15 stycznia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 57 ust. 7 ustawy z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane **w zakresie**, w jakim stanowi podstawę nałożenia przez organ nadzoru budowlanego na inwestorów kary pieniężnej z tytułu nielegalnego przystąpienia do użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, **jest zgodny** z art. 10 w związku z art. 2 Konstytucji.

3.

SYGNATURA: U 5/06
DATA: 16 stycznia 2007 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICIATOR POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 8 września 2006 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych [sposób przeliczania oraz warunki, jakie należy spełnić przy przeliczaniu wyniku uzyskanego w ramach egzaminu maturalnego z poziomu rozszerzonego na podstawowy] i załącznik do tego rozporządzenia [wskaźniki przeliczenia wyników uzyskanych w ramach egzaminu maturalnego z poziomu rozszerzonego na podstawowy] **są niezgodne** z art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

2. § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia [uznanie egzaminu maturalnego za zdany, jeżeli osoby, które zdawały ten egzamin po raz pierwszy w roku szkolnym 2004/2005 lub 2005/2006 pomimo, że z jednego przedmiotu obowiązkowego w części ustnej albo w części pisemnej nie zdały egzaminu w myśl przepisów dotychczas obowiązujących, ale ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych w części pisemnej na poziomie podstawowym, a w części ustnej – na wybranym poziomie, uzyskały średnią co najmniej 30% punktów] i 3 [przekazanie świadectw dojrzałości przez uprawnione podmioty w terminie 7 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia] **jest niezgodny** z art. 9 ust. 1 pkt 3 lit. b-f ustawy powołanej w punkcie 1 oraz z art. 2 i art. 70 ust. 4 Konstytucji.

3. § 5 ww. rozporządzenia w związku z § 1 pkt 8-17 i pkt 19-25 tego rozporządzenia, a więc **w zakresie**, w jakim stanowi, że przepisy te wchodzą w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

4. § 97 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, w brzmieniu nadanym przez § 1 pkt 24 rozporządzenia powołanego w punkcie 1 [uznanie egzaminu maturalnego za zdany pomimo, że z danego przedmiotu obowiązkowego, w części ustnej albo części pisemnej, osoby zdające nie spełniły warunków decydujących o zdaniem egzaminie określonych w przepisach dotychczas obowiązujących, ale ze wszystkich przedmiotów obowiązko-

wych w części ustnej i pisemnej uzyskały średnią co najmniej 30 % punktów], **jest niezgodny** z art. 9 ust. 1 pkt 3 lit. b-f ustawy powołanej w punkcie 1 oraz z art. 70 ust. 4 Konstytucji.

Wymienione przepisy **tracą moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

LUTY

4.

SYGNATURA: **P 25/06**
DATA: 6 lutego 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Naczelny Sąd Administracyjny

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 26c ust. 1 pkt 1 i 2, ust. 1a i ust. 6 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych **w zakresie**, w jakim ogranicza możliwość złożenia miesięcznych informacji o wynagrodzeniach, zatrudnieniu i stopniach niepełnosprawności pracowników oraz możliwość złożenia wniosku o wypłatę miesięcznego dofinansowania za dwa miesiące tylko do formy transmisji danych w formie dokumentu elektronicznego, bez zapewnienia innego sposobu dokonania tych czynności w sytuacji, gdy skorzystanie z tej drogi transmisji danych stało się obiektywnie niemożliwe lub istotnie utrudnione, **jest niezgodny** z art. 2 w związku z art. 32 ust. 1 oraz z art. 69 Konstytucji.

5.

SYGNATURA: **K 46/05**
DATA: 13 lutego 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Ogólnokrajowy Związek Zawodowy Służby Celnej RP

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 25 ust. 1 pkt 8a i 8b ustawy z 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej [obowiązek zwolnienia funkcjonariusza ze służby w wypadku wniesienia aktu oskarżenia o umyślne popełnienie przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego lub tymczasowego aresztowania]:

a) **jest zgodny** z art. 60, art. 65 ust. 1 w związku z art. 30 i art. 31 ust. 3 Konstytucji,

b) **nie jest niezgodny** z art. 67 Konstytucji,

c) **nie jest niezgodny** z art. 13 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2

2. Art. 61 ust. 2 ww. ustawy [obowiązek przywrócenia do służby funkcjonariusza celnego, na jego wniosek, w wypadku: uniewinnienia prawomocnym wyrokiem sądu – jeżeli zwolnienie ze służby nastąpiło z powodu wniesienia aktu oskarżenia o umyślne popełnienie przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego lub w wypadku umorzenia postępowania karnego czy uniewinnienia prawomocnym wyrokiem sądu – jeżeli zwolnienie ze służby nastąpiło z powodu tymczasowego aresztowania] **jest zgodny** z art. 60 i art. 65 ust. 1 w związku z art. 30 i art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 67 Konstytucji.

Zdanie odrębne: 1.

6.

SYGNATURA:

P 1/06

DATA:

20 lutego 2007 r.

SKŁAD TK:

5 sędziów

INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy we Włocławku

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 45 ustawy z 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe w **zakresie**, w jakim stanowi, że „kto wydaje dziennik lub czasopismo bez rejestracji podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności”, **jest zgodny** z art. 31 ust. 3 i art. 54 Konstytucji oraz z art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2.

7.

SYGNATURA: **P 22/06**
DATA: 27 lutego 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Sieradzu (P 22/06)
Sąd Rejonowy w Hławie (P 27/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 45 ust. 4 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji **w zakresie**, w jakim przewiduje obowiązek uiszczenia opłaty stosunkowej od wniosku o wszczęcie egzekucji na polecenie sądu albo prokuratora, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

M A R Z E C

8.

SYGNATURA: **SK 54/06**
DATA: 6 marca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Kazimierz Z.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 49 ust. 1 [zakaz piastowania stanowiska innego niż stanowisko prokuratora, z wyjątkiem stanowiska pracownika naukowo-dydaktycznego, dydaktycznego lub naukowego, jeżeli zajmowanie takiego stanowiska nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków prokuratora] w związku z art. 49c [odpowiednie stosowanie ograniczeń określonych w art. 49 do prokuratorów w stanie spoczynku] ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2001 r., **jest zgodny** z art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

9.

SYGNATURA: **P 45/06**
DATA: 6 marca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy w Poznaniu (P 45/06)
Sąd Rejonowy w Poznaniu (P 46/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 32 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa **w części**, w jakiej zawiera słowo „obowiązkowo” [ograniczenie prawa do zasiłku opiekuńczego w ramach zwolnienia od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad chorym dzieckiem lub innym chorym członkiem rodziny, do osób ubezpieczonych podlegającym obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu], **jest niezgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

10.

SYGNATURA: **K 28/05**
DATA: 7 marca 2007 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 559 w związku z art. 545 § 1 i 2 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego **w zakresie**, w jakim nie przyznaje osobie ubezwłasnowolnionej uprawnienia do zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania o uchYLENIE lub zmianę ubezwłasnowolnienia, **jest niezgodny** z art. 30 i art. 31 Konstytucji.

11.

SYGNATURA: **K 54/05**
DATA: 12 marca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rada Miejska w Łodzi

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 87 ust. 3 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [utrzymanie mocy obowiązującej miejscowych pla-

nów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w dniu wejścia w życie ustawy, uchwalonych przed 1 stycznia 1995 r. do czasu uchwalenia nowych planów, jednak nie dłużej niż do 31 grudnia 2003 r.] jest **zgodny**:

a) z preambułą Konstytucji w zakresie, w jakim wyraża ona zasadę współdziałania władz, zasadę pomocniczości oraz wymóg skuteczności i rzetelności działania instytucji publicznych,

b) z art. 2, art. 7, art. 16, art. 21, art. 31 ust. 3, art. 64, art. 165 w związku z art. 163 i art. 167 Konstytucji,

c) z art. 3 ust. 1 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.

12.

SYGNATURA:

K 8/07

DATA:

13 marca 2007 r.

SKŁAD TK:

5 sędziów

INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Grupa posłów na Sejm RP

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 190 ust. 1 pkt 1a ustawy z 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw [wygaśnięcie mandatu radnego wskutek niezłożenia w terminach określonych w odrębnych przepisach oświadczenia o stanie majątkowym] dodany przez art. 2 ustawy z 8 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw **jest niezgodny** z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz z art. 2 Konstytucji.

2. Art. 26 ust. 1 pkt 1a ustawy z 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, [analogiczne przesłanki jak w pkt. 1 wygaśnięcia mandatu wójta] dodany przez art. 4 pkt 2 ww. ustawy z 8 lipca 2005 r., **jest niezgodny** z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz z art. 2 Konstytucji.

3. Art. 24h ust. 4 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [określenie 30-dniowego terminu złożenia pierwszego „oświadczenia majątkowego” od dnia złożenia ślubowania przez radnego i wójta oraz kolejnych terminów składania oświadczeń majątkowych w czasie trwania kadencji] w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 2 ustawy z 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw, **w zakresie**, w jakim określa termin składania oświadczeń majątkowych, **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

4. Art. 24j ust. 3 ustawy z 8 marca 1990 r. powołanej w punkcie 3, [określenie 30-dniowego terminu złożenia oświadczenia o działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby spokrewnione, jeżeli działalność ta wykonywana jest na terenie gminy, w której osoba obowiązana do złożenia oświadczenia pełni funkcję lub jest zatrudniona – od dnia wyboru, powołania lub zatrudnienia] dodany przez art. 1 pkt 3 ustawy z 23 listopada 2002 r. powołanej w punkcie 3, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

13.

SYGNATURA:

K 47/05

DATA:

19 marca 2007 r.

SKŁAD TK:

5 sędziów

INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 136a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej [obrońcą w postępowaniu dyscyplinarnym może być wyłącznie wskazany przez obwinionego funkcjonariusz Straży Granicznej], w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 39 ustawy z 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw, **jest niezgodny**:

a) z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

b) z art. 2 Konstytucji.

2. Art. 135f ust. 1 pkt 4 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji [prawo obwinionego do ustanowienia obrońcy za jego zgodą spośród policjantów] **jest niezgodny** z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

3. Art. 70 ust. 1 ustawy z 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej [prawo obwinionego do korzystania z wybranego przez siebie obrońcy spośród funkcjonariuszy celnych] **jest niezgodny** z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

14.

SYGNATURA: **K 35/05**
DATA: 20 marca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rada Miejska Inowrocławia (K 35/05)
Rada Gminy Michałowice (K 2/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 90m ust. 2 ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty [wyłączenie ośrodka pomocy społecznej z możliwości załatwiania spraw z zakresu pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów] **jest zgodny**:

a) z art. 16 ust. 2 i art. 165 Konstytucji,
b) z art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu 15 października 1985 r.

2. Art. 90p ust. 1 [udzielanie świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym jako zadanie własne gminy] i ust. 2 pkt 1 [udzielanie stypendiów motywacyjnych jako zadanie własne jednostek samorządu terytorialnego prowadzących szkoły] oraz art. 90s ust. 1-3 [finansowanie stypendiów motywacyjnych z dochodów jednostek samorządu terytorialnego a w przypadku szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych finansowanie tych stypendiów w ramach dotacji oświatowej] ww. ustawy **są zgodne** z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

3. Art. 90r ust. 1 ww. ustawy [otrzymywanie przez gminy dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym] **jest zgodny**:

a) z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji,
b) z art. 9 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego.

15.

SYGNATURA: **U 1/07**
DATA: 22 marca 2007 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 17 ust. 1 pkt 1 lit. c [uprawnienia strażników straży gminnych (miejskich) do wykonywania czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego w odniesieniu do osób przekraczających dozwoloną prędkość] oraz ust. 2 **w zakresie** czynności wskazanych w § 17 ust. 1 pkt 1 lit. c [wykonywanie

czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego wyłącznie przy użyciu urządzeń samoczynnie rejestrujących przekroczenie dozwolonej prędkości lub niestosowanie się do wskazań sygnalizacji świetlnej] rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 30 grudnia 2002 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego **jest niezgodny**:

a) z art. 131 ust. 1 ustawy z 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym

b) z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

16.

SYGNATURA:

K 29/06

DATA:

26 marca 2007 r.

SKŁAD TK:

5 sędziów

INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 21a ust. 1 pkt 4 ustawy z 28 września 1991 r. o lasach [wykonywanie prac z zakresu sporządzania planów urządzenia lasów będących w zarządzie Lasów Państwowych wyłącznie przez przedsiębiorstwo państwowe Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej] **jest niezgodny** z art. 20, art. 22 i art. 32 Konstytucji.

17.

SYGNATURA:

SK 3/05

DATA:

27 marca 2007 r.

SKŁAD TK:

5 sędziów

INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Stanisław H.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 393¹⁸ § 2 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do czasu jego uchycenia przez art. 1 pkt 11 ustawy z 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, **w zakresie**, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia w przedmiocie kosztów procesowych zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, **jest niezgodny** z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

18.

SYGNATURA: **SK 9/05**
DATA: 27 marca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Dariusz G.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 2 pkt 5 lit. a, b i d ustawy z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji [uprawnienie pracowników pozostających w stosunku pracy z prywatyzowanym przedsiębiorstwem oraz byłych pracowników, którzy przepracowali 10 lat do nieodpłatnego nabycia akcji] **jest zgodny** z art. 32 w związku z art. 64 ust. 1 Konstytucji.

19.

SYGNATURA: **K 40/04**
DATA: 28 marca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 2 pkt 1 oraz art. 8 ust. 2a ustawy z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych **w zakresie**, w jakim przepisy te uniemożliwiają pracownikom skorzystanie z usług świadczonych przez pracodawcę na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej i sportowo-rekreacyjnej, jeśli są one świadczone poza terenem kraju, **są niezgodne** z art. 32 w związku z art. 2 Konstytucji RP.

Zdanie odrębne: 1.

K W I E C I E Ń

20.

SYGNATURA: **SK 19/06**
DATA: 2 kwietnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Bożena K.-U. Henryk U. (SK 19/06, SK 20/06)
Krystyna D. (SK 26/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 98 ust. 4 [ustalenie przez zarząd gminy w drodze uchwały opłaty adiacenckiej jeżeli w wyniku podziału nieruchomości wzrośnie jej wartość oraz ustalenie przez radę gminy w drodze uchwały stawki procentowej opłaty adiacenckiej w wysokości nie większej niż 50% różnicy] w związku z art. 145 ust. 2 [termin ustalenia opłaty adiacenckiej do 3 lat od dnia urzędzenia lub modernizacji drogi albo od stworzenia warunków do podłączenia nieruchomości do poszczególnych urządzeń infrastruktury technicznej] ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, w brzmieniu obowiązującym od dnia 15 lutego 2000 r. do dnia 21 września 2004 r.:

a) **jest zgodny** z art. 32 ust. 1, art. 64 ust. 3, art. 88, art. 168 i art. 217 Konstytucji,

b) **jest niezgodny** z art. 2 w związku z art. 84 Konstytucji **przez to, że** narusza zasadę ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa.

21.

SYGNATURA: **SK 20/05**
DATA: 17 kwietnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Adam T.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 81 ustawy z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy **w zakresie**, w jakim wyłącza prawo mężczyzny, który wyraża przekonanie o swym biologicznym ojcostwie, do dochodzenia unieważnienia uznania dziecka przez innego mężczyznę, **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 oraz z art. 72 ust. 1 zdanie pierwsze w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

22.

SYGNATURA: **SK 49/05**
DATA: 24 kwietnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wiktor Z. (SK 49/05)
Jolanta i Bogusław M. (SK 24/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. III [ustanowienie dziesięcioletniego terminu przedawnienia ilekroć brak szczególnego określenia w obowiązujących wówczas przepisach terminu przedawnienia albo w sytuacji gdy termin ten jest dłuższy niż dziesięć lat] i art. XIX [zakres stosowania przepisów ogólnych prawa cywilnego o przedawnieniu do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie przepisów ogólnych prawa cywilnego] ustawy z 18 lipca 1950 r. – Przepisy wprowadzające przepisy ogólne prawa cywilnego **są zgodne** z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 i art. 2 Konstytucji.

2. Art. XXXV [zakres stosowania przepisów kodeksu cywilnego dotyczących przedawnienia do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie kodeksu] ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny **jest zgodny** z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 i art. 2 Konstytucji.

3. Art. 12 ust. 1 ustawy z 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny **w zakresie**, w jakim ogranicza dostęp do waloryzacji sądowej, zagwarantowanej w art. 358¹ § 3 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, w odniesieniu do zobowiązań pieniężnych powstałych przed dniem 30 października 1950 r., wynikających z obligacji emitowanych przez Skarb Państwa:

a) **jest niezgodny** z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji,

b) **nie jest niezgodny** z art. 21 i art. 37 ust. 1 oraz z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 i art. 2 Konstytucji.

Przepis uznany za niekonstytucyjny, we wskazanym zakresie, **traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

M A J

23.

SYGNATURA: **K 2/07**
DATA: 11 maja 2007 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Grupa posłów na Sejm RP

ROZSTRZYGNIECIE*:

[Trybunał Konstytucyjny dokonał zróżnicowanej oceny konstytucyjności licznych przepisów:

– ustawy z 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów,

– ustawy nowelizującej ww. ustawę – ustawa z 14 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów i ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

– a także innych ustaw zmienionych przez te dwie ustawy;

Poniżej przedstawione zostały punkty sentencji, w których TK orzekł o niekonstytucyjności badanej regulacji]

1. Preambuła ustawy z 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, **w zakresie** obejmującym wyrazy „przez osobowe źródło informacji”, **jest niezgodna** z art. 2 Konstytucji.

(...)

Art. 2 ww. ustawy z 18 października 2006 r. wskazuje katalog organów bezpieczeństwa państwa. TK uznał za niekonstytucyjne przepisy zaliczające niektóre organy do organów bezpieczeństwa państwa:

4. Art. 2 ust. 1 pkt 13 i 14 [Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk wraz z wojewódzkimi i miejskimi urzędami kontroli prasy, publikacji i widowisk oraz Główny Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk wraz z okręgowymi urzędami a także Urząd do Spraw Wyznań oraz terenowe organy administracji państwowej o właściwości szczególnej do spraw wyznań stopnia wojewódzkiego] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 2 Konstytucji.

(...)

5. Art. 2 ust. 2 [organy i instytucje cywilne i wojskowe państw obcych o zadaniach podobnych do zadań organów określonych w zakwestionowanej ustawie] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

(...)

7. Art. 3a ust. 1 ww. ustawy, **rozumiany jako** obejmujący współpracę, dla której stwierdzenia nie wystarczy samo wyrażenie woli współdziałania z organami wymienionymi w tym przepisie, lecz konieczne są także faktyczne działania świadomie urzeczywistniające podjętą współpracę, **jest zgodny** z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 2, art. 47 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

(...)

Art. 4 ww. ustawy z 18 października 2006 r. wskazuje katalog osób pełniących funkcje publiczne, które podlegają obowiązkowi złożenia oświadczenia lustracyjnego. TK uznał za niekonstytucyjne przepisy, które zaliczają niektóre osoby jako osoby pełniące funkcję publiczną:

9. Art. 4 pkt 18 ww. ustawy **w zakresie**, w jakim dotyczy rektora i prorektora niepublicznej szkoły wyższej, **jest niezgodny** z art. 2, art. 22, art. 31 ust. 3, art. 51 ust. 2 i art. 65 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 8 i art. 14 Konwencji.

(...)

11. Art. 4 pkt 20, 21, 23 [członek zarządu lub rady nadzorczej osoby prawnej, która uzyskała koncesję na rozpowszechnianie programów radiowych lub telewizyjnych oraz osoba fizyczna, która uzyskała taką koncesję; członek zarządu lub rady nadzorczej wydawcy, wspólnik spółki osobowej będącej wydawcą lub osoba fizyczna będąca wydawcą w rozumieniu ustawy – Prawo prasowe, a także redaktor naczelny w rozumieniu ustawy – Prawo prasowe; członek organu zarządzającego, nadzorczego lub kontrolnego podmiotu podlegającego nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego] w związku z art. 57a [odesłanie do stosowania przepisów określających osoby pełniące funkcje publiczne i organy właściwe do przedłożenia oświadczenia lustracyjnego w stosunku do osób kandydujących na funkcję publiczną, do dnia 31 grudnia 2007 r. – do członka organu zarządzającego, nadzorczego lub kontrolnego podmiotu podlegającego nadzorowi Komisji Nadzoru Bankowego] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2, art. 22 i art. 31 ust. 3 Konstytucji w związku z art. 8 i art. 14 Konwencji.

(...)

13. Art. 4 pkt 44 lit. a [pracownik naukowy, naukowo-dydaktyczny lub dydaktyczny zatrudniony na stanowisku profesora zwyczajnego, profesora nadzwyczajnego, profesora wizytującego, docenta, adiunkta lub starszego wykładowcy] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji w związku z art. 8 i art. 14 Konwencji.

(...)

14. Art. 4 pkt 44 lit. b i c ww. ustawy **w zakresie**, w jakim dotyczy niepublicznej szkoły wyższej [osoba zajmująca stanowisko kierownika lub zastępcy kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej, w szczególności dziekana albo prodziekana wydziału, dyrektora instytutu, wicedyrektora,

kanclerza, kwestora, prezesa, wiceprezesa, sekretarza naukowego], **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 51 ust. 2 i art. 65 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 8 i art. 14 Konwencji.

15. Art. 4 pkt 45 ww. ustawy **w zakresie**, w jakim dotyczy dyrektora szkoły niepublicznej, **jest niezgodny** z art. 2, art. 22, art. 31 ust. 3, art. 51 ust. 2 i art. 65 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 8 i art. 14 Konwencji.

(...)

17. Art. 4 pkt 49 i 50 [biegły rewident i doradca podatkowy] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji w związku z art. 8 i art. 14 Konwencji.

18. Art. 4 pkt 52 [dziennikarz] i art. 8 pkt 20 lit. b [organem właściwym do przedłożenia oświadczenia lustracyjnego w stosunku do redaktora naczelnego jest właściwy wydawca] oraz pkt 49 [organem właściwym do przedłożenia oświadczenia lustracyjnego w stosunku do osób kandydujących na funkcję publiczną jest pracodawca, z tym, że w stosunku do osoby niezatrudnionej w formie umowy o pracę – redaktor naczelny przyjmujący materiał do wykorzystania] ww. ustawy **są niezgodne** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji w związku z art. 8 i art. 14 Konwencji.

19. Art. 4 pkt 53 [członek organu zarządzającego, organu nadzoru lub organu kontroli wewnętrznej polskiego związku sportowego lub spółki kapitałowej zarządzającej ligą zawodową w rozumieniu ustawy o sporcie kwalifikowanym] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji w związku z art. 8 i art. 14 Konwencji.

(...)

Poniżej przedstawione zostały pozostałe przepisy ustawy z 18 października 2006 r. uznane za niekonstytucyjne:

21. Art. 10 ww. ustawy oraz załączniki nr 1 i 2 [wzór oświadczenia lustracyjnego oraz wzór informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego] do ustawy z 18 października 2006 r. w związku z art. 7 [obowiązek złożenia oświadczenia lustracyjnego dotyczącego pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w stosunku do osób wymienionych w art. 4 ww. ustawy urodzonych przed dniem 1 sierpnia 1972 r.] tej ustawy **są niezgodne** z art. 2 Konstytucji.

22. Art. 11 [ujawnienie oświadczeń lustracyjnych poprzez publikowanie ich w Biuletynie Informacji Publicznej w formie elektronicznej] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 47 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

23. Art. 18 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy **w zakresie**, w jakim dotyczy pracowników lub funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa [zakaz wyłączenia jawności postępowania przez sąd z urzędu w wypadkach tam

wskazanych, jeśli ujawnienie okoliczności określonych w niniejszej ustawie dotyczyć ma pracowników lub funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa], **jest niezgodny** z art. 2, art. 30, art. 32 i art. 45 ust. 2 Konstytucji w związku z art. 6 i art. 14 Konwencji.

(...)

25. Art. 20 ust. 4 [wszcześnie postępowania na wniosek osoby, która nie zgadza się z informacją dotyczącą jej osoby, zawartą w katalogu osób traktowanych przez organy bezpieczeństwa jako tajni informatorzy lub pomocnicy przy operacyjnym zdobywaniu informacji i złożyła oświadczenie lustracyjne] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

26. Art. 20 ust. 5 ww. ustawy, **w zakresie** obejmującym wyrazy „która przed dniem wejścia w życie ustawy pełniła funkcję publiczną, o której mowa w art. 4” [pozbawienie możliwości poddania się lustracji osoby pomówionej o pracę lub służbę w organach bezpieczeństwa lub współpracę z nimi, która nie pełniła funkcji publicznej przed dniem wejścia w życie ustawy], **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 2 i art. 45 Konstytucji w związku z art. 6 Konwencji.

27. Art. 20 ust. 5a ww. ustawy **w zakresie**, w jakim nie określa terminu przedstawienia stanowiska w sprawie zgodności oświadczenia z prawdą przez biuro lustracyjne Instytutu Pamięci Narodowej [przekazanie przez sąd oświadczeń lustracyjnych do Biura Lustracyjnego IPN w celu przygotowania postępowania lustracyjnego oraz przedstawienia stanowiska w sprawie zgodności oświadczenia z prawdą], **jest niezgodny** z art. 2 i art. 45 Konstytucji w związku z art. 6 Konwencji.

28. Art. 21a ust. 2 zdanie drugie ww. ustawy **w zakresie**, w jakim pozbawia sąd możliwości określenia dolnej granicy okresu prawa wybieralności [sankcja utraty prawa wybieralności na okres 10 lat za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego], **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 45, art. 62 i art. 99 Konstytucji.

29. Art. 21a ust. 3 ww. ustawy **w zakresie**, w jakim ma zastosowanie do niego art. 21h [zakaz pełnienia funkcji publicznych na okres 10 lat wobec osób współpracujących z organami bezpieczeństwa państwa pod przymusem w obawie utraty swojego życia lub zdrowia bądź utraty życia lub zdrowia osób najbliższych], **jest niezgodny** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

30. Art. 21b ust. 6 ww. ustawy **w zakresie**, w jakim pozbawia osobę lustrowaną prawa do wniesienia kasacji od prawomocnego orzeczenia sądu, **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 Konstytucji i art. 6 Konwencji.

31. Art. 21e ust. 1 i 3 [obligatoryjna przesłanka pozbawienia osoby lustrowanej możliwości pełnienia funkcji publicznej za złożenie nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu z wyjątkiem sędziów podlegających sądownictwu

dyscyplinarnemu; w przypadku postępowania dyscyplinarnego przewidziana została kara złożenia sędziego z urzędu] ww. ustawy **w zakresie**, w jakim dotyczy osób wymienionych w art. 4 pkt 13-16, 47 i 48 [prezes sądu, sędzia i prokurator, radca i starszy radca Prokuraturii Generalnej SP, adwokat, radca prawny, notariusz, komornik], **jest niezgodny** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

32. Art. 21h ww. ustawy **w zakresie**, w jakim pozbawia sąd możliwości określenia dolnej granicy okresu zakazu pełnienia funkcji publicznych, o których mowa w art. 4 [sankcja zakazu pełnienia funkcji publicznych na okres 10 lat za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego], **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 45 Konstytucji w związku z art. 6 Konwencji.

33. Art. 22 ust. 1 pkt 18 i 19 [powszechny dostęp do informacji zawartych w dokumentach organów bezpieczeństwa państwa znajdujących się w IPN dotyczących: członka zarządu lub rady nadzorczej osoby prawnej, która uzyskała koncesję na rozpowszechnianie programów radiowych lub telewizyjnych oraz osoby fizycznej, która uzyskała taką koncesję; członka zarządu lub rady nadzorczej wydawcy, współnika spółki osobowej będącej wydawcą lub osoby fizycznej będącej wydawcą a także redaktora naczelnego] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 47 Konstytucji.

34. Art. 22 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy **w zakresie**, w jakim pomija inne dane o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych [ograniczenie dostępu do informacji zawartych w dokumentach organów bezpieczeństwa państwa do niektórych tylko danych wrażliwych a pominięcie z tego katalogu danych osobowych dotyczących: kodu genetycznego, nałogów, danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, poglądów politycznych, lub filozoficznych], **jest niezgodny** z art. 2, art. 47 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

(...)

40. Art. 57 ust. 1 i 2 [sankcja pozbawienia pełnienia funkcji publicznej za niezłożenia w terminie oświadczenia lustracyjnego] ww. ustawy **w zakresie**, w jakim dotyczy osób wymienionych w art. 4 pkt 1, 2 i 17 [Prezydent RP, poseł, senator, poseł do Parlamentu Europejskiego, organ i członek organu jednostki samorządu terytorialnego, organu związku jednostek samorządu terytorialnego oraz organu jednostki pomocniczej], wybranych w wyborach powszechnych przed wejściem w życie ustawy, oraz **w zakresie**, w jakim dotyczy osób wymienionych w art. 4 pkt 13-16 [prezesi sądów sędziowie, prokuratorzy, radcowie Prokuraturii Generalnej SP],

47 i 48 [adwokaci, radcowie prawni, notariusze oraz komornicy] oraz art. 57 ust. 3 ww. ustawy, są **niezgodne** z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 2, art. 65 ust. 1 Konstytucji i art. 10 Konwencji.

41. Art. 59 ust. 1 [publikacja katalogów obejmujących różne kategorie osób ujętych materiałami IPN w terminie 6 miesięcy od wejścia w życie ustawy] ww. ustawy **w zakresie**, w jakim dotyczy art. 52a pkt 5 [katalog zawierający dane osobowe osób traktowanych przez organy bezpieczeństwa państwa jako tajny informator lub pomocnik przy operacyjnym zdobywaniu informacji] ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, **jest niezgodny** z art. 2, art. 32 i art. 45 Konstytucji.

(...)

43. Art. 59 ust. 2 [zamieszczenie w katalogu zawierającym dane osób traktowanych jako tajny informator lub pomocnik w pierwszej kolejności dane osobowe tych, którzy pełnili istotną rolę w życiu publicznym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 32 w związku z art. 45 Konstytucji.

(...)

46. Art. 67 pkt 3 [termin wejścia w życie z dniem 1 października 2006 r. przepisów ustawy dotyczących zmian w ustawie o ABW oraz AW, a także zmian w ustawie o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego] ww. ustawy **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

(...)

Ponadto Trybunał badał zgodność z Konstytucją przepisów ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu:

50. Art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu [ograniczenie dostępu do dokumentów znajdujących się w IPN z których wynika że wnioskodawca był traktowany przez organy bezpieczeństwa jako tajny informator lub pomocnik zobowiązał się do dostarczania informacji lub świadczenia pomocy w działaniach operacyjnych, realizował zadania zlecone lub dostarczał informacji organom bezpieczeństwa] **jest niezgodny** z art. 2, art. 45 i art. 61 Konstytucji.

51. Art. 36 ust. 1 pkt 2 i 3 [dostęp do dokumentów zgromadzonych przez IPN w związku z prowadzonymi badaniami naukowymi lub działalnością dziennikarską po uzyskaniu zgody Prezesa IPN] oraz ust. 1a [odmowa udzielenia zgody przez Prezesa IPN na udostępnienie dokumentów po zasięgnięciu opinii Kolegium Instytutu] ustawy z 18 grudnia 1998 r. powołanej w punkcie 50 **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 2 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

(...)

54. Art. 52a pkt 5 [przygotowywanie i publikowanie przez Biuro Lustracyjne katalogów zawierających dane osobowe osób, wobec których zachowały się dokumenty wytworzone przez daną osobę lub przy jej udziale, z których wynika, że dana osoba traktowana była przez organy bezpieczeństwa państwa jako tajny informator lub pomocnik przy operacyjnym zdobywaniu informacji, zobowiązała się do dostarczenia informacji lub realizowała zadania zlecone przez organy bezpieczeństwa państwa] ustawy z 18 grudnia 1998 r. powołanej w punkcie 50 **jest niezgodny** z art. 2, art. 30, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1 i 3 Konstytucji w związku z art. 6 Konwencji.

(...)

56. Art. 52a pkt 7 ustawy z 18 grudnia 1998 r. powołanej w punkcie 50, **w zakresie** obejmującym wyrazy „publikacje nie obejmują danych osobowych osób, w stosunku do których zachowały się dokumenty uzasadniające publikację ich danych osobowych na podstawie pkt 8” [wyłączenie z katalogu osób „pokrzywdzonych”, publikowanego przez IPN, dane osobowe osób, które zajmowały kierownicze stanowiska w byłej Partii Robotniczej i byłej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej oraz Zjednoczonym Stronnictwie Demokratycznym, a także były członkami Rady Ministrów państwa komunistycznego do 23 sierpnia 1989 r. lub były w tym okresie kierownikami centralnych organów administracji państwowej], **jest niezgodny** z art. 2, art. 30, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1 i 3 Konstytucji w związku z art. 6 Konwencji.

57. Art. 52c [tworzenie przez IPN katalogów zawierających informację o osobach współpracujących z organami bezpieczeństwa państwa oraz katalogów zawierających dane osobowe osób w stosunku, do których zachowały się wyłącznie zapisy ewidencyjne a także przypisywanie przez funkcjonariuszy IPN stosownej kategorii katalogowej, w wypadku gdy współpraca danej osoby z organami bezpieczeństwa państwa odpowiada formom działalności określonym w załączniku do ustawy, a nie została w taki sposób oznaczona w dokumentach organów państwa] ustawy z 18 grudnia 1998 r. powołanej w punkcie 50 oraz załącznik [wykaz kategorii współpracy z organami bezpieczeństwa państwa] do ustawy z 18 grudnia 1998 r., **są niezgodne** z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 2, art. 47, art. 51 ust. 2 Konstytucji w związku z art. 6 i art. 8 Konwencji.

(...)

W poniżej wymienionych ustawach TK uznał za niekonstytucyjne przepisy nakazujące wykreślenie z kręgu uprawnionych do wykonywania danej zawodu osób i pełnienia danej funkcji tych osób, wobec których stwierdzono prawomocnym orzeczeniem sądu złożenie nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego:

60. Art. 72 ust. 1 pkt 6a ustawy z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, dodany przez art. 30 pkt 2 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 12 ustawy z 14 lutego 2007 r., **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

(...)

62. Art. 29 ust. 5a ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, dodany przez art. 31 pkt 2 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 13 ustawy z 14 lutego 2007 r., **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

(...)

65. Art. 16 ust. 5 ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, w brzmieniu nadanym przez art. 33 pkt 3 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 14 ustawy z 14 lutego 2007 r., **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

(...)

69. Art. 16 § 1 pkt 4a ustawy z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, dodany przez art. 35 pkt 2 ustawy z 18 października 2006 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 17 ustawy z 14 lutego 2007 r., **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

(...)

72. Art. 5 ust. 1 pkt 8 [obowiązek złożenia oświadczenia lustracyjnego w przypadku wpisu do rejestru biegłych rewidentów] i art. 9 ust. 1 pkt 4a [skreślenie z rejestru biegłych rewidentów w przypadku złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu] ustawy z 13 października 1994 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, dodane przez art. 35c ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 19 ustawy z 14 lutego 2007 r., **są niezgodne** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

(...)

76. Art. 15 ust. 1 pkt 6a ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, dodany przez art. 37b ustawy z 18 października 2006 r., dodany przez art. 1 pkt 22 ustawy z 14 lutego 2007 r., **jest niezgodny** z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 51 ust. 2 Konstytucji.

Zdania odrębne: 9

24.

SYGNATURA: **SK 36/06**
DATA: 22 maja 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Spółka V.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 33b ust. 4 pkt 3 ustawy z 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym **w zakresie**, w jakim pozbawia podatnika dokonującego przedpłaty rolnikowi ryczałtowemu za nabywane produkty rolne przed wystawieniem faktury VAT RR uprawnień przewidzianych w tym przepisie, **jest niezgodny** z art. 64 ust. 1 i 3 w związku z art. 21 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji.

25.

SYGNATURA: **K 42/05**
DATA: 22 maja 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Krajowa Rada Doradców Podatkowych

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 3a ustawy z 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym [przyznanie podmiotom uprawnionym do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych prawa do czynności doradztwa podatkowego określonych w niniejszej ustawie] **jest zgodny** z art. 32 Konstytucji.

2. Art. 1 pkt 1 ustawy z 16 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o doradztwie podatkowym oraz ustawy o rachunkowości **w zakresie**, w jakim nadaje nowe brzmienie art. 2 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy [objęcie czynnościami doradztwa podatkowego m.in. czynności polegających na prowadzeniu w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów, ksiąg podatkowych i innych ewidencji do celów podatkowych oraz udzielanie im pomocy w tym zakresie], **jest niezgodny** z art. 7, art. 118 ust. 1 oraz art. 121 ust. 2 Konstytucji.

3. Art. 1 pkt 9 lit. a ustawy powołanej w punkcie 2 **w zakresie**, w jakim nadaje nowe brzmienie art. 27 ust. 1 pkt 1 ustawy powołanej w punkcie 1 [wykonywanie zawodu doradcy podatkowego jako osoba fizyczna prowadząca działalność we własnym imieniu i na własny rachunek lub jako uczestnik spółki niemającej osobowości prawnej z wyjątkiem spółki komandytowo-akcyjnej], **jest niezgodny** z art. 7, art. 118 ust. 1 oraz art. 121 ust. 2 Konstytucji.

Niekonstytucyjne przepisy **tracą moc obowiązującą z upływem 6 (sześciu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

26.

SYGNATURA: **P 8/06**
DATA: 29 maja 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Opolu

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 3 pkt 13 ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych **w zakresie**, w jakim przy określeniu „osoby uczącej się” wyłącza osobę pełnoletnią uczącą się i niepozostającą na utrzymaniu rodziców z tego powodu, że zobowiązali się oni do jej alimentacji w drodze ugody zawartej przed sądem, **jest niezgodny** z art. 2 i art. 32 Konstytucji.

27.

SYGNATURA: **P 20/06**
DATA: 29 maja 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 100 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 31 sierpnia 2005 r., **w zakresie**, w jakim nie przyznaje spadkobiercom podatnika podatku od towarów i usług prawa do określenia w decyzji podatkowej prawa do zwrotu na ich rzecz nadwyżki podatku naliczonego nad należnym, jeżeli spadkodawca przed śmiercią nabył prawo do zwrotu podatku i nie złożył stosownej deklaracji, **jest niezgodny** z art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 Konstytucji.

28.

SYGNATURA: **SK 68/06**
DATA: 30 maja 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Maria D.

Rozstrzygnięcie:

Art. 398⁹ § 2 zdanie drugie [brak obowiązku sporządzenia pisemnego uzasadnienia postanowienia o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, wydanego na posiedzeniu niejawnym] ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

C Z E R W I E C

29.

SYGNATURA: **SK 29/05**
DATA: 26 czerwca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Spółdzielnia S.

Rozstrzygnięcie:

Art. 626¹ § 2 [ograniczenie kręgu uczestników postępowania wierzchnościowego do wnioskodawcy oraz osób, których prawa zostały wykreślone lub obciążone bądź na rzecz których wpis ma nastąpić] ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

LIPIEC

30.

SYGNATURA: **K 41/05**
DATA: 2 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Krajowa Rada Radców Prawnych

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 8 ust. 3, art. 11 ust. 1 w związku z ust. 5, art. 13a ust. 1, art. 16 ust. 1 i 1a, art. 22 ust. 1 i 2 oraz art. 34 ustawy z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu **w zakresie**, w jakim nie dotyczą sytuacji, gdy instytucje obowiązane w rozumieniu tej ustawy, świadczące pomoc prawną, ustalają sytuację prawną klienta lub wykonują inne czynności mające związek z postępowaniem sądowym [obowiązek rejestracji transakcji, której okoliczności wskazują, że wartości majątkowe mogą pochodzić z nielegalnych źródeł, obowiązek przekazania oraz udostępniania tych informacji GIIF] **są zgodne** z art. 49 w związku z art. 2, art. 17 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

2. Art. 8 ust. 4, art. 9 ust. 1, art. 13a ust. 2, art. 16 ust. 2 i 3, art. 22 ust. 3 i 4, art. 32 ust. 1 oraz art. 33 ww. ustawy [techniczne aspekty wykonywania obowiązków nałożonych przez ustawę m.in: obowiązek identyfikacji klientów w celu rejestracji transakcji, przechowywanie dokumentów dotyczących zarejestrowanych transakcji] **nie są niezgodne** z art. 49 w związku z art. 2, art. 17 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

3. Art. 7 ustawy z 5 marca 2004 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu oraz o zmianie niektórych ustaw [obowiązek przekazania danych dotyczących prowadzonej działalności gospodarczej w terminie 60 dni od dnia wejścia Polski do UE przez adwokatów, radców prawnych, prawników zagranicznych, doradców podatkowych, biegłych rewidentów oraz fundacje] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

4. Art. 8 pkt 1 ustawy powołanej w punkcie 3 [stosowanie przepisów ustawy w stosunku do adwokatów, radców prawnych, prawników zagranicznych, doradców podatkowych, biegłych rewidentów oraz fundacji od dnia wejścia Polski do UE] **jest zgodny** z art. 2 i art. 42 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 42 ust. 2 i 3 Konstytucji.

5. Art. 8 pkt 2 i 3 ustawy powołanej w punkcie 3 [stosowanie przepisów ustawy od dnia wejścia Polski do UE dotyczących wyłączenia z obowiązku rejestracji transakcji przekraczającej 15 000 Euro w stosunku do określonych podmiotów, wyłączenia z obowiązku informowania o transakcjach w przypadku reprezentacji klienta na podstawie pełnomocnictwa] **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 42 Konstytucji.

31.

SYGNATURA: SK 1/06
DATA: 3 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Roman M.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 626¹ § 1 [rozpoznawanie spraw w postępowaniu wieczystoksięgowym na posiedzeniu niejawnym] ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego **jest zgodny** z art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

2. Art. 626⁸ § 2 [przy rozpatrywaniu wniosku o wpis do księgi wieczystej sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dokumentów dołączonych do wniosku oraz treść księgi wieczystej] ww. ustawy **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

3. Art. 626⁸ § 6 zdanie drugie [brak wymogu sporządzenia uzasadnienia wpisu w księdze wieczystej] ww. ustawy **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

4. Art. 1 ust. 1 [uznanie zaświadczenia starosty stwierdzającego, że nieruchomości ziemską jest przeznaczona na cele reformy rolnej według ówczesnych przepisów za tytuł do wpisania na rzecz Skarbu Państwa w księdze hipotecznej prawa własności nieruchomości ziemskich] dekretu z 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach hipotecznych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej **jest zgodny** z art. 64 ust. 2 i 3 Konstytucji.

32.

SYGNATURA: **P 30/06**
DATA: 9 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Tarnowie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 11 ust. 6 zdanie trzecie [obowiązek właściciela zapłaty kary ustawowej w wysokości 15 % wartości odtworzeniowej lokalu, w przypadku wypowiedzenia najmu lokatorowi z powodu zamiaru zamieszkania w nim] ustawy z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego **jest niezgodny** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

33.

SYGNATURA: **SK 50/06**
DATA: 10 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Zbigniew O. (SK 50/06), Hanna R. (SK 52/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 203 § 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego **w zakresie**, w jakim nie stwarza wystarczających gwarancji procesowych zapewniających sądową weryfikację zgłoszonej przez biegłych konieczności połączenia badania psychiatrycznego oskarżonego z obserwacją w zakładzie leczniczym, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 w związku z art. 30, art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji.

2. Art. 203 § 2 w związku z art. 203 § 3 ww. ustawy **w zakresie**, w jakim nie wskazuje maksymalnego czasu trwania obserwacji psychiatrycznej w zakładzie leczniczym, **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 w związku z art. 30, art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji.

Przepisy wymienione w punktach 1 i 2 **tracą moc obowiązującą z upływem 15 (piętnastu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

34.

SYGNATURA: **U 7/06**
DATA: 12 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

§ 20 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania przy udzielaniu zakładom pracy chronionej pomocy finansowej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych [ograniczenie kręgu osób uprawnionych do uzyskania pożyczki ze środków PFRON do pracodawców posiadających status zakładu pracy chronionej przez okres co najmniej 3 lat] **jest niezgodny**:

a) z art. 32 ust. 1 pkt 3 [prawo każdego podmiotu prowadzącego zakład posiadający status zakładu pracy chronionej do ubiegania się o jednorazową pożyczkę z Funduszu] i art. 32 ust. 2 [upoważnienie ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do określenia, w drodze rozporządzenia, szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach dotyczących uzyskiwania pomocy finansowej ze środków PFRON w tym terminy składania oraz rozpatrywania wniosków, sposób i tryb sporządzania informacji o wykorzystaniu środków, mając na względzie zapewnienie sprawności udzielanej pomocy] ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

b) z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

35.

SYGNATURA: **SK 61/06**
DATA: 16 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Mariusz K.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 76 ustawy z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy [brak możliwości uznania dziecka po jego śmierci, chyba że dziecko pozostawiło zstępnych] **jest niezgodny** z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 oraz w związku z art. 18 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 51 ust. 4 Konstytucji.

36.

SYGNATURA: **P 19/04**
DATA: 17 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 98a ust. 3 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w **zakresie** w jakim uniemożliwia radnemu zaskarżenie zarządzenia zastępczego stwierdzającego wygaśnięcie jego mandatu, **jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji.

37.

SYGNATURA: **P 16/06**
DATA: 17 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Warszawie

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 2 ust. 2 [odesłanie do stosowania przepisów dotychczasowych do umów agencyjnych zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy, z zastrzeżeniem ust. 3] i 3 [nakaz stosowania nowych przepisów ustawy (przewidujących uprawnienie agenta do świadczenia wyrównawczego) do umów agencyjnych, jeżeli umowy te zostały zawarte pomiędzy osobami określonymi w niniejszej ustawie i zostały zawarte przed dniem wejścia w życie ustawy po upływie roku jej obowiązywania] ustawy z 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny **jest zgodny** z art. 2, art. 20 i art. 22 Konstytucji.

38.

SYGNATURA: **K 25/07**
DATA: 18 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Krajowa Rada Sądownictwa

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 25a ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych [zakaz łączenia przez sędziego sądu powszechnego mandatu członka Krajowej Rady Sądownictwa z funkcją prezesa lub wiceprezesa sądu a w razie wybrania sędziego do Krajowej Rady Sądownictwa wygaśnięcie powołania do pełnienia funkcji prezesa lub wiceprezesa], dodany przez art. 2 pkt 1 ustawy z 16 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw **jest niezgodny** z art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 i art. 186 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 5 [wygaśnięcie z upływem trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy mandatu członka Krajowej Rady Sądownictwa przez sędziego pełniącego funkcję prezesa lub wiceprezesa, który w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy zrzeknie się mandatu do Rady. W razie braku takiego zrzeczenia wygaśnięcie powołania do pełnienia funkcji prezesa albo wiceprezesa sądu z upływem trzech miesięcy od daty wejścia w życie ustawy] w związku z art. 6 [termin wejścia nowelizacji w życie] ww. ustawy z 16 marca 2007 r. **jest niezgodny** z art. 2 i art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 i art. 186 ust. 1 Konstytucji.

Zdanie odrębne: 1

39.

SYGNATURA: **K 11/06**
DATA: 19 lipca 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 13 pkt 9 [zaliczenie do przychodów z działalności wykonywanej osobiście przychody uzyskane na podstawie umów o zarządzanie przedsiębiorstwem, kontraktów menedżerskich lub umów o podobnym charakterze, w tym przychody z tego rodzaju umów zawieranych w ramach prowadzonej przez podatnika pozarolniczej działalności gospodarczej

z wyjątkiem przychodów otrzymywanych przez osoby należące do składu zarządów, rad nadzorczych, komisji lub innych organów stanowiących osób prawnych] ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych **jest zgodny** z art. 2 Konstytucji.

WRZESIEŃ

40.

SYGNATURA: **P 43/06**
DATA: 4 września 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 109 ust. 5 i 6 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług **w zakresie**, w jakim dopuszcza stosowanie wobec tej samej osoby, za ten sam czyn, sankcji administracyjnej określonej przez powołaną ustawę jako „dodatkowe zobowiązanie podatkowe” i odpowiedzialności za wykroczenia skarbowe albo przestępstwa skarbowe, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

41.

SYGNATURA: **P 19/07**
DATA: 4 września 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 935 § 3 zdanie pierwsze ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 38 ustawy z 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw **w zakresie**, w jakim powołuje do dziedziczenia gminę jako spadkobiercę ustawowego, w sytuacji gdy otwarcia spadku dożyło rodzeństwo rodziców spadkodawcy, **jest zgodny** z art. 2, art. 18, art. 21 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 32, art. 47, art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 71 ust. 1 Konstytucji.

42.

SYGNATURA: **P 21/06**
DATA: 5 września 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Poznaniu

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. LV, art. LVI i art. LVIII ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny [przepisy międzyczasowe określające zakres czasowy zastosowania szczególnych regulacji dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych, wprowadzony przez kodeks cywilny] **w zakresie**, w jakim odnoszą się do spraw spadkowych, w których wydanie orzeczenia następuje od 14 lutego 2001 r., czyli od dnia ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 31 stycznia 2001 r. (sygn. P 4/99) w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej **są niezgodne** z art. 2 oraz z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

43.

SYGNATURA: **P 11/07**
DATA: 11 września 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Apelacyjny w Lublinie

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 118 ust. 1a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, **rozumiany w ten sposób**, że za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uznaje się dzień wpływu prawomocnego orzeczenia tylko w sytuacji, gdy za nieustalenie tych okoliczności nie ponosi odpowiedzialności organ rentowy, **jest zgodny** z art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

44.

SYGNATURA: **SK 4/06**
DATA: 19 września 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Spółka M.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 82 ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze **w zakresie**, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem postanowienia sędziego-komisarza w przedmiocie stwierdzenia niedopuszczalności wpisu hipoteki lub zastawu w księdze wieczystej lub właściwym rejestrze, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1, art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 i art. 64 ust. 1 Konstytucji.

PAŹDZIERNIK

45.

SYGNATURA: **K 20/07**
DATA: 8 października 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 31 ust. 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [obowiązek pokrycia kosztów badań archeologicznych oraz ich dokumentacji przez inwestora w przypadku robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską lub w przypadku zrealizowania nowego zalesienia na terenie na którym znajdują się zabytki archeologiczne] **jest niezgodny** z art. 64 ust. 1 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 73 Konstytucji.

Niekonstytucyjny przepis **traci moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

46.

SYGNATURA: **SK 70/06**
DATA: 9 października 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Kazimierz M.

Rozstrzygnięcie:

Art. 190 § 1 pkt 6 lit. a [zwolnienie od cła towarów przywożonych z zagranicy jeżeli przedmiotem przewozu są rzeczy stanowiące mienie osoby krajowej, w rozumieniu przepisów prawa dewizowego, przebywającej za granicą za zgodą władz kraju co najmniej rok, które służyły tej osobie do użytku osobistego lub domowego – z zastrzeżeniem ich nieodstępowania przez okres 2 lat od dnia dopuszczenia do obrotu] ustawy z 9 stycznia 1997 r. – Kodeks celny, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie art. 1 pkt 57 ustawy z 22 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy Kodeks celny i ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, **jest zgodny** z art. 2 w związku z art. 84 i art. 217 oraz z art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji.

47.

SYGNATURA: **K 28/06**
DATA: 16 października 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

Rozstrzygnięcie:

Art. 185 ust. 1 ustawy z 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne **w zakresie**, w jakim wyłącza stosowanie przepisów o odpowiedzialności za szkody w sytuacji, o której mowa w art. 85 ust. 1 pkt 4 [zakaz wykonywania obiektów budowlanych, kopania studni, sadzawek, dołów oraz rowów w odległości mniejszej niż 50 metrów od stopy wału po stronie odpowietrznej – dla zapewnienia szczelności i stabilności wałów przeciwpowodziowych] ustawy – Prawo wodne, **jest zgodny** z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 21 ust. 2 Konstytucji.

48.

SYGNATURA: **SK 63/06**
DATA: 16 października 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Zdzisław J.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 54 § 1 pkt 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2002 r., **w zakresie**, w jakim nie wyłącza naliczania odsetek za zwłokę, w przypadku gdy w postępowaniu zabezpieczającym organ podatkowy, przed wydaniem decyzji określającej wysokość zobowiązania podatkowego, dokonał zajęcia środków pieniężnych, rzeczy lub praw majątkowych, a następnie środki pieniężne, w tym kwoty uzyskane ze sprzedaży rzeczy lub praw, zostały zaliczone na poczet zaległości podatkowych, **jest niezgodny** z art. 32 ust. 1 w związku z art. 84 oraz z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Wyrok zapadł na posiedzeniu niejawnym w trybie art. 59 ust. 2 ustawy z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym

49.

SYGNATURA: **P 10/07**
DATA: 23 października 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Łodzi

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 29 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych **w zakresie**, w jakim nie przyznaje prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym mężczyźnie, który – odpowiednio jak kobieta, która nabywa to prawo po osiągnięciu wieku 55 lat i co najmniej 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego – osiągnął wiek 60 lat i co najmniej 35-letni okres składkowy i nieskładkowy, **jest niezgodny** z art. 32 i art. 33 Konstytucji.

Niekonstytucyjny przepis, we wskazanym zakresie, **traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

50.

SYGNATURA: **P 28/07**
DATA: 23 października 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 24 ust. 2 ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych **w zakresie**, w jakim stanowi, że w wypadku wniosku o przyznanie zasiłku pielęgnacyjnego osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 lat, legitymującej się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności uzyskanym w wyniku rozpoznania przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności jej odwołania od orzeczenia powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, prawo do świadczeń rodzinnych ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek, **jest niezgodny** z art. 2 w związku z art. 69 Konstytucji.

51.

SYGNATURA: **SK 7/06**
DATA: 24 października 2007 r.
SKŁAD TK: Pełny
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Józef W. (SK 7/06), Spółka AD D. (SK 11/06)

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 135 § 1 [powierzenie przez Ministra Sprawiedliwości pełnienia czynności sędziowskich asesorom sądowym w sądzie rejonowym na czas określony, nieprzekraczający czterech lat z możliwością przedłużenia tego okresu] ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Niekonstytucyjny przepis **traci moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Czynności asesorów sądowych, o których mowa w art. 135 § 1 ww. ustawy, nie podlegają wzruszeniu na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji.

52.

SYGNATURA: **P 36/06**
DATA: 30 października 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Okręgowy w Łodzi

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 194a ust. 4 i 5 [podwyższenie wysokości świadczeń emerytalno-rentowych w zależności od wieku uprawnionych: osobom urodzonym przed 1 stycznia 1930 r. w dwóch etapach do 1 marca 2006 r., emerytom i rencistom urodzonym po 31 grudnia 1929 r. w czterech etapach do 1 marca 2010 r.] ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych **jest zgodny** z art. 32 Konstytucji.

Zdanie odrębne: 1

53.

SYGNATURA: **P 28/06**
DATA: 30 października 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach

ROZSTRZYGNIECIE:

Art. 150 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej **w zakresie**, w jakim wyłącza stosowanie art. 27 ust. 1 [prawo do zasiłku stałego osobie nie pozostającej w zatrudnieniu, opiekującej się dzieckiem, wymagającym ze strony innej osoby stałej opieki, jeżeli dziecko jest uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego i dochód rodziny nie przekracza dwukrotnego dochodu określonego w przepisach niniejszej ustawy] ustawy z 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem 1 maja 2004 r.:

- a) **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji **przez to**, że narusza zasadę ochrony praw nabytych,
- b) **jest niezgodny** z art. 32 Konstytucji.

L I S T O P A D

54.

SYGNATURA: U 8/05
DATA: 6 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Paragraf 43 ust. 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń **w zakresie**, w jakim przepisy te odnoszą się do wypłat renty socjalnej z powodu niepełnosprawności umysłowej osobom pełnoletnim, które nie mają przedstawiciela ustawowego, oraz **w zakresie**, w jakim odnoszą się do opiekunów faktycznych tych osób i do organów administracji państwowej stopnia podstawowego, zobowiązanych przez organ rentowy do wystąpienia do sądu o ustanowienie opiekuna lub kuratora dla osoby uprawnionej do renty, **są niezgodne** z art. 30 i art. 31 w związku z art. 2 oraz art. 92 ust. 1 Konstytucji i **nie są niezgodne** z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

55.

SYGNATURA: K 18/06
DATA: 7 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych **w zakresie**, w jakim wyłącza możliwość odliczenia przez podatników, o których mowa w art. 27 ust. 9 tej ustawy, od dochodu osiągniętego z działalności wykonywanej poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej zapłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, w sytuacji gdy składki te nie zostały odliczone od dochodu w państwie członkowskim Unii Europejskiej, na terenie którego działalność ta była wykonywana, **jest niezgodny** z art. 32 w związku z art. 2 Konstytucji.

2. Art. 27b ust. 1 ww. ustawy wyroku **w zakresie**, w jakim wyłącza możliwość odliczenia przez podatników, o których mowa w art. 27 ust. 9 ustawy, od podatku należnego z tytułu działalności wykonywanej poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej składek na ubezpieczenie zdrowotne,

w sytuacji gdy składki te nie zostały odliczone w państwie członkowskim Unii Europejskiej, na terenie którego działalność ta była wykonywana, **jest niezgodny** z art. 32 w związku z art. 2 Konstytucji.

Przepisy niekonstytucyjne **tracą moc obowiązującą z dniem 30 listopada 2008 r.**

56.

SYGNATURA: **P 42/06**
DATA: 13 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICIATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny
w Gliwicach

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 88 ust. 1 pkt 2 [prawo do pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki dla „osób usamodzielnionych” spełniających przesłanki określone w niniejszym artykule] ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie art. 1 pkt 32 ustawy z 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej, **w zakresie**, w jakim pomija osoby, które osiągnęły pełnoletność w specjalnych ośrodkach wychowawczych, **jest niezgodny** z art. 70 ust. 4 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 70 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji.

57.

SYGNATURA: **SK 16/05**
DATA: 14 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICIATORZY POSTĘPOWANIA: Krzysztof L.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1) Art. 188 [możliwość uchylenia przez NSA zaskarżonego orzeczenia i rozpoznania sprawy w przypadku gdy nie ma naruszeń przepisów postępowania, które mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a zachodzi jedynie naruszenie prawa materialnego] w związku z art. 174 pkt 1 [przesłanki wniesienia skargi kasacyjnej: naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub naruszenie przepisów postępowania jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy] ustawy z 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi,

2) art. 102 § 2 [możliwość wniesienia skargi kasacyjnej przez stronę postępowania umorzonego z powodu nierozpoznania do dnia 1 stycznia 2004 r. rewizji nadzwyczajnych od orzeczeń NSA, w terminie 30 dni od dnia doręczenia postanowienia SN o umorzeniu postępowania] ustawy z 30 sierpnia 2002 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi,

3) art. 8 pkt 3 ustawy z 12 września 2002 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw **w zakresie**, w jakim przepisy te uprawniają Naczelną Sąd Administracyjny – po rozpoznaniu skargi kasacyjnej organu podatkowego, wniesionej po umorzeniu postępowania przez Sąd Najwyższy, w której rewizję nadzwyczajną wniósł minister właściwy do spraw finansów – do uchylenia wyroku, który nie narusza rażąco prawa lub interesu Rzeczypospolitej Polskiej, **są niezgodne** z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 236 ust. 2 zdanie drugie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

58.

SYGNATURA: **SK 57/05**
DATA: 20 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Tadeusz K.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 101 § 1 [prawo sądu upadłościowego do wyznaczenia nowego syndyka w miejsce syndyka, który nie pełnił należycie swoich obowiązków] rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

2. Art. 67 § 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe **w zakresie**, w jakim pomija wyłączenie ze składu sądu upadłościowego sędziego-komisarza w postępowaniu o odwołanie syndyka, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

3. Art. 69 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe **w zakresie**, w jakim sąd upadłościowy orzeka na posiedzeniu niejawnym o odwołaniu syndyka masy upadłości na podstawie art. 101 § 1 tego rozporządzenia, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

59.

SYGNATURA: **P 24/06**
DATA: 26 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 36 § 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa w **zakresie**, w jakim przyznaje pierwszeństwo zaspokojenia hipotekom przymusowym Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego zabezpieczającym zobowiązania podatkowe, zaległości podatkowe i odsetki za zwłokę przed hipotekami ustanowionymi dla zabezpieczenia innych należności, **jest niezgodny** z art. 32 Konstytucji.

60.

SYGNATURA: **SK 18/05**
DATA: 27 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Stanisława G.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 58 w związku z art. 300 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy **rozumiany w ten sposób**, że wyłącza dochodzenie innych, niż określone w art. 58 kodeksu pracy, roszczeń odszkodowawczych, związanych z bezprawnym rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia, **jest niezgodny** z art. 64 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

61.

SYGNATURA: **SK 39/06**
DATA: 27 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Mirosław Cz.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 19 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2000 r., w **zakresie**, w jakim pomija element normy określający, że wyrażona w cenie określonej w umowie sprzedaży wartość stano-

wiąca przychód ze sprzedaży nieruchomości i praw majątkowych oraz innych rzeczy jest pomniejszona o należny podatek od towarów i usług – **jest niezgodny** z art. 2 w związku z art. 84 i art. 217 oraz z art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji.

62.

SYGNATURA: **K 39/07**
DATA: 28 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: Pełny skład
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Artykuł 80 § 2f i 2g ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych **w zakresie**, w jakim wyklucza kontrolę sądu nad wyłączeniem przez prokuratora udostępnienia dokumentów sędziemu poddanemu uchyleniu immunitetu, **jest niezgodny** z art. 42 ust. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 181 Konstytucji.

2. Artykuł 80a § 1 oraz art. 80b § 1 [rozpatrzenie wniosku o tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie sędziego w terminie 24 godzin w przypadku wszczęcia postępowania w sprawie o zbrodnię lub występki umyślne, zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat] i 3 [uczestnictwo wyłącznie prokuratora składającego wnioski oraz rzecznika dyscyplinarnego w posiedzeniu sądu w sprawie tymczasowego zatrzymania] ww. ustawy **są niezgodne** z art. 45 ust. 1 w związku z art. 181 Konstytucji.

3. Artykuł 80a § 3 oraz art. 80b § 4 zdanie drugie [wniesienie zażalenia nie wstrzymuje wykonania uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz za zbrodnię lub występki umyślne zagrożony karą co najmniej 8 lat pozbawienia wolności a także uchwały wyrażającej zgodę na zatrzymanie sędziego w razie wszczęcia postępowania w sprawie o zbrodnię lub występki umyślne zagrożony karą co najmniej 8 lat pozbawienia wolności] ww. ustawy **są niezgodne** z art. 176 ust. 1 w związku z art. 181 Konstytucji.

4. Artykuł 1 pkt 29 ustawy z 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw **w zakresie**, w jakim dodaje do art. 80 ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych § 2d-2h, **jest zgodny** z art. 2 w związku z art. 7 Konstytucji.

5. Artykuł 1 pkt 30 ustawy z 29 czerwca 2007 r. powołanej w punkcie 4 **jest niezgodny** z art. 2 w związku z art. 7 i art. 186 ust. 1 Konstytucji

przez to, że został uchwalony przez Sejm bez dochowania trybu wymagającego do jego wydania.

Zdania odrębne: 6

63.

SYGNATURA: **SK 43/06**
DATA: 29 listopada 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Andrzej G.-W.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 2 ust. 1 pkt 2 [kompetencje KRS do rozpatrywania i oceniania kandydatur do pełnienia urzędu sędziowskiego na stanowiskach sędziów SN i NSA oraz na stanowiska sędziowskie w sądach powszechnych, wojewódzkich sądach administracyjnych i w sądach wojskowych] ustawy z 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa **jest zgodny** z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 60 Konstytucji.

2. Art. 2 ust. 2 pkt 2 [ustalanie przez KRS kryteriów oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie przeprowadzanej przez prezesów sądów okręgowych i apelacyjnych.] ww. ustawy **jest zgodny** z art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz **jest niezgodny** z art. 60 Konstytucji.

GRUDZIEŃ

64.

SYGNATURA: **SK 45/06**
DATA: 3 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Beata R.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 41 ust. 1 [przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego nie uwzględnia się składników wynagrodzenia, jeżeli postanowienia układów zbiorowych pracy lub przepisy o wynagradzaniu nie przewidują zmniejszania ich za okres pobierania zasiłku] w związku z art. 47 [odesłanie do stosowania m.in. ww. przepisu odpowiednio przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku wyrównawczego, zasiłku macierzyńskiego, zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego i zasiłku opiekuńczego] ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 Konstytucji.

65.

SYGNATURA: **K 26/05**
DATA: 4 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rada Miasta Gdyni

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 1046 § 4 [nakaz wstrzymania się komornika z przeprowadzenia tzw. eksmisji na bruk do czasu, gdy gmina wskaże tymczasowe pomieszczenie lub gdy dłużnik znajdzie takie pomieszczenie] ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego **jest zgodny** z art. 2 w związku z art. 7 i **nie jest niezgodny** z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

66.

SYGNATURA: **K 36/06**
DATA: 5 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych

ROZSTRZYGNIĘCIE:

1. Art. 2 ust. 3 [wymóg posiadania odpowiednich kwalifikacji do sporządzenia dokumentacji hydrologicznych, stanowiących podstawę projektowania i planowania w zakresie budownictwa wodnego, ochrony przed powodzią i zapobiegania skutkom suszy oraz zarządzania zasobami śródłądowych wód powierzchniowych w tym wydawania decyzji administracyjnych] ustawy z 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne **jest niezgodny** z art. 2 oraz art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

2. Art. 2 ust. 4 ww. ustawy [upoważnienie Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej do określenia w drodze rozporządzenia: kwalifikacji ogólnych i zawodowych wymaganych od osób wykonujących dokumentację hydrologiczną, sposób postępowania w sprawach stwierdzenia kwalifikacji, trybu powołania i skład komisji egzaminacyjnej, zakres wiadomości podlegających sprawdzeniu, wysokość oraz sposób uiszczania opłat związanych ze stwierdzeniem kwalifikacji] **jest niezgodny** z art. 2 i art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

67.

SYGNATURA: **P 43/07**
DATA: 10 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Naczelny Sąd Administracyjny

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 128 ust. 1 [stosowanie przepisów ustawy do spraw wszczętych i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy] ustawy z 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych **w zakresie**, w jakim stanowi podstawę do zastosowania art. 96 ust. 1 pkt 2 [możliwość nałożenia przez KPWiG kary pieniężnej w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków wynikających z ustawy] tej ustawy do stanów faktycznych zaszłych w czasie obowiązywania ustawy z 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, **jest niezgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

68.

SYGNATURA: **U 6/06**
DATA: 11 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 3 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rzecznik Praw Obywatelskich

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Paragraf 16 ust. 4 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Finansów z 25 maja 2005 r. w sprawie zwrotu podatku niektórym podatnikom, zaliczkowego zwrotu podatku, wystawiania faktur, sposobu ich przechowywania oraz listy towarów i usług, do których nie mają zastosowania zwolnienia od podatku od towarów i usług **w zakresie**, w jakim, w przypadku wystawienia faktury korygującej, uzależnia prawo do obniżenia kwoty podatku należnego od posiadania potwierdzenia odbioru tej faktury, **jest niezgodny**:

a) z art. 29 ust. 4 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług,

b) z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji.

Niekonstytucyjny przepis, we wskazanym zakresie, **traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

69.

SYGNATURA: **SK 37/06**
DATA: 13 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Henryk D.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 56 ust. 5 [wyłączenie możliwości zwiększenia emerytury, o którym mowa w ustępie 4 tegoż artykułu osobie mającej ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników] ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych **jest zgodny** z art. 67 ust. 1 i art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

70.

SYGNATURA: **SK 54/05**
DATA: 18 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wiesław M.

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 32 [określenie procedury działania organów celnych kraju importu oraz eksportu uprawnionych do przeprowadzenia weryfikacji m.in. co do autentyczności dowodów pochodzenia albo statusu pochodzenia sprowadzanych produktów oraz skutki materialnoprawne kontroli dowodów pochodzenia] Protokołu nr 4 dotyczącego definicji pojęcia „produkty pochodzące” i metod współpracy administracyjnej do Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi, z drugiej strony, sporządzonego w Brukseli dnia 16 grudnia 1991 r., w brzmieniu nadanym Porozumieniem w formie wymiany listów między Rzeczpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi w sprawie zmiany Protokołu nr 4 do Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z drugiej strony, dotyczącego definicji pojęcia „produkty pochodzące” i metod współpracy administracyjnej, podpisanym w Brukseli dnia 24 czerwca 1997 r., **nie jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

71.

SYGNATURA: **K 52/05**
DATA: 19 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Rada Miasta Chorzów

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 1 ust. 1a [określenie zasad finansowania dróg krajowych, w tym autostrad, ze środków Krajowego Funduszu Drogowego z wyłączeniem dróg krajowych w miastach na prawach powiatu, finansowanych z budżetu tych miast] ustawy z 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym **jest zgodny** z art. 32 i art. 167 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 9 ust. 2 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.

72.

SYGNATURA: **P 37/06**
DATA: 20 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Wojewódzki Sąd Administracyjny
w Gorzowie Wielkopolskim

ROZSTRZYGNIĘCIE:

Art. 48 ust. 2 pkt 1 lit. b i art. 48 ust. 3 pkt 1 [udzielenie właściwemu organowi prawa do wstrzymania robót budowlanych, o ile budowa jest zgodna z ustaleniami ostatecznej, w dniu wszczęcia postępowania, decyzji o warunkach zabudowy i do nałożenia na sprawcę samowoli obowiązku przedstawienia tej decyzji w wyznaczonym terminie] ustawy z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, **w częściach** obejmujących wyrażenie „w dniu wszczęcia postępowania”, **są niezgodne** z wynikającą z art. 2 Konstytucji zasadą sprawiedliwości społecznej oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

73.

SYGNATURA: **P 39/06**
DATA: 20 grudnia 2007 r.
SKŁAD TK: 5 sędziów
INICJATORZY POSTĘPOWANIA: Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy

Rozstrzygnięcie:

Art. 130² § 4 zdanie pierwsze w związku z art. 494 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym ustawą z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych **w zakresie**, w jakim w postępowaniu w sprawach gospodarczych przewidują, że sąd odrzuca nieopłacone zarzuty od nakazu zapłaty, wniesione przez przedsiębiorcę niereprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej zapłaty, **są niezgodne** z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji oraz **nie są niezgodne** z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

CZĘŚĆ III

ZAŁĄCZNIKI ODNOSZĄCE SIĘ DO WSZYSTKICH POWOŁANYCH W INFORMACJI ORZECZEŃ TK

Załącznik nr 13

Wykaz orzeczeń powołanych w Informacji

Informacje zawarte w tabeli obejmują:

- sygnaturę akt – kolejność odpowiada alfabetycznemu porządkowi symboli w sygnaturach orzeczeń. Kolejność sygnatur o tym samym symbolu zależy od roku zarejestrowania sprawy (cyfry po ukośniku), a w ramach tego samego roku – od liczby porządkowej (cyfry przed ukośnikiem),
- datę wydania orzeczenia,
- numer porządkowy danego orzeczenia według załącznika nr 12 *Informacji*, zawierającego przegląd treści wyroków wydanych w 2007 r.,
- miejsce publikacji orzeczenia w zbiorze OTK ZU,
- miejsce powołania danego orzeczenia w *Informacji*.

K

Sygnatura akt	Data wydania orzeczenia	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
K 11/93	9.11.1993	–	1993	37	III/4	87
K 19/96	24.02.1997	–	1/1997	6	I/3	14
K 17/97	29.04.1998	–	3/1998	30	IV/5	117
K 34/97	3.06.1998	–	4/1998	49	IV/2	106
K 39/97	10.11.1998	–	6/1998	99	III/3	57
K 25/01	2.07.2003	–	6A/2003	60	IV/2	103
K 43/01	18.12.2002	–	7A/2002	96	IV/2	108
K 48/01	2.10.2002	–	5A/2002	62	IV/2	108
K 18/02	28.04.2003	–	4A/2003	32	III/3	50

K 16/03	21.07. 2004	–	7A/2004	68	IV/2	108
K 24/03	27.04.2004	–	4A/2004	33	I/3	14
K 32/03	30.03.2004	–	3A/2004	22	IV/2	108
K 38/03	8.11. 2004	–	10A/2004	104	IV/2	108, 121
K 1/04	19.10.2004	–	9A/2004	93	IV/2	108, 121
K 7/04	29.11. 2004	–	10A/2004	109	IV/2	108
K 9/04	15.03.2005	–	3A/2005	24	IV/1, IV/2	100, 104
K 11/04	4.04.2006	–	4A/2006	40	IV/2	108
K 37/04	10.07. 2006	–	7A/2006	79	IV/2	108
K 38/04	13.09.2005	–	8A/2005	92	IV/2	104
K 40/04	28.03. 2007	19	3A/2007	33	II/3, II/6, IV/5	24, 26, 27, 28, 116
K 4/05	19.04.2005	–	4A/2005	37	IV/2	108
K 17/05	20.03. 2006	–	3A/2006	30	IV/2	108
K 26/05	4.12.2007	65	11A/2007	153	IV/5	116
K 28/05	7.03.2007	10	3A/2007	24	I/3, II/4, II/7, III/3, III/4	17, 24, 25, 30, 66, 75
K 30/05	3.10. 2006	–	9A/2006	119	IV/2	107, 121
K 41/05	2.07.2007	30	7A/2007	72	II/2, II/4, II/5, II/7, III/4	21, 25, 26, 33, 79
K 42/05	22.05. 2007	25	6A/2007	49	II/5, II/6, IV/3	27, 28, 111
K 46/05	13.02.2007	5	2A/2007	10	III/3	47
K 47/05	19.03.2007	13	3A/2007	27	II/2, II/4, II/5	19, 20, 21, 23, 25, 26
K 52/05	19.12.2007	71	11A/2007	159	II/6	27, 28
K 53/05	14.06. 2006	–	6A/2006	66	IV/2	108
K 54/05	12.03.2007	11	3A/2007	25	II/2	19, 20, 23
K 1/06	26 .09.2006	–	8A/2006	110	IV/2	107
K 6/06	19.04.2006	–	4A/2006	45	IV/2	104
K 18/06	7.11.2007	55	10A/2007	122	II/3, II/6, III/3, IV/3	24, 29, 67, 110
K 28/06	16.10.2007	47	9A/2007	104	II/8	34, 35, 36
K 29/06	26.03.2007	16	3A/2007	30	II/3, II/5, II/6	24, 26, 27, 29
K 30/06	8.11.2006	–	10A/2006	149	IV/2	104

K 36/06	5.12.2007	66	11A/2007	154	II/2, II/5	22, 23, 25
K 2/07	11.05.2007	23	5A/2007	48	I/3, II/2, III/3, IV/1, IV/5, IV/6	17, 22, 53, 100, 114, 116, 118, 119, 120
K 8/07	13.03.2007	12	3A/2007	26	II/3, II/5 III/2, IV/6	25, 26, 39, 118, 119, 120
K 20/07	8.10.2007	45	9A/2007	102	II/5 II/8, IV/3	26, 34, 35, 36, 109
K 25/07	18.07.2007	38	7A/2007	80	II/2, II/5 III/4, IV/6	20, 26, 85, 120
K 39/07	28.11.2007	62	10A/2007	129	I/3, II/7, III/4, IV/5	17, 31, 92, 115

P

Sygnatura akt	Data wydania orzeczenia	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
P 11/98	12.01.2000	-	1/2000	3	IV/2	108
P 4/99	31.01.2001	-	1/2001	5	IV/6	119
P 8/99	10.10.2000	-	6/2000	190	IV/2	108
P 2/03	5.05.2004	-	5A/2004	39	IV/2	108
P 17/03	14.06.2004	-	6A/2004	57	IV/2	107
P 10/04	26.01.2005	-	1A/2005	7	IV/2	108
P 17/04	8.09.2005	-	8A/2005	90	IV/2	105
P 19/04	17.07.2007	36	7A/2007	78	II/6, II/7, III/2, IV/5	27, 28, 29, 30, 42
P 5/05	9.01.2007	1	1A/2007	1	II/3, II/6, III/3, IV/5	24, 27, 28, 29, 43
P 8/05	13.03.2006	-	3A/2006	28	IV/2	107
P 13/05	28.02.2006	-	2A/2006	20	IV/2	107
P 31/05	28.11.2006	-	10A/2006	155	IV/2	107
P 1/06	20.02.2007	6	2A/2007	11	II/5	25, 26

P 2/06	4.09.2006	-	8A/2006	98	IV/6	121
P 3/06	11.10.2006	-	9A/2006	121	IV/2	107
P 8/06	29.05.2007	26	6A/2007	51	II/2, II/3, IV/5	19, 24
P 19/06	15.01.2007	2	1A/2007	2	II/2, II/5	18, 26
P 20/06	29.05.2007	27	6A/2007	52	II/2, II/8	22, 36, 37, 38
P 21/06	5.09.2007	42	8A/2007	96	II/2, II/8, IV/6	21, 34, 36, 37, 38, 118, 119
P 22/06	27.02.2007	7	2A/2007	12	II/2, IV/5	22, 117
P 24/06	26.11.2007	59	10A/2007	126	II/2, II/5, II/6, II/8, III/3, IV/5, IV/6	23, 26, 27, 28, 34, 69, 116, 120
P 25/06	6.02.2007	4	2A/2007	9	II/2, II/5, II/6, IV/5	23, 25, 26, 28, 29, 114
P 28/06	30.10.2007	53	9A/2007	109	II/2, II/4, II/6, IV/5	19, 20, 21, 25, 27, 28, 116
P 30/06	9.07.2007	32	7A/2007	74	II/3, II/8	24, 35
P 36/06	30.10.2007	52	9A/2007	110	II/3, II/6	24, 27, 28
P 37/06	20.12.2007	72	11A/2007	160	II/3, IV/5	24, 117
P 39/06	20.12.2007	73	11A/2007	161	II/6, II/7, III/4, IV/5	27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 96, 98, 116
P 41/06	6.02.2007	-	2A/2007	15	IV/4	113
P 42/06	13.11.2007	56	10A/2007	123	II/6	27, 28
P 43/06	4.09.2007	40	8A/2007	95	II/2, IV/1, IV/5, IV/6	18, 100, 117, 118, 119, 122
P 45/06	6.03.2007	9	3A/2007	22	II/6 IV/5	27, 28, 116
P 10/07	23.10.2007	49	9A/2007	107	II/3, II/6, III/3, IV/3, IV/6	24, 27, 28, 64, 109, 120, 121, 122
P 11/07	11.09.2007	43	8A/2007	97	II/6, II/7 III/3, IV/5	27, 28, 29, 30, 33, 63, 116

P 19/07	4.09.2007	41	8A/2007	94	II/3, II/6, II/8 IV/6	24, 29, 36, 37, 38, 118, 119
P 28/07	23.10.2007	50	9A/ 2007	106	II/2, IV/6	18, 22, 23, 118, 119
P 43/07	10.12.2007	67	11A/2007	155	II/2, II/6, IV/5	18, 19, 21, 22, 27, 116

U

Sygnatura akt	Data wydania orzeczenia	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
U 7/05	4.09.2006	-	8A/2006	99	IV/2	107
U 8/05	6.11.2007	54	10A/2007	121	I/3, II/4, III/3, IV/5	17, 25, 65, 116
U 5/06	16.01.2007	3	1A/2007	3	I/3, II/2, III/3, IV/4, IV/6	17, 19, 20, 21, 44, 111, 120
U 6/06	11.12.2007	68	11A/2007	156	I/3, II/2, IV/3	17, 20, 110
U 7/06	12.07.2007	34	7A/2007	76	I/3	17
U 1/07	22.03.2007	15	3A/2007	29	I/3, III/3	17, 49

SK

Sygnatura akt	Data wydania orzeczenia	Pozycja w załączniku nr 12	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
SK 26/02	31.03.2005	-	3A/2005	29	IV/6	121
SK 34/02	12.05.2004	-	5A/2004	42	IV/2	108
SK 7/03	4.04.2005	-	4A/2005	34	IV/2	105
SK 38/03	18.05.2004	-	5A/2004	45	IV/6	121
SK 1/04	27.10.2004	-	9A/2004	96	IV/6	121

SK 20/04	12.12.2005	-	11A/2005	133	IV/4	113
SK 30/04	10.04.2006	-	4A/2006	42	IV/2	107
SK 34/04	29.06.2005	-	6A/2005	69	IV/2	107
SK 40/04	24.01.2006	-	1A/2006	5	IV/2	104
SK 43/04	27.07.2006	-	7A/2006	89	IV/2	108
SK 3/05	27.03.2007	17	3A/2007	32	II/7, III/4	32, 77
SK 4/05	14.03.2006	-	3A/2006	29	IV/2	105
SK 9/05	27.03.2007	18	3A/2007	31	II/6	27, 28, 29
SK 14/05	1.09.2006	-	8A/2006	97	IV/6	121
SK 16/05	14.11.2007	57	10A/2007	124	II/7, IV/5	30, 31, 116
SK 18/05	27.11.2007	60	10A/2007	128	III/3, IV/5	35, 71, 117
SK 19/05	28.11.2006	61	10A/2006	154	IV/2	16, 107
SK 20/05	17.04.2007	21	4A/2007	38	III/3	50
SK 29/05	26.06.2007	29	6A/2007	54	II/7	30, 31
SK 30/05	16.01.2006	-	1A/2006	2	IV/6	121
SK 49/05	24.04.2007	22	4A/2007	39	II/2, II/6, II/7, II/8, III/3, IV/3, IV/6	19, 27, 28, 30, 35, 51, 109, 120, 121
SK 54/05	18.12.2007	70	11A/2007	158	II/7	29, 30, 33, 34
SK 57/05	20.11.2007	58	10A/2007	125	II/5, II/7	26, 30
SK 60/05	7.09.2006	-	8A/2006	101	IV/2	107
SK 1/06	3.07.2007	31	7A/2007	73	II/6, II/7, II/8	27, 28, 29, 30, 32, 33, 34
SK 4/06	19.09.2007	44	8A/2007	98	II/7, II/8, IV/5	30, 33, 34, 35, 115
SK 7/06	24.10.2007	51	9A/2007	108	I/1, I/3, II/7, III/4, IV/3, IV/6	12, 17, 30, 31, 32, 34, 87, 90, 110, 120, 121
SK 19/06	2.04.2007	20	4A/2007	37	II/2, II/4, II/6, II/8	19, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 36
SK 36/06	22.05.2007	24	6A/2007	50	II/5, II/6, II/8, IV/5, IV/6	26, 27, 28, 34, 35, 36, 114, 122

SK 37/06	13.12.2007	69	11A/2007	157	II/3, II/6, III/3	24, 27, 28, 73
SK 39/06	27.11.2007	61	10A/2007	127	II/2	19, 23
SK 43/06	29.11.2007	63	10A/2007	130	II/6, III/4, IV/5, IV/6	27, 28, 91, 115, 120
SK 45/06	3.12.2007	64	11A/2007	152	II/6	27, 28
SK 50/06	10.07.2007	33	7A/2007	75	II/4, II/5, III/4, IV/3, IV/6	24, 25, 26, 82, 109, 121
SK 51/06	29.11.2006	-	10A/2006	156	IV/2	107
SK 54/06	6.03.2007	8	3A/2007	23	II/2, II/5	20, 25, 26
SK 61/06	16.07.2007	35	7A/2007	77	II/5, III/3, IV/1, IV/5	25, 61, 100, 117
SK 63/06	16.10.2007	48	9A/2007	105	II/6	16, 27
SK 68/06	30.05.2007	28	6A/2007	53	II/5, II/7, III/4	25, 26, 30, 31, 32, 33, 78
SK 70/06	9.10.2007	46	9A/2007	103	II/2, II/8	22, 23, 34, 36

Kp

Sygnatura akt	Data wydania orzeczenia	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
Kp 1/04	10.11.2004	-	10A/2004	105	IV/2	106
Kp 2/04	12.04.2006	-	4A/2006	44	IV/2	108
Kp 3/05	7.12.2005	-	11A/2005	131	IV/2	106

S

Sygnatura akt	Data wydania orzeczenia	Pozycja w załączniku nr 10	OTK ZU		Pozycja w <i>Informacji</i>	
			Numer	Pozycja	Rozdział / podrozdział	Strona
S 2/03	27.05.2003	-	5A/2003	46	IV/2	105
S 1/05	29.06.2005	-	6A/2005	77	IV/2	108
S 3/06	30.10.2006	-	9A/2006	146	III/4, IV/2, IV/3	87, 106, 110
S 1/07	31.01.2007	-	1A/2007	8	IV/4	111
S 2/07	7.02.2007	-	2A/2007	16	IV/4	113
S 3/07	28.02.2007	-	2A/2007	20	IV/4	112
S 4/07	4.10.2007	-	9A/2007	111	IV/4	112
S 5/07	7.11.2007	-	10A/2007	134	IV/4	112
S 6/07	7.11.2007	-	10A/2007	135	IV/4	113
S 1/08	9.01.2008	-	1A/2008	9	III/4	97

CZEŚĆ IV

PRZEGLĄD ORZECZEŃ TK NIEZREALIZOWANYCH PRZEZ PRAWODAWCĘ

Niniejszy wykaz obejmuje orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wydane w okresie od 2004 r. do końca grudnia 2007 r. Podane informacje są aktualne na dzień **18 stycznia 2008 r.**

Lp.	Orzeczenia TK	Termin odroczenia	Następstwa w prawodawstwie
1.	Wyrok z 20 XII 2007 r. P 39/06 [Odrzucenie nieopłaconych zarzutów od nakazu zapłaty]	–	Trwają prace ustawodawcze (druk sejmowy nr 112)
2.	Wyrok z 20 XII 2007 r. P 37/06 [Decyzja o warunkach zabudowy]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
3.	Wyrok z 11 XII 2007 r. U 6/06 [Podstawa opodatkowania podatkiem od towarów i usług w przypadku wystawienia faktury korygującej]	19 grudnia 2008 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
4.	Wyrok z 10 XII 2007 r. P 43/07 [Zastosowanie sankcji do stanów faktycznych zaszłych w czasie, kiedy obowiązywała poprzednia ustawa]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
5.	Wyrok z 4 XII 2007 r. K 26/05 [Zadania gminy w zakresie gospodarki lokalami mieszkalnymi]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
6.	Wyrok z 29 XI 2007 r. SK 43/06 [Kryteria oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
7.	Wyrok z 28 XI 2007 r. K 39/07 [Immunitety sędziowskie]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
8.	Wyrok z 27 XI 2007 r. SK 18/05 [Ograniczenie zakresu roszczeń majątkowych w przypadku bezpodstawnego rozwiązania umowy o pracę]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych

9.	Wyrok z 26 XI 2007 r. P 24/06 [Hipoteka przymusowa]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
10.	Wyrok z 14 XI 2007 r. SK 16/05 [Postępowanie sędowo-administracyjne]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
11.	Postanowienie z 7 XI 2007 r. S 6/07 [Wykreślenie hipoteki lub zastawu – sygnalizacja] → SK 4/06, poz. 21	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
12.	Postanowienie z 7 XI 2007 r. S 5/07 [Zasady przyznawania zasiłku pielęgnacyjnego osobie niepełnosprawnej – sygnalizacja] → P 28/07, poz. 18	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
13.	Wyrok z 7 XI 2007 r. K 18/06 [Odliczanie składek na ubezpieczenie społeczne oraz zdrowotne z tytułu pracy poza granicami Polski]	30 listopada 2008 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
14.	Wyrok z 6 XI 2007 r. U 8/05 [Zasady wypłacania rent osobom niepełnosprawnym intelektualnie]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
15.	Wyrok z 30 X 2007 r. P 28/06 [Nowe zasady nabycia prawa do zasiłku stałego w przypadku spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem 1 maja 2004 r.]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
16.	Wyrok z 24 X 2007 r. SK 7/06 [Sprawowanie władzy sędowniczej przez asesorów] → S 3/06, poz. 44	6 maja 2009 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
17.	Wyrok z 23 X 2007 r. P 10/07 [Wyłączenie mężczyzn z prawa do wcześniejszej emerytury]	31 października 2008 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
18.	Wyrok z 23 X 2007 r. P 28/07 [Zasady przyznawania zasiłku pielęgnacyjnego osobie niepełnosprawnej] → S 5/07, poz. 12	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
19.	Wyrok z 8 X 2007 r. K 20/07 [Koszty badań archeologicznych]	20 kwietnia 2009 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych

20.	Postanowienie z 4 X 2007 r. S 4/07 [Zwolnienie celnika ze służby w razie podejrzenia o popełnienie przestępstwa – sygnalizacja] → K 46/05, poz. 34	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
21.	Wyrok z 19 IX 2007 r. SK 4/06 [Wykreślenie hipoteki lub zastawu] → S 6/07, poz. 11	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
22.	Wyrok z 11 IX 2007 r. P 11/07 [Odsetki za opóźnienia w ustalaniu świadczeń przez organy rentowe]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
23.	Wyrok z 4 IX 2007 r. P 43/06 [Dodatkowe zobowiązanie podatkowe nakładane przez organy podatkowe]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
24.	Wyrok z 17 VII 2007 r. P 19/04 [Niedopuszczalność zaskarżenia zarządzenia wojewody stwierdzającego wygaśnięcie mandatu radnego]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
25.	Wyrok z 16 VII 2007 r. SK 61/06 [Uznanie dziecka]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
26.	Wyrok z 10 VII 2007 r. SK 50/06 [Skierowanie na obserwację psychiatryczną]	19 października 2008 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
27.	Wyrok z 22 V 2007 r. SK 36/06 [Odliczenie podatku VAT]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
28.	Wyrok z 11 V 2007 r. K 2/07 [Lustracja]	–	Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 29 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. Nr 140, poz. 983) Ustawa z 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. Nr 165, poz. 1171).

29.	Wyrok z 24 IV 2007 r. SK 49/05 [Obligacje skarbowe z okresu międzywojennego]	11 maja 2008 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
30.	Wyrok z 28 III 2007 r. K 40/04 [Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych]	–	Senat rozpatruje projekt ustawy (druk senacki nr 35)
31.	Wyrok z 27 III 2007 r. SK 3/05 [Ograniczenie zaskarżenia postanowienia w przedmiocie kosztów procesu]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
32.	Wyrok z 6 III 2007 r. P 45/06 [Uprawnienie do zasiłku opiekuńczego]	–	Trwają prace ustawodawcze (druk sejmowy nr 143)
33.	Postanowienie z 28 II 2007 r. S 3/07 [Ściąganie opłat za nielegalne pobieranie paliw lub energii w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji – sygnalizacja] → K 37/04, poz. 55	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
34.	Wyrok z 13 II 2007 r. K 46/05 [Zwolnienie celnika ze służby w razie podejrzenia o popełnienie przestępstwa II] → S 4/07, poz. 20	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
35.	Wyrok z 6 II 2007 r. P 25/06 [Forma złożenia wniosku o dofinansowanie z PFRON]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
36.	Postanowienie z 31 I 2007 r. S 1/07 [Egzamin maturalny – sygnalizacja] → U 5/06, poz. 37	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
37.	Wyrok z 16 I 2007 r. U 5/06 [Egzamin maturalny] → S 1/07, poz. 36	23 stycznia 2008 r.	Wyrok częściowo zrealizowany. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562)

38.	Wyrok z 29 XI 2006 r. SK 51/06 [Opodatkowanie odszkodowań uzyskanych na podstawie ugody sądowej]	–	Senat rozpatruje projekt ustawy (druk senacki nr 36)
39.	Wyrok z 28 XI 2006 r. P 31/05 [Zasady przyznawania gminom nieruchomości przez przedsiębiorstwa państwowe]	–	Senat rozpatruje projekt ustawy (druk senacki nr 34)
40.	Wyrok z 28 XI 2006 r. SK 19/05 [Wznowienie postępowania cywilnego]	–	Trwają prace ustawodawcze w Sejmie (druki sejmowe nr 71 i 100) Senat wniósł projekt ustawy do Sejmu
41.	Wyrok z 27 XI 2006 r. K 47/04 [Gwarancja zapłaty za roboty budowlane]	30 czerwca 2007 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
42.	Wyrok z 15 XI 2006 r. P 23/05 [Nabycie prawa do zasiłku stałego]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
43.	Wyrok z 8 XI 2006 r. K 30/06 [Zasady dostępu do zawodu radcy prawnego]	31 grudnia 2006 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
44.	Postanowienie z 30 X 2006 r. S 3/06 [Sprawowanie władzy sądowniczej przez asesorów – sygnalizacja] → SK 7/06, poz. 16	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
45.	Wyrok z 11 X 2006 r. P 3/06 [Znieważenie funkcjonariusza publicznego]	–	Senat rozpatruje projekt ustawy (druk senacki nr 45)
46.	Wyrok z 3 X 2006 r. K 30/05 [Zasady przyznawania świadczeń z pomocy społecznej osobom prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą]	–	Senat wniósł projekt ustawy do Sejmu
47.	Wyrok z 26 IX 2006 r. K 1/06 [Obowiązek przejęcia przez gminę mienia Wojskowej Agencji Mieszkaniowej]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
48.	Wyrok z 11 IX 2006 r. P 14/06 [Odpowiedzialność gminy z tytułu niedostarczenia lokalu socjalnego osobie z wyrokiem eksmisyjnym]	–	Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 15 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 249, poz. 1833)

49.	Wyrok z 7 IX 2006 r. SK 60/05 [Dopuszczalność wznowienia postępowania karnego]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
50.	Wyrok z 5 IX 2006 r. K 51/05 [Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu]	–	Nasuwają się wątpliwości, czy wyrok TK został w pełni zrealizowany. Ustawa z 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873)
51.	Wyrok z 4 IX 2006 r. U 7/05 [Odsetki od sum depozytowych składanych w sądach]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
52.	Wyrok z 31 VIII 2006 r. P 6/06 [Zasady zwrotu różnicy w opłatach czynszowych przysługujące funkcjonariuszom Służby Więziennej]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
53.	Wyrok z 27 VII 2006 r. SK 43/04 [Swoboda wykonywania zawodu przez rzeczników patentowych]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
54.	Wyrok z 25 VII 2006 r. K 30/04 [Dochody jednostek samorządu terytorialnego]	9 lutego 2008 r	Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego oraz ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. Nr 191, poz. 1370)
55.	Wyrok z 10 VII 2006 r. K 37/04 [Ściąganie opłat za nielegalne pobieranie paliw lub energii w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji] → S 3/07, poz. 33	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
56.	Wyrok z 14 VI 2006 r. K 53/05 [Prawo organów podatkowych i organów kontroli skarbowej do wystąpienia do sądu z żądaniem ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych

57.	Wyrok z 23 V 2006 r. SK 51/05 [Odpowiedzialność odszkodowawcza gminy, która nie dostarczyła lokalu socjalnego dla osób eksmitowanych]	–	Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 15 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 249, poz. 1833)
58.	Wyrok z 17 V 2006 r. K 33/05 [Sądowa kontrola podwyżek czynszu najmu lokalu]	31 grudnia 2006 r.	Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 15 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 249, poz. 1833)
59.	Wyrok z 9 V 2006 r. P 4/05 [Ustalenie wysokości dodatku mieszkaniowego]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
60.	Wyrok z 8 V 2006 r. P 18/05 [Opłata za czynności komornicze]	–	Nasuwają się wątpliwości, czy wyrok TK został w pełni zrealizowany. Ustawa z 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 112, poz. 769)
61.	Wyrok z 19 IV 2006 r. K 6/06 [Zasady dostępu do zawodu adwokata]	31 grudnia 2006 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
62.	Wyrok z 12 IV 2006 r. Kp 2/04 [Udzielanie świadczeń zdrowotnych na terenie publicznego z.o.z. – kontrola prewencyjna]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
63.	Wyrok z 10 IV 2006 r. SK 30/04 [Przesłanki nabycia w użytkowanie wieczyste gruntu Skarbu Państwa]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
64.	Wyrok z 4 IV 2006 r. K 11/04 [Kolejność egzekucji należności za pracę]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych

65.	Wyrok z 21 III 2006 r. K 13/05 [Dofinansowanie zakładów pracy chronionej]	–	Nasuwają się wątpliwości, czy wyrok TK został w pełni zrealizowany. Ustawa z 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 115, poz. 791)
66.	Wyrok z 20 III 2006 r. K 17/05 [Ograniczenia prawa do prywatności osób pełniących funkcje publiczne]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
67.	Wyrok z 14 III 2006 r. SK 4/05 [Kontrola legalności postanowienia sędziogomisarza o wypowiedzeniu umowy najmu nieruchomości upadłego]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
68.	Wyrok z 13 III 2006 r. P 8/05 [Zmiana warunków wyboru ubezpieczenia społecznego przez rolników prowadzących działalność gospodarczą]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
69.	Wyrok z 7 III 2006 r. SK 11/05 [Zasady pobierania wpisu w postępowaniu przed sądami administracyjnymi]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
70.	Wyrok z 28 II 2006 r. P 13/05 [Doręczenie zastępcze pism w postępowaniu przed sądami administracyjnymi]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
71.	Wyrok z 20 II 2006 r. K 9/05 [Ograniczenie praw wyborczych w wyborach lokalnych]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
72.	Postanowienie z 25 I 2006 r. S 2/06 [Inwigilacja policyjna – sygnalizacja] → K 32/04, poz. 77	–	Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 21 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 158, poz. 1122)
73.	Wyrok z 24 I 2006 r. SK 40/04 [Pozycja emitentów i reemitentów w ustalaniu i zatwierdzaniu tabel wynagrodzeń]	1 września 2006 r.	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych

74.	<p>Postanowienie z 18 I 2006 r. S 1/06 [Ustanowienie odrębnej własności lokali w nieruchomościach spółdzielni mieszkaniowych obciążonych hipotekami – sygnalizacja] → SK 10/05, poz. 76</p>	–	<p>Nasuwają się wątpliwości, czy wyrok TK został w pełni zrealizowany. Ustawa z 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873)</p>
75.	<p>Wyrok z 21 XII 2005 r. K 45/05 [Zatrudnianie pielęgniarek i położnych wyłącznie na podstawie umowy o pracę]</p>	–	<p>Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych</p>
76.	<p>Wyrok z 21 XII 2005 r. SK 10/05 [Wygaśnięcie hipoteki ustawowej na nieruchomości spółdzielczej] → S 1/06, poz. 74</p>	–	<p>Nasuwają się wątpliwości, czy wyrok TK został w pełni zrealizowany. Ustawa z 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873)</p>
77.	<p>Wyrok z 12 XII 2005 r. K 32/04 [Inwigilacja policyjna] → S 2/06, poz. 72</p>	–	<p>Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 21 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 158, poz. 1122)</p>
78.	<p>Wyrok z 7 XII 2005 r. Kp 3/05 [Ustawa warszawska – kontrola prewencyjna]</p>	–	<p>Sejm nie podjął odpowiednich działań</p>
79.	<p>Wyrok z 13 IX 2005 r. K 38/04 [Umowy w językach obcych]</p>	30 czerwca 2006 r.	<p>Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych</p>

80.	<p>Postanowienie z 29 VI 2005 r. S 1/05 [Ograniczenie podwyżek czynszu za mieszkanie – sygnalizacja] → K 4/05, poz. 85</p>	–	<p>Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 15 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 249, poz. 1833) Ustawa z 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz o zamianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 173, poz. 1218)</p>
81.	<p>Wyrok z 29 VI 2005 r. SK 34/04 [Przepadek narzędzi służących do popełnienia przestępstwa skarbowego]</p>	–	<p>Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych</p>
82.	<p>Wyrok z 18 V 2005 r. K 16/04 [Dodatek dla osób samotnie wychowujących dzieci]</p>	31 grudnia 2005 r.	<p>Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych i o zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. Nr 86, poz. 732) Ustawa z 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o podatku rolnym (Dz. U. Nr 109 poz. 747)</p>
83.	<p>Wyrok z 17 V 2005 r. P 6/04 [Opłata za czynności komornika]</p>	–	<p>Nasuwają się wątpliwości, czy wyrok TK w pełni został zrealizowany. Ustawa z 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 112, poz. 769)</p>

84.	<p>Wyrok z 20 IV 2005 r. K 42/02 [Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu]</p>	29 kwietnia 2006 r.	<p>Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 122, poz. 1024) Ustawa z 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873)</p>
85.	<p>Wyrok z 19 IV 2005 r. K 4/05 [Ograniczenie podwyżek czynszu za mieszkanie] → S 1/05, poz. 80</p>	–	<p>Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 15 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 249, poz. 1833)</p>
86.	<p>Wyrok z 4 IV 2005 r. SK 7/03 [Współodpowiedzialność Skarbu Państwa za zobowiązania z.o.z.]</p>	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
87.	<p>Wyrok z 15 III 2005 r. K 9/04 [Nabycie przez gminę własności nieruchomości wskutek zrzeczenia się przez właściciela]</p>	15 lipca 2006 r.	Senat rozpatruje projekt ustawy (druk senacki nr 46)
88.	<p>Wyrok z 26 I 2005 r. P 10/04 [Bankowy tytuł egzekucyjny]</p>	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
89.	<p>Wyrok z 29 XI 2004 r. K 7/04 [Równoważnik pieniężny dla policjantów]</p>	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
90.	<p>Wyrok z 10 XI 2004 r. Kp 1/04 [Zakaz maskowania się przez uczestników demonstracji; odpowiedzialność jej organizatorów za wyrządzenie szkody – kontrola prewencyjna]</p>	–	Marszałek Sejmu nie przekazał swojej opinii Prezydentowi
91.	<p>Wyrok z 8 XI 2004 r. K 38/03 [Procedura pozbawienia immunitetu posła i senatora]</p>	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych

92.	Wyrok z 19 X 2004 r. K 1/04 [Zwolnienie celnika ze służby w razie podejrzenia o popełnienie przestępstwa I]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
93.	Wyrok z 26 VII 2004 r. U 16/02 [Aplikacja notarialna i rzecznikowska]	30 czerwca 2005 r.	Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy Prawo o adwokaturze i zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 163, poz. 1361)
94.	Wyrok z 21 VII 2004 r. K 16/03 [Uwzględnianie dodatku i zasiłku pielęgnacyjnego przy ustalaniu prawa do dodatku mieszkaniowego]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
95.	Wyrok z 14 VII 2004 r. SK 8/03 [Termin przedawnienia w zakresie odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
96.	Wyrok z 14 VI 2004 r. P 17/03 [Uzależnienie prawa do wcześniejszej emerytury od statusu właścicielskiego pracodawcy]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
97.	Wyrok z 5 V 2004 r. P 2/03 [Zakaz komentowania sprostowania prasowego]	–	Nie dokonano odpowiednich zmian legislacyjnych
98.	Wyrok z 30 III 2004 r. K 32/03 [Spółdzielcze prawo do lokalu a członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej] → S 1/05, poz. 80	–	Nasuwają się wątpliwości, czy wyrok TK został w pełni zrealizowany. Ustawa z 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych i niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 122, poz. 1024) Ustawa z 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873)
99.	Wyrok z 16 III 2004 r. K 22/03 [Niepodjęte depozyty]	–	Wyrok częściowo zrealizowany. Ustawa z 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. Nr 208, poz. 1537)

AKT PRO MEMORIA Z 25 STYCZNIA 2007 R.

500 LAT
TRADYCJI PAŃSTWA PRAWA W RZECZYPOSPOLITEJ

PRO MEMORIA

Pomni wielowiekowej historii Państwa Polskiego, pragniemy zwrócić uwagę, że poczesne miejsce zajmuje w niej pięćsetletnia tradycja parlamentarnego stanowienia prawa oraz jego urzędowej promulgacji jako warunku powszechnego obowiązywania prawa.

Z dumą spoglądamy na dokonania naszych przodków w XV i XVI wieku, kreujących w Rzeczypospolitej Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego podwaliny zasad państwa prawa w postaci Konstytucji radomskich z 1505 roku, w tym *Nihil novi*, oraz aktów konstytucyjnych Konfederacji Generalnej Warszawskiej i Artykułów henrykowskich z 1573 roku. Pośród tych dokonań szczególne miejsce zajmuje dzieło Kanclerza Koronnego i Prymasa Polski Jana Łaskiego, który w 1506 roku publikacją *Statutu Łaskiego* zapoczątkował tradycję urzędowego ogłaszania obowiązującego prawa, jako gwarancji rządów prawa i jego skutecznej egzekucji.

Te zasady, których funkcjonowanie współcześni Janowi Łaskiemu wnieśli i prawdziwie określali: *lex est rex lub lex est anima rei publicae*, należą do wieków do kanonu europejskiej kultury prawnej oraz stanowią o znaczącym wkładzie Polski w dorobek europejskiej myśli ustrojowej i prawnokonstytucyjnej.

Dziś, zgromadzeni w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego, w obecności Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz przedstawicieli najwyższych władz Państwa, uroczystie zamykamy obchody ustanowione uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
Roku Jana Łaskiego.

Świadomi, że dobre prawo i dobre obyczaje - obowiązujące tym mocniej, im wyższy urząd i godność przyszło komu piastować - są konieczne dla prawidłowego rozwoju Narodu, Państwa, wspólnot samorządowych i żyjących w nich obywateli, z satysfakcją potwierdzamy nasze głębokie przywiązanie do tradycji oraz zasad demokratycznego państwa prawa, a także determinację w ich kultywowaniu, mając na względzie ogromne znaczenie tej tradycji i tych zasad dla Polski oraz innych państw Unii Europejskiej.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński	Prezes Trybunału Konstytucyjnego Jerzy Stepien	
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Marek Jurek	Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz	Prezes Rady Ministrów Jarosław Kaczyński
Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego Janusz Trzcinański	I Prezes Sądu Najwyższego Lech Garlicki	

Warszawa, dnia 25 stycznia 2007 roku